

Video Surveillance Systems
Affordable, Reliable, Customized
4, 8, 16 and 32 Camera Systems

- Watch Your Business from anywhere in the World on Internet, Iphone and Android Smart Phones.
- Control Employee Theft by Text Insertion Systems.

Contact: **Jatinder Singh** Ph: 269-532-1786 Cell: 269-271-5194
www.watchyourbusiness.com

ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕਲੱਬ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ
ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ 4 ਸਤੰਬਰ, 2011 (ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ)

BUSSE WOODS FOREST PRESERVE SOUTH, Elk Grove Village- IL

ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਨਾਮੀ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਦੇ ਜੌਹਰ ਵਿਖਾਉਣਗੇ

ਰੰਗਾਰੰਗ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ

For More Info.: chicagokabaddicup@yahoo.com

ਸੁਪਰ ਸਟਾਰ ਧਰਮ ਭਾ ਜੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਸੰਦ ਅਮਨਟੈਲ

AMANTEL.COM

\$100 'ਚ 126 ਘੰਟੇ

ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰੋਗੇ ਉਨੇ ਹੀ ਮਿੰਟ ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ (7560 ਮਿੰਟ)

Customer Service 24/7 ਟੌਲ ਫਰੀ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ
1-888-652-6268, 732-983-4332/4333

Twelfth Year in Publication ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ Price 50¢ Email: punjabtimes1@sbcglobal.net
ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਸੈਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹਫਤਾਵਾਰ www.punjabtimesusa.com

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 12, Issue 31, August 6, 2011 20451 N Plum Grove Rd. Palatine, IL 60074 Ph:847-359-0746, Fax:847-705-9388

ਪੰਥਕ ਧਿਰਾਂ ਬਾਦਲਾਂ ਖਿਲਾਫ ਇਕਜੁੱਟ

ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਮਾਨ ਨਾਲ ਮੱਤਭੇਦ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਸ਼ੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ 18 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਨਵੀਂ ਸਿਆਸੀ ਸਫਬੰਦੀ ਦਾ ਦੌਰ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਸ਼ੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬ) ਨੂੰ ਖਦੇੜਨ ਲਈ ਨਵਾਂ 'ਪੰਥਕ ਮੋਰਚਾ' ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਪੰਥਕ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ), ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸ਼ੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ (ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ) ਮਨਫੀ ਹਨ। ਸ਼ੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਬਲਬੂਤੇ 'ਤੇ ਹੀ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ 112 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਵੀ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਵਧੇਰੇ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਤਿਕੋਣੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਿਕੋਣਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸ਼ੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਨਵਾਂ ਪੰਥਕ ਮੋਰਚਾ ਅਤੇ ਸ਼ੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ਼ੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਸ਼ੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੇਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ

'ਤੇ ਚੋਣ ਲੜੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾ ਸਮਰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੀਆਂ ਇਛੁਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਗੱਠਜੋੜ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਐਤਕੀ 18 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸ਼ੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਐਲਾਨ 22 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮੁਤਾਬਕ 18 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ 170 ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਲਈ ਵੋਟਾਂ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਸ਼ੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਚੋਣ 2004 ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮਿਆਦ 31 ਅਗਸਤ 2009 ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਚੋਣਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਲਟਕਦੀਆਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟ ਕੇ ਸਿਰਫ 56,03,198 ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 52,36,476 ਪੰਜਾਬ; 3,31,723 ਹਰਿਆਣਾ; 23011 ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ 11985 ਵੋਟਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਹਨ। ਉਧਰ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਨਿਰੋਲ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਸ਼ਿਆਂ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਸ਼ੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ

ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ 'ਤੇ ਕਾਤਲਾਨਾ ਹਮਲਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਹਾਲ ਹੀ ਬਣਾਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਸ਼ਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ 'ਤੇ ਜਾਨਲੇਵਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ ਵਿਚ ਹੋਏ ਇਸ ਹਮਲੇ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰਪੁਤ੍ਰੀ ਵਿਚ ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਰਾਹੀਂ ਤੁਰੰਤ ਦਾ ਪੀ.ਜੀ.ਐਫੀ., ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਗੰਭੀਰ ਹੈ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ 'ਚੋਂ, ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਖੂਨ ਵਹਿਣ ਕਾਰਨ ਫੇਫੜਿਆਂ 'ਚ ਵੀ ਖੂਨ ਭਰ ਗਿਆ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਕਾਰਨ ਖਤਰਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਗੋਲੀਆਂ ਤੋਂ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਰਿਹਾ। ਸੁਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਹਾਇਕ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਮਿਲਣ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਪਿੱਛੋਂ ਡਾ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਮਹਿਮਾਨ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਆਏ ਤਾਂ ਰਿਸੈਪਸ਼ਨ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਐਨ ਨੇੜਿਉਂ ਰਿਵਾਲਵਰ 'ਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰਪੁਤ੍ਰੀ ਵੱਲ ਤਿੰਨ ਫਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਫਾਇਰ ਖੁੰਝ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ ਪੁਤ੍ਰਪੁਤ੍ਰੀ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨੇੜੇ ਲੱਗੀਆਂ। ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਮਲਾਵਾਰ ਨੌਜਵਾਨ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਸ. ਬਾਦਲ ਦੇ ਪੀ.ਏ. ਦੀ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਵਾਲੀ ਗੱਡੀ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਹਮਲਾਵਰ ਦਾ ਸਕੈਚ ਜਾਰੀ

ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ: ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ 'ਤੇ ਕਾਤਲਾਨਾ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਕੋਈ ਸੂਹ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਉਸ ਦਾ ਸਕੈਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਹਮਲਾ ਰੰਜਿਸ਼ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ

ਹੋ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਕੈਚ ਬਣਾਉਣ 'ਚ ਉਸ ਟੈਕਸੀ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਖਾਸ ਮਦਦ ਲਈ ਗਈ ਜਿਸ ਦੀ ਟੈਕਸੀ ਹਮਲਾਵਰ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਸਰਹਿੰਦ ਤੋਂ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਸਕੈਚ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 6 'ਤੇ)

FARMERS

- *Auto *Home
- *Business
- *Workers Compensation

ਆਟੋ, ਘਰ ਤੇ ਬਿਜਨਸ ਦੀ ਇੰਸੂਰੈਂਸ ਚੰਗੇ ਭਾਅ ਉਤੇ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿਓ

Gurjinder Dimple
Insurance Agent
License #537993

ਫਰੀ ਕੋਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ
Ph:517-499-4883
Fax:517-993-5755, gurjindersingh@att.net
2681 Loon Ln, Okemos, MI 48864

Worldwide Travel, Inc.

Call for special fares

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਦਿੱਲੀ, ਬੰਬੇ

734-525-7304 ਜਾਂ 800-504-3044

ਵਾਜਬ ਰੇਟ, ਵਧੀਆ ਸਰਵਿਸ

Great America Brokers

2 Liquor Stores For Sale in MI with Property

Liquor store near Lansing
Monthly Sales- \$55,000
Asking Price \$599K

Liquor store in Saginaw
Monthly Sales- \$60,000
Asking Price \$399K

Land Contract available

Call:Ladi Multani
Ph:517-204-4171

PUNJABI AMERICANS ORGANIZATION

ਮਾਣ ਨਾਲ ਖੇਡ ਕਰਦੀ ਹੈ ਮਿਡਵੈਸਟ ਦਾ 7ਵਾਂ ਰੰਗਾ ਰੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਤੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ 2011

(A colorful entertaining program exclusively for ladies & girls)

at **Waterford Banquets & Conference Center**

933 South Riverside Drive, Elmhurst, Illinois 60126

Ph:630-279-0270, Fax:630-279-1240

www.waterfordbanquet.com

Stalls: *Mehndi *Jewelry

*Gift Items *Punjabi Suits & Kurti

Items: Giddha, Dholki, Singing & Dancing with Live DJ

**Special Appearance by
"Master-Chef"*

Contestant Chef Suzy Singh

Sunday, August 7th 2011

Time: 10:30 AM to 4:30 PM

*Ticket Price \$10 - Lunch Included,
Kids Under 5 yrs are Free!*

"Bebbe Punjaban"
A Talent Contest for 65+

Teeyan Da Mela will be hosted by famous Punjabi Film Actress, TV & Radio Artist, and Stage Anchor

Ms. Gurni Gill

Jasbir Suga

Chief Guest: Mrs. Mukta Dutta Tomar (Council General of India)

Grand Sponsors

* Jasmeet & Jasbir Suga (Suga Builders)

* Amrita & Paul Dandona (The Goddard School)

Sponsors

Pan-Oceanic Engineering Co. Inc. - Gulzar Singh
Remax Showcase - Jasse Singh
India Garden Restaurant - Anu Sharma
Kalsi Construction Co., Inc. - Bhajan Singh Kalsi
Narinder & Kuldeep Tanda
Pinky & Harvinder Singh

Ocean Mist - Navjot Bajwa
AllState Transportation - Nick Gakhal
Major Singh Mauji
Neetu K. Singh and Balwinder Singh
Naina and Devinder Singh

Media Partners: Punjab Times, Raunak Mela- Pammi Gill, Desi Junction

Sukhi Singh 847-917-3664
Pinki Walia 847-999-8720
Minni Multani 630-935-5239

For More Information Contact

Naina Singh 847-828-9412
Veena Kapil 224-628-0076

Navjot Bajwa 312-446-4432
Naiha Walia 847-687-9074
Jasmeet Suga 630-673-6300

www.paochicago.org

ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਾਰ ਲੈਣ-ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ

ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ (ਰਾਜਾ): ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮਾਂਵਾਂ ਨੂੰ ਤੜਫਾਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ। ਹੁਣ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਆਪਣੀ ਧਰਤੀ ਮਾਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲੈਣ ਤਾਂ ਜੋ ਉਜੜ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ 'ਤੇ ਆਏ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਪੰਜਾਬ (ਪੀ ਪੀ ਪੀ) ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਆਗੂ ਸ. ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਇਹ ਭਾਵੁਕ ਅਪੀਲ ਕਰਦਿਆਂ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।

ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 27 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਖਟਕੜ ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਜੋ ਰਸਤਾ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਤੱਕ ਉਸ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀਆਂ ਕਸਮਾਂ ਖਾਧੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਲਈ ਰਸਤਾ ਸਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਜਾਂ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰ ਨੇ ਇਖਲਾਕ ਤੋਂ ਗਿਰ ਕੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੌਕਾਂ ਵਿਚ ਪੁੱਠੇ ਟੰਗ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਇਸ਼ਕ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਬਦਲਣ ਜਦੋਂ ਸੋਚ ਬਦਲ ਗਈ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਆਪੋ ਬਦਲ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਦੱਸੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੁਲਕ ਲਈ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਆਪਣੇ ਰਵਾਇਤੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਕਾਦਰ ਯਾਰ ਅਤੇ ਬੁੱਲੇ ਸ਼ਾਹ ਸਮੇਤ ਕਈ ਨਾਮਵਰ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਕਲਾਮ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦਿੱਤੇ।

ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਨਾਇਕ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਨੌਜਵਾਨ ਆਗੂ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਗੂ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਨੌਜਵਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਾਇਮ ਕਲਪ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਕਰਨਗੇ।

ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਕਾਬ ਕਰੇਗੀ ਕਾਂਗਰਸ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਦੀ 16 ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਹੇਠ ਆਈ ਗ੍ਰਾਂਟ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਬੇਨਕਾਬ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਕੇਂਦਰ 'ਤੇ ਸੂਬੇ ਨਾਲ ਪੱਖਪਾਤ ਕਰਨ ਦੇ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਦੇ ਫੰਡ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਚਰਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਅਗਾਮੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਜ ਦੀ ਹਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ 16 ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਦਾਹਰਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਚਰਕ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਦੀ ਯੁੱਧ ਸਮੱਗਰੀ ਲੈ ਕੇ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਦਾ ਸਫਾਇਆ ਕਰਨ ਲਈ ਚੋਣ ਅਖਾੜੇ ਵਿਚ ਨਿਤਰਨ।

ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ 'ਚ ਵੀ ਫੇਲ੍ਹ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਈ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮੈਂਬਰਿੰਗ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਨਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਫੰਡਾਂ ਨੂੰ ਮੋੜਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੌਰਾਨ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪਸੰਦੀਦਾ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੀ.ਸੀ.ਸੀ. ਮੀਡੀਆ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਗਠਜੋੜ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਏਕਾਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਗਹਿਰੀ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੋਕਲ ਕੋਬਲ ਨੈਟਵਰਕਾਂ 'ਤੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਚੈਨਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦੇ ਜਾਂ ਨਿਰਪੱਖ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਲੈਕ ਆਊਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ, ਜ਼ਰਾਇਮ ਪੇਸ਼ਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਾਣੇ ਵਿਕਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਜ਼ਾਰਤ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਅਸਤੀਫੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਵਜ਼ਾਰਤ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਛੱਡੀ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੋ ਹਾਲਾਤ ਹਨ ਉਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਵਜ਼ਾਰਤ ਤਾਂ ਕੀ ਹਜ਼ਾਰ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਤੋਂ ਲੱਖਾਂ ਵਜ਼ਾਰਤਾਂ ਵਾਰੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੁਝ ਸੁਪਨੇ ਤੇ ਕੁਝ ਉਮੀਦਾਂ ਲੈ ਕੇ ਬੇਵੱਸ ਹੋਇਆ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਆਇਆ ਮੇਰਾ ਮਾਣ ਨਾ ਤੋੜਿਓ। ਮੈਂ ਡਾਲਰ ਲੈਣ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੈਣ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜੰਮਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਹੱਲ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਆਓ, ਰਲ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੱਥੇ ਦਾ ਚੰਨ ਬਣਾਈਏ।

ਨੋਵੀ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ 'ਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਨ ਮੇਲਾ 14 ਨੂੰ
ਨੋਵੀ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ (ਬਿਊਰੋ): ਭਾਰਤ ਦਾ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਸਮਾਗਮ 14 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਇੰਡੀਆ ਲੀਗ ਆਫ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਚੈਪਟਰ ਵਲੋਂ ਇਥੇ ਰਾਕ ਫਾਇਨਾਂਸੀਅਲ ਸੋਮੇ ਕੇਸ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਚ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 7 ਵਜੇ ਤੱਕ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਨਾਲ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਕੱਪੜਿਆਂ ਅਤੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੇ ਸਟਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੇ ਸਟਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਬੋਰਡ ਮੈਂਬਰ ਕਰਨ ਗਿੱਲ ਨੇ ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਵਸਦੇ ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਇਸ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਫੋਨ 734-612-9984 ਤੋਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

Sistar Mortgage
 Minimizing Cost, Maximizing Investment
 www.SistarMortgage.com

Balbir (Bill) Grewal, Loan Officer
 Residential & Commercial Loans

(734) 330-8859 Mobile
(586) 262-0156 Fax
 Balbir.Grewal@SistarMortgage.com

Loans Available In Most States!

> 100% FHA Financing > Residential (Purchase & Refinance) > Self Employed > Cash Out Refinance > Investment Property Loans > Jumbo Loans > Commercial Property With Business or Business Only

AMRO INSURANCE GROUP

One stop shop where we can find the solutions for all your Insurance needs.

We Provide Insurance For:

- Auto & Home
- Trucking Insurance
- Medical Offices
- Dental Offices
- Therapy Providers
- General Liability
- Professional Liability
- General Contractors
- Home H.C Agencies
- Convenient Stores
- Gas Stations
- Liquor Stores
- Fast Foods & Restaurants
- Garages
- Hotels & Motels
- Office Buildings
- Apt. Buildings
- Shopping Centers
- Warehouses
- Manufactures
- Religious Institutions
- Workers Compensation Insurance
- Property Owners Insurance
- Business Owners Insurance

SYAN VIDEO PRODUCTION, INC.

Professional HD Video & Digital Photo Production

Multiple Camera Shooting / Digital Still Photography (with flush mount Album)
 Live Video Display with Large Screens
 DJ Service with Laser Lights
 Call Toll Free : 1-888-RAJ- SYAN (725-7926)
 (With 14 years Experienced)

734-261-0936 / 734-890-1767
 E-mail: raj@syanvideo.com
 or visit at: www.syanvideo.com

Some of our Business Partners:
 Travelors, AAA, The Hartford, Progressive, CNA, Zurich, AIG, Humana, Blue Cross Blue Shield, American Causality, United Healthcare, and many more.

ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਦੀਆਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਸੀਂ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਰੋਟਾਂ 'ਤੇ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

Special Rates On Auto & Home Insurance

Cell 847-858-5683
 Email- Sunnydhillion3@gmail.com
 Fax: 855-255-2676

Sunny Dhillion

ਕੈਪਟਨ ਵਲੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਨਸੀਹਤ

■ ਬਾਦਲ ਦੇ ਹੱਥ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਰੰਗੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਨਸੀਹਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੇਣ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਕ ਅਟੁੱਟ ਅੰਗ ਹੈ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਆਂਢੀ ਸੂਬਾ ਹਰਿਆਣਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਰੋਜ਼-ਰੋਜ਼ ਦੇ ਹੱਦਬੰਦੀ ਤੇ ਦੁਸ਼ਣਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਝਗੜਿਆਂ ਤੋਂ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲ ਸਕੇ।

ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੇਣ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪੈਰਵਾਈ ਕਰਦੀ ਆਈ ਹੈ ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਗੋਠਜੋਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ

ਕੋਈ ਉਪਰਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਹੁਣ ਤੱਕ ਨਾ ਤਾਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਮਿਲ ਸਕਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਮਿਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਆਪਣੇ ਬਲਬੂਤੇ 'ਤੇ ਲੜੇਗੀ ਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕਰੇਗੀ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਬਲਿਉ ਸਟਾਰ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਕਿ ਬਲਿਉ ਸਟਾਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ. ਬਾਦਲ ਦੇ ਹੱਥ ਬੇਗੁਨਾਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਬਾਦਲ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਕੌਮੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਫਾਇਦੇ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਸਿਆਣਪ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਨੌਸ ਫੈਸਲੇ ਨਹੀਂ ਲਏ।

ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਹਾਲ ਹੈ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਬਾਇਆਂ ਵਿਚ ਖੱਜਲ-ਖੁਆਰ ਹੋਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਤੱਕ ਸੁਣਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਆਈ ਭਾਰੀ ਖੜੋਤ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸੁਖਬੀਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰ ਰਿਹੈ

ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਉਪਰ ਤਿੱਖਾ ਵਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਛੇ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕਰਕੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਕੀਮਾਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ 'ਤੇ ਲਾਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ. ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਸੰਤ ਲੋਕੋਵਾਲ-ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਤਾਰਪੀਡੋ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਖਰਾਬ ਹੋਏ ਸਨ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਸਿਆਸੀ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਵਰਤਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਡਟਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਹਮਾਇਤ ਦੇਣਗੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਹਾਂਸੀ-ਬੁਟਾਣਾ ਨਹਿਰ ਕਾਰਨ ਹੜ੍ਹ ਆਏ ਤਾਂ ਇਸ ਲਈ ਸ. ਬਾਦਲ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਵਿਜੀਲੈਂਸ ਬਿਊਰੋ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁਖੀ ਸੁਮੇਧ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੋਨ ਟੇਪ ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਫੋਨ ਟੇਪ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫੋਨ ਟੇਪ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਸਮਝ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹੀ ਸਮਾਂ ਖਰਾਬ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਗਿੱਲ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਬਣਾਇਆ

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ ਰਾਜ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਪੀ.ਐਸ. ਗਿੱਲ ਜਿੱਥੇ ਖਾਕੀ ਵਰਦੀ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰ ਵਜੋਂ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਤੇ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਸਿਆਸੀ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਵਰਤ ਕੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਗਿੱਲ ਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਵਿਚਰਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਕੋਲ ਵੀ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਰਚਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇ ਗਿੱਲ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਭਦੋਂ ਤੇ ਮੋਗਾ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਸਰਵਿਸਜ਼ (ਪੀ.ਪੀ.ਐਸ.) ਕੇਡਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਕੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾਈਆਂ ਹਨ। ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਵਿਚ ਕਈ ਪੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਕਾਬਲ ਹਨ ਪਰ ਕੋਈ ਕਾਇਦਾ-ਕਾਨੂੰਨ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੀ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਾਉਣੇ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿਚ 9 ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁਖੀ ਲਾਉਣਾ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਈ ਭਤੀਜਾਵਾਦ ਹੈ। ਪੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਸੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਲਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕੋਈ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੌਜੂਦ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮਨੋਬਲ ਨੂੰ ਡੇਰਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਭਾਜਪਾ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਵਕਾਲਤ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਤਿਨ ਗਡਕਰੀ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਧੂਮਲ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਹੋਰ ਕਈ ਕੌਮੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿਵਾਉਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਆਪੀ ਬਹਿਸ ਛੇਤੀ ਹੀ ਐਲਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੇ ਸੰਸਦੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੰਗ ਵੱਲੋਂ ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ. ਵਿਖੇ ਭਾਰਗਵ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਚ 'ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਖਤਰਾ' ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕਰਵਾਏ ਸੰਮੇਲਨ ਦੌਰਾਨ ਸਮੂਹ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਂਗਰਸੀ ਰਾਜਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵਿਤਕਰੇਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣ ਦਿੱਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਨੀਤੀ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਰਗੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

144 ਲਾ ਕੇ ਰੋਕਣ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਗੰਭੀਰ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਆਮ ਜਨਤਾ 'ਤੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਥੋਪਣ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਗੈਰ-ਕਾਂਗਰਸੀ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਧੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਕੇ ਤੇ ਰਾਜਪਾਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਜਿਹੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਰੋੜੇ ਅਟਕਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਜਿਹੇ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਲੋਕ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਲਿਆਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ, ਧਰਮਾਂ ਤੇ ਬੋਲੀਆਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹੈ। ਇਥੇ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਪਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨਾਜ ਭੰਡਾਰ ਵਿਚ 60 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿਣਸਾਂ ਦਾ ਭਾਅ ਦਿੱਲੀ ਦਰਬਾਰ ਵੱਲੋਂ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦਕਿ

ਦੁਸਰੇ ਪਾਸੇ ਬਤੌਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਕ ਸਕੂਲ ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ

ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਲਈ ਭਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭਰਾ ਦਾ ਕਤਲ

ਲੰਬੀ: ਪਿੰਡ ਮਿਠੜੀ ਬੁੱਧਗਿਰ ਵਿਚ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੀਮਤ ਅੱਜ ਇਨਸਾਨੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਖੂਨੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਉੱਪਰ ਹੈ। ਇੱਥੇ 500 ਰੁਪਏ ਖਾਤਰ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਕੇ ਭਰਾ ਤੇ ਭਤੀਜੇ ਨੇ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਰਾੜਾਂ ਤੇ ਡਾਂਗਾਂ ਨਾਲ ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪੇਸ਼ੋ ਤੋਂ ਮਾਲੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰੂਪ ਲਾਲ ਪੁੱਤਰ ਰਣ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਮਿਠੜੀ ਬੁੱਧਗਿਰ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਧਿਆਨ ਚੰਦ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 500 ਰੁਪਏ ਉਧਾਰ ਲਏ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਰੂਪ ਲਾਲ ਵੱਲੋਂ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਧਿਆਨ ਚੰਦ ਹੁਰਾਂ ਤੋਂ ਤਕਾਜ਼ਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪਿਉ-ਪੁੱਤ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਮੰਨਦਿਆਂ ਰੂਪ ਲਾਲ ਨਾਲ ਰੰਜਿਸ਼ ਰੱਖਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਧਿਆਨ ਚੰਦ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਲਖਵਿੰਦਰ ਨੇ ਰੂਪ ਲਾਲ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਸ 'ਤੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਰਾੜ ਤੇ ਡਾਂਗ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਲੰਬੀ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਲਿਆਇਆ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਉਹ ਜ਼ਖਮਾਂ ਦੀ ਤਾਬ ਨਾ ਝੱਲਦਿਆਂ ਦਮ ਤੋੜ ਗਿਆ। ਲੰਬੀ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਦੇ ਬਿਯਾਨ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਚੰਦ ਤੇ ਲਖਵਿੰਦਰ ਖਿਲਾਫ਼ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ਤਹਿਤ ਕਤਲ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਨਿਊ ਜਰਸੀ 'ਚ ਦੋ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ

ਨਿਊ ਜਰਸੀ: ਨਿਊ ਜਰਸੀ ਵਿਚ ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਅਲੀਮਾਜਰਾ ਵਾਸੀ ਨੂੰ ਅਣਪਛਾਤੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ (34) ਹਾਲ ਆਬਾਦ ਫੋਕਲ ਪੁਆਇੰਟ ਰਾਜਪੁਰਾ ਦਾ ਪਿਛਲੇ ਸਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਨਿਊ ਜਰਸੀ ਵਿਚ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਨਿਊ ਜਰਸੀ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪ 'ਤੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਉਸ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਮਿੱਤਰ ਐਸ.ਪੀ. ਸਿੰਘ (ਪਿੰਡ ਸਲੋਮਪੁਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ) ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੈਟਰੋਲ ਪੰਪ 'ਤੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਇਕੋ ਹੀ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 23 ਜੁਲਾਈ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਹ ਆਮ ਦਿਨਾਂ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸੌ ਗਏ। 24 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਕੰਮ 'ਤੇ ਨਾ ਗਏ ਤਾਂ ਐਸ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਪੰਪ ਦਾ ਮਾਲਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਵੇਖਣ ਆਇਆ ਜਿਸ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਪਏ ਵੇਖ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਨੇੜਲੇ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਦਮ ਤੋੜ ਗਏ।

ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦੀ ਅਜੇ ਤਕ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੰਪ ਮਾਲਕ ਨੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਫੋਨ 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡੇ ਪਤਨੀ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਤੇ 7 ਸਾਲਾ ਬੇਟਾ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਛੱਡ ਗਿਆ ਹੈ।

Matrimonials

ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦੀ ਲੋੜ

Seeking jat sikh alliance for Dec 82 born, 5'-6", beautiful, B.E, M.S girl, working with Bank of America, Contact: 704-930-1734, sandhu8332@gmail.com.

Suitable US citizen match for professionally qualified Jatt Sikh handsome boy, 28, 5'8", Contact Cell No. 704 733 8382 or email-kds0083@gmail.com

Looking for a widow/divorcee independent professional lady in 60s to share walk & talk, views & cruises with retired US citizen physician, 78, wife died five years ago. No responsibilities. Call: 315-383-2008

Indian Attorney in 60s, Height 5'-6", slim body, is looking for a sincere, educated, God fearing, companion, caste no bar, serious inquiries only. email: Ph - 323-573-9315, Email: singhb1@yahoo.com

US citizen girl sought for Canadian citizen Kamboj Sikh cleanshave boy 27, 5' 7", Chem. engg., working with SNC Lavalin. No bars. Pl. contact: e-mail at: ravhanda@hotmail.com

ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ 8 ਨੂੰ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਵਿਖੇ 8 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਹਨ। ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਕੀਰਤਨ-ਕਥਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ

ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਕੰਬੋ ਕੀ ਮਾੜੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿੰਡ ਮੀਰਾਂ ਕੋਟ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੱਸੇ ਰੰਗਤ ਨੇ ਸ੍ਰੀ

ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬੈਠ ਕੇ ਮਨ ਆਈਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਕੰਜਰੀਆਂ ਨਚਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਤਾਂ ਉੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ

ਵਲੰਧਰੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਖਬਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਬੁੱਢਾ ਜੋੜ, ਬੀਕਾਨੇਰ ਤੋਂ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਭਾਈ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਮੱਸੇ ਰੰਗਤ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁੱਜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੱਸੇ ਰੰਗਤ ਦਾ ਸਿਰ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ 'ਚ ਬਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਕੈਂਪ 12 ਤੱਕ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੈਲਾਟਾਈਨ 'ਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਗੁਰਮਤਿ ਕੈਂਪ 12 ਅਗਸਤ ਤੱਕ ਚੱਲੇਗਾ। ਪਹਿਲੀ ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਇਸ ਕੈਂਪ ਵਿਚ 5 ਤੋਂ 20 ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ, ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆ, ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਗੱਤਕੇ (ਮਾਰਸ਼ਲ ਆਰਟ) ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਐਤਕੀ ਗੱਤਕੇ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੱਤਕੇ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਊ ਯਾਰਕ ਤੋਂ ਮਾਹਿਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੈਂਪ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 9 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮੀਂ 5 ਵਜੇ ਦਾ ਹੈ।

Brand new convenience store for Sale/Lease

ਨਵਾਂ ਨਕੋਰ ਕਨਵੀਨੀਐਂਸ ਸਟੋਰ ਵਿਕਾਊ ਹੈ

New convenience store having Walk in Cooler, Lottery, Money Order, ATM, Air machine and everything in place for the new owner.

On one of the busiest streets in town, Corner lot, having good parking

For Lease \$35000/-

CONTACT:HARRY SINGH-317-213-8408

Satwant Kaur Takk
Lose Weight Feel Great
 All Herbal, American Doctors' formulated and Guaranteed Results
 ਅਮਰੀਕਨ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦਾ ਕੁਦਰਤੀ ਜੜੀ ਬੂਟੀਆਂ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਅਤੇ ਗਾਰੰਟੀਸ਼ੁਦਾ ਨਤੀਜੇ
 Before: 165 Lbs. After: 125 Lbs. Lost 40 Lbs.
 ਮੈਂ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ 40 ਪੌਂਡ ਭਾਰ ਘਟਾਇਆ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ 12 ਸਾਲ ਤੋਂ ਜੇਦਾ ਵਜ਼ਨ ਉੱਤੇ ਹੋ।

Business Opportunity

International Company looking for serious people to work from home-part time or full time. Great earning potential, full training and support provided. To attend training in your area.

For more info. call:

Sukhpreet Kaur Indiana

Ph:317-884-3557

Sharanjeet Kaur

Ph:317-332-1387

spkaurus@yahoo.co.in - www.shopherbalife.com/skaur

The Karn Gill Radio Show
 TUESDAY(S)
 8:00 PM til 9:00 PM
 680/690 AM
Karn Gill, Realtor
 44644 Ann Arbor Road Suite A
 Plymouth, MI 48170
 Cell: (734) 612-9984
 Email: KarnGill@Hotmail.com
 Website: www.KarnGill.com
COLDWELL BANKER Preferred, Realtors
 Serving Michigan's Greater Detroit Communities
Topics:
 -Bollywood Movie Songs
 -Discussions / Debates
 -Community Events
 -Every Day Issues
 -Interviews
Language:
 - Hindi
 - English
 - Punjabi
 - Gujarati
 - Urdu
 If you want to buy or sell a home in Michigan always go with the winner!

ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ

ਘਰਾਂ/ਦਫਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਕੁਆਲਟੀ ਦਾ ਕਾਰਪੈਟ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਪੁਆਉ

ਦੀਵਾਨ ਐਵਨਿਊ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਟੋਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤੁਸੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹੋ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਰੱਗ ਹਰ ਇਕ ਕਵਾਲਿਟੀ ਵਿਚ, ਕੀਮਤਾਂ ਇਨੀਆਂ ਘੱਟ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੌਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ! ਆਓ! ਦੇਖੋ ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਤੇ ਬੇਹਤਰੀਨ ਚੋਣ ਭਰਪੂਰ ਨਵਾਂ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਸ਼ੋਅਰੂਮ

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

PANNUN THE LAW FIRM

ਗੁਰਪਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂੰ

ATTORNEYS & COUNSELLORS ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ

ਤੁਹਾਡਾ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੇਸ ਬੰਦ ਹੈ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਡੀਪੋਰਟ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ? ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ

ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਲਾਅ **ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਕੇਸਿਜ਼**

- ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ ਅਪੀਲਜ਼
- ਬੋਰਡ ਆਫ ਇੰਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਪੀਲਜ਼
- ਰੀਲੀਜ਼ਿਅਸ ਵਰਕਰਜ਼
- 9th & 2nd ਸਰਕਿਟ ਅਪੀਲਜ਼
- ਬੋਨਾਫਾਇਡ ਅਸਾਇਲਮ ਪਟੀਸ਼ਨਜ਼
- ਕੈਨਸੇਲੇਸ਼ਨ ਆਫ ਡੀਪੋਰਟੇਸ਼ਨ

NEW YORK T 718.672.8000 JACKSON HEIGHTS, NY 11370

CALIFORNIA T 510.796.9000 3930 CIVIC CENTER DR. SUITE 170 FREMONT, CA 94538 FREMONT, CA 94538

ਫਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟ, ਆਰਡਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਕਾਰਪੈਟ ਪਾਵਾਂਗੇ

Same day service in Chicago and suburbs

Amar Carpets Inc

ਵੈਸਟਰਨ ਅਵੈਨਿਊ ਤੋਂ ਅਧਾ ਬਲਾਕ ਵੈਸਟ, 2423 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਕਾਲ ਕਰੋ : ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

Ph: 773-508-5253, 773-507-8043, Fax: 773-508-5249

Punjab Times
Established in 2000
12th Year in Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018

Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388

Editor:
Amolak Singh Jammu
Astt. Editor:
Jaspreet Kaur
Kuljeet Singh

Graphics:
Mandeep Singh

Photographer
Kamaljit Singh Virdi
Ph. 847-502-2703

Our Columnists
Ashok Bhaura
Tarlochan Singh Dupalpur
Baljit Basi
Prof. Kulwant S. Romana

Correspondents
Mann Mandeep
Bureau Chief
661-889-1927
Detroit, MI
Rajinder Syan
734-261-0936
New York
Iqbal S. Jabowalia
917-375-6395

Distributed in:
California, Illinois, Indiana, Michigan, Wisconsin, Ohio, Iowa, Mississippi, Arkansas, Texas, Nevada, Virginia, Oregon, Arizona, Georgia, Florida, Massachusetts, Washington, New York, Missouri

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 85 ਡਾਲਰ,
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 400 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ।

Disclaimer

The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.

Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claims made in the advertisements published in Punjab Times.

All disputes subject to Chicago jurisdiction.

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ:ਪੰਥਕ ਧਿਰਾਂ ਬਾਦਲਾਂ ਖਿਲਾਫ ਇਕਜੁੱਟ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਰਜਿਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਸਿਕਾਇਤ ਆਈ ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਹਲਚਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਬੇਸ਼ੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਆਗਾਮੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਪੈਣਾ ਯਕੀਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਚੋਣ ਅਮਲ ਵਿਚ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਹੋਣਗੀਆਂ ਪਰ ਅਚਨਚੇਤ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬਾਦਲ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜੇ ਲਗਾਤਾਰ ਇਸ ਮੰਗ 'ਤੇ ਅੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਵੋਟਰ ਸਨਾਖਤੀ ਕਾਰਡ ਬਣਨ ਬਾਅਦ ਹੀ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣ ਪਰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਇਹ ਮੰਗ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਐਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਿੰਨੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਵਰਦਾਨ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣ ਆ ਜਾਣ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਹਾਜ਼ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਹੱਥ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਥੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦਲਾਂ ਖਿਲਾਫ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਹਿਮ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖ ਮੁੱਦੇ ਉਭਾਰਨ ਤੇ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਲਾਮਬੰਦੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਹਿਮ ਮਾਮਲਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਹੱਥ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਬਾਖੂਬੀ ਵਰਤ ਸਕੇਗਾ।

ਕਈ ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਜਿੱਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮਨੋਬਲ ਉੱਚਾ ਕਰੇਗੀ। ਦੂਜੀ ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਸ. ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ 'ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਪੰਜਾਬ' ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੀਆਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀ ਨੂੰ ਬਰੋਕਾ ਲੱਗ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਉਧਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਦੇਣ ਲਈ

ਵਿਰੋਧੀ ਪੰਥਕ ਧਿਰਾਂ ਇਕ ਮੰਚ 'ਤੇ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸੱਤ ਪੰਥਕ ਧਿਰਾਂ ਨੇ 31 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਇਕੱਤਰਤਾ ਕਰਕੇ ਬਾਦਲ ਦਲ ਵਿਰੁੱਧ ਹਰ ਸੀਟ 'ਤੇ ਸਾਂਝਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਏਕੇ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਥਕ ਮੋਰਚੇ 'ਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨੀ), ਅਕਾਲੀ ਦਲ (1920), ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਲੋਂਗੋਵਾਲ), ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਦਿੱਲੀ), ਖਾਲਸਾ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ, ਸੁਤੰਤਰ ਯੂਥ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤਿੰਨੋਂ ਧੜੇ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਨਲਵੀ ਤੇ ਜਗਦੀਸ ਸਿੰਘ ਝੰਡਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ।

ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਲਈ ਸੱਤ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ

ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਲਵੇਗੀ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਤੁਰੀ ਕਿ ਸ. ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨਾਲ ਵੀ ਏਕੇ ਦੀ ਗੱਲ ਚਲਾਈ ਜਾਵੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਕੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੜਚਣਾਂ ਪੈਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਆਗਾਮੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਸਿਆਸੀ ਦੰਗਲ ਸਾਬਤ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਅਜਮਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਵਾਰ 55 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਕੇਸਪਾਰੀ ਵੋਟਰ ਆਪਣੇ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ 170 ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨਗੇ। 170 ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ 120 ਚੋਣ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵੋਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 110 ਚੋਣ ਹਲਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ, 8 ਹਲਕੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ, ਇਕ ਹਲਕਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਤੇ ਇਕ ਹਲਕਾ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। 120 ਚੋਣ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ 50 ਹਲਕੇ ਦੇਹਰੇ ਚੋਣ ਹਲਕੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 30 ਹਲਕੇ ਔਰਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਤੇ 20 ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਹਰੇ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਇਕ ਰਾਖਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਚੋਣ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂਕਿ 6 ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਸਦਨ ਦੇ ਸਥਾਈ ਮੈਂਬਰ ਹਨ।

ਹਮਲਾਵਰ ਦਾ ਸਕੈਚ ਜਾਰੀ

ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਹੁਲੀਏ ਨਾਲ 90 ਫੀਸਦੀ ਤੱਕ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਟੈਕਸੀ ਚਾਲਕ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਕਾਰ ਦੇ ਸੌ ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲਈ ਸੀ। ਇਹ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਡੀਨ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੈਟ-ਸ਼ਰਟ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਕਾਰ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਡਾ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਮੋਤ ਨੇੜੇ ਇਸ ਬੰਦੇ ਨੇ ਸਰਾਬ ਵੀ ਪੀਤੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਕਾਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਬਾਰ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਆਪ ਉੱਤਰ ਕੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਟੈਕਸੀ ਚਾਲਕ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚੱਲਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਾਰ ਸਮੇਤ ਉਥੋਂ ਖਿਸਕਣਾ ਵਾਜਬ ਸਮਝਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਮਲਾਵਰ ਦਾ ਕੱਦ ਛੋ ਛੁੱਟ, ਰੰਗ ਸਾਂਵਲਾ ਅਤੇ ਦਾਤੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸੀ। ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਗੋਲੀ ਦੇ ਖੋਲ ਦੀ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਮਾਹਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਚ 'ਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਹਮਲਾਵਰ ਨੇ 32 ਬੋਰ ਦੇ ਰਿਵਾਲਵਰ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਨੇ ਕੀਤਾ।

ਕੈਪਟਨ ਵਲੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ 'ਤੇ ਲਾਠੀ ਚਾਰਜ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਾਨਸਾ ਨੇੜੇ ਰੋਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਕਿਸਾਨਾਂ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਕ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਸਖਤ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਇੰਡੀਆਬੁਲਸ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਾਵਰ ਪ੍ਰਜੈਕਟ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਅਗਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਨਾਲ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ।

ਹਮਲੇ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਦੇਸ਼ੀ: ਅਮਰਿੰਦਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਵੀਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਸ਼ਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ 'ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਦੀ ਸਖਤ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸੂਬੇ ਦਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਜਥੇਦਾਰ ਵਾਂਗ ਕੰਮ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ 'ਤੇ ਕਾਤਲਾਨਾ ਹਮਲਾ

(ਸਫਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦੇ ਕੇ ਗੱਡੀ ਭਜਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਪਰ ਡਰਾਈਵਰ ਮੌਕਾ ਬਚਾਅ ਕੇ ਕਾਰ ਵਿਚੋਂ ਭੱਜ ਨਿਕਲਿਆ। ਹਮਲਾਵਰ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਉਥੋਂ ਦੀ ਲੰਘ ਰਹੇ ਮੋਟਰਸਾਈਕਲ ਸਵਾਰ ਤੋਂ ਲਿਫਟ ਲੈ ਲਈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਸ਼ਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਅੱਜੇ 25 ਮਈ ਨੂੰ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਡਾ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਇਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਮੋਢੀ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿਵਾਦਗ੍ਰਸਤ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਨਾਲ ਕਥਿਤ ਫੋਤੇਡਾ ਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਹੇਠ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਹਿਮ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ

ਲਾਹ ਦੇਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਬਰੀ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਸ਼ਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਭਾਵੇਂ ਲਾਉਣ ਦਾ ਕੁਝ ਪੰਥਕ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤਿੱਖਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਡਾ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਨੂੰ 1999 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਖੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਲਾਇਆ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਡਾ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਤਕਰੀਬਨ ਢਾਈ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਗਏ। ਸਾਰੂ ਰਾਣਾ ਕਾਂਡ ਵਜੋਂ ਚਰਚਿਤ ਹੋਏ ਇਸ ਕੇਸ ਨੇ ਉਸ ਵਕਤ ਹੋਰ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਜਦੋਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਸਾਂਝੀ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਤਿੱਖਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਬਣੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਪੱਖੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਡਾ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਨੂੰ ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਹੱਦਬੰਦੀ ਬਿੱਲ ਪਾਸ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸਦਨ ਨੇ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਪੱਖੋਂ ਡਿਫਾਲਟਰ ਹੋਣੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਰੀਪਬਲਿਕਨਾਂ ਅਤੇ ਡੈਮੋਕਰੈਟਾਂ ਦਾ ਵਯਾਈਟ ਹਾਊਸ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਹਿਤ ਹੁਣ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਖਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਸੰਜਮ ਵਰਤਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਇਹ ਬਿੱਲ ਹਾਲੇ ਸੈਨੇਟ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਬੱਜਟ ਕੰਟਰੋਲ ਐਕਟ 2011 ਨੂੰ

ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸਦਨ ਨੇ 269-161 ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵੋਟਿੰਗ ਮੌਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਗੈਬਰੀਅਲ ਜਿਫੋਰਡਜ਼ ਨਾਟਕੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਗਈ ਜਿਸ ਉਤੇ ਜਨਵਰੀ 'ਚ ਮਾਰੂ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਬਿੱਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਵੋਟ ਪਾਈ ਅਤੇ ਸਦਨ ਵਿਚਲੇ ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਉਹਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਸੈਨੇਟ ਵਿਚੋਂ ਹਾਂ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਇਹ ਬਿੱਲ ਅਮਰੀਕਾ

ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕੋਲ ਜਾਏਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖ਼ਤਾਂ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣ ਜਾਏਗਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਹੱਦਬੰਦੀ 14.3 ਖਰਬ ਵਧ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਬੱਜਟ ਘਾਟਾ 2.4 ਖਰਬ ਡਾਲਰ ਘਟਾਇਆ ਜਾਏਗਾ।

ਵੋਟਿੰਗ ਮਗਰੋਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸਦਨ ਦਾ ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਦਾ ਲੰਮਾ ਅੰਤਰਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਸਦਨ ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫਤੇ ਜੁੜੇਗਾ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਬੀਬੀ ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ (ਡਾ.)	ਸ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ	ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਸ੍ਰੀ ਸੰਨੀ ਧੂੜ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ)	ਸ. ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ	ਸ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਸ
ਪ੍ਰੋ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ	ਸ੍ਰੀ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ	ਸ. ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੁਰਾ
ਸ. ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ	ਸ. ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ	ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ	ਸ. ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਏ	ਸ੍ਰੀ ਹੈਪੀ ਹੀਰ
ਸ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ	ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ (ਮਿਲਵਾਕੀ)	

Desi Entertainment Indiana

ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਹਰ ਮੌਕੇ ਲਈ ਡੀ ਜੇ

Full DJ service for all occasions

Have a blast with Professional sound, lighting, & dhols. Serving IN, MI, IL, OH.

Booking Available:

Call: DJ K-MP, Ph: 574-850-2941

email: mankamal_22@yahoo.com

Freeway Travel Inc

ਸਸਤੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ, ਖਰਾ ਸੌਦਾ, ਬਿਹਤਰ ਸਰਵਿਸ

Call Raju

Tel: 773-973-0200

Fax: 773-973-0557

2542 W Devon Ave. Chicago IL 60659

SUPER TRAVEL

847-676-9090, 773-465-5566

E-mail: supertravel2003@yahoo.com

Lowest Fares With Excellent Service

AMERICAN AIR,
CONTINENTAL AIR

For Emergency
Call anytime at
847-673-3825

JET AIRWAYS
DELTA, AIR INDIA,
KLM, LUFTHANSA.

India \$545
London \$250

EARLY BIRD SALE!!!!

To Advertise with us call: 847-359-0746

Best Way Travels & Tour Inc.

Since 1975

6353 N Claremont
(Corner of Devon & Claremont)
Chicago, IL 60659

*Best Fares For India/
Pakistan.*

*Europe 50% Discount
Business Class.*

Ph:773-465-4949, Fax:773-465-8599

Desi Bazar

916 E. Main Street #118, Greenwood, IN, 46143
Tel: 317-888-2040, Fax: 317-887-6116

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

- FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
- FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

ਭਾਰਤ ਫਲਸਤੀਨ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਡਟਿਆ

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ: ਇਸਰਾਇਲੀ-ਫਲਸਤੀਨੀ ਟਕਰਾਅ 'ਤੇ ਮਹੀਨੇ ਭਰ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਹੀ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਭਾਰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸਰਾਈਲ ਨੂੰ ਮਕਬੂਜ਼ਾ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਬਸਤੀਆਂ ਵਸਾਉਣੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੂਤ ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪੁਰੀ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕੌਂਸਲ ਵਿਚ ਆਖਿਆ ਕਿ ਬਸਤੀਆਂ ਵਸਾਉਣ ਦੇ ਅਮਲ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਣੀ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਕਬੂਜ਼ਾ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਬਸਤੀਆਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਰੋਕਣ ਨਾਲ ਅਮਨ ਵਾਰਤਾ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ 'ਚ ਮਦਦ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਦੂਤ ਨੇ ਇਸਰਾਈਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇਤਨਯਾਹੂ ਵੱਲੋਂ ਮਈ 'ਚ ਇਸਰਾਇਲੀ ਸੰਸਦ 'ਚ ਦਿੱਤੇ ਭਾਸ਼ਣ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸਰਾਈਲ ਸੁਰੱਖਿਆ ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਇਵਜ਼ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਸੌਦਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸਰਾਈਲ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਸਤੰਬਰ 'ਚ ਬਸਤੀਆਂ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ 'ਤੇ 10 ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਲੱਗੀ ਰੋਕ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਧਾਉਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਫਲਸਤੀਨ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਮਹਿਮੂਦ ਅੱਬਾਸ ਨੇ ਇਸਰਾਈਲ ਧਿਰ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲਬਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸ. ਪੁਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸਰਾਈਲ ਤੇ ਫਲਸਤੀਨ ਕੋਲ ਸਤੰਬਰ 2011 ਤੱਕ ਢੁਕਵੇਂ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਤੇ ਅਮਨ ਵਾਰਤਾ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਵਧ ਰਹੀ ਨਾਉਮੀਦੀ ਕਾਰਨ ਮਾਮਲਾ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਤੰਬਰ ਵਿਚ ਫਲਸਤੀਨੀ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮਹਾਸਭਾ ਨੂੰ 1967 ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਵਾਲੇ ਫਲਸਤੀਨੀ ਰਾਜ ਦੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਾਨਤਾ ਵਾਲੇ ਮਤੇ 'ਤੇ ਵੋਟਿੰਗ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਆਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਇਸਰਾਈਲ ਇਸ ਮਤੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਸੁਲਝਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

RK Carpet & Flooring, Inc.

6346 N. Claremont Ave. Chicago, IL 60659

ਵਾਜ਼ਬ ਭਾਅ, ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਰਵਿਸ

- *Commercial
- *Residential
- *Industrial
- *Sales

- *Installation
- *Cleaning
- *Repair

Ravinder Singh Ravi
Ph:773-761-6888
Fax:773-761-6865

GP Singh

“Buy a Home With ZERO CASH NO MONEY DOWN!”

ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਨਕਦ ਪੈਸੇ ਦੇ ਘਰ ਖਰੀਦੋ ਕੋਈ ਮਨੀ ਡਾਊਨ ਨਹੀਂ

Call 24hr FREE INFORMATION: 1-888-760-3069, ID # 1052

Bankowned

\$131,000

Carol stream \$630 Payment
Beautiful and Clean.
GreatNeighborhood,3B.R, 2 Bath.Starter Home.Why Rent?
Free Info.1-888-760-3069
ID#3301

Bankowned

\$225,400

PALATINE \$912.00 Payment
Walking distance to school, park and shopping. Lovely clean home. Patio. Wooden floor.
Free Info. 888-760-3069
ID#3405

Bankowned

\$280,000

Elgin \$1275 Payment
New community. Good School. Walking distance to park.Full Basement.Custom patio.
Free Info. 1-888-760-3069
ID#3303

Bankowned

\$155,000

Aurora. \$706.00 Payment
Beautiful home on corner lot. Open floor plan.Upgrade kitchen. First time buyer delight.
Free Info.: 1-888-760-3069
ID#3404

Bankowned

\$ 160,000

Elgin \$746 Payment
Great opportunity First time home buyer. Walking distance to school & park. Clean and New safe Area.
Free Info.: 1-888-760-3069
ID#3305

Bankowned

\$195,000

NAPERVILLE \$889.00 Pmt.
Great opportunity. Best School Distt. Bright living room, Granite counter. Hardwood floor.
Free Info.: 1-888-760-3069
ID # 3401

Call GP Singh Realtor/Mortgage Broker 630-942-8004

Statewide Home Realty

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹੌਲ ਗਰਮਾਇਆ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਹਲਚਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਬੇਸ਼ੱਕ ਧਾਰਮਿਕ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਆਗਾਮੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਪੈਣਾ ਯਕੀਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਚੋਣ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਤੇ ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਸਿੱਧੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਚੋਣ 2004 ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮਿਆਦ 31 ਅਗਸਤ 2009 ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਚੋਣਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਲਟਕਦੀਆਂ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘਟ ਕੇ ਸਿਰਫ 56,03,198 ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ।

■ ਚੋਣਾਂ 18 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ
■ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ
■ ਨਤੀਜਾ 22 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ
■ ਕੁੱਲ ਵੋਟਾਂ 56,03,198

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 52,36,476 ਪੰਜਾਬ, 3,31,723 ਹਰਿਆਣਾ, 23011 ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ 11985 ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜਸਟਿਸ ਹਰਫੁਲ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ 18 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀਆਂ ਚਾਰ ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਜਦੋਂਕਿ ਨਤੀਜੇ ਦਾ ਐਲਾਨ 22 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। 18 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵੋਟਾਂ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਚੋਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੋਣ ਜ਼ਾਬਤਾ ਲਾਗੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਾਬਤਾ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ। ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ 21 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਵਾਰ ਪੋਲਿੰਗ ਬੁਥਾਂ ਦੀ ਵੀਡੀਓਗ੍ਰਾਫੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਵੀਡੀਓਗ੍ਰਾਫੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ 'ਤੇ ਕਰਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਨਾਖਤੀ ਕਾਰਡ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵੋਟਰ ਫੋਟੋ ਕਾਰਡ, ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਲਾਇਸੈਂਸ ਜਾਂ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਫੋਟੋ ਲੱਗਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਬੂਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਵੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਵਜੋਂ ਲੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਸਾਲ 2004 ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2009 ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਤੈਅ ਸਨ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮੁਤਾਬਕ 18 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ 170 ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਲਈ ਵੋਟਾਂ ਪੈਣਗੀਆਂ ਜਿਸ ਲਈ ਚਾਰ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੋਲਿੰਗ ਬੁਥ ਬਣਾਏ ਜਾਣਗੇ।

ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ੇ ਵਰਜਿਤ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸਿਆਸੀ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਦੰਗਲ ਵਾਂਗ ਲੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਲਈ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਨਿਰੋਲ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਰਜਿਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਆਈ ਤਾਂ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਖ਼ਿਲਾਫ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜੋਤ ਮੇਲਿਆਂ 'ਚ ਸਿਆਸੀ ਦੁਸ਼ਣਬਾਜ਼ੀ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਪਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਬਾਹਲਾ ਅਸਰ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਭਾਵੇਂ ਜਥੇਦਾਰ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਸਭ ਨੇ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪੈਣ ਦੀ ਘੱਟ ਹੀ ਆਸ ਹੈ।

ਬਾਦਲ ਧੜੇ ਨੂੰ ਖਦੇੜਨ ਲਈ ਪੰਥਕ ਮੋਰਚਾ ਕਾਇਮ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਦੇਣ ਲਈ ਵਿਰੋਧੀ ਪੰਥਕ ਧਿਰਾਂ ਇਕ ਮੋਚ 'ਤੇ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸੱਤ ਪੰਥਕ ਧਿਰਾਂ ਨੇ 31 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਇਕੱਤਰਤਾ ਕਰਕੇ ਬਾਦਲ ਦਲ ਵਿਰੁੱਧ ਹਰੇਕ ਸੀਟ 'ਤੇ ਸਾਂਝਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਏਕੇ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਥਕ ਮੋਰਚੇ 'ਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨੀ), ਅਕਾਲੀ ਦਲ (1920), ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਲੋਹੋਵਾਲ), ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਦਿੱਲੀ), ਖਾਲਸਾ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ, ਸੁਤੰਤਰ ਯੂਥ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਧੜੇ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਨਲਵੀ ਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਝੀਂਡਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਲਈ ਸੱਤ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ, ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਲੀਏਵਾਲ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਈਸਾਪੁਰ, ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਨਲਵੀ ਤੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ,

ਬਾਦਲਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ ਆ ਸਕਦੀਆਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਰਾਜਸੀ ਮਾਹੌਲ ਇਕਦਮ ਗਰਮ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਅਗਸਤ 2009 ਵਿੱਚ ਹੋਣੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਲਟਕਦੀਆਂ ਹੀ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਜਦ ਫਰਵਰੀ 2012 ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਰਾਜਸੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਹੁਣ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਪਰ ਅਚਨਚੇਤ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਬਾਦਲ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜੇ ਲਗਾਤਾਰ ਇਸ ਮੰਗ 'ਤੇ ਅੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਕਿ ਵੋਟਰ ਸਨਾਖਤੀ ਕਾਰਡ ਬਣਨ ਬਾਅਦ ਹੀ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣ। ਪਰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਇਹ ਮੰਗ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪਾਰਟੀ ਕਿਸੇ ਪੋਲਿੰਗ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਵੀਡੀਓਗ੍ਰਾਫੀ ਕਰਵਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਦਿੱਲੀ), ਅਕਾਲੀ ਦਲ 1920, ਬਰਨਾਲਾ ਦਲ ਨੂੰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬਿਜਲਈ ਝਟਕੇ ਵਾਂਗ

ਲੱਗੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਸਤੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਚੋਣ ਹੋਣ ਨੂੰ ਬਦਸ਼ਗਨੀ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬ) ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਬਗੋਬਗ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਤਸੱਲੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਚਲੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਕੱਟੀ-ਕੱਟਾ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇਗਾ।' ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਐਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਿੰਨੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਵਰਦਾਨ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਮੁੱਚਾ ਜ਼ੋਰ ਵਿਕਾਸ ਮੁੱਦੇ ਉਭਾਰਨ 'ਤੇ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਕਾਫੀ ਪਛੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣ ਆ ਜਾਣ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਹਾਜ਼ ਖੜਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦਲ ਦਾ ਹੱਥ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਥੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦਲਾਂ ਖਿਲਾਫ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਹਿਮ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖ ਮੁੱਦੇ ਉਭਾਰਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਲਾਮਬੰਦੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਹਿਮ ਮਾਮਲਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਹੱਥ ਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਹੋਣ

ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਾਖੂਬੀ ਵਰਤ ਸਕੇਗਾ। ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਜਿੱਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮਨੋਬਲ ਉੱਚਾ ਕਰੇਗੀ। ਦੂਜੀ ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੀਆਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀ ਨੂੰ ਬਰਕਾ ਲੱਗ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੁਖੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਆਪਣੇ ਸੀਨੀਅਰ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 15 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਤੱਕ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਭਖ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬਾਦਲ ਦਲ ਵਿਰੋਧੀ ਅਕਾਲੀ ਧੜੇ ਚੋਣਾਂ ਸਤੰਬਰ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਵਿਰੁੱਧ ਸਨ ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਕੁਝ ਕਾਂਗਰਸ ਆਗੂ ਚੋਣਾਂ ਨਾ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਤੱਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤੰਬਰ ਚੋਣਾਂ ਹੁਕਮਰਾਨ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹੀ ਰਾਸ ਬੈਠਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਲਈ ਸਿਰਦਰਦੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੁਣਨ ਦੇ ਹੱਕ ਬਾਦਲਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਕੋਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੁਣਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਨਮੱਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਏਗਾ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਬਹੁਮਤ ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕਰੇਗਾ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚੀਡਸਾ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਜਥੇਦਾਰ ਤੱਤਾ ਸਿੰਘ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੰਦੜ, ਪ੍ਰ. ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ, ਮਹੇਸ਼ਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਜਨਮੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ ਤੇ ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਬੁਲਾਰੇ ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਲਏ ਇਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲੇ ਮੁਤਾਬਕ 2 ਤੋਂ 5 ਅਗਸਤ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਸਾਂਝੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਉਤਾਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਭੋਮਾ ਤੇ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਲਵੇਗੀ ਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਏਕੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਤੇ ਮਨਪਸੰਦ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਸ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਵੱਧ ਵੋਟਾਂ ਲੈਣ ਜਾਂ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਉਤਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਤੁਰੀ ਕਿ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨਾਲ ਵੀ ਏਕੇ ਦੀ ਗੱਲ ਚਲਾਈ ਜਾਵੇ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਕੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੜਚਨਾਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਬਾਬਾ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਬੋਦੀ ਦਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਵੀ ਇਸ ਧੜੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਰੀਆਂ ਪੰਥਕ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਹੀ ਸਾਂਝਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਉਤਾਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਉੱਚ ਬਾਦਲ ਵਿਰੋਧੀ ਪੰਥਕ ਧਿਰ ਦਾ ਇਕ ਹੀ ਸਾਂਝਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਚੋਣ ਨਿਸ਼ਾਨ ਤੇ ਲੜਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਥਕ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਬਾਦਲ ਦਲ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸਭ ਨੇ ਇਕਮੱਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਚੁੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇ। ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਝੀਂਡਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਦਲ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਡਫਤਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਨਲਵੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਕਬਜ਼ਾ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰ ਹੀਲਾ ਵਰਤਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਸਾਬਤ ਹੋਣਗੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਦੰਗਲ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਆਗਾਮੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿਆਸੀ ਦੰਗਲ ਸਾਬਤ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਚਿੰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਅਜ਼ਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਤੈਅ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਸਾਲ ਪਛੜ ਕੇ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਾਰ 55 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਕੇਸਧਾਰੀ ਵੋਟਰ ਆਪਣੇ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ 170 ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨਗੇ। 170 ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ 120 ਚੋਣ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੋਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 110 ਚੋਣ ਹਲਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ, 8 ਹਲਕੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ, ਇਕ ਹਲਕਾ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਤੇ ਇਕ ਹਲਕਾ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। 120 ਚੋਣ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ 50 ਹਲਕੇ ਦੋਹਰੇ ਚੋਣ ਹਲਕੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ

30 ਹਲਕੇ ਔਰਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਤੇ 20 ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਰੇ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਇਕ ਰਾਖਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਚੋਣ ਹੋਵੇਗੀ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਕਰਦਿਆਂ 1996 ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ 30 ਰਾਖਵੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਐਲਾਨ

ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ ਜਦੋਂਕਿ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 1920 ਵਿੱਚ ਕਾਇਮ ਹੋਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜਮਹੂਰੀ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਦੀ ਚੋਣ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ 1925 ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 18 ਜੂਨ 1926 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ। 1996 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ

ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਮੌਜੂਦਾ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 33 ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 30 ਔਰਤ ਮੈਂਬਰ ਰਾਖਵੇਂ ਕੋਟੇ ਵਿਚੋਂ ਤੇ ਤਿੰਨ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੁੱਲ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 191 ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ 170 ਮੈਂਬਰ ਵੋਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚੁਣ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ 15 ਮੈਂਬਰ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਤੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂਕਿ 6 ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸਦਨ ਦੇ ਸਥਾਈ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਦੋਹਰੇ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਬਦਲਾਅ ਕਾਰਨ ਕਈ ਅਹਿਮ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਹਲਕੇ ਬਦਲ ਜਾਣਗੇ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਚੋਣ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੀ ਬਦਲ

ਜਾਵੇਗਾ। ਦੋਹਰੇ ਚੋਣ ਹਲਕੇ ਬਦਲਣ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਦਲੇ ਗਏ ਦੋਹਰੇ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਅਖ਼ਤਿਆਰੀ ਫੰਡ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਸੀ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵੰਡੀ ਸੀ ਪਰ ਚੋਣ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਬਦਲਾਅ ਕਾਰਨ ਅਜਿਹੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਸਥਾਪਤੀ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਨਗੇ ਪੈਣਗੇ। ਚੋਣ ਜ਼ਾਬਤਾ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੇ ਅਖ਼ਤਿਆਰੀ ਫੰਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣਗੇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵੰਡ ਸਕਣਗੇ। ਚੋਣ ਜ਼ਾਬਤੇ ਕਾਰਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦਾ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਆਰਥਿਕ ਮਦਦ ਵੰਡੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਾਬਤਾ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗੀ।

ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਅਤੇ ਪਠਾਨਕੋਟ ਨਵੇਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਬਣੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਰਹੱਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਿਆਂ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚੋਂ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ 'ਚੋਂ ਪਠਾਨਕੋਟ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਦੋ ਨਵੀਆਂ ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਪਠਾਨਕੋਟ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਸਾਹੇ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੋ ਨਵੇਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ 22 ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਉਧਰ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਬਟਾਲਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਵਿਧਾਇਕ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਾਹਨੀ ਨੇ ਬਟਾਲਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਾ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਪਾਰਟੀ ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਕੋਲ ਉਠਾਉਣਗੇ ਤੇ ਜੇ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਅਸਤੀਫਾ ਵੀ ਦੇ ਦੇਣਗੇ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੋਗਾ, ਪਠਾਨਕੋਟ ਤੇ ਫਗਵਾੜਾ ਤਿੰਨ ਨਵੇਂ ਨਗਰ ਨਿਗਮਾਂ ਵਜੋਂ ਰਸਮੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਗਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਆਗਾਮੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਲਏ ਜਾ ਰਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿਚ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਬਟਾਲਾ ਤੇ ਕਪੂਰਥਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਫਗਵਾੜਾ

ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ 'ਚ 1971 ਦੀ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਜੰਗ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ।

ਤਹਿਸੀਲ ਵਿਚ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਨਵੇਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤੇ ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਸਾਲਾਨਾ 34 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਾਧੂ ਬੋਝ ਪਵੇਗਾ।

ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਵਿਧਾਇਕ ਦਲ ਦੇ ਨੇਤਾ

ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ, ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਤੇ ਅਬੋਹਰ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਤਿੰਨ ਉਪ ਮੰਡਲ ਤੇ ਅਰਨੀਵਾਲਾ ਸ਼ੇਖ ਸੁਭਾਨ, ਸੀਤੋ ਗੁੰਨੋ ਤੇ ਖੁਈਆਂ ਸਰਵਰ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਤਿੰਨ ਸਬ ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਠਾਨਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਪਠਾਨਕੋਟ ਤੇ ਧਾਰਕਲਾਂ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਦੋ ਉਪ ਮੰਡਲ ਤੇ ਨਰੋਟ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਮਿਆਲ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਦੋ ਸਬ ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਪਠਾਨਕੋਟ ਸ਼ਹਿਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਵੇਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ 'ਚ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ, ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਤੇ ਅਬੋਹਰ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਤਿੰਨ ਉਪ ਮੰਡਲ ਤੇ ਅਰਨੀਵਾਲਾ ਸ਼ੇਖ ਸੁਭਾਨ, ਸੀਤੋ ਗੁੰਨੋ ਤੇ ਖੁਈਆਂ ਸਰਵਰ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਤਿੰਨ ਸਬ ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਇਸ 'ਚ 314 ਮਾਲ ਪਿੰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਠਾਨਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਪਠਾਨਕੋਟ ਤੇ ਧਾਰਕਲਾਂ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਦੋ ਉਪ ਮੰਡਲ ਤੇ ਨਰੋਟ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਮਿਆਲ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਦੋ ਸਬ ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਪਠਾਨਕੋਟ ਸ਼ਹਿਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ 'ਚ 421 ਪਿੰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਟਾਫ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੇ ਮੋਗਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਧਰਮਕੋਟ ਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਗੁਰੂ ਹਰਸਾਹੇ ਕਸਬੇ ਨੂੰ ਉਪ ਮੰਡਲ/ਤਹਿਸੀਲ ਵਜੋਂ ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਧਰਮਕੋਟ 'ਚ 150 ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਸਾਹੇ 'ਚ 166 ਪਿੰਡ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਨੇ ਨਵੇਂ ਉਪ ਮੰਡਲਾਂ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਟਾਫ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਨਵੇਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ 'ਆਮ ਬੰਦੇ' ਦੀ ਜੇਬ 'ਤੇ ਡਾਕਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵੋਟਾਂ ਹਥਿਆਉਣ ਲਈ ਨਵੇਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ 'ਆਮ ਬੰਦੇ' ਦੀ ਜੇਬ 'ਤੇ ਡਾਕਾ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਗਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦਹਾਲੀ ਝੱਲ ਰਹੇ ਰਾਜ ਦੇ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਲਈ ਵੱਡੀ ਮਾਲੀ ਆਫ਼ਤ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਗਏ ਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਤਕਰੀਬਨ 40 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਭਾਰ ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਰਾਮਦੇਵ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਈ: ਰਾਖੀ ਸਾਵੰਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਅਜੀਬੋ ਗਰੀਬ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਹਰਕਤਾਂ ਨਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਨਰਤਕੀ ਤੇ ਅਭਿਨੇਤਰੀ ਰਾਖੀ ਸਾਵੰਤ ਨੇ ਇਕ ਨਵਾਂ ਸ਼ਗੂਫ਼ਾ ਛੱਡਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਯੋਗ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਰਾਮਦੇਵ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰੇਗੀ ਤੇ ਇਸ ਲਈ ਯੋਗ ਗੁਰੂ ਨੇ ਹਾਮੀ ਭਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਮੇਜਿਨ ਚੈਨਲ ਦੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਸ਼ੋਅ ਦੇ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚੀ ਰਾਖੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਕ ਸ਼ੋਅ 'ਰਾਖੀ ਕਾ ਸਵੈਂਬਰ' ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਸੁਫਨਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਚੁਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਨੇ ਹੁਣ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਬਾਬਾ ਰਾਮਦੇਵ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਏਗੀ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਖੀ ਨੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਵੀ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਮਣਸ਼ਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸ ਦੀ ਦਾਲ ਨਹੀਂ ਗਲਣ ਵਾਲੀ।

ਦਾ ਖਰਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਲ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਸਮੇਤ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਲਾਮ ਲਸ਼ਕਰ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਖਰਚੇ ਦਾ ਕੋਈ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਦਫਤਰਾਂ ਦਾ ਖਰਚ 40 ਕਰੋੜ ਸਾਲਾਨਾ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਗਾਰਾਂ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਬੋਝ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੱਖਣੀ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਅੱਠ ਕਰੋੜ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਭੁਗੋਲਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵੱਡਾ ਹੈ ਪਰ ਉੱਥੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 22 ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਤਕੂਵਾਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਇਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤਾਂ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੱਤੇ ਪਰ ਮਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਬੋਝ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਜੇ ਵੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਪੰਜ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ 10 ਨਵੇਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਾਨਸਾ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਮੁਕਤਸਰ, ਮੋਗਾ, ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ, ਮੁਹਾਲੀ, ਤਰਨ ਤਾਰਨ, ਬਰਨਾਲਾ ਤੇ ਹੁਣ ਬਣਾਏ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਤੇ ਪਠਾਨਕੋਟ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਰਾਜਸੀ ਕਾਰਨ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਨੂੰ ਘੱਟ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਚੁਣਾਵੀ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਲਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਰਨਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਣਨ ਵੇਲੇ ਇਕ ਤਹਿਸੀਲ ਹੀ ਸੀ। ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਫੌਜ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਹਾਲ ਤਰਨ ਤਾਰਨ, ਮੋਗਾ ਤੇ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੈ। ਬਰਨਾਲਾ, ਤਰਨ ਤਾਰਨ, ਮੁਹਾਲੀ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਦਫਤਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਆਰਜ਼ੀ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਦਾ ਕੰਮ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਠੱਪ ਪਿਆ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਅਫਸਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਧੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਖਾਲੀ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਨਵੀਂ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਧੂ ਚਾਰਜ ਦੇ ਕੇ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ

ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਠੋਕੇ 'ਤੇ ਭਰਤੀ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਡੰਗ ਟਪਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਤੋਂ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਦੀਆਂ ਤਰੱਕੀਆਂ ਦਾ ਅਮਲ ਵੀ ਨੌਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਰੁਕਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਐਸ.ਪੀ. ਰੈਂਕ ਵਾਲੇ ਆਈ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਕਮੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵੀ ਦੋ ਅਸਾਮੀਆਂ ਵਧਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਭਰਨ ਜਾਂ ਪੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਰੱਫਤ ਮੁਕਾਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਪੀ.ਪੀ.ਐਸ.ਸੀ.) ਜਿਸ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ।

Law Office of Navdeep S. Jhaj

Immigration Law Attorney General Legal Practice

Navdeep S. Jhaj
Member, American Immigration
Lawyers Association

- Estate Planning
- Personal Injury
- Bankruptcy

ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

- ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ
- ਜਨਰਲ ਲਾਅ
- ਪਰਸਨਲ ਇੰਜਰੀ
- ਬੈਂਕਰਪਸੀ
- ਐਸਟੇਟ ਪਲਾਨਿੰਗ

1930 W Hubbard, 2nd Floor, Chicago, IL 60622
Voice: 312.404.8893, Fax: 312.243.2277
email: navjhaj@me.com

Call: Madan Khatri
1-847-530-1550
www.PropertyZoo.com
Prudential at
25 Turner Ave.,
Elk Grove Village, IL

Market is Tuff! Right? But, 14,000 homes are sold daily nationwide!
Buy Home NOW !!
INTEREST RATES BELOW 4.75% and PRICES ARE DOWN 30% !

Don't miss an Opportunity in Your Life time

***Motel available in Central Iowa 34 Rooms & 3-BR apt. Positive Cash flow, For \$399K.

If you want a Broker who can work with you from beginning to the end, Call Now!

ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਲੋਕਪਾਲ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਲੋਕਪਾਲ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਬਿੱਲ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਉੱਚ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਤੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਸੰਸਦ 'ਚ ਅਚਾਰ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਬਿੱਲ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਤਰਜਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਵਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਟੀਮ

ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਜਨ ਲੋਕਪਾਲ ਬਿੱਲ ਵਿਚਲੀਆਂ ਕੁਝ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਵੀ ਨਵੇਂ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਬਿੱਲ 'ਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਬਿੱਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਲੋਕਪਾਲ ਨੂੰ ਜਾਂਚ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਅਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੂਚਨਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਮੰਤਰੀ ਅੰਬਿਕਾ ਸੋਨੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਵੀ ਬਿੱਲ ਦੇ ਘੇਰੇ 'ਚ ਸ਼ੁਮਾਰ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਿੱਲ ਦੇ ਘੇਰੇ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ

ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ 'ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ' ਸੁਣੀ ਪਰ ਇਸ ਤਜਵੀਜ਼ ਦੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਉਲਟ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਮੰਨਣੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਲੋਕਪਾਲ ਇਕ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਤੇ 8 ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ

ਅੱਧੇ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ 'ਚੋਂ ਹੋਣਗੇ। ਲੋਕਪਾਲ ਦਾ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਤੇ ਜਾਂਚ ਵਿੰਗ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੇ ਸਟਾਫ ਹੋਵੇਗਾ।

ਚੇਅਰਪਰਸਨ, ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਜਾਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਂਬਰਾਂ 'ਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜ ਜਾਂ ਸਾਬਕਾ ਜੱਜ, ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੇ ਚੋਕਸੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਰਹੇ 25

ਸਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਤਜਰਬੇ ਵਾਲੇ ਬੇਦਾਗ ਤੇ ਦਿਆਨਤਦਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਲੋਕਪਾਲ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ।

ਇਹ ਬਾਡੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦਾ ਛੱਡਣ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਉਹਦੇ 'ਤੇ ਲੱਗਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕੇਗੀ। ਮੰਤਰੀਆਂ, ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਏ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਲਈ ਲੋਕਪਾਲ ਨੂੰ ਕਿਤਿਓਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਲੋਕਪਾਲ ਬਿੱਲ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾ: ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਸਿਵਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਤੇ ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਲੋਕ ਬਿੱਲ ਦੇ ਖਰੜੇ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਇਤਰਾਜ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਖਰੜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸਿਵਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੇ ਬਿੱਲ ਦੇ ਖਰੜੇ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਦੱਸਦਿਆਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਗਾਂਧੀਵਾਦੀ ਨੇਤਾ ਅੰਨਾ ਹਜ਼ਾਰੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਲੋਕਪਾਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ 16 ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਮੁੜ ਅੰਦੋਲਨ ਛੇੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲੋਕਪਾਲ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਮੁੜ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਸਮੇਂ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਿਆ। ਸਿਵਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਆਗੂ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਪੁਲੀਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿਰਨ ਬੇਦੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਤਿੱਖਾ ਹਮਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੋਕਪਾਲ ਬਿੱਲ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਖਰੜਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਲੋਕਪਾਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਜੋਕਪਾਲ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ

ਨਾਲ ਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕਪਾਲ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਸੂਬੇ ਜਿਹੜਾ ਲੋਕਪਾਲ ਬਿੱਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨਗੇ, ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਘੇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਲੈਣਗੇ।

ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਰਵੀ ਸ਼ੰਕਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਫਤਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਿਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਲੋਕਪਾਲ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਕੌਮੀ ਸਕੱਤਰ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਲਈ ਕਈ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਹਨ ਪਰ ਲੋਕਪਾਲ ਬਿੱਲ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਲਿਆਉਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਡੇ ਨੇਤਾ ਤੇ ਵੱਡੀ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਕਾਨੂੰਨ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵੱਲੋਂ ਅਮਰੀਕੀ ਕੂਟਨੀਤਕਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ: ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਕੂਟਨੀਤਕਾਂ ਤੇ ਸਫਾਰਤਖਾਨੇ ਦੇ ਹੋਰ ਸਟਾਫ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੀ ਪਾਕਿ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੀਓ ਟੀ.ਵੀ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਸਾਰੇ ਅਮਰੀਕੀ ਕੂਟਨੀਤਕਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮਣ ਲਈ 'ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ' ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕੀ ਕੂਟਨੀਤਕਾਂ ਦੇ ਘੁੰਮਣ-ਫਿਰਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਹੁਣ ਹੋਰ ਕੂਟਨੀਤਕਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸਫਾਰਤਖਾਨੇ ਵੱਲੋਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਬਦਲੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤਹਿਤ ਅਮਰੀਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੀ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕੂਟਨੀਤਕਾਂ ਤੇ ਸਫਾਰਤਖਾਨੇ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਉਦੋਂ ਆਈਆਂ ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗੜਬੜੀ ਵਾਲੇ ਉੱਤਰੀ-ਪੱਛਮੀ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਜਾਣੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਮੀਡੀਆ ਮੁਤਾਬਕ ਅਮਰੀਕੀ ਕੂਟਨੀਤਕਾਂ ਦੇ ਦੋ ਗਰੁੱਪਾਂ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਖੈਬਰ ਪਖਤੂਨਵਾ ਸੂਬੇ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਦੇ ਬਾਹਰੋਂ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ-ਪੱਛਮੀ ਤੇ ਦੱਖਣੀ-ਪੱਛਮੀ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲੈਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਹ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਜਦੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਅੱਠ ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਦੀ ਫੌਜੀ ਸਹਾਇਤਾ ਰੋਕ ਲੈਣ ਮਗਰੋਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿਗੜਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਪਾਕਿ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਤਾਲਿਬਾਨ ਤੇ ਅਲ-ਕਾਇਦਾ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਰ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 'ਡਾਅਨ' ਅਖ਼ਬਾਰ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਾਕਿ ਦੇ ਕੂਟਨੀਤਕਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਉਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਪਾਕਿ ਕੂਟਨੀਤਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਸਿੰਗਟਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

National Truck Driving School

ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ

ਜੋਰਦਾਰ ਮੰਗ 'ਤੇ ਹੁਣ ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ ਲੋਕੇਸ਼ਨ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ

ਓਨਰ ਅਪਰੇਟਰ ਅਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
ਕੰਪਨੀ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ 35 ਸੈਂਟ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਲ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ

- *ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ
- *ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਕੰਮ/ਜੋਬ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ
- *ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਵੀ ਖਾਸ ਪ੍ਰਬੰਧ
- *2-3 ਹਫਤਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਟਰੱਕ ਡਰਾਈਵਰ ਬਣੋ

Call For Special Price

Kashmir S. Thandi
Office: (866) 933-3038
Balhar S. Ranu Cell:916-502-7733
Yuba City Ph:530-383-2785
4585 Pell Dr. Sacramento CA, 95838

Asian International Foods Indian Grocery Store

ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਾਜਬ ਕੀਮਤ 'ਤੇ

- ਗਰੋਸਰੀ
- ਸਬਜ਼ੀਆਂ
- ਮਿਠਾਈਆਂ

1950 West Columbia Ave., Battle Creek (MI)
Ph#269-288-0574, 269-420-8135

ATM's & Credit Card Terminals at Lowest Prices! No Hidden Fees.

Merchant Accounts-Grocery, Motels, Limos/Taxis, Gas stations.
Credit card terminals -Verifone, Hypercom...
Transfer existing CC processing to us for lower rates.
99% approved same day. We specialize in high risk businesses.

ATMs - TRANAX/TRITON/WRG, starting at \$69/mo.*
(Perfect for retail stores, hotels, gas stations, etc.)
Need Money? We provide cash advance against credit card processing with NO collateral or personal guarantee.
Online Data Corp. is a registered ISO/MSP of Wells Fargo Bank N.A.
*Credit restrictions apply.

Call SAGAR HANDA at: 773-416-8526
or 773-935-VISA, SagarATM@yahoo.com

www.GoldCoastATM.com

FREE
CREDIT CARD
TERMINAL!

ਇਤਿਹਾਸ ਦੁਹਰਾ ਰਹੇ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਗੂ

ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਪਿਤਾ

ਜਤਿੰਦਰ ਪਨੂੰ

ਉਦੋਂ ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਆਗੂ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਤ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਮਰਨ-ਵਰਤ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਤੋਤਨ ਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਮਾਹਰ ਸਨ। ਇਕ ਮੌਕੇ ਜਦੋਂ ਦੋਵਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਟਕਰਾਓਂ ਹੱਦਾਂ ਟੱਪ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਵੀ ਹੁਣ ਵਾਂਗ ਨੀਵਾਣਾਂ ਛੋਟਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਸੰਤ ਧੜੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਬਖਸ਼ੀ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਹੋਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ 'ਬੋਦੀ ਵਾਲਾ ਤਾਰਾ' ਤੱਕ ਜੋੜਿਆ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਟੇਜੀ ਕਵੀ ਤੋਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕਵਿਤਾ ਵੀ ਬਣਵਾ ਲਈ ਜਿਹੜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਟੇਜਾਂ ਤੋਂ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਮਾਸਟਰ ਧੜੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸੰਤ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਗੈਰ-ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉਠਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਹਮਦਰਦੀਆਂ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਵੈਰ-ਭਾਵ ਰੱਖਦੇ ਗਵਾਂਢੀ ਮੁਲਕ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲੈਕ ਬੰਡਰ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਫੌਜ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਅਰਧ ਫੌਜੀ ਦਸਤੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਗਏ, ਸਿਰਫ ਬਾਹਰੋਂ ਘੇਰਾ ਪਾ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਆਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹਰਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੁਲਿਸ ਭੇਜੀ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਘੇਰਾ ਤੁੜਵਾਉਣ ਨੂੰ ਜਬਾ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਕਈ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਇਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਚੇਚ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਕਟ ਦੀ ਘੜੀ ਵਿਚ ਖੜੋਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਮੇਰੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਈ। ਉਸੇ ਥਾਂ ਬਰਨਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹਰਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਪੁਲਿਸ ਭੇਜਣ ਅਤੇ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲੈਕ ਬੰਡਰ ਵੇਲੇ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਘੇਰਾ ਤੁੜਵਾਉਣ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਚੇਤੇ ਕਰਵਾ ਕੇ ਅਸਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਆਪੋ ਵਿਚ ਕੀ ਸਬੰਧ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸ ਪੱਧਰ ਤੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਅਤੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਮਝਦੇ ਸਨ? ਮੀਟਿੰਗ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਬਰਨਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਪਿਆ ਕਿ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲੈਕ ਬੰਡਰ ਵੇਲੇ ਘੇਰਾ ਤੁੜਵਾਉਣ ਜਾਣਾ ਮੇਰੀ ਗਲਤੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਸਲਵਾਤਾਂ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਦੇਣ ਕਿ ਇਸ 'ਗਲਤ' ਬੰਦੇ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਈ ਮੌਕੇ ਉਤੇ ਸਾਬ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਈ ਮੌਕੇ ਉਤੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਠੀਕ ਕਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਗਲਤੀ ਕਦੇ ਕੀਤੀ ਸੀ? ਆਖਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਵੀ ਤਾਂ ਇਤਹਾਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨਾ ਹੀ।

ਫਿਰ ਆਈਏ ਪੰਜਤਾਲੀ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਯੁੱਗ ਵੱਲ, ਜਦੋਂ ਨਾ ਹਾਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਡਾ ਨੇਤਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਨਾ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਤੇ ਨਾ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ। ਉਦੋਂ ਸਿੱਖ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਆਗੂ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਤ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਮਰਨ-ਵਰਤ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਤੋਤਨ ਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਮਾਹਰ ਸਨ। ਇਕ ਮੌਕੇ ਜਦੋਂ ਦੋਵਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਟਕਰਾਓਂ ਹੱਦਾਂ ਟੱਪ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵਕਤ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਵੀ ਹੁਣ ਵਾਂਗ ਨੀਵਾਣਾਂ ਛੋਟਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਸੰਤ ਧੜੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਬਖਸ਼ੀ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਹੋਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ 'ਬੋਦੀ ਵਾਲਾ ਤਾਰਾ' ਤੱਕ ਜੋੜਿਆ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਟੇਜੀ ਕਵੀ ਤੋਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕਵਿਤਾ ਵੀ ਬਣਵਾ ਲਈ ਜਿਹੜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਟੇਜਾਂ ਤੋਂ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਮਾਸਟਰ ਧੜੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਸੰਤ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਂ ਦੇ ਗੈਰ-ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਉਠਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਹਮਦਰਦੀਆਂ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਵੈਰ-ਭਾਵ ਰੱਖਦੇ ਗਵਾਂਢੀ ਮੁਲਕ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਘਟੀਆ ਨਮੂਨਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਚਾਰ ਦਹਾਕੇ ਫਿਰ ਨਹੀਂ ਦੁਹਰਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਪਿਛਲੇ ਪੰਦਰਾਂ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਹੁਣ ਵਾਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫਿਰ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੰਤ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਪੱਧਰ ਛੋਟਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਤਹਾਸ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾ ਰਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਭੁੱਖਾ ਹੈ, ਗਵਰਨਰ ਅਸੀਂ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਧਵਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਤ ਲੋਗੋਵਾਲ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਾ ਕੇ ਇਸੇ ਨੇ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਵਾਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵੀ ਇਸੇ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਲੱਗ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਇੰਨਾ ਮਾੜਾ ਸੀ ਤਾਂ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਨਾਲ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਜੋਟੇ ਕਿਉਂ

ਨੂੰ ਹਰ ਥਾਂ 'ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ' ਆਖ ਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਗਲਤ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਪਦੀ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ਤਾਂ 'ਆਪਣੇ' ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਇੰਨੇ ਸਾਲ ਇਹ ਗੱਲ ਲੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਗਲਤੀ ਵੀ ਮੰਨਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਇਕ ਗੱਲ ਹੋਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਤੋਪਾਂ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਦਿਨ ਉਹ ਆਪ ਕਿੱਥੇ ਸਨ ਤੇ ਪੰਜਵੇਂ

ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਕੱਚੇ ਰਾਹਾਂ ਦਾ ਘੱਟਾ ਫੱਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਗਏ, ਜਿਹੜੇ ਬੱਸਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਾਹ ਕੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ? ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਤੇ ਬਾਦਲ ਦੋਵੇਂ ਜਦੋਂ ਉਦੋਂ ਇਕ ਖੇਡ ਰਲ ਕੇ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਰਤ ਕੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲਈ ਹਰ ਮੌਕਾ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਭੰਡਣ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਮਗਰੋਂ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਇਕੋ ਇਕ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ, ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਕ ਸੌ ਸਤਾਰਾਂ ਹਲਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਲਈ ਤੱਕੜੀ ਦਾ ਚੋਣ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਹੇਠ ਅਲਾਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਇਤਹਾਸ ਦੀ ਸਲੇਟ ਤੋਂ ਮਿਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਜਿਸ ਖੇਡ ਦਾ ਉਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਮਿਹਣਾ ਮਾਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਕਈ ਪੜਾਅ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਦਲ ਨਾਲ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਬਰਨਾਲਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪਾਰ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਵੀ ਵੇਲੇ-ਕੁਵੇਲੇ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ ਉੱਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਸਰਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸਾਉ ਜਿਹੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਰਜ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਇਸ ਆਗੂ ਨੇ ਵੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਛੱਤੀ ਪਾਪੜ ਵੇਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਦੇ ਉਹ ਟੋਹੜਾ-ਤਲਵੰਡੀ ਜੋੜੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਬਾਦਲ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਕਦੇ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਪਰੇ ਧੱਕ ਕੇ ਲੋਗੋਵਾਲ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਤੁਰ ਪਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਉਹ ਸਮਝੌਤਾ ਤਾਂ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਇਕੋ ਇਕ ਤਰਫਦਾਰ ਖੱਬੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਕੁਰਸੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾਣ ਨੂੰ ਉਹ ਤਿਆਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨੱਤੀ ਅਪਰੈਲ 1986 ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੋਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ

ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ

ਪਾਉਂਦੇ ਰਹੇ?

ਗੱਲ ਸਿੱਧੀ ਗਵਰਨਰੀ ਅਹੁਦੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਉਸ ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਤੁਰਨੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਤੇ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੋਗੋਵਾਲ ਨੂੰ ਗੱਦਾਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਗੁੱਸਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੀ ਕਿ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸੰਤ ਲਿਆ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੈਂ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਮੇਰੀ ਥਾਂ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰ ਪਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਲੋਗੋਵਾਲ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਗੱਦਾਰ ਹੀ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਸਾਲੋ-ਸਾਲ ਉਸੇ ਸੰਤ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਉੱਤੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਵੱਡਣ ਕਿਉਂ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ? ਉਹ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਤ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਕਾਰਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਈ ਸਾਲ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਨਾਲ ਮੱਤਭੇਦ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਉਥੇ ਜਾਂਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਉਦੋਂ ਸਤਿਕਾਰ ਕਿੱਥੇ ਗਿਆ ਸੀ? ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਛੱਬੀ ਜਨਵਰੀ 1986 ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਸਿਰ ਫੇਰਿਆ ਸੀ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਉਦੋਂ ਗੱਦੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ? ਇਹੋ ਸਵਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਉਸੇ ਦਿਨ ਬਰਨਾਲੇ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਅਕਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਨੱਤੀ ਅਪਰੈਲ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੋਂ ਪੰਥਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਐਲਾਨ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਕਿਉਂ ਛੱਡੀ ਸੀ?

ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਇਹ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚ ਸੀ ਤਾਂ ਇੰਨੇ ਸਾਲ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚੁੱਪ ਕਿਉਂ ਵੱਟੀ ਰੱਖੀ? ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਮੱਤਭੇਦ ਵਧ ਗਏ ਅਤੇ ਉਹ ਵੱਖਰੇ ਰਸਤੇ ਤੁਰ ਪਏ ਸਨ, ਤੇਈ ਵਿਧਾਇਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ, ਤਿੰਨ ਮੰਤਰੀ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਦਿਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਕਿੰਦਾਂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸਨ? ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਜਦੋਂ ਹਰ ਖਬਰ ਸੈਂਸਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਗਾਵਤ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ ਨੇ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਉਹ ਸੱਦਾ ਅੱਗੇ ਵੀ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਪਿੱਛੇ ਕੀ ਖੇਡ ਸੀ ਕਿ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਇੰਦਾਂ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ ਨੇ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਾਰਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ? ਇਹ ਵੀ ਦੱਸ ਦੇਣ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹੇ ਉੱਤੇ ਜਿਹੜੇ ਫੌਜੀ ਬਾਗੀ ਹੋ ਗਏ, ਪਿੱਛੋਂ ਜਦੋਂ ਦੋ ਵਾਰੀ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੌਜੀਆਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕੀਤਾ?

ਹੁਣ ਆਈਏ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲ। ਉਹ ਕਦੇ ਸੰਜੇ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਨੇੜਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਉਹ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨੇੜ ਵੀ ਸੁਣੇ ਗਏ। ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ

ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੋਗੋਵਾਲ

ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ

ਸੰਤ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ

ਵੇਲੇ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਛੱਡ ਆਏ ਅਤੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਸੀਟ ਵੀ। ਅੱਜ ਉਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਗਲਤ ਗੱਲਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡਿਆ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਬਾਦਲ ਦੀ ਬਾਂਹ ਵਿਚ ਬਾਂਹ ਪਾ ਕੇ

ਸੀ। ਉਸ ਰਾਤ ਹਰਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੁਲਿਸ ਭੇਜੀ ਗਈ ਤੇ ਇਹ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਥੇ ਪੁਲਿਸ ਜਾਣ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮੌਕਾ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਬਰਨਾਲਾ ਸਰਕਾਰ ਤੌਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਫਿਰ ਗਵਰਨਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ ਹਰਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬੰਦਿਆਂ

ਭੱਦੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਮਿਹਣੇਬਾਜ਼ੀ ਅੱਜ ਤੋਂ ਪੰਜਤਾਲੀ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਾਂ-ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੰਤ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਦਰਮਿਆਨ ਸੁਣੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਿਛਲਾ ਹਫਤਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਫਿਰ ਸੁਣ ਲਈ ਹੈ। ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੂਜੇ ਉੱਤੇ ਦੂਸ਼ਣਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਹੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਹੋਣਾ ਸੋਟਾ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨੇ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਅਮਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਪੀੜ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੋਬੇ ਮੁਰਦਿਆਂ ਵਰਗੇ ਉਹ ਮੁੱਦੇ ਪੁੱਟਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਵਾਹ ਲਾਈ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਪੱਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਸਾਫ ਨਹੀਂ। ਚੋਣਾਂ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਦੇਖ ਕੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਕੁੱਕੜ-ਖੇਹ ਉਡਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਮੁਹਾਵਰਾ ਹੈ ਕਿ 'ਭਿੰਗੀ ਖੇਤੇ ਤੋਂ, ਗੁੱਸਾ ਘੁਮਿਆਰ ਉੱਤੇ'। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁੱਸਾ ਤਾਂ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚਲੇ ਆਪਣੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਉੱਤੇ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਾਲੀ ਸੀਟ ਛੁਡਾ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਕ ਫਰਮਾਬਰਦਾਰ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਫਸਰ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਲੀਡਰੀ ਕਰਨ ਤੁਰ ਪਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਸੀਟ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਵਿਧਾਇਕ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਕੋੜ ਖਾ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਫਾਸਲਾ ਪਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਫਾਸਲਾ ਪਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੇ ਮੱਤਭੇਦਾਂ ਕਾਰਨ ਵੱਖ ਤੁਰੇ ਹੋਏ ਬਰਨਾਲਾ ਧੜੇ ਨਾਲ ਜੋਟੇ ਪੈਣ ਦੀਆਂ ਕਨਸੋਆਂ ਵੀ ਆਉਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧੜੇ ਦੀ ਫੁੱਟ ਕਾਰਨ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪਿਆ, ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਭੰਨਣ ਲਈ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਰੀਕ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਦੱਸ ਕੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਕੋਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ

ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਲਈ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਾ ਕੇ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਵਾਇਆ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਗਿਆ। ਸਮਝੌਤਾ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਬਰਨਾਲਾ ਉੱਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਬਰਨਾਲਾ ਧੜੇ ਨੇ ਤਾਂ ਮੋੜਵਾਂ ਗੋਲਾ ਦਾਗਣਾ ਹੀ ਸੀ, ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦਿੰਦਿਆਂ ਬਾਦਲ ਉੱਤੇ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੋਗੋਵਾਲ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ 'ਮਹਾਂ ਗੱਦਾਰ' ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਪਿੱਛੋਂ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲੂ ਸਟਾਰ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਆਖ ਕੇ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਵਕਤ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜਾਮੂਸ ਬਣਾ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਘਟਨਾਕਰਮ ਬਾਰੇ ਹਕੀਕਤਾਂ ਹਾਲੇ ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਯੂਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਗਵਾਚੀਆਂ। ਜੇ ਫੇਲਣ ਲੱਗ ਪਈਏ ਤਾਂ ਕਿਰਦਾਰ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਕਈਆਂ ਦੇ ਸ਼ੱਕੀ ਨਿਕਲ ਆਉਣਗੇ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਪੁਤਲਿਆਂ ਦੇ ਵੀ। ਇਸ ਲਈ ਬਹੁਤਾ ਖਿਲਾਰਾ ਨਾ ਪਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਹੀ ਠੀਕ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਇਸ ਸਾਰੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਕਦੇ ਇਕੱਠੇ ਦੇਖੇ ਗਏ, ਕਦੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਉਲਟ ਮੋਰਚਾਬੰਦੀ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਅੱਜ ਫਿਰ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਲੀਡਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਲੀਡਰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਕਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਸੱਚ ਕਿੰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੱਚ ਕਿੰਨਾ, ਜੇ ਇਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਛੇੜ ਲਈਏ ਤਾਂ ਉਹੋ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਇਸ ਵਕਤ ਮਾਮਲਾ ਕਿਸੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸੁਰੁਆਤ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 6 ਅਗਸਤ 2011

ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਦੰਗਲ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਪਿੜ ਵਿਚ ਇਕਦਮ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਵੇਲਾ ਵੱਜ ਉੱਠਿਆ ਹੈ। ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤਾਂ ਹੁਣ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਆ ਰਹੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਲਈ ਅੱਡੀ-ਚੋਟੀ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਵੀ ਸਿਆਸੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਲੈ ਆਈ ਸੀ ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਅਚਾਨਕ ਐਲਾਨ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਪਿੜ ਹੋਰ ਭਖ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਸਫਬੰਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ-ਮਿਣਤੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੱਕ ਟਾਲਣ ਦੀ ਸੀ। ਕਾਰਨ ਸਿਰਫ ਇਕ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਜਿਵੇਂ-ਕਿਵੇਂ ਫਿਰ ਜਿੱਤ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਅਸਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਤੇ ਪੈਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਸਭ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਲੜ-ਪੱਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਫੜਾਇਆ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਗਰਾਂਟਾਂ ਵੰਡਣ ਦੀ ਨੂਰੀ ਜਿਹੀ ਲਿਆਂਦੀ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਦੀ ਛਪਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੇ ਰਾਤੋ-ਰਾਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਇਸ ਲੋਕ-ਲੁਭਾਊ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਝੱਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋਣ ਨਾਲ ਚੋਣ ਜ਼ਾਬਤਾ ਤੁਰੰਤ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਮੁਹਿੰਮ ਰੋਕਣੀ ਪੈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਅਮਲ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਇਹ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਗਰਾਂਟਾਂ ਵੰਡਣ ਅਤੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ 'ਤੇ ਰੋੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੀ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਬੱਚਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਐਤਕੀਂ ਇਹ ਚੋਣਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨਾਲੋਂ ਦਿਲਚਸਪ ਹੋਣਗੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਵੰਗਾਰ ਰਹੀਆਂ ਪੰਥਕ ਧਿਰਾਂ ਆਪਸੀ ਏਕਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਲਈ 'ਪੰਥਕ ਮੋਰਚਾ' ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪੰਥਕ ਮੋਰਚੇ 'ਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਦਿੱਲੀ), ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨੀ), ਅਕਾਲੀ ਦਲ (1920), ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਲੌਂਗੋਵਾਲ), ਖਾਲਸਾ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ, ਸੁਤੰਤਰ ਯੁਥ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਧੜਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਨਲਵੀ ਅਤੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਝੀਂਡਾ ਆਣ ਰਲੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਰਲਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਹੁਣ ਇਸ ਗੱਲ ਨੇ ਚੋਣ ਨਤੀਜੇ ਤੈਅ ਕਰਨੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਧਿਰਾਂ, ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਕਿਸ ਪੱਧਰ ਦੀ ਟੱਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਅਕਾਲੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਏਜੰਡਾ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਅਤੇ ਫੌਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਖਦੇੜਨਾ ਹੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਬਾਦਲਾਂ ਦੇ ਬੁਣੇ ਮੱਕੜ-ਜਾਲ ਨੂੰ ਕੱਟਣ-ਵੱਢਣ ਵਿਚ ਨਾਕਾਮ ਹੀ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਪਿੜ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਪੈਂਠ ਪਾ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਰ ਇਸ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਪੁੱਜਣ ਵਿਚ ਵੀ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ ਹੈ। ਉੱਝ, ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲ ਪਹੁੰਚ ਬਾਰੇ ਪੰਥਕ ਮੋਰਚੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਵਿਹਾਰ ਵੀ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਤਾ ਕੁ ਗਹਿਰਾਈ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਘੋਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੂਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਆਪਸੀ ਰਾਬਤਾ ਹੁਣ ਸੌੜੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਬਤਾ ਹੁਣ ਨਫੇ ਦੀ ਥਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਵੱਧ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਕਿਰਦਾਰ, ਕਾਰਜ ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ ਹੈ। ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਡਟ ਕੇ ਰੋਲ ਨਿਭਾਉਣ ਤਾਂ ਸੌੜੀ ਸਿਆਸਤ ਕਾਰਨ ਹੋ ਰਹੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਠੱਲ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ, ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਸਰਬਉੱਚ ਹੈ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਸ ਸਰਬਉੱਚਤਾ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦਾ ਹੈ।

ਤਕਰੀਬਨ ਡੇਢ ਦਹਾਕਾ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਖਿਲਾਫ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਇਸ ਸਮਾਜਕ ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੋਂ ਨਹੀਂ ਪੁੱਟਿਆ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ੇ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ ਹੈ। ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਆਈ ਤਾਂ ਉਹ ਬਾਕਾਇਦਾ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਗੇ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਣ ਸਿਆਸੀ ਦਾਬਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਿਤੇ ਬਿਆਨ ਹੀ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਚਾਹੀਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਡੱਕਣ ਲਈ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਾਕਾਇਦਾ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਜੋ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਨਸ਼ੇ ਵਰਤਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੇ। ਇਸ ਕਦਮ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਬਉੱਚਤਾ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਰਾਹ ਵੀ ਮੇਕਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਸਤਾ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇਗਾ। ਹਰਿਆਣਾ ਲਈ ਵੱਖਰੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਮੁੱਦੇ ਉੱਠਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਸਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਲਈ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ ਇਹ ਸਿਰਮੌਰ ਸੰਸਥਾ, ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਸੌੜੇ ਹਿੱਤਾਂ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਕੋਤਾਹੀ ਕਰ ਗਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਰਲ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੀਹ 'ਤੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਹੰਭਲਾ ਵੱਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਪਾਲ ਰਹੇ ਨੇ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ

ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਕੇਰਲ ਵਰਗੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਅਰਥਚਾਰਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਪਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਪੂੰਜੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਵਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਯੂਰਪ, ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਂ ਖਾੜੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।... ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਚੰਗੇ ਵਸੀਲੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ, ਇਸ ਲਈ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਦੀ ਵੱਡੀ ਦੌੜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਏਜੰਟਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾਧੜੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਕਬੂਤਰਬਾਜ਼ੀ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਵਾਰ-ਵਾਰ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਚੰਗਾ ਢਾਂਚਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰ ਸਕੇ ਜੋ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਦਿਆ ਲਈ, ਕੰਮ ਲਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵਸਣ ਲਈ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਏਜੰਟਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨਸਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਧੋਖਾਧੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਛਪਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ 2.7 ਕਰੋੜ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ 55 ਬਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਸ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਤੱਕ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀ ਪੂੰਜੀ ਦਾ

ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਖਲੇ

ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਜੋ 190 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਥਾਂ ਦਿਵਾਈ ਹੈ। ਚੀਨ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਪਹਿਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਦੂਜੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਭੱਕ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਹੋਏ ਨਾਟਕੀ ਵਾਧੇ ਦੇ ਗਵਾਹ ਹਨ। ਉਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਪਿਛਲੇ ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵਸੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਾਪਸ ਭੇਜੀ ਗਈ ਰਕਮ ਵਿਚ 162 ਫੀਸਦੀ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। 2003 ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਤਕਰੀਬਨ 21 ਬਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਭਾਰਤ ਭੇਜੇ ਹਨ। 2010 ਵਿਚ ਇਹ ਰਕਮ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ 55 ਬਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਭੱਕ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਵੀ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚੀਨ, ਮੈਕਸੀਕੋ, ਫਿਲਪਾਈਨਜ਼ ਅਤੇ ਫਰਾਂਸ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ: ਇਸ ਯੋਗਦਾਨ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਇਸੇ ਪੂੰਜੀ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਇਸੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਿਆਹ ਸਮਾਗਮ ਰਚਾਉਣ, ਕੋਲ ਕਾਰਾਂ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਮਹਿੰਗੇ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਸਕੇ ਹਨ। ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ੋਂ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਇਸ ਪੂੰਜੀ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਨੂੰ ਭਰਵਾਂ ਹੁਲਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਡਾਲਰਾਂ ਤੋਂ ਪੌੜਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਵਿਦੇਸ਼ੋਂ ਆਈ ਇਸ ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਸਭਿਆਚਾਰ 'ਤੇ ਪੈ ਰਿਹਾ ਅਸਰ, ਫਿਕਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਹ ਪੈਸਾ ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਡਾਲਰਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਫੰਡ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦੌਰਿਆਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਵੱਲੋਂ ਘਰੇਲੂ ਜਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਖਪਤ, ਜਾਇਦਾਦ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਪੂੰਜੀ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਹਿੱਸਾ ਸ਼ੁੱਧ ਪੂੰਜੀ ਹੈ ਜੋ ਸਥਾਨਕ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦਾ ਕਾਫੀ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਕੇਰਲ ਵਰਗੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਅਰਥਚਾਰਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਆਪਣੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੀ ਜਾਂਦੀ ਪੂੰਜੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਵਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਯੂਰਪ, ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਂ ਖਾੜੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਬਾਰੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਚੁਟਕਲਾ ਹੈ ਕਿ ਆਲੂਆਂ ਵਾਂਗ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਹਰ ਕਿੱਤੇ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਲੂਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸਬਜ਼ੀ ਅਧੂਰੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਪਰਿਵਾਰ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂੰਜੀ ਹਾਸਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਈ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਖਰਚੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਅਰਥਚਾਰੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤੀਆਂ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਸੀਟਾਂ ਵੀ ਰਾਖਵੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੈਸਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸੀਟ ਲਈ ਭਾਰੀ ਫੀਸ ਵਸੂਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਡੀਕਲ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਪੈਸੇ ਬਟੋਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਏਜੰਟਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲੁੱਟ: ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰੁਜ਼ਗਾਰ

ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਭਾਰਤੀ ਜੋ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਗਏ ਹਨ, ਵੱਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਪੈਸੇ ਭੇਜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਸ਼ ਛੱਡ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਗਏ ਅਤੇ ਜੋ ਉਥੇ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਸ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਸ ਲੋੜ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਮ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਘਰ ਬਹੁਤਾ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹੜਾ ਪੈਸਾ ਭਾਰਤ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤਾ ਗਰੀਬ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਖਾੜੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਭੇਜਦੇ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਲੋਕ ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਪੈਸਾ ਭਾਰਤ ਭੇਜਦੇ ਹਨ। ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾੜੀ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪੈਸਾ ਵੀ ਆਸਟਰੇਲੀਆ, ਫਿਲਪਾਈਨਜ਼, ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਜਾਂ ਮਲੇਸ਼ੀਆ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਪੈਸੇ ਜਿੰਨਾ ਹੀ ਅਹਿਮ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ ਗਏ ਵੱਡੇ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਕਾਰੀਗਰ ਅਤੇ ਅਰਧ-ਕਾਰੀਗਰ ਹਨ।

ਨੌਸ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਲੋੜ: ਇਹੀ ਸਮਾਂ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪਰਵਾਸੀ ਸੰਮੇਲਨ ਕਰਾ ਕੇ ਜੁਬਾਨੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਖਰਚ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਮਦਦ ਕਰੇ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਾਡੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਲੇ ਸਫ਼ਾਰਤਖਾਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਨ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਹੱਥ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰੱਖਣ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸਰਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁਣ। ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਅਤੇ

ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸਫ਼ਾਰਤਖਾਨਿਆਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਲੱਗੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਭਰਿਆ ਤਜਰਬਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਵੱਖਰਾ ਮਹਿਕਮਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਆਸ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਘੱਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਵਤਨ ਪਰਤਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਜ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਉਹ ਠੱਗੇ ਗਏ ਹਨ। ਇੰਜ ਸਿਰਫ ਪੈਸਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭਾਰਤੀ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਤਕਰੀਬਨ 8 ਲੱਖ ਭਾਰਤੀ ਹਰ ਸਾਲ ਵਲਾਇਤ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਲੱਖ ਲੋਕ ਵਲਾਇਤ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਪਰਤਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਤਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਤਾਦਾਦ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਆਓ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮਾਣ ਕਰੀਏ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਅੱਗੇ ਆਈਏ।

ਜਿਹੜੇ ਭਾਰਤੀ ਵਾਪਸ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਨਅਤ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਖੋਲ੍ਹਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਖ਼ੁਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਥੇ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੰਗਾਰਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਵਤਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਹੈ।

20ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਰੰਭ 'ਚ ਅਮਰੀਕਾ ਪੁੱਜੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਤਸਵੀਰ

ਦੇ ਚੰਗੇ ਵਸੀਲੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ, ਇਸ ਲਈ ਇਥੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਦੀ ਵੱਡੀ ਦੌੜ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਏਜੰਟਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਧੋਖਾਧੜੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਕਬੂਤਰਬਾਜ਼ੀ ਕਿਹਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਵਾਰ-ਵਾਰ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਚੰਗਾ ਢਾਂਚਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਰ ਸਕੇ ਜੋ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਦਿਆ ਲਈ, ਕੰਮ ਲਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵਸਣ ਲਈ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਏਜੰਟਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨਸਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਧੋਖਾਧੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਛਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਪੰਜਾਬਣਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵਸੇ ਲਾੜੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਇਆ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਠੱਗਿਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਇਸ ਬਦਲੇ ਵੱਡੀ ਕੀਮਤ ਤਾਰਨੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਕੋਣ ਦੇਵੇਗਾ ਤੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ? ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਵਿਚ ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਬਦਲਾਅ ਵੀ ਆਏ

ਠਾਹ-ਸੋਟਾ -ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਬਿਗਲ! ਇਕੋ ਟੱਬਰ ਹੱਥ ਕੁੰਜੀਆਂ ਸੌਂਪਣੇ ਲਈ, ਯਾਰ ਜੁੜੀ ਦੇ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਹੋਏ। ਦੋਹੀਂ ਹੱਥੀਂ ਹੀ ਲੁੱਟ ਮਚਾਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ, ਮੁੜ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਅਖਤਿਆਰ ਹੋਏ। ਰਹਿ ਗਏ ਏਕਤਾ ਬਿਨਾ ਹੀ ਕੰਮ ਦਰਦੀ, ਆਪੋ ਵਿਚੀਂ ਹੀ ਕਰਦੇ ਤਕਰਾਰ ਹੋਏ। ਕਿੱਦਾਂ ਖੋਹੀਏ ਮਸੰਦਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ, ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਲਾਚਾਰ ਹੋਏ। ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਇਹ ਦੇਖ ਹੈਰਾਨ ਹੋਇਆ, ਹਰ ਥਾਂ ਭਾਗੋਆਂ ਦੀ ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਹੋਏ! ਕਬਜ਼ਾ ਗੋਲਕਾਂ ਵਾਲਾ ਹਥਿਆਉਣ ਲਈ, ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਫਿਰ ਪੱਥਾਂ ਭਾਰ ਹੋਏ!!

ਓਸਲੋ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ, ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਅਤੇ ਜੰਗੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ

ਓਸਲੋ ਵਿਚ ਹੋਈ ਅਤਿਵਾਦੀ ਵਾਰਦਾਤ ਨੇ ਮਸਲੇ ਦੀ ਪੇਚੀਦਗੀ ਅਤੇ ਭਿਆਨਕਤਾ ਨੂੰ ਉਘਾੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮਕੜੂਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਕਾਤਲ ਦੀ ਦਰਿੰਦਗੀ ਨੇ ਹਰ ਦਰਦਮੰਦ ਨੂੰ ਦਹਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀਆਂ ਮੁਕਾਮੀ, ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਤੰਦਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰਦਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਤਾਂ ਇਹੋ ਸੀ ਕਿ ਅਤਿਵਾਦ ਗੁਣ ਤੱਕ ਅਮਨਪਸੰਦ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪੈਰ ਪਸਾਰਨ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਨਾਰਵੇ ਵਿਚੋਂ ਬਿਆਨ ਆਏ ਕਿ ਦੂਜੀ ਆਲਮੀ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕਤਲੇਆਮ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਾਪਰਿਆ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵੱਲੋਂ ਬਿਆਨ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਾ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ 'ਅਤਿਵਾਦ ਖਿਲਾਫ ਜੰਗ' ਵਿਚ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਹਮਲਾਵਰ ਅੰਦਰੋਸ ਬਹਿਰਿੰਗ ਬਰੈਕਵਿਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸਬੰਧ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਯੂਰਪ ਨੂੰ ਦੋ ਅਹਿਮ ਖ਼ਦਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਆਗਾਹ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਨਾਖਤ ਉਸ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਅਤੇ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਪੱਖੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਯੂਰਪ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਪਰਵਾਸੀ ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਯੂਰਪ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਉੱਤੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸਲਾਮ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ 'ਨਿਰੋਲ ਨਸਲ ਦੀ ਯੂਰਪੀ ਧਾਰਨਾ' ਦੇ ਪੈਂਤੜੇ ਤੋਂ ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਪੁੱਛੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਓਸਲੋ ਦੀ ਵਾਰਦਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ। ਬੁਨਿਆਦੀ ਸ਼ੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਗੈਰ-ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਮਲਾਵਰ ਦੀ ਸਨਾਖਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਤਾਂ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੁੱਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲਿਆ ਕਿ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਹਮਲਾਵਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਨਸਲੀ ਟਕਰਾਅ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਪਣੀ ਸਨਾਖਤ ਨੂੰ ਨਸਲੀ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਅਤੇ ਅਮਨਪਸੰਦੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾਰਵੇ ਵਿਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿੱਥੋਂ ਆਏ? ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਦੇਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਤੋਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤ ਇਸ ਨੂੰ ਹੁੱਦਿਆ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਇਸੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਉਘਾੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਤਿਵਾਦ ਖਿਲਾਫ ਜੰਗ ਦੇ ਦੌਰ 'ਇਸਲਾਮੀ ਖ਼ੋਫ਼' ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਿਰਫ ਜੰਗੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਰਹੇ ਮੁਲਕਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਮਹਿਦੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ 'ਖ਼ੋਫ਼ਨਾਕ' ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਜੀਵਨਸ਼ੈਲੀ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਲਈ ਸਮੁੱਚਾ ਮੁੱਖਧਾਰਾ ਮੀਡੀਆ ਸਰਗਰਮ ਹੈ। ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕੀ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਗੌਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਫ਼ਰਤ ਦਾ ਜ਼ਾਹਿਰਾ ਧੁਰਾ ਭਾਵੇਂ ਅਤਿਵਾਦ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬਾਤਨ ਪੱਖੋਂ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਸਨਾਖਤ ਖ਼ਤਰੇ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੁੱਚੀ ਬਹਿਸ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਤੱਥ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾਟੋ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਨਾਰਵੇ 'ਅਤਿਵਾਦ ਖਿਲਾਫ ਜੰਗ' ਦੀਆਂ ਜੰਗੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਦਾ ਸਰਗਰਮ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਹੈ। ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਨਾਰਵੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਹਲਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ।

ਓਸਲੋ ਦੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸਾਈ ਅਤਿਵਾਦ ਦੀ ਚਰਚਾ ਚੱਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸੰਕੋਚਵੀਂ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੀਡੀਆ ਨਿਸ਼ੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਸ਼ੀਏ ਵਿਚ ਇਸਾਈ ਅਤੇ ਯਹੂਦੀ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਇਸਲਾਮ ਉੱਤੇ ਚਾਂਦਮਾਰੀ ਕਰਨਾ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਓਸਲੋ ਦੀ ਵਾਰਦਾਤ ਨਾਲ ਕਟਿਹਰੇ ਵਿਚ ਕੌਣ ਖੜ੍ਹਿਆ ਹੈ? ਇਸਲਾਮ, ਜਾਂ ਯੂਰਪੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦਾ ਨਸਲੀ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ, ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਅਤੇ ਅਮਨਪਸੰਦੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ?

ਓਸਲੋ ਦੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਸਾਈ ਅਤਿਵਾਦ ਦੀ ਚਰਚਾ ਚੱਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਅਸਰ ਇਹ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸੰਕੋਚਵੀਂ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੀਡੀਆ ਨਿਸ਼ੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਸ਼ੀਏ ਵਿਚ ਇਸਾਈ ਅਤੇ ਯਹੂਦੀ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਇਸਲਾਮ ਉੱਤੇ ਚਾਂਦਮਾਰੀ ਕਰਨਾ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਓਸਲੋ ਦੀ ਵਾਰਦਾਤ ਨਾਲ ਕਟਿਹਰੇ ਵਿਚ ਕੌਣ ਖੜ੍ਹਿਆ ਹੈ? ਇਸਲਾਮ, ਜਾਂ ਯੂਰਪੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦਾ ਨਸਲੀ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ, ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਅਤੇ ਅਮਨਪਸੰਦੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ? ਨਵ-ਨਾਜੀਵਾਦ ਇਸ ਵੇਲੇ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀ ਵੱਲੋਂ ਵਿੱਢੀਆਂ ਜੰਗੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਭੁਗਤਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਆਲਮੀ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਰ ਲੁਕੇ ਕੇ ਜਿਉਂ ਰਹੇ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ਭਗਤੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨਵ-ਨਾਜੀਵਾਦ ਇਸ ਵੇਲੇ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀ ਵੱਲੋਂ ਵਿੱਢੀਆਂ ਜੰਗੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਭੁਗਤਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਆਲਮੀ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿਰ ਲੁਕੇ ਕੇ ਜਿਉਂ ਰਹੇ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ਭਗਤੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੰਗੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਦੀ ਘਟ ਰਹੀ ਹਮਾਇਤ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਜੀ ਰੁਚੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਨੇਮਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੇ ਸਖ਼ਤ ਤੋਂ ਸਖ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਜ਼ੋਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਠੋਸ ਹਮਾਇਤ ਨਵੇਂ ਨਾਜੀ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਮਾਰੋਲ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੀ ਮਿਲੇਗਾ? ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤ ਤਨਜ਼ੀਮਾਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਲਗਾਤਾਰ ਫੈਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸਰਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਾਰਵੇ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪਿਛਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ 23 ਫ਼ੀਸਦੀ ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ ਸਨ। 'ਗਾਰਡੀਅਨ' ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਬਰਾਇਨ ਓਲੀਵਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾਰਵੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਾਕੀ ਸਕੈਂਡੀਨੇਵੀਅਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਯੂਰਪੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਗਲਪ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਖ਼ਦਸ਼ੇ ਅਹਿਮ ਵਿਸ਼ੇ ਵਜੋਂ ਉਭਰੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਨਾਰਵੇ ਵਿਚ ਹੋਈ ਵਾਰਦਾਤ ਦੇ ਗੁੱਝੇ ਮਾਅਨੇ ਸਮਝਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।

ਨਿੰਜੀਕਰਨ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਸਰਹੱਦਾਂ ਨੂੰ ਬੇਮਾਅਨੇ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵਿੱਤੀ-ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਸਰਮਾਏ ਦੇ ਆਲਮੀਕਰਨ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਸਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਮੁਕਾਮੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਾਲੀ ਸਨਅਤ ਵਿਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਹਕੂਕ ਦਾ ਪਰਚਮ ਝੁਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਨਿਵੇਸ਼, ਹੁਨਰ ਅਤੇ ਮੁਹਾਰਤ ਲਈ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰੱਖੇ ਹਨ ਪਰ ਬਾਕੀਆਂ ਲਈ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਪੇਸ਼ਬੰਦੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਨਸਲੀ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਦਾ ਸੰਸਾਰੀਕਰਨ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਆਸਟਰੇਲੀਆਈ, ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕੀ ਅਤੇ

ਯੂਰਪੀ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀਜ਼ਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵੀ ਸਖ਼ਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਤੀਜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਹੁਨਰਮੰਦ ਅਤੇ ਵਸੀਲੇ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ ਲਿਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਲੋੜਵੰਦ ਬੰਦਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਪੇਸ਼ਬੰਦੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤਾਂ ਵਿਚ ਮੋਟਾ ਜਿਹਾ ਫ਼ਰਕ ਇੰਨਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤ ਨਿਰੋਲ ਨਸਲ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਤਹਿਤ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਬਿਲਕੁਲ ਬੰਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਸ ਚੁੱਕੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਰੋਟੀ-ਬੋਟੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਨਸਲ ਨੂੰ ਸਰਬੋਤਮ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਨਸਲੀ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਅਤੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਨੂੰ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਨਰਮਦਲੀ ਅਤੇ ਖੱਬੇਪੱਖੀ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤ ਆਪਣੀ ਨਸਲੀ ਵਿਰਾਸਤ ਲਈ ਅਹਿਮ ਖ਼ਤਰਾ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਬੰਧ ਨਾਲ ਇਹੋ ਧਿਰਾਂ ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਆਲਮੀ ਰੁਝਾਨ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਪੜਚੋਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜੰਗੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਨੁਕਤਾ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸਾਂਝ ਦਾ ਠੋਸ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਅਹਿਮ ਦਲੀਲਾਂ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕੋ-ਜਿਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਖਿਲਾਫ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚਾਰ-ਚਾਰ ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਨੀਵੇਂ ਦਰਜੇ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਆਬਾਦੀ ਪੱਖੋਂ ਇਹ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਤਹਿਤ ਬੱਚੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਲਈ ਕਈ ਮਿਸਾਲਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੋ ਤੱਥ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਅੰਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਵਧਿਆ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਘਟਿਆ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮ

ਸਮੇਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮਰਦਾਂ ਨਾਲੋਂ ਚਾਰ ਗੁਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਮਰਦ ਦੇ ਚਾਰ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਸਮਾਜ ਵਾਂਗ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਜੇ ਇਕ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਹਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਰਦ ਵੱਲੋਂ ਚਾਰ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਔਰਤ ਦੇ ਬਿਹਤਰ ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਤਬਾ ਤਾਂ ਯਕੀਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਔਰਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਾਕੀ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ। ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਦੂਜੇ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਹਿੰਦੂ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤ ਹੀ ਅੰਦਰੋਸ ਬਹਿਰਿੰਗ ਬਰੈਕਵਿਕ ਦਾ ਰਾਹ ਦਰਸਾਵਾ ਬਣੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਗਲੀ-ਗਲੀ, ਮੁਹੱਲਾ-ਮੁਹੱਲਾ, ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ-ਸ਼ਹਿਰ ਕਰ ਕੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਚਾਰ ਫ਼ੀਸਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਆਲਮੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਤਿੰਨ ਫ਼ੀਸਦੀ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਹਿੱਸਾ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਮੁਲਕਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿੱਢੀਆਂ ਜੰਗੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਰੱਜ ਕੇ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹਮਲੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਨਾਟੋ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੇ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚੋਂ ਬੰਬਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੁਰਾਨ ਦੀਆਂ ਆਇਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਾਲੇ ਪਰਚੇ ਸੁੱਟਣ ਦਾ ਪੈਂਤੜਾ ਵਰਤਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕਬਾਇਲੀ ਟਕਰਾਅ ਤਿੱਖਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹਰ ਹਰਵਾ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ। ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਸੀਆ-ਸੁੰਨੀ ਫ਼ਸਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਨਾਟੋ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਖਿਲਾਫ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਜਹਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਥਾਂ ਵੈਟੀਕਨ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪੋਪ ਦੀ ਪਲੇਠੀ ਤਕਰੀਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਕੁਝਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਪਰੈਲ 2005 ਦੌਰਾਨ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਟੀਚੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤੇ ਸਨ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਪੋਪ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜ ਕਮਿਊਨਿਜ਼ਮ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ ਸੀ ਜੋ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖ਼ਤਰਾ ਵਧ ਰਹੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੇ ਦਲੀਲ ਮੁਖੀ ਸੋਚ ਦੇ ਪਸਾਰੇ ਤੋਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਸੋਚ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਪਰ ਗੌਣ ਰੂਪ ਵਿਚ 'ਅਤਿਵਾਦ ਖਿਲਾਫ ਜੰਗ' ਦੌਰਾਨ ਨਿਹੱਕੀਆਂ ਖੂਨੀ ਜੰਗੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਦਰਸਾਵਾ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣੀ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਨਾਜੀ ਇਸੇ ਦਲੀਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਿਰੋਲ ਨਸਲ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਆਲਮ ਦੀ ਪਰਵਾਸ ਸਰਗਰਮੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਨਸਲੀ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਅਤੇ ਨਸਲੀ ਸਹਿਹੋਂਦ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਦੀ ਚਾਂਦਮਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤੀ ਅਜਿਹੀ

ਸਵਾਲ ਸੰਵਾਦ

ਦਲਜੀਤ ਅਮੀ

ਫੋਨ: +91-97811-21873

ਹਮਲਾਵਰ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਹੀ ਅੱਗੇ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਉਭਾਰ ਵੇਲੇ ਇਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸਾਥੀ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਆਗੂ ਜਾਰਜ ਫਰਨਾਂਡੇਜ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, "ਕੁਝ ਲੋਕ ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖ ਹਨ ਪਰ ਕੁਝ ਲੋਕ ਆਮ ਮਨੁੱਖ ਹਨ।"

ਇਸ ਦਲੀਲ ਦਾ ਘਾਟਕ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਨਾਲ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਸਰਮਾਏਦਾਰ ਘਰਾਣੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਲੜੀ ਦੀਆਂ ਕੜੀਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਹਿਟਲਰ ਦੇ ਨਾਜੀਵਾਦ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੰਘ-ਭਾਜਪਾਈ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਦਾ ਮੁਹਾਣ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤੀ ਵੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਬਹੁਤ ਉਘਾੜਵੀਂ ਹੈ। ਹਿਟਲਰ ਦੇ ਨਾਜੀਵਾਦੀ ਦੌਰ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਸਰਾਈਲ ਬਣਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਹਮਲਾਵਰ ਰੁਖ ਲਗਾਤਾਰ ਕਲੋਜ਼ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਖੁਫ਼ੀਆਂ ਖੂਨੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਹਰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਫ਼ੌਜੀ ਸਿਖਲਾਈ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਦੌਰ ਵਿਚ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਦਰੋਹ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਇਸਰਾਈਲ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮਾਓਵਾਦੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਇਸਰਾਈਲ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲੈਣ ਦੀ ਗੱਲ ਲਗਾਤਾਰ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਬਣਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਸਤਿਆਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰਗਤ ਸਿਖਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਤਿਆਰੀ ਇਸਰਾਈਲੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸਰਾਈਲ ਵਿਚ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਖੂਨੀ ਜੰਗ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਹਨ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਸਰਾਈਲ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਤੋਂ ਖਹਿਤਾ ਛੁਡਵਾਉਣ ਲਈ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕੇਂਦਰ ਮਕਲੋਡਗੰਜ ਹੈ।

ਇਸਰਾਈਲ ਅਤੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਨੂੰ ਕਈ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਰਾਹ-ਦਰਸਾਵੇ ਵਜੋਂ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਵੇਕਲੀ ਅਤੇ ਨਿਆਰੀ ਨਸਲ ਜਾਂ ਧਰਮ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਤਬਕੇ ਜਦੋਂ ਹਮਲਾਵਰ ਇਸਰਾਈਲ ਦੀ ਤਰਜ਼ ਉੱਤੇ ਦਲੀਲ ਉਸਾਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਮਨੁੱਖਘਾਤੀ ਹੋ ਨਿਬੜਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਕੋਈ ਸਾਂਝੀ ਆਲਮੀ ਵਿਰਾਸਤ ਵੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਹਾਣ ਹਿਟਲਰਸ਼ਾਹੀ ਜਾਂ ਨਾਜੀਵਾਦ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥਾ ਮੁਤਾਬਕ ਉਹੋ ਕੁਝ ਦੁਹਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਚਾਹਤ ਅਚੇਤ ਜਾਂ ਗੋਣ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਨਫ਼ਰਤ ਉੱਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਦਲੀਲ ਉਸਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੀ ਨਸਲ ਜਾਂ ਧਰਮ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਪਹਿਲੀ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਨਫ਼ਰਤ ਉੱਤੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਹਰ ਤਬਕੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰਮੁਖੀ ਅਤੇ ਹਮਲਾਵਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਵੰਡੀਆਂ ਪੱਕੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਂਝ ਪੇਤਲੀ ਪੈਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ, ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਵੰਡੀਆਂ ਦੇ ਮੌਕੇ ਮੁਤਾਬਕ ਬਣੇ ਗੱਠਜੋੜ ਫੌਰੀ ਪਾਲਾਬੰਦੀ ਤੈਅ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭਾਰੂ ਧਿਰ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਹਕੂਕ, ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਗੌਣ ਨਸਲੀ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿ ਦਿੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਓਸਲੋ ਦੀ ਵਾਰਦਾਤ ਅਤੇ ਅਰਬੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਪਾਬਲੋ ਪਿਕਾਸੋ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜੰਗ-ਵਿਰੋਧੀ ਚਿੱਤਰ 'ਗੁਰਨਿਕਾ' (1937) (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 14 'ਤੇ)

ਜਾਨੀ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਗੁੱਝਾ ਰਾਜ਼ !

ਲਿਖਤਮ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

ਫੋਨ: 408-903-9952

ਅੱਖਾਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਤਾਂ ਇਹ ਅਚੰਭਾ ਹੈ ਈ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਦੇ ਕੰਨੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਪਈ, ਉਹ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਮੂੰਹ 'ਚ ਉਂਗਲਾਂ ਪਾ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਹਰ ਕੋਈ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਆਖਰ ਕਿਹੜੀ ਕਰਾਮਾਤ ਵਾਪਰੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਦੇ ਜਾਨੀ ਦੁਸ਼ਮਣ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਸਿਰ ਵੱਢਵੇਂ ਵੈਰ, ਇਕ-ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਛੱਬੀ ਦੇ ਪਰਚੇ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੋਵੇਂ ਜ਼ੋਰਵਾਰ ਟੱਬਰ, ਅੱਜ ਅਚਾਨਕ ਘਿਓ-ਘਿਚੜੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਏ? ਇਕ ਪਿਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਲਾਣਾ ਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਪਰੀ ਉਸ ਲੜਾਈ ਦੇ ਖੂਨੀ ਦ੍ਰਿਸ਼, ਹਾਲੇ ਕੱਲ੍ਹ ਵਾਂਗ ਚੇਤੇ ਸਨ। ਕਿਵੇਂ ਦੋਹਾਂ ਟੱਬਰਾਂ ਦੇ ਮਰਦ ਜੀਅ ਹੱਥ 'ਚ ਕਿਰਪਾਨਾਂ, ਬਰਛੇ ਤੇ ਛਵੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਆਪਸ 'ਚ ਭਿੜੇ ਸਨ। ਗਹਿਗੱਚ ਹੋਈ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਸੁੱਕਾ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਕੋਈ ਭਾਗ ਵਾਲਾ ਹੀ ਬਚਿਆ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਕਿਰਪਾਨ ਦਾ ਫੱਟ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਛਵੀ ਦਾ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਸਿਰ ਫਟਿਆ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੱਟ ਪੱਛਿਆ ਗਿਆ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਟੱਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ-ਜਨਾਨੀਆਂ ਵੀ ਆਪਸ ਵਿਚੀਂ ਗੁੱਝਮ-ਗੁੱਝਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਲਾਲ ਮਿਰਚਾਂ ਵਰਗੀ ਕੌੜੀ ਕਹਾਵਤ ਖੜੱਪਿਆਂ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ 'ਸੁਨਹਿਰੀ ਮਾਟੋ' ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੱਕ ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਟੋ 'ਤੇ ਪੂਰੇ ਉਤਰਨ ਲਈ ਉਹ ਗਾਹੋ-ਬਗਾਹੋ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਪੰਗਾ ਲਈ ਹੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ।

ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਵੱਡੇ ਸਿਤਮ ਵਾਲੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਐਡੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਖੜੱਪੇ, ਜੰਗੀਰੇ

ਵਾਲੇ 'ਡੱਬੂ' ਇਸ 'ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ-ਸਮਝੌਤੇ' ਪਿਛਲੇ ਅਸਲੀ ਕਾਰਨ ਲੱਭਣ ਲਈ ਹੱਥ-ਪੈਰ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਪਏ, ਪਰ ਸਿਵਾਏ ਅਟਕਲ-ਪੱਚੂ ਸੁਣਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੱਲੇ ਕੁਝ ਨਾ ਪਿਆ। ਉਂਜ, ਦੋਹਾਂ ਪਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਿੰਡ 'ਚ ਨਿੱਤ ਦਿਨ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਛਿੱੜ ਤੋਂ ਅੱਕੇ ਹੋਏ ਪੇਡੂਆਂ ਨੇ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਸ਼ੁਕਰ ਮਨਾਇਆ।

ਇਸ ਕਰਾਮਾਤੀ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੀ ਅਸਲ ਕਹਾਣੀ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਵੀ ਛੇਤੀ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਹੂ ਦੀ ਕੁੜੀ ਦੇ ਸੁੱਖ-ਸਬੀਲੀ ਨਾਲ ਹੋਏ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਮਗਰੋਂ ਹੀ ਲੰਬੜਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਆ ਗਿਆ। ਖੜੱਪਿਆਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਬਾਲ-ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਉਥੇ ਢੁੱਕਿਆ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪੜਵੰਤੇ, ਲੰਬੜਾਂ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਜੁੜੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਪੰਜ ਰਤਨੀ ਵਰਤਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਹੂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਥਾਪੜਦਿਆਂ ਆਖਿਆ, “ਬਈ ਸਰਦਾਰਾ, ਤੈਂ ਤਾਂ 'ਕਤਾ ਕਰ' ਤੀ! ਸਾਰਾ

ਕਲ੍ਹਾ-ਕਲੇਸ ਭੁਲਾ ਕੇ ਪੁੰਨ ਖੱਟ ਲਿਆ ਪੁੰਨ।” “ਨਹੀਂ ਜੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਲੰਬੜਦਾਰ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਦਾ ਹੀ ਸਿੱਟਾ ਐ।” “ਉਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਐ, ਪਰ ਭਲੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪਹਿਲ ਤੂੰ ਹੀ ਕੀਤੀ ਐ ਸਰਦਾਰਾ।” ਖੂਨੀ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਲੰਬੜਦਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰੇ ਬੁਲਾਉਣ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕ ਹੋਰ ਜਣਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ।

“ਉਏ ਨਹੀਂ ਭਰਾਵੇ...”, ਲੋਰ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਹੂ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਤੁਹਾਨੂੰ ਨੂੰ ਪਤਾ, ਭਲਿਆਈ ਦੀ ਪਹਿਲ ਤਾਂ ਲੰਬੜਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਹੂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹਦੇ ਪਰ-ਉਪਕਾਰ ਸਦਕਾ ਸਾਡੀ ਕੁੜੀ ਦਰੋਂ ਉਠੀ ਐ।”

ਇਸ ਮੌਕੇ ਜਿਹੜੀ 'ਅੰਦਰਲੀ' ਕਹਾਣੀ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਹੂ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਵਿਚ ਦੱਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਜਣੇ 'ਅਸ਼ ਅਸ਼' ਕਰ ਉਠੇ। ਵਿਚੋਂ ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਆਹੀ ਗਈ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਹੂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਇਕ ਤਾਂ ਅਨਪੜ੍ਹ ਸੀ, ਤੇ ਦੂਜੇ ਰੂਪ-ਰੰਗ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਸੋਹਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਤਾ-ਨਾਤਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਭਾਵੇਂ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਆਗਮੇ-ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਪਰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਇੱਧਰੋਂ-ਉਧਰੋਂ ਸੁਹਾ ਫੱਢ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਪੱਕੇ ਰੰਗ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਅਕਸਰ ਅਜਿਹੇ ਪੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸੋ, ਇਸ ਕੁੜੀ ਨਾਲ ਵੀ ਇਹੋ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਈ ਥਾਈਂ ਗੱਲ ਚੱਲਦੀ ਪਰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਵਿਚੋਲਾ ਮੁੰਡੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਲੈ ਕੇ ਆ ਜਾਂਦਾ। ਧੀ ਦੇ ਢਿੱਲੇ ਲਗਨਾਂ ਤੋਂ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਫਿਕਰਮੰਦ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਿਆਂ-ਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਦੱਸ ਪਾਈ

ਜਿੱਥੇ ਲੰਬੜਦਾਰ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵੱਡਾ ਲੜਕਾ ਵਿਆਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵਿਚੋਲੇ ਨੇ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਚਲਾਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਕੁੜਮਾਂ ਦੇ ਘਰੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਉਸ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਬਾਪ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਸਾਡੇ ਕਾਕੇ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੰਡੋਂ ਰਿਸ਼ਤਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਖਾਨਦਾਨ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਅਤਾ-ਪਤਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਲੰਬੜਦਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਹੂ ਹੁਣ ਦੀ ਹੀ ਕੁੜੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋ ਰਹੀ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਦਿਲ 'ਚ ਇਕ ਦਮ ਕੁੱਝ ਦਾ ਉਬਾਲ ਉਠਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਤੇੜ ਪਹਿਨੀ ਹੋਈ ਧੌੜੀ ਦੇ ਲੜ ਨਾਲ ਪੱਟ ਦਾ ਸੁੱਕ ਰਿਹਾ ਜਖਮ ਸੁਆਰ ਕੇ ਵੱਕਿਆ ਅਤੇ ਕੋਲ ਪਈ ਆਪਣੀ ਫਾਹੂੜੀ ਵੱਲ ਨਿਗਾਹ ਮਾਰੀ। ਉਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਲਾਲ ਹੋ ਗਿਆ।

“ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਾ...ਨ...ਦਾਨ...!” ਲਮਕਵੀਂ ਜਿਹੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਇਹ ਅਧੂਰਾ ਵਾਕ ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਖਾਮੋਸ਼ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੁੱਛਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ੱਕੀ ਅੰਦਾਜ਼ 'ਚ ਕਹਿੰਦਾ, “ਸੁਣਿਐ ਕਿ ਉਹ ਲੜਕਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਨੇ, ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੜੱਪੇ...!”

“ਓ ਨਹੀਂ ਸਰਦਾਰ ਜੀ।” ਹੁਣ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪਸਰੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਤਮਿਨਾਨ ਨਾਲ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, “ਐਡੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜੀ... ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰ ਕੁਪੱਤੇ ਐ, ਪਰ ਐਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਗਲ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਭਲ-ਮਾਣਸੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸਰਦਾਰਾ। ਥੋੜ੍ਹੇ-ਬਹੁਤੇ ਕੋੜੇ-ਕੱਬੇ ਬਣਨਾ ਈ ਪੈਂਦਾ ਐ।... ਬੰਦੇ ਸਰਦੇ-ਪੁੱਜਦੇ ਐ, ਤੁਸੀਂ ਨਿਸ਼ੰਗ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।”

“ਕੁੜੀ ਦਾ ਰੰਗ ਵੀ ਦੱਸਦੇ ਐ ਕੁਝ ਕਣਕ...?”

ਐਤਕੀਂ ਫਿਰ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਗੱਲ ਬੋਚਦਿਆਂ

ਗੱਲ ਹੈ ਵੀ ਸੱਚੀ ਸੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਜੰਗੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਰਦਾ-ਪੁੱਜਦਾ ਅਤੇ ਖਾਂਦਾ-ਪੀਂਦਾ 'ਲੰਬੜਾਂ ਦੇ' ਔਲ ਵਾਲਾ ਭਰਿਆ ਭਕੁੰਨਾ ਟੱਬਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਦਮਾਸ਼ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਭਲੇ-ਮਾਣਸਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਜ਼ਮੀਨ-ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਜੀਆ ਜੰਤ ਪੱਖੋਂ ਓਡਾ ਕੁ ਹੀ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਟੱਬਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਰੇ ਦਾ ਕੁਪੱਤਾ ਅਤੇ ਮਾਰ-ਖੋਰਾ ਸੁਭਾਅ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ 'ਖੜੱਪਿਆਂ ਦੇ' ਔਲ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਬੜੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਛੋਟੇ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜੀਅ... ਬੱਸ ਚੱਲਦੀ-ਫਿਰਦੀ ਸੰਤ ਇਕਵੰਜਾ ਸਮਝੋ!! 'ਰਾਹ ਜਾਂਦੀਏ ਲੜਾਈਏ ਸਾਡੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚੀਂ ਹੋ ਕੇ ਜਾਈ' ਵਾਲੀ

ਕਿਆਂ ਅੱਗੇ ਲਿਫ ਕਿਵੇਂ ਗਏ ਹੋਣਗੇ? ਆਖਰ ਕੀ ਭਾਣਾ ਵਰਤਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਹਦੇ ਕਰਕੇ ਖੜੱਪਿਆਂ ਨੂੰ 'ਮੋਮ' ਹੋਣਾ ਪੈ ਗਿਆ? ਵਿਆਹ ਦੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ-ਖੇਡੀਆਂ ਵਾਲੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੇ 'ਰੋਣਕ ਵਧਾ' ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਉਤਲੇ ਸਵਾਲ ਵਿਚੋਂ-ਵਿਚ ਸਭ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟੱਬਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਜੀਅ ਪਾਸੋਂ ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਬਾਬਤ ਪੁੱਛ-ਪੁੱਛਦੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਹੀਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦਾ ਕਿਸੇ ਦਾ। ਵਿਆਹ 'ਚ ਬੀਅ ਦਾ ਲੇਖਾ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਕਤਰਾਂਦੇ ਸਨ।

ਜੰਗੀਰੇ ਕਿਆਂ ਅਤੇ ਖੜੱਪਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੇੜੇ-ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਵੱਟ-ਬੰਨੇ ਪਿੰਡੇ ਅਕਸਰ ਦੋਹਾਂ ਪਿਰਾਂ ਦਾ ਇੱਟ-ਖੜੱਕਾ ਤਾਂ ਚਲਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਈ ਲੜਾਈ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਖੂਨ ਦੇ ਪਿਆਸੇ ਬਣਾ ਛੱਡਿਆ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਪਿਰਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ 'ਚ ਬਰਾਬਰ ਉਲਝੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਪਰ ਅੱਜ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਮੌਕੇ ਦੋਹਾਂ ਟੱਬਰਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ 'ਅਨੋਖਾ ਮਿਲਨ' ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਹੈਰਤ ਭਰਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਗੁੱਝਾ ਭੇਤ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਬੁਝਾਰਤ ਹੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਦੰਗ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਹੋਰ ਸੂਚਨਾ ਸੁਣ ਲਈ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਹਫ਼ਤੇ ਕੁ ਬਾਅਦ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਆਏ ਪਿੰਡ ਦੇ ਚੌਕੀਦਾਰ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਾਲ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣਾਈ ਕਿ ਲੰਬੜਾਂ ਅਤੇ ਖੜੱਪਿਆਂ ਨੇ ਆਪਸੀ ਰਜ਼ਮੰਦੀ ਨਾਲ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਵਿਰੁਧ ਠੱਕੇ ਹੋਏ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਏ ਹਨ। ਹੱਟੀ-ਭੱਠੀ ਉਪਰ ਹੁਣ ਇਸ ਨਵੀਂ 'ਹੋਟ ਨਿਉਜ਼' ਬਾਰੇ ਭਖਵੀਂ ਚਰਚਾ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਲੜਾਈ-ਭਿੜਾਈ ਵਾਲੇ ਮਾਹੌਲ ਤੋਂ ਡਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਲੇਕਿਨ ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਨਿਆਈਆਂ ਨੂੰ ਭੱਜਣ

ਓਨੀਆਂ ਹੀ ਦੂਜੇ ਮੁਲਕਾਂ ਉੱਤੇ ਹਮਲਿਆਂ ਲਈ ਹਮਾਇਤ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵੱਧ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਓਸਲੋ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਰਾਕ ਅਤੇ ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਫੌਸੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਜੰਗ ਦਾ ਮੰਚ ਅਰਬ ਵਿਚ ਬਦਲ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੈਰ ਖਿੱਚ ਰਹੇ ਅਰਬ ਵਿਚ ਅਗਵਾਨ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਨਾਟੋ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜੰਗੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਤੋਂ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਨੂੰ ਜਚਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਤਿਵਾਦ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਮਹਿਜ਼ ਇਕ ਵਾਰਦਾਤ ਦੀ ਦੂਰੀ ਉੱਤੇ ਹਨ। ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ, ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ, ਨਸਲਵਾਦ ਅਤੇ ਜੰਗਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਇਹ ਗੱਠਜੋੜ ਮਨੁੱਖਤਾ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੁਣ ਹਰ ਦਰਦਮੰਦ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ 'ਚੁੱਪ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼' ਵਾਲੀ ਚਾਦਰ ਚਾਕ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਓਸਲੋ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ, ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਅਤੇ ਜੰਗੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ

(ਸਫਾ 13 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਤੰਦ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕੀ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅਰਬੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀਆਂ ਇਸੇ ਧੜੇ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਨਾਲ ਚੱਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਧੜੇ ਦੀ ਈਨ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੰਗੀ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਰਾਨ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਖੁਫ਼ੀਆਂ ਜੰਗੀ ਅਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਤਿਵਾਦ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆਲਮੀ ਜੰਗ ਦੇ ਝੰਡਾਬਰਦਾਰ ਮੁਲਕ ਇਰਾਨ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਜੰਡੋਲਾ ਵਰਗੀਆਂ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਤਨਜ਼ੀਮਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਇਮਦਾਦ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਸੁੰਨੀ ਤਬਕੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਸੀਆ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਰਾਨ ਵਿਚ ਸੁੰਨੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋਜ ਪਾਲਦੇ ਹਨ ਪਰ ਆਪਣੇ

ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਖ਼ੌਫ਼ਨਾਕ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਮਦਦ ਜ਼ਾਹਿਰਾ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ ਤਾਂ ਚੁੱਪ ਵੱਟ ਲੈਣਾ ਜਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ ਵੀ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਜੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦ ਦਾ ਹਠੂਆ ਬਣਾ ਕੇ ਨਵੀਆਂ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਖ਼ਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਜ਼ਾਬਤੋ ਲਾਗੂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਬੁਨਿਆਦਪ੍ਰਸਤ ਇਸੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣਾ ਘੇਰਾ ਮੋਕਲਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਹਿਜ਼ ਖਪਤਕਾਰ ਤੱਕ ਮਹਿਦੂਦ ਕਰ ਰਿਹਾ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੋਦਲੀਲਾ ਅਤੇ ਬੋਵਿਸਾਹੀ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਮਨੁੱਖ ਬਿਹਤਰ ਖਪਤਕਾਰ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਲਮੀ ਹਥਿਆਰ ਸਨਅਤ ਲਈ ਮਾਹੌਲ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਹੈ। ਜਿੰਨੀਆਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪੇਸ਼ਬੰਦੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣਗੀਆਂ,

ਮੀਹੂ ਪਇਆ ਪਰਮੇਸਰਿ ਪਾਇਆ

ੴ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥
ਮਾਝ ਮਹਲਾ 5
ਮੀਹੂ ਪਇਆ ਪਰਮੇਸਰਿ ਪਾਇਆ॥
ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭਿ ਸੁਖ ਵਸਾਇਆ॥
ਗਇਆ ਕਲੇਸੁ ਭਇਆ ਸੁਖ ਸਾਚਾ
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸਮਾਲੀ ਜੀਉ॥
ਜਿਸ ਕੇ ਸੇ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰੇ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਭ ਭਏ ਰਖਵਾਰੇ॥
ਸੁਣੀ ਬੋਨਤੀ ਠਾਕੁਰਿ ਮੇਰੈ
ਪੂਰਨ ਹੋਈ ਘਾਲੀ ਜੀਉ॥
ਸਰਬ ਜੀਆ ਕਉ ਦੇਵਣਹਾਰਾ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਰਾ॥
ਜਲ ਥਲ ਮਹੀਅਲ ਸਭਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਣੇ
ਸਾਧੂ ਚਰਨ ਪਖਾਲੀ ਜੀਉ॥
ਮਨ ਕੀ ਇਛ ਪੁਜਾਵਣਹਾਰਾ॥
ਸਦਾ ਸਦਾ ਜਾਈ ਬਲਿਹਾਰਾ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਨ ਕੀਆ ਦੁਖ ਭੰਜਨਿ
ਰਤੇ ਰੰਗਿ ਰਸਾਲੀ ਜੀਉ॥
ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਦੇਵ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੋ ਭਾਈ! ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਬਾਰਿਸ਼ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਸਭ ਮੁੱਕਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਬਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵੱਸਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮੀਂਹ ਲਈ ਬੋਨਤੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮਿਹਰਾਂ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਬੋਨਤੀ ਸੁਣ ਲਈ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਘਾਲ, ਭਾਵ ਮਿਹਰਨ ਪੂਰੀ ਹੋ ਗਈ।
ਸਰਬ ਜੀਆ ਕਉ ਦੇਵਣਹਾਰਾ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਰਾ॥
ਜਲ ਥਲ ਮਹੀਅਲ ਸਭਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਣੇ
ਸਾਧੂ ਚਰਨ ਪਖਾਲੀ ਜੀਉ॥
ਹੋ ਭਾਈ! ਜਿਹੜਾ ਪਰਮ ਪਿਤਾ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਦਾਤਾਂ ਵੰਡਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਿਆਨ

ਪਾਣੀ ਵਿਚ, ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਪਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਭ ਜੀਵ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਨਾਲ ਰੱਜ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ ਮੇਰੇ ਵਲ ਮਿਹਰ ਭਰੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਵਰਖਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਾਧੂ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਧੋਂਦਾ ਹਾਂ।
ਮਨ ਕੀ ਇਛ ਪੁਜਾਵਣਹਾਰਾ॥
ਸਦਾ ਸਦਾ ਜਾਈ ਬਲਿਹਾਰਾ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਨ ਕੀਆ ਦੁਖ ਭੰਜਨਿ
ਰਤੇ ਰੰਗਿ ਰਸਾਲੀ ਜੀਉ॥
ਹੋ ਭਾਈ! ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਭੀ ਉਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਸਦਾ ਸਦਾ ਹੀ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਹੋ ਨਾਨਕ! ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੀ, ਉਹ ਜੀਵ ਉਸ ਸਾਰੇ ਰਸਾਂ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਗਏ; ਤਾਂ ਤੇ ਹੋ ਭਾਈ! ਇਸ ਸੋਹਣੀ ਬਰਖਾ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਆਉ ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਈਏ।
-ਬੀਬੀ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ
ਫੋਨ: 916-687-3536

ਇੰਡੀਆ ਕਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤੇ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਸਰਵਿਸ

www.011india.com

**\$25
2000
MINUTES***

* SOME RESTRICTIONS APPLY

- ✓ No Pin Needed
- ✓ No Connection Fee
- ✓ No Monthly Fee

USE FROM HOME OR CELL PHONE

GlobeTel Comm.

ਇਹ ਸਰਵਿਸ ਹਰ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ।
ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਜਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ:
1.800.914.1013

DJ Dice

ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੌਕਾ
ਦੁਹਾੜੇ ਭਰਪੂਰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਡੀ ਜੇ

ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਾਵਾਂਗੇ ਝੂਮਣੇ...
ਅੱਡੀ ਲਾਵਾਂਗੇ ਬਿਰਕਣੇ...

734-812-7331
734-890-1767

28523 Ford Road, Garden City, MI 48135 - e-mail: DICECDJ@GMAIL.COM - www.thedjdice.com

New India Carry-out & Sweets

Address: 773 N. Quinton Rd., Palatine, IL 60067

ਕੈਟਰਿੰਗ: ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ, ਮਿਲਵਾਕੀ ਅਤੇ ਇੰਡੀਆਨਾ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ ਤੇ ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਆਹ-ਸ਼ਾਦੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਕੈਟਰਿੰਗ ਵਾਸਤੇ ਜਾਦ ਰੱਖੋ

ਕੇ ਕੇ ਪੰਮਾ
ਫੋਨ: 847-219-7432
847-359-9630

ਸਾਡੀ ਖਾਸੀਅਤ ਗਰਮ ਗਰਮ ਜਲੇਬੀਆਂ

Desi World Radio Present

WORLD'S FIRST PURE DESI RADIO WITH PRESET RADIO STATIONS

ਰੇਡੀਓ 35,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਟੇਸ਼ਨਜ਼ ਨਾਲ ਲੈਸ, ਪਹਿਲਾ ਪੂਰਾ ਦੇਸੀ **WIFI** ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਰੇਡੀਓ, ਚੋਣੀ ਘੰਟੇ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ 27 ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਟੇਸ਼ਨਜ਼ ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਕਥਾ, ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਪਾਠ ਸੁਣੋ, ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਣੇ, ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਤੇ ਚਲੰਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ 125 ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸੁਣੋ, ਭਾਰਤ, ਅਮਰੀਕਾ, ਕਨੇਡਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਅਤੇ ਨੀਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਰੇਡੀਓ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਰੇਡੀਓ ਹਮਸਫਰ, ਸ਼ੇਰ-ਪੰਜਾਬ, ਧਮਾਲ ਰੇਡੀਓ, ਹੱਸਦਾ ਪੰਜਾਬ, ਦੇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ, ਸਾਡੀ ਅਵਾਜ਼, ਪੰਜਪਾਣੀ, ਚੂੜਦੀਕਲਾ, ਦੇਸੀ ਰੇਡੀਓ, ਅਮ੍ਰਿਤਬਾਣੀ, ਬੀਬੀਸੀ, ਹਿੰਦੀ, ਅਕਾਸ਼ਵਾਣੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਰੇਡੀਓ, ਸੱਬਰਸ ਰੇਡੀਓ, ਢੋਲ ਰੇਡੀਓ, ਰੇਡੀਓ ਨੌਜਵਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੜੇ ਸਾਰੇ ਰੇਡੀਓ, ਹਿੰਦੀ, ਉਰਦੂ, ਫੀਜ਼ੀ, ਬੰਗਲਾ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਦੇ 500 ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੇਡੀਓ ਸਟੇਸ਼ਨਜ਼, ਰੇਡੀਓ ਰੀਮੋਟ ਕੰਟਰੋਲ ਦੇ ਨਾਲ ਉਪਲਬਧ, ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਤਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸਾਨ, ਰੇਡੀਓ ਵਿਚ 2 ਅਲਾਰਮ ਹਨ, ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਟੇਸ਼ਨ ਆਪਣੇ ਅਲਾਰਮ ਵਿਚ ਫਿੱਟ ਕਰਕੇ ਸਾਜ਼ਰੇ ਆਪਣੀ ਅੱਖ ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਖੋਲੋ ਜੀ

**PUNJABI
HINDI
URDU
FIJIAN
SOUTH
INDIAN
RADIO
STATIONS**

www.desiworldradio.com
Email: info@desiworldradio.com
Toll Free Number **1-800-604-6024**

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਤਿਕੋਣੀ ਟੱਕਰ ਹੋਣ ਦਾ ਆਸਾਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ 18 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਵਾਰ ਵਧੇਰੇ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਤਿਕੋਣੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਚਾਰ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਆਰੰਭ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਦਿਨ ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਨੇੜੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਚੋਣ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵੀ ਤੇਜ਼ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਜਿਥੇ ਜੇਤੂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਲਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਸੀ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਜਾ

ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਜਲਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਨਵਾਂ ਪੰਥਕ ਮੋਰਚਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਪੰਥਕ ਮੋਰਚੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਮਨਫੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਬਲਬੂਤੇ 'ਤੇ ਚੋਣਾਂ ਲੜਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ 112 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਵੀ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਹੈ

ਜਿਸਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਵਧੇਰੇ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਤਿਕੋਣੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਤਿਕੋਣਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਨਵਾਂ ਪੰਥਕ ਮੋਰਚਾ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੇਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਚੋਣ ਲੜੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ 112 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਲਦੀ ਹੀ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹੋਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸ. ਮਾਨ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ

ਭਾਜਪਾ ਸਮਰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੀਆਂ ਇੱਛੁਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਗੱਠਜੋੜ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਇਸ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਜਥੇਬੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਉਹ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨਗੇ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਨਵਾਂ ਪੰਥਕ ਮੋਰਚਾ ਬਣਾਉਣ ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚੋਂ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚਾਲੇ ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਗਰੁੱਪ ਵੱਲੋਂ ਸ. ਸਰਨਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ. ਸਰਨਾ ਵੱਲੋਂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਓ ਦੇਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਵੱਲੋਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਮਾਨ ਧੜੇ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਪੰਥਕ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਇਕੱਠ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਆਗੂ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ ਤੇ ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ ਦੂਜੀ ਕਤਾਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕੱਤਰਤਾ 'ਚ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਵੀ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਪੰਥਕ ਹਲਕਿਆਂ 'ਚ ਇਸ ਨਵੇਂ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਮੁਖੀ ਵਾਲਾ ਮੋਰਚਾ ਤੇ ਕਾਹਲ ਕਦਮੀ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦਕਿ ਸ. ਸਰਨਾ ਨੇ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਾਹਲੀ 'ਚ ਕੀਤੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇਕੱਠ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਆਪਸੀ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਲਈ ਇਕ ਸੁਭ ਸੰਕੇਤ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪੰਥਕ ਮੋਰਚੇ ਦਾ ਕਨਵੀਨਰ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਹ ਪੰਥਕ ਮੋਰਚੇ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜੋ ਹਾਕਮ ਧਿਰ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਮੁਕਾਬਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਸ਼ਿਕਾਗੋਲੈਂਡ ਅਤੇ ਮਿਲਵਾਕੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵੈਟਰਨੇਰੀਅਨ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵੈਟਰਨੇਰੀਅਨ ਗਰੁਪ ਵਲੋਂ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਇਕ ਡਿਨਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਡਿਨਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਫਾਈਜ਼ਰ ਫਾਰਮਾਸਿਊਟੀਕਲਸ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਤਸਵੀਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਡਾਕਟਰ ਆਪਣੇ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨਾਲ।

ਸੌਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਵੇ ਤੂੰ ਆਇਆ ਗੱਡੀ ਜੋੜ ਕੇ...

ਕਾਰਮਲ, ਇੰਡੀਆਨਾ: "ਸੌਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਵੇ ਤੂੰ ਆਇਆ ਗੱਡੀ ਜੋੜ ਕੇ, ਅਸਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਸਹੁਰੇ, ਲੈ ਜਾ ਗੱਡੀ ਮੋੜ ਕੇ" ਇਕ ਬੀਬੀ ਨੇ ਬੋਲੀ ਚੁੱਕੀ ਤਾਂ ਝੱਟ ਹੀ ਦੂਜੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਸਿਰਾ ਫੜ ਕੇ ਇਕ ਪਿਛੋਂ ਇਕ

ਬੋਲੀਆਂ ਦੀ ਝੜੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਬਾਹਰ ਗਰਮੀ ਵੀ ਬਥੇਰੀ ਸੀ, ਮਹੀਨਾ ਵੀ ਸੌਣ ਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਨਜ਼ਾਰਾ ਭਲੇ ਵੇਲਿਆਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬੋਹੜ ਦੀ ਛਾਂ ਹੇਠ ਜੰਮੇ ਗਿੱਧੇ ਦੇ ਪਿੜ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਇਥੇ ਅੰਬਰ ਇੰਡੀਅਨ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ

ਦੇ ਹਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਤੀਆਂ ਦਾ ਉਹ ਪੁਰਾਣਾ ਸੰਕਲਪ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਜਦੋਂ ਇਹ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਤੀਆਂ ਤੀਜ ਦੀਆਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਗੁਆਚੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਹੋਰਵੇ ਵਜੋਂ ਇਕ ਯਤਨ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਨ ਦਾ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਯਤਨ ਇਥੋਂ ਦੇ ਕੁਝ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਕੀਤਾ। ਕੁੜੀਆਂ-ਚਿੜੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁਆਣੀਆਂ ਦੇ ਦੋ ਗਰੁਪਾਂ ਨੇ ਜੀ ਭਰ ਕੇ ਗਿੱਧਾ ਪਾਇਆ, ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ ਨੇ ਫੈਸ਼ਨ ਸ਼ੋਅ ਕੀਤਾ ਪਰ ਇਸ ਸਭ ਦਾ ਸਿਖਰ ਦੋ ਛੋਟੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ ਅਮਰਪ੍ਰੀਤ ਗਰੇਵਾਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਦੀਪ ਚੌਹਾਨ ਵਲੋਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਗਿੱਧਾ ਸੀ। ਨਵੀਂ ਮਾਨ ਅਤੇ ਜੋਤੀ ਸਿੰਧੂ ਨੇ 'ਤੀਆਂ ਤੀਜ ਦੀਆਂ' ਨਾਂ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਆਈਟਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਰਵਨੀਤ, ਗੁਰਵੀਰ ਤੇ ਹਰਮਨ ਨੇ 'ਸੌਂਕਣ ਮੇਲੇ

ਦੀ' ਅਤੇ ਜਸਕਿਰਨ ਪਾਵਲਾ ਨੇ 'ਖੰਡ ਦਾ ਖਿਡੌਣਾ' ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਰੰਗ ਬੰਨ੍ਹਿਆ। ਭੰਗੜੇ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਟੀਮਾਂ ਨੇ ਵੀ ਭੰਗੜੇ ਦੇ ਜੌਹਰ ਵਿਖਾਏ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਸ਼ੋਅ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮਾਨ, ਗਰੇਵਾਲ, ਚੌਹਾਨ,

ਸਿੰਧੂ ਅਤੇ ਟਿਵਾਣਾ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਉਦਮ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੀਆਂ ਤੀਜ ਦੀਆਂ' ਫੋਨ 317-900-9793 ਤੋਂ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਅਮਰਪ੍ਰੀਤ ਗਰੇਵਾਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਦੀਪ ਚੌਹਾਨ

ਖੰਡ ਦਾ ਖਿਡੌਣਾ

ਸ਼ੋਅ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ

ਨਵੀਂ ਉਮੀਦ ਨਵਾਂ ਇਨਕਲਾਬ ਆਓ ਸਿਰਜੀਏ ਨਵਾਂ ਪੰਜਾਬ

ਆਓ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਤੇ ਦਿਸ਼ਾ ਸੁਧਾਰਣ ਲਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਉੱਜੜੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ
ਮੁੜ ਵਸਾਉਣ ਲਈ ਮਿਲ ਕੇ ਹੰਭਲਾ ਮਾਰੀਏ

PEOPLE'S PARTY OF PUNJAB

ਪੱਖ

ਨਵੇਂ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਮੋਢੀ

ਸ. ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ

ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਮਿਡਵੈਸਟ ਅਤੇ ਨਿਊ ਯਾਰਕ
ਵਸਦੇ ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਲੋਂ

ਨਿੱਘੀ ਜੀ ਆਇਆਂ

FRIDAY, 12TH AUGUST 2011

CHICAGO (IL)

Avalon Banquets

1905 East Higgins Rd. Elk Grove Village IL 60007

Timing : 7:00 PM

**Contact : Darshan Singh Basraon 815-557-4991
Sarwan Singh Tiwana 219-670-4579**

ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਨਿੱਘਾ ਸੱਦਾ ਹੈ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਮਾ 269-420-8135
ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁੰਦਰ 269-615-0216
ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ 269-267-9621
ਕਰਨ ਗਿੱਲ 734-612-9984
ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲੇਕਾ 414-737-0137
ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਬੇਪਾਰਾਏ 414-349-3449
ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ 847-477-1613
ਬੀਬੀ ਜਸਵੀਰ ਕੌਰ ਮਾਨ 847-890-2390
ਬਿੱਕਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ 414-687-8414
ਬੀਬੀ ਸੁਖਦੇਵ ਕੌਰ ਘਮਾਣ 224-595-8849
ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੱਸਾ, ਨਿਊ ਯਾਰਕ 347-249-2473
ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਗਿਲਜੀਆਂ 917-709-4663

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ 219-670-4579
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਓਂ 815-557-4991
ਸੰਨੀ ਕੁਲਾਰ 312-318-4428
ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ 630-862-0941
ਹੈਪੀ ਹੀਰ 630-205-6575
ਜੈਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ 224-456-8096
ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ 847-606-3664
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ 317-557-4278
ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਫੋਰਟਵਿਨ 260-341-7667
ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਆਇਓਆ
ਰਾਣਾ ਸੇਖੋਂ
ਪੀ ਐਸ ਮਾਨ, ਮਿਜ਼ੋਰੀ

Party Co-ordinator: Bhagwant Mann, Tel:001-91-98159-23450, e-mail: bhagwantmann@gmail.com

Media Co-ordinator (Punjab): Arunjot Singh Sodhi Tel.: 001-91-9814100400, 9780900400 Email : arunjotsodhi@manpreetbadal.com
Head Office : # MLA Flat No. 9, Sector 3, Chandigarh (INDIA) Website : www.manpreetbadal.com Email : ppp@manpreetbadal.com

ਖਾਲਸਾ ਵਿਰਾਸਤ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਹੱਥ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅੱਠਵੇਂ ਅਜੂਬੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਖਾਲਸਾ ਵਿਰਾਸਤ ਕੇਂਦਰ ਪਿਛਲੇ 12 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਤੇ ਠੇਕੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਹੱਥੋਂ 22 ਨਵੰਬਰ 1998 ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰਖਵਾ ਕੇ ਵਿਰਾਸਤ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਟੀਚਾ ਮਿਥਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ 13ਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿਸੇ ਕਿਨਾਰੇ ਲੱਗਦਾ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਆਈ.ਏ.ਐਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗੀਤਿਕਾ ਕੱਲੂ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜਾਬ ਮੰਡੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਡਾ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਾ ਦੇ ਹੱਥ ਸੌਂਪ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸੇ ਵਰ੍ਹੇ ਨਵੰਬਰ ਵਿੱਚ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਏਕਤ 'ਚ ਉਸਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਇਸ ਅੱਠਵੇਂ ਅਜੂਬੇ ਦੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ 'ਤੇ 93 ਫੀਸਦੀ ਆਰਜ਼ੀ (ਠੇਕੇ ਦੇ ਆਧਾਰ) ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 21 ਫੀਸਦੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਏ

ਪੱਥਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਜਦਕਿ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਪਾਰੀ ਦੇ ਵੀ ਅੰਤਿਮ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪੁੱਜਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਦੇਖਣ ਦੀ ਰੀਝ ਅੱਜ ਤੱਕ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੇ ਪਛੜਤ ਤੇ ਭਰਤੀਆਂ ਤੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਮਿਥਣ ਵਿੱਚ ਇਕਸਾਰਤਾ ਨਾ ਵਰਤਣ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਪਰ ਵਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਵਾਂਗ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਵੀ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਲਟਕੀ ਪਈ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ 'ਤੇ ਕੁੱਲ 42 ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਤਾਇਨਾਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 31 ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਠੇਕੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਦਕਿ 11 ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸਰਵਿਸ ਪ੍ਰੋਵਾਈਡਿੰਗ ਏਜੰਸੀ ਰਾਹੀਂ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਕੱਲੂ ਜੋਤੀ ਦੇ ਹੱਥ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਡਿਪਟੀ ਕੰਟਰੋਲਰ (ਵਿੱਤੀ ਤੇ ਲੇਖਾ) ਧਰਮਪਾਲ ਸ਼ਰਮਾ, ਉਪ ਮੰਡਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰ (ਬਿਜਲੀ) ਰਘਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮੰਡਲ ਮੁੱਖ ਖਰਚਕਾਰ ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਹੀ ਰੈਗੂਲਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਾਇਨਾਤ ਹਨ ਜੋ ਹੋਰ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਇਥੇ

ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ ਜਦਕਿ ਸਿਰਫ 7 ਫੀਸਦੀ ਰੈਗੂਲਰ (ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ) ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੀ ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਉੱਪਰ ਤਾਇਨਾਤ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ 'ਤੇ ਭਰਤੀ ਤੇ ਤਨਖਾਹਾਂ ਮਿਥਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੋਈਆਂ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੇ ਮਿਥੇ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਰੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਪੜਤਾਲ ਵੀ ਫਿਲਹਾਲ ਕਿਸੇ ਤਣ-ਪੱਤਣ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਹੈ।

ਮੌਜੂਦਾ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੀ ਸਾਲ 1998 ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦਾ ਨੀਂਹ-

ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਆਏ ਹਨ। ਮਜ਼ਦਦਾਰ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ 'ਤੇ ਮੁੱਖ ਅਸਾਮੀਆਂ ਉੱਪਰ ਤਾਇਨਾਤ ਮੁੱਖ ਇੰਜੀਨੀਅਰ (ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ) ਟੀ.ਐਸ. ਗਿੱਲ, ਸਲਾਹਕਾਰ (ਜ.ਸ.) ਐਮ.ਐਸ. ਘੁੰਮਣ, ਨਿਗਰਾਨ ਇੰਜੀਨੀਅਰ (ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ) ਐਚ.ਐਸ. ਗਿੱਲ, ਮੈਨੇਜਰ ਸਕਿਉਰਿਟੀ ਪੰਚਮ ਸਿੰਘ, ਸੀਨੀਅਰ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਆਰ.ਡੀ.ਘਈ ਤੇ ਲੇਖਾਕਾਰ ਐਸ.ਸੀ. ਸ਼ਰਮਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ। ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਹੀ ਇਥੇ ਤਾਇਨਾਤ ਹਨ। ਇਸ ਸੌ ਏਕਤ ਰਕਬੇ ਉੱਪਰ ਬਣ ਰਹੇ ਖਾਲਸਾ ਵਿਰਾਸਤ ਕੇਂਦਰ ਦਾ 40 ਏਕਤ ਖੇਤਰ ਉਸਾਰੀ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਦੇ 'ਏ' ਫੇਜ਼ ਵਿੱਚ

ਆਰਜ਼ੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਗੈਲਰੀਆਂ ਬਣਨਗੀਆਂ ਜਦਕਿ ਫੇਜ਼ 'ਬੀ' ਵਿੱਚ ਕੈਫੇਟੇਰੀਆ ਤੇ ਫੇਜ਼ 'ਸੀ' ਵਿੱਚ ਪੱਕੀਆਂ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਗੈਲਰੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਬਲਾਕ ਬਣੇਗਾ। ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਅਧੀਨ 7 ਏਕਤ ਰਕਬੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਕਿਸਮ ਦੀ ਵਾਟਰ ਬਾਡੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਵੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਸੀ.ਈ.ਓ.) ਡਾ. ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਰਾ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦਾ ਕੰਮ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਠੇਕੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਹੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਪੱਕਾ ਸਟਾਫ਼ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ 15 ਗੈਲਰੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਸੂਚਨਾ ਲੈਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ (ਆਰ.ਟੀ. ਆਈ.) ਤਹਿਤ ਹਾਸਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੌ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੱਖ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਕਲੀਵਲੈਂਡ 'ਚ ਗੁਰਮਤਿ ਕੈਂਪ

ਕਲੀਵਲੈਂਡ, ਓਹਾਇਓ (ਬਿਊਰੋ): ਕਲਗੀਧਰ ਟਰੱਸਟ (ਬੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ) ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ਾਂ-

ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕੈਂਪ ਨੂੰ ਸਫਲ ਬਣਾਉਣ

ਕੌਰ, ਬੀਬੀ ਹਰਲੀਨ ਕੌਰ, ਬੀਬੀ ਗੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਬਾਈ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਹਿਮ ਯੋਗਦਾਨ

ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮਤਿ ਕੈਂਪ ਲਾਉਣ ਦੇ ਅਰੰਭੇ ਉਪਰਾਲੇ ਤਹਿਤ ਇਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿੱਖ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ, ਕਲੀਵਲੈਂਡ ਵਿਖੇ ਭਾਈ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਲੰਬੇ ਦਿਨੀਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਰਮਤਿ ਕੈਂਪ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ। ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ/ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਉਚਾਰਣ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੈਂਪ ਪ੍ਰਤੀ ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੀ। ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲਿਆ।

ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰਨ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਉਥੇ ਹੀ ਸ. ਰਾਜਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਬੀਬੀ ਹਰਜਿੰਦਰ

ਪਾਇਆ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਭਾਈ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਿਰੇਪਾਓ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਦੁਬਈ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ 20 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਦੁਬਈ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ-ਏ-ਮੌਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਰਹੇ 17 ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੈਅ ਹੋ ਗਈ ਜਦੋਂ ਦੁਬਈ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੇ ਉਸ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ 4.25 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਦੀਆ (ਬਲੱਡ ਮਨੀ) ਦੀ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਸ਼ਾਰਜਾਹ ਦੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਰਸਮੀ ਹੁਕਮ ਮਾਮਲੇ ਦੀ 20 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਮੌਕੇ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮਿਸ਼ਰੀ ਖਾਨ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵੱਲੋਂ ਅੱਜ ਸਹੀਬੰਦ 'ਤਨਾਜ਼ੁਲ' (ਰਿਹਾਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼) ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਮਿਸ਼ਰੀ ਖਾਨ ਦੀ 2009 ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਇੱਕ ਲੜਾਈ ਦੌਰਾਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਇਸ ਮੁਤੱਲਕ ਦੁਬਈ ਸਥਿਤ ਭਾਰਤੀ ਕੌਂਸਲ ਜਨਰਲ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੁਬਈ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਐਸ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਓਬਰਾਏ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿਖੇ ਮਿਸ਼ਰੀ ਖਾਨ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਵਜੋਂ 33.9 ਲੱਖ ਯੂ.ਏ.ਈ. ਦਰਹਾਮ (4.25 ਕਰੋੜ ਭਾਰਤੀ ਰੁਪਏ) ਦੀ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਸ਼ਰੀ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਰਮਜ਼ਾਨ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਤਨਾਜ਼ੁਲ ਉੱਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਜੱਜ ਅਬਦੁੱਲਾ ਅਲ ਸ਼ਮਸੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਰਿਹਾਈ ਸਬੰਧੀ ਰਸਮੀ ਹੁਕਮ ਅਗਲੀ ਤਾਰੀਖ 20 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣਗੇ। ਭਾਰਤੀ ਕੌਂਸਲਖਾਨੇ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਰਾਜ਼ੀਨਾਮੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਮੁਕਾਮੀ ਅਦਾਲਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਦੀਆਂ ਦੀ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸ. ਓਬਰਾਏ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਰਕਮ ਵਿੱਚੋਂ 2.25 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਕੋਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਜਦੋਂਕਿ ਬਾਕੀ ਦੇ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਦੁਬਈ ਦੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਰਦੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਖਾਲਿਦ ਮਹਿਮੂਦ ਖਾਲਿਦ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਮਿਸ਼ਰੀ ਖਾਨ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਅਸਲ ਰਾਜ਼ੀਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਖਾਲਿਦ ਨੇ ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਰਗੋਧਾ ਵਿਖੇ ਮਿਸ਼ਰੀ ਖਾਨ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਚਾਰ ਦਿਨ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਲੱਡ ਮਨੀ ਲੈਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਸਤੰਬਰ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾਅ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਮਜ਼ਾਨ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ ਸਾਰੀ ਮੁਆਫੀ ਵੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਬਲੱਡ ਮਨੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਹੋਰ ਜੁਰਮਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਆਮ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮੁਤਾਬਕ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇੰਨੀ ਕੈਦ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭੁਗਤ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਰੀਬੀ ਗੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਵੰਧਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਿਛਲੀ ਦੁਬਈ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ

GPS

ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਸੈਟੇਲਾਈਟ ਟਰੈਕਿੰਗ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ

ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ

ਰੀਫਰ ਯੂਨਿਟਾਂ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ

5 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਚਾਰਜ ਨਹੀਂ

\$ 375

ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਲਾਗਤ

- ✪ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕੋਈ ਫੀਸ ਨਹੀਂ
- ✪ ਸਾਲ ਦੀ ਕੋਈ ਫੀਸ ਨਹੀਂ
- ✪ ਐਕਟੀਵੇਸ਼ਨ ਦੀ ਕੋਈ ਫੀਸ ਨਹੀਂ
- ✪ ਕੋਈ ਕਾਨਟਰੈਕਟ ਨਹੀਂ

ਡੈਮੋ ਦੇਖਣ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

Dave: 925-382-5670

ਇਸ ਮੌਕੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਸ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਕੌਮ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੀ ਗਿਰਾਵਟ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਦਲਦਲ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਕੈਂਪਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕਾਫੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਪਰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਉਚੇਚਾ ਅਧਿਆਪਕ ਭੇਜ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਕੈਂਪ ਲਾਉਣ ਦਾ ਮਾਣ ਕੇਵਲ ਸੰਸਥਾ ਬੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੀ ਹਾਸਲ ਹੈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਭਾਈ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਮਸਤੂਆਣਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਦਿਆਂ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 2020 ਤੱਕ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਵਿਦਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ 500 ਅਕਾਲ ਅਕੈਡਮੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਗਰਮੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਟੁੱਟ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੱਟ ਕੱਢ ਵੀ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਪਾ ਵੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਆਈਏ, ਜਾਣੋਂ ਅਮਰੀਕੀ ਈਗਲ ਦੀ ਅੱਖ ਨਿੱਕਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਠੰਡਾ ਰੱਖਣ ਦੀਆਂ ਬੰਬੇਰੀਆਂ ਸਹੁਲਤਾਂ ਹਨ ਪਰ ਜੇਬ ਵੀ ਤਾਂ ਢਿੱਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਚੰਮ ਹੀ ਹੰਢਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੁੱਦਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੰਢਾਈਆਂ ਗਰਮੀਆਂ ਚੇਤੇ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਯਾਦ ਕਰੋ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਤੱਕ' ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਠੇ ਉਤੇ ਸੁਤੇ ਕਿਸਾਨ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜੀਅ ਹੁੱਸਤ ਭਰੀ ਗਰਮੀ ਦੇ ਸਤਾਏ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਕੋਠੇ ਭੁੰਨੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਕੋਠੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਸੌਣੀਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਪਸੀਨੇ ਤੇ ਮੱਛਾਂ ਦੀ ਦੂਹਰੀ ਮਾਰ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਮਰੀਅਲ ਜਿਹੀ ਪੱਖੀ ਦੀ ਹਵਾ ਇਕ ਮਜ਼ਾਕ ਹੀ ਤਾਂ ਸੀ। ਪੱਖੀ ਵੀ ਕਿਹੜੀ ਹਰੇਕ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਬੱਸ ਕੋਈ ਗੱਤੇ ਆਦਿ ਦਾ ਟੁੱਕੜਾ ਹੀ ਚੁੱਕ ਲੈਣਾ। ਪਿੰਡ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕਿਰਸ ਭਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਸਮਝੋ ਦਿਲਾਸਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਦਿਨ ਕਟੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਖੁੱਜੇ ਵਿਚ ਪਏ ਕਿਸੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਕਹਿਣਾ, 'ਚਲੋ, ਪੁਰ ਗਿਣੀਏ'। ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਨਾਂ ਪਿਛੇ ਲਗਦੇ 'ਪੁਰ' ਵਾਲੇ ਪਿੰਡਾਂ-ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੀਂਹ ਜਾਂ ਘਣੇ ਘਟ ਪੈਣ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਮਨ ਮਿਹਰ ਪੈ ਜਵੇਗੀ। ਜਪਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਰੱਬ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਦੇਵਤੇ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਇਹ ਮਿਹਰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਪੁਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਦਿਆਂ ਪਿਆਨ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਨੀਂਦ ਦੇ ਮਨ ਸੁਮੱਤਿਆ ਜ਼ਰੂਰ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਪੁਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਰੂਪ 'ਪੁਰੀ' ਤੇ 'ਪੁਰੀ' ਵੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿਛੇਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਏਨੇ ਪਿੰਡ ਸ਼ਹਿਰ ਹਨ ਕਿ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਹੀ ਕਈ ਪੁਰ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਸਾਗਰਪੁਰ, ਸ਼ਾਦੀਪੁਰ, ਰਾਪੁਰ, ਭੋਗਪੁਰ, ਪਰਤਾਬਪੁਰ, ਆਲਮਪੁਰ, ਅਲੀਪੁਰ, ਭਾਰ ਸਿੰਘ ਪੁਰ, ਦਿਆਲਪੁਰ, ਖਾਨਪੁਰ, ਖੁਰਦਪੁਰ, ਮਹਿਤਪੁਰ, ਮਹਿਸਮਪੁਰ, ਰਾਮਪੁਰ, ਸੰਸਾਰਪੁਰ, ਮੀਰਪੁਰ, ਕਿਸ਼ਨਪੁਰ, ਰਜੂਲਪੁਰ ਆਦਿ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਸ਼ਹਿਰ/ਕਸਬੇ ਜਿਵੇਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਰਾਜਪੁਰ, ਆਦਮਪੁਰ, ਅਲਾਵਲਪੁਰ, ਭੋਗਪੁਰ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ, ਰਾਮਪੁਰਾਫੁਲ, ਸੁਜਾਨਪੁਰ, ਦੌਲਤਪੁਰ, ਹੁਸੈਨਪੁਰ, ਜ਼ੀਰਕਪੁਰ, ਸ਼ੇਖੂਪੁਰ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਕੀਰਤਪੁਰ ਆਦਿ ਇਸ ਪੁਰ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੋਏ ਪਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਮਹੱਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਪਿਛੇ ਵੀ ਇਹ ਪਿਛੇਤਰ ਚਿਪਕਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਭਾਰਤ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਆਦਿ ਵਿਚ ਵੀ ਪੁਰ, ਪੁਰੇ ਜਾਂ ਪੁਰੀਆਂ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ। ਅਵਾਂਤੀਪੁਰ, ਜੈਪੁਰ, ਕਾਨਪੁਰ, ਦਿਸਪੁਰ, ਜਬਲਪੁਰ ਆਦਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪੁਰ ਹਨ। ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਨਾਂ ਪਿਛੇ ਵੀ ਪੁਰ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੈ। ਉਤੀਸਾ ਵਿਚ 'ਪੁਰੀ' ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੀਰਥ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ ਜਗਨਨਾਥ ਪੁਰੀ ਹੈ। ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸੋਪੋਰ ਦਾ ਨਾਂ ਸੁਯਾਪੁਰ ਤੋਂ ਘਸ ਘਸ ਕੇ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਨੌਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਜ਼ੀਰ ਦਾ ਨਾਂ ਸੁਯਾ ਸੀ। ਪੁਰ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਰੂਪ 'ਪੁਰਮ' ਵੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ

ਉਫ਼ ਗਰਮੀ, ਚਲੋ ਪੁਰ ਗਿਣੀਏ !

ਮਹਾਬਲੀਪੁਰਮ, ਗੋਪੁਰਮ, ਅਨੰਤਪੁਰਮ, ਤੀਰਵੰਤਪੁਰਮ (ਤਿਰਵੰਦਰਮ)। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਰੂਪ 'ਪੁਰਵਾ' ਵੀ ਹੈ। ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਲਵ ਵਲੋਂ ਲਹੌਰ ਤੇ ਕੁਸ਼ ਵਲੋਂ ਕਸੂਰ 'ਪੁਰਵ' ਵਸਾਏ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ:

ਤਹੀ ਤਿਨੈ ਬਾਂਧੇ ਦੁਇ ਪੁਰਵਾ॥
 ਏਕ ਕਸੂਰ ਦੁਤੀਯ ਲਹੁਰਵਾ॥
 ਗੱਲ ਕੀ ਪੁਰੇ ਪੁਰ ਗਿਣ ਲਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਮੀਂਹ ਛੱਡ ਕੇ ਝੱਖੜ ਤੂਫ਼ਾਨ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਤੁਰਕਿਕ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈ 'ਬੋਰਾ' - ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦਾ ਪੁਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਾਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਤਰੀ ਹਵਾ, ਬਾਰਸ਼ ਅਤੇ ਬਰਫ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ!

ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ 'ਪੁਰ' ਦਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਯਾਤੁ 'ਪੁਰ' ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਕਿਲਾ, ਗੜ੍ਹ, ਕੰਧ ਆਦਿ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਬਸਤੀ ਇਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਵਗਲਿਆ ਭੇਰਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਸ਼ਹਿਰ, ਨਗਰ ਜਾਂ ਪਿੰਡ ਬਣਨਾ ਸਹਿਜ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਕਿਲੇ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਵੀ ਦੇਖਾਂਗੇ, ਏਥੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਮਾਤਰ ਏਨਾ ਦੱਸਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਗੜ੍ਹ ਜਾਂ ਗੜ੍ਹੀ ਵੀ ਕਿਲਾ ਹੈ ਜੋ ਅਨੇਕਾਂ ਪਿੰਡਾਂ/ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਪਿਛੇ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮਹਿੰਦਰਗੜ੍ਹ, ਅਜਮਗੜ੍ਹ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ। ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ 'ਕਿਲਾ ਰਾਏਪੁਰ' ਦੇ ਅੱਗਤ ਪਿਛਤ ਦੂਹਰੀ ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਮੁਹੱਈਆ ਹੈ।

ਤਕਨੀਕੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚ ਇਕ ਕੋਹ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਦੇ ਵਲਾਵੇਂ ਵਾਲਾ ਵਸੋਬਾ 'ਪੁਰ'; ਅੱਧੇ ਕੋਹ ਵਾਲਾ 'ਖੇਟ'; ਇਸ ਤੋਂ ਘਟ ਵਾਲਾ 'ਕਰਵਟ' ਤੇ ਕੁਝ ਹੀ ਘਰਾਂ ਵਾਲਾ ਗ੍ਰਾਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪੁਰ ਦਾ ਹੋਰ ਅਰਥ ਇਸਤਰੀ-ਨਿਵਾਸ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਘਰ, ਕੋਠਾ, ਰਿਹਾਇਸ਼, ਪਾਤਰ ਵੀ। ਅਜਿਹੇ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਾਲੇ ਅਰਥ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਏ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਸੋਬੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਕ ਸਰੀਰ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਮਨੁੱਖ ਬੱਝਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਪੁਰ' ਅਰਥਾਤ ਪਿੰਡ ਸ਼ਹਿਰ ਨਾਲ ਲੋਕਾਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਤੋਂ

ਬਣਿਆ ਪਿੰਡ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਹੈ ਹੀ, ਖੁਦ ਪਿੰਡ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਲਾਖਣਿਕ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: ਮਿਲਿ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਪਿੰਡ ਕਮਾਇਆ॥ (ਮਾਰੂ ਮ. 1)
 ਪੁਰ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਉਚਾਈ ਦਾ ਭਾਵ ਨਿਹਿਤ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਅਟਾਰੀ ਵੀ ਹੈ। ਪੁਰ ਤੋਂ ਬਣੇ ਪੁਰਵਾਸੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਤਮਾਮ ਸ਼ਬਦ ਵਿਉਤਪਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਪਰ ਦੇਖ ਹੀ ਲਿਆ ਹੈ

ਸੁਜਾਤੀ ਹੈ। ਲਿਬੂਐਨੀਅਨ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਰੂਪ ਪਿਲਿਸ ਹੈ। ਐਨ ਪੁਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ 'ਪਾਲਿਸ' ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇਤਰ ਵਜੋਂ ਲੱਗ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਲੋਕ ਯਾਦ ਕਰਨ ਇੰਡਿਆਨਾਪਾਲਿਸ, ਮਿਨਿਆਪਾਲਿਸ, ਐਨਾਲਿਸ, ਕਾਸਮੋਪਾਲਿਸ, ਡੈਮੋਪਾਲਿਸ, ਕਨਪਾਲਿਸ ਆਦਿ। ਕੁਝ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਨਾਂਵਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਪਾਲਿਸ ਸਾਫ਼ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੈਸੋਪਾਲਿਸ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ), ਗੈਲੀਪਾਲਿਸ, ਲਿਬੋਪਾਲਿਸ, ਯੂਨੀਓਪਾਲਿਸ (ਓਹਾਇਓ)।

ਮੈਟਰੋਪਾਲਿਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਹੈ 'ਮਾਂ ਸ਼ਹਿਰ', ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼/ਰਾਜ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਆਖੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਗਾਪਾਲਿਸ ਵੀ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਲਈ ਮਹਾਨਗਰ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਮੁਲਕਾਂ ਜਿਵੇਂ ਗਰੀਸ, ਤੁਰਕੀ, ਮਿਸਰ, ਫਰਾਂਸ, ਆਰਮੀਨੀਆ, ਇਸਰਾਈਲ, ਸਲੋਵੇਨੀਆ, ਇਰਾਨ, ਯੂਕਰੇਨ, ਬੁਲਗਾਰੀਆ, ਲਾਤਵੀਆ, ਸਵੀਡਨ, ਬਰਾਜ਼ੀਲ ਆਦਿ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ 'ਪਾਲਿਸ' ਹਨ। ਉਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਯੂ ਕੇ ਦੇ ਮਾਨਚੈਸਟਰ ਨੂੰ ਕਾਟਨਪਾਲਿਸ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਪੁਰਾਣੇ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚ ਕਬਜ਼ਤਦਾਰ ਨੂੰ ਨੈਕਰੋਪਾਲਿਸ ਆਖਦੇ ਸਨ, ਨੈਕਰੋ ਦਾ ਮਤਲਬ ਲਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ- ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਜਮਪੁਰੀ ਇਸ ਲਈ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹਾਂ! ਸਾਡੇ ਪੁਰੀ ਦੀ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਾਈਪਰਸ ਦੇ ਉਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਤਟ ਤੇ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ 'ਪਾਲਿਸ'। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਗਰੀਕ ਵਿਚ ਬਹੁਵਚਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ 'ਪੋਲੀ' ਇਸ ਤੋਂ ਲੀਬੀਆ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ 'ਤਰਿਪੋਲੀ' ਦਾ ਨਾਂ ਵਜੂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ। 'ਤਰਿਪੋਲੀ' ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਹੈ, 'ਤਿੰਨ ਸ਼ਹਿਰ' ਜਿਸ ਨੂੰ ਤਿਰਪੁਰਾ ਵਜੋਂ ਵੀ ਅਨੁਵਾਦਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨਾਂ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਅਰਥ ਤਿੰਨ ਸ਼ਹਿਰ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਰੀਪੁਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਤਵੀ (ਪਾਣੀ) + ਪਰਾ (ਨੇੜੇ) ਤੋਂ ਬਣਿਆ। 'ਤਰਿਪੋਲੀ' ਲੈਬਨਾਨ ਦੇ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਹੈ। ਰੋਮਨ ਅਤੇ ਉਸਮਾਨੀਆ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਾਨਸਟੈਂਟੀਨਪੁਲ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਤੁਰਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮਗਰ ਲੱਗ ਕੇ ਕਸਤਨਤੂਨੀਆ ਆਖਦੇ ਹਾਂ, ਦੇ ਪਿਛੇ ਲੱਗਾ 'ਪਲ'

ਬਲਜੀਤ ਬਾਸੀ

ਫੋਨ: 734-454-4958

ਵੀ ਪਾਲਿਸ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਅਜੋਕਾ ਨਾਂ ਇਸਤੰਬੂਲ ਵੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਕ ਗਰੀਕ ਵਾਕੰਸ਼ 'ਏਸ ਤਨ ਪਾਲਿਨ' (ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ) ਦਾ ਵਿਗਤਿਆ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ 'ਬੁਲ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਗਤਿਆ 'ਪਾਲਿਨ' ਸਪਸ਼ਟ ਝਲਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਟਲੀ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਨਾਪੋਲੀ (Naples = ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ?) ਵਿਚ ਵੀ ਇਸੇ ਪਾਲਿਸ ਨੇ ਚਿੱਬ ਖਾਧਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਦਰਜਨ ਭਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਇਹੋ ਨਾਂ ਹੈ।

ਅੱਜ ਕਲੂ ਪਾਲਿਸ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗਰੀਸ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ-ਰਾਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਏਥਨਜ਼ ਆਦਿ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਹਿਰੀ-ਰਾਜ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜਕੀ ਇਕਾਈ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਭਾਗ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਦੀ ਸਭਾ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਸਮੁੱਚੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਮੂਲ ਤੋਂ ਬਣੇ ਗਰੀਸ ਸ਼ਬਦ Politea (ਰਾਜ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, ਸਰਕਾਰ) ਲਾਤੀਨੀ ਵਿਚ Politia ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਅਰਥ ਗ੍ਰੀਹਣਦਾ 14 ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਇਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਪਾਲਿਸੀ (Policy=ਨੀਤੀ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਾਖਿਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਾਲਿਸੀ ਆਖਿਰ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਹੀ ਹੈ। ਤਕਰੀਬਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰਸਤਿਆਂ 'ਚੋਂ ਲੰਘਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ Politic ਤੇ ਫਿਰ Politics (ਰਾਜਨੀਤੀ) ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਪਾਲਿਸੀਆਂ ਲਾਗੂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਈ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ Polic ਦਾ ਨਾਂ ਮਿਲਿਆ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗਰੀਸ ਵਿਚ ਪਤਵੰਤੇ ਸੱਜਣ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਸਮਾਂ ਪੈਣ ਨਾਲ ਏਹੋ ਢਾਂਚਾ ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਕਮੇ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਪੋਲਿਸ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਪੁਲਸ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਪੁਲਸ ਤੋਂ ਹੀ ਪੁਲਸੀਆ ਬਣਿਆ। ਅੱਜ ਪੁਲਸ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਕੰਬਣੀ ਛਿੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਗਰਮੀ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਤੋਂ ਛਿੜੀ ਕੰਬਣੀ ਨਾਲ ਗਰਮੀ ਹਟ ਜਾਵੇ!

ਪੰਜਾਬੀ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਔਰਤ ਦਾ ਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਕਤਲ

ਟੋਰਾਂਟੋ: ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਇਕ ਵਿਆਹੁਤਾ ਔਰਤ ਦਾ ਉਸ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਮੀਟ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ ਦਾਤਰ ਮਾਰ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਕਤਲ ਨੂੰ ਇੰਜਤ ਲਈ ਕਤਲ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੰਗੂ (24) ਪੰਜਾਬੀ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਸੱਚ ਦੀ ਆਵਾਜ਼' 'ਚ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸਹਾਇਕ ਵਜੋਂ ਸਰੀ ਵਿਖੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ।

ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਵੈਨਕੂਵਰ ਸਨ' ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਉਸ ਨੂੰ ਦਫ਼ਤਰ 'ਚ ਆ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਸੰਨੀ ਭੰਗੂ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਨੀ ਭੰਗੂ ਉਸ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਆਇਆ ਤੇ ਅਚਨਚੇਤੀ ਦਾਤਰ ਕੱਢਿਆ ਤੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਧੋਣ ਵੱਢ ਦਿੱਤੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਸੰਨੀ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪੀੜਤ ਰਵਿੰਦਰ ਭੰਗੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਆਈ ਦਰਾਰ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਆਂਟੀ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ।

ਅੱਜ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ!
1.888.888.9914

ਕਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ ਪੇਮੈਂਟਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ?
 ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਪੇਮੈਂਟ 70% ਤੱਕ ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹੋ
 ਲੇਟ ਫੀਸ ਅਤੇ ਓਵਰ ਲਿਮਿਟ ਫੀਸ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ
**ਆਪਣਾ ਕਰੈਡਿਟ ਬਹਾਲ ਕਰਾਓ,
 ਬੈਂਕਰਪਸੀ ਤੋਂ ਬਚੋ!**

WE WORK IN ALL 50 STATES & CANADA

WE CAN HELP YOU TO RESOLVE YOUR IRS TAX DEBT TODAY

- » #1 Ranked By Numerous Organizations
- » 100% Confidential
- » Achieve Financial Peace of Mind
- » Help Stop Wage Garnishments And Bank Levies
- » Get The Fastest Possible Solution
- » Help You Have Peace Of Mind

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ-4

ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਮੈਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਲਾਹਮ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਇਸ ਤੱਥ ਵਿਚ ਨਿਹਿਤ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੀ ਘਾਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਇਲਾਹਮ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਵੀ, ਸਿੱਖ ਦੇ ਵਿਅਕਤਿਤਵ ਦੀ ਘਾਤ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਚਿਆਰ, ਗੁਰਮੁਖਿ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਜਾਂ ਖਾਲਸਾ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਤੋਂ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਉਜਾਗਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਣ ਲਈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਧਾਰਮਿਕ ਪਰਿਪਾਟੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ

ਡਾ. ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ

ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ, ਮੌਨ ਵਰਤ, ਵਰਤ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਹ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਸਚਿਆਰ' ਕਿਵੇਂ ਬਣਨਾ ਹੈ? ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਪਈ

ਵਿੱਥ, ਕੂੜ ਦੀ ਕੰਧ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਹਟਾਉਣਾ ਹੈ? ਕੂੜ ਦੀ ਕੰਧ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਹਉਮੈ ਹੈ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਦੂਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ 'ਦੀਰਘ ਰੋਗ' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੇ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ: ਕਿਵੇਂ ਸਚਿਆਰ ਹੋਈਐ
ਕਿਵੇਂ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ॥ (ਪੰਨਾ ੧)
ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਹੁਕਮੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬੁੱਝਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲਣ, ਜੋ ਜੀਵ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਰਾਹੀਂ 'ਕੂੜੇ ਪਾਲਿ' ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਸਾਡੇ ਮਨ, ਤਨ, ਸਾਡੇ ਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨੇ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਉਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਕੋਈ ਬਾਹਰੋਂ ਲੱਦਿਆ ਹੋਇਆ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਨਿਹਿਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਥਾਂ ਹੋਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, 'ਸਿਮਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਮਨਿ ਤਨਿ ਧੁਰਿ ਲਿਖਿਆ॥' ਹੁਕਮ ਹੁਕਮੀ ਭਾਵ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੈ:

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ

ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ॥

'ਹੁਕਮ' ਵੈਦੀ ਨਿਯਮ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਦੇ ਅਸੂਲ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਨਿਯਮਿਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਿਯਮ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਹ 'ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ' ਹੈ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ ਕੋਈ ਅਫਰਾ-ਤਫਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰਤੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ

ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਰਿਆ ਜਾਈ...।

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੇ ਜੇ ਬੁਝੈ

ਤ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ॥੨॥ (ਪੰਨਾ ੧)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਉਸ ਹੁਕਮੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬੁੱਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਹੁਕਮ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਫਿਰ 'ਕੂੜੇ ਪਾਲਿ' ਭਾਵ ਹਉਮੈ ਦੀ ਦੀਵਾਰ ਹਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੁਰਤਿ ਪਰਮਾਤਮ ਸੁਰਤਿ ਨਾਲ ਇੱਕਸੁਰ ਹੋਣ ਦੇ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਤੰਗ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੈ, ਸੰਕੀਰਣਤਾ ਹੈ ਜੋ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲੋਂ, ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਨਾਲੋਂ ਦੂਰ ਕਰੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਵਿੱਥ ਸਿਰਜਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ 'ਮੈਂ

ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅਸਰ ਅੰਦਰ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁੱਝ ਕਰ ਸਕਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਕਿਰਤਮ ਨਾਂਵਾਂ ਦੇ ਜਾਪ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁੱਝ ਵੀ ਵਾਪਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਸਭ ਦਾ ਕਰਨਹਾਰਾ ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਹੈ, ਇਹ ਸਭ ਉਸੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਰੁਣਾਨਿਧੀ ਹੈ ਭਾਵ ਸਭ ਤੋਂ ਦਇਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਮੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿੰਗਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਰਮ ਈਸ਼ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਈਸ਼ਵਰ ਹੈ। ਜੰਗ ਜੁੱਧ ਛੇਤਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਉਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਉਹੀ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਉਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਗਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਦਿਲ ਨੂੰ ਜਚਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜਾਣਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਭਾਵ ਉਸ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਸਹੀ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜਗਿਆਸੂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁੱਝ ਕਰਨਹਾਰਾ ਤਸੱਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਉਮੈ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੂਰ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਦਰਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਅਤੇ ਅਹੰਕਾਰ ਪੰਜ ਵਿਕਾਰ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਮਨ ਦੀਆਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਲਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੰਦੇ ਕੰਮਾਂ, ਸਾਰੇ ਝਗੜਿਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਰਤੀਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗ ਕੇ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਮਨਮੁਖਿ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁੱਖ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਿੰਤ-ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਦੋ ਹੀ ਕੋਟੀਆਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਵੰਡ ਜਨਮ, ਜਾਤ, ਧਰਮ ਜਾਂ ਨਸਲ, ਇਸਤਰੀ-ਪੁਰਖ ਹੋਣ ਆਦਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮ-ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਤੇ ਵੀ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਧਰਮ-ਪਰਿਪਾਟੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਦਾ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ ਉਹੀ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁੱਝ ਵੀ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਭ ਦਾ ਕਾਰਨ ਉਹ ਹੈ, ਫਿਰ ਹਰ ਇੱਕ ਉਤੇ ਉਸ ਦੀ ਦਇਆ, ਉਸ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਹਰ ਇੱਕ ਨੂੰ ਉਸ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ:

ਸਰਬੰ ਭਰ ਹੈ॥ ਸਰਬੰ ਕਰ ਹੈ॥

ਸਰਬੁ ਪਾਸਿਯ ਹੈ॥

ਸਰਬ ਨਾਸਿਯ ਹੈ॥੪॥੧੭੦॥

ਕਰੁਣਾਕਰ ਹੈ॥ ਬਿਸੇਵਭਰ ਹੈ॥

ਸਰਬੇਸ਼ਵਰ ਹੈ॥

ਜਗਤੋਸ਼ਵਰ ਹੈ॥੫॥੧੭੧॥

ਬ੍ਰਹਮੰਡਸ ਹੈ॥ ਖਲ ਖੰਡਸ ਹੈ॥

ਪਰ ਤੇ ਪਰ ਹੈ॥

ਕਰੁਣਾਕਰ ਹੈ॥੬॥੧੭੨॥

ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਨਹੀਂ ਥਾਪਿਆ ਭਾਵ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ

ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾਂ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਸਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਹ ਜਪਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਰੇ ਹੈ, ਅਪਰੰਪਰ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਨਮੋ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਅਗਲੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੂਰਜਾਂ ਦਾ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਚੰਦਰਾਂ ਦਾ ਚੰਦਰ ਅਤੇ ਇੰਦਰਾਂ ਦਾ ਇੰਦਰ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਸੂਰਜ, ਚੰਦ ਅਤੇ ਦੇਵਤੇ ਆਦਿ ਸਭ ਉਸੇ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਉਸੇ ਦੀ ਜੋਤਿ ਨਾਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਬਾਣੀ ਸੁਖਮਨੀ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਰਬਸ਼ਕਤੀਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਲੋਕ ਅਤੇ ਉਸ ਲੋਕ ਭਾਵ ਲੋਕ ਅਤੇ ਪਰਲੋਕ ਦਾ ਆਪ ਹੀ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਉਹ ਜੋ ਸਰਬਗ ਹੈ, ਸਭ ਕੁੱਝ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਆਪ ਹੀ ਰਚਨਾ ਦੀ

ਗੁਰਮਤਿ ਚਿੰਤਨ

ਖੇਡ ਖੇਡਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਦੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:

ਦੁਹਾ ਸਿਰਿਆ ਕਾ ਆਪਿ ਸੁਆਮੀ॥

ਖੇਲੈ ਬਿਗਸੈ ਅੰਰਜਾਮੀ॥ (ਪੰਨਾ ੨੭੭)

ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਨੇ ਉਸ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਤੇਜਾਂ ਦਾ ਤੇਜ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਸਗੋਂ 'ਅੰਧਕਾਰ' ਕਹਿ ਕੇ ਵੀ ਨਮੋ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਕਿਉਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਭ ਦੀ ਰਚਨਾ ਉਸ ਨੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਰੂਪ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ 'ਬੀਜਾਂ ਦਾ ਬੀਜ' ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਸੁਖਮ ਵੀ ਹੈ। ਉਹ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਉਹ ਮਾਇਆ ਦੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਰਜ, ਤਮ ਅਤੇ ਸਤ ਵਿਚ ਵੀ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮ-ਤੱਤ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਅਪਰੰਪਰ ਵੀ ਹੈ ਭਾਵ ਰਚਨਹਾਰਾ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅਪਰੰਪਰ ਵੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਉਹ ਜੰਗ ਜੁੱਧ ਛੇਤਨ ਵਾਲਾ 'ਕਲਹ ਕਰਤਾ' ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ 'ਸ਼ਾਂਤਿ ਰੂਪੇ' ਵੀ ਹੈ। ਉਹ ਜੋਗਾਂ ਦਾ ਜੋਗ ਭਾਵ ਮਹਾ ਜੋਗ, ਮਹਾਂ ਗਿਆਨ, ਮਹਾਂ ਮੰਤਰ ਅਤੇ ਮਹਾਂ ਧਿਆਨ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਜੁੱਧਾਂ ਦਾ ਜੁੱਧ, ਗਿਆਨਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ, ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਪੀਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਸਾਰ ਤੱਤ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ, ਉਸ ਦੀ ਸਰਬਵਿਆਪਕਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪਾਸਾ, ਉਸ ਦੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਹੋਣ ਦਾ ਕੁੱਝ ਵੀ ਅਣਕਹਿਆ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਕਲਾ ਦਾ ਕਰਨਹਾਰ, ਹੁਨਰਾਂ ਦਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰ, ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਆਸਾਂ ਦੀ ਆਸ ਹੈ ਭਾਵ ਹਰ ਇੱਕ ਦੀ ਆਸ ਉਸੇ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰਾਂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਅਖੰਡ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਅਸ਼ੀਰੀ ਅਤੇ ਨਾਮ ਰਹਿਤ ਹੈ:

ਨਮੋ ਸੂਰਜ ਸੂਰਜੇ॥ ਨਮੋ ਚੰਦ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰੇ॥

ਨਮੋ ਰਾਜ ਰਾਜੇ॥

ਨਮੋ ਇੰਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰੇ॥੧॥੧੮੧॥

ਨਮੋ ਅੰਧਕਾਰੇ॥ ਨਮੋ ਤੇਜ ਤੇਜੇ॥

ਨਮੋ ਬ੍ਰਿੰਦ੍ਰ ਬ੍ਰਿੰਦ੍ਰੇ॥

ਨਮੋ ਬੀਜ ਬੀਜੇ॥੨॥੧੮੨॥

ਨਮੋ ਕਲਹ ਕਰਤਾ॥ ਨਮੋ ਸ਼ਾਂਤਿ ਰੂਪੇ॥

ਨਮੋ ਇੰਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰੇ॥

ਅਨਾਦੇ ਬਿਭੂਤੇ॥੩॥੧੮੪॥

'ਏਕ ਅੰਛਰੀ ਛੰਦ' ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸਮਾਦੀ ਪਲਾਂ ਦੇ ਸੁਹਜ ਦਾ ਸਿਖਰ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਛਿੱਤਾਂ ਵਿਚ

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਰਹੱਸਮਈ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ ਉਹੀ ਅਨੁਭਵੀ ਹਸਤੀ ਬਿਆਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਲਾਂ ਨੂੰ ਰਚਾਇਆ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਮਹਿਜ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਬਿਆਨਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਅਨੁਭਵੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਭਿਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਅਜੀਤ, ਨਾਮ-ਰਹਿਤ, ਭੈ-ਰਹਿਤ, ਇੱਕ ਰਸ ਵਿਆਪਕ ਹਸਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਜਨਮ ਰਹਿਤ, ਨਾਮ ਰਹਿਤ, ਸਰਵਵਿਆਪਕ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਛੇਦਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਭੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਨਾ ਦਿਸਣ ਵਾਲਾ, ਨਾ ਖਧੋ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲਾ, ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਾਰ, ਦਿਆਲੂ, ਲੇਖੋ ਵਿਚ ਨਾ ਆਉਣ ਵਾਲਾ, ਭੋਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ। ਉਹ ਨਾਮ ਰਹਿਤ, ਇੱਛਾ ਰਹਿਤ, ਨਾ ਢਾਹਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ-ਅਜਿਹੀ ਹਸਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਥਾਹ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸੁਆਮੀ ਨਹੀਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਸੁਆਮੀ ਆਪ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਕਰਨਹਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਰੰਗ ਰਹਿਤ, ਰੂਪ ਰਹਿਤ, ਅਕਾਰ ਰਹਿਤ ਰਾਗ ਅਤੇ ਦਵੈਸ਼ ਤੋਂ ਉਤੇ ਹੈ। ਉਹ ਭਰਮ ਰਹਿਤ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਉਤੇ ਹੈ:

ਅਜੈ॥ ਅਲੈ॥ ਅਭੈ॥

ਅਬੈ॥੧॥੧੮੬॥

ਅਭੂ॥ ਅਜੂ॥

ਅਨਾਸ॥ ਅਕਾਸ॥੨॥੧੮੭॥

ਨ ਰਾਗੇ॥ ਨ ਰੰਗੇ॥

ਨ ਰੂਪੇ॥ ਨ ਰੇਖੇ॥੩॥੧੮੮॥

ਅਕਰਮੰ॥ ਅਭਰਮੰ॥

ਅਗੰਜੇ॥ ਅਲੋਥੇ॥੪॥੧੮੯॥

ਉਹ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਨਾ ਨਾਸ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹਸਤੀ ਹੈ ਜੋ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਉਹ ਨਾਮ ਰਹਿਤ ਸਰਬਵਿਆਪਕ ਹਸਤੀ ਹੈ ਜੋ ਨਿਸ਼ਕਾਮਤਾ ਦੀ ਪੁੰਜੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਦਿਸਦਾ ਸੰਸਾਰ ਉਸੇ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਉਹ ਮੰਦੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਧਰਮ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਤਿ, ਚਿੰਤ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਕਰਤਾਰ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਰਸਰੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਿਆਂ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸਵੈ-ਵਿਰੋਧੀ ਲੱਗ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਪਰਮਸਤਿ ਸਭ ਕੁੱਝ ਕਰਨਹਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਸਵੈਵਿਰੋਧਾਂ ਤੋਂ ਉਤੇ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਇਉਂ ਕੀਤਾ ਹੈ:

ਚਤ੍ਰੁ ਚੱਕ੍ਰ ਵਰਤੀ

ਚਤ੍ਰੁ ਚੱਕ੍ਰ ਭਗਤੋ॥

ਸੁਯੰਭਵ ਸੁਭੰ ਸਰਬਦਾ

ਸਰਬ ਜੁਗਤੋ॥

ਦੁਕਾਲੰ ਪ੍ਰਣਾਸੀ

ਦਿਆਲੰ ਸਰੂਪੇ॥

ਸਦਾ ਅੰਗ ਸੰਗੇ

ਅਭੰਗੰ ਬਿਭੂਤੇ॥੩॥੧੯੬॥

ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਸ ਸੰਖੇਪ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਮਸਤਿ ਦਾ ਜੋ ਸੰਕਲਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਹ ਪਰਾਤਪਰ, ਅਪਰੰਪਰ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਵੀ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਮਸਤਿ ਸਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪੱਧਰੀਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਮਾਡਰਨ ਪੌਨਥੀਇਜ਼ਮ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਅੰਦਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਮਰ, ਲੌਕਿਕ, ਚਿੰਤ (ਚੇਤਨ), ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਵਿਦਮਾਨਤਾ (ਮੈਨੀਫੈਸਟੇਸ਼ਨ ਐਕਚੁਅਲਿਟੀ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਪਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸਾਰ (ਇਸੈਸ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਹੀਂ।

ਇੱਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਇਸ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬਵਿਆਪਕ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਸਰਬਵਿਆਪਕਤਾ ਹੀ ਅੰਤਿਮ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਅਪਰੰਪਰ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬਉੱਚ ਇਕਾਈ ਹੈ, ਅਨੇਕਤਾ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਮਸਤਿ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਜੋ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਬੜਾ ਵਿਆਪਕ ਵਰਣਨ ਸਾਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਦਸਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਿਆਣਿਆਂ ਦਾ ਕਿਹਾ

- (1) ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਉਹ ਜਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕਮਾਏ ਹੋਏ ਧਨ 'ਚੋਂ' ਸੋਨੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਹੀ ਸਮਾਧਾਂ ਉਤੇ ਲਿਖਵਾ ਦੇਣਾ, ਏਥੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸੂਰਮੇ ਆਰਾਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਕਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਲਾਹੜਤ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ!
- (2) ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਸਟੇਜ ਦੀ ਤਪਦਿਕ ਚੰਬੜ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।
- (3) ਭੁੱਖੇ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਗਾਰ ਵਿਚ ਨਾ ਵੜੋ।
- (4) ਜੇ ਪਾੜੇ ਪਾਉ ਦਿਆਨੰਦ ਪੰਜਾਬ ਨਾ ਆਉਂਦਾ, ਨਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਬਣਦਾ ਤੇ ਨਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੁਸ਼ਖਾਲੀ ਗਵਾਚਦੀ।
- (5) ਸ਼ਰਾਬੀ ਕਬਾਬੀ ਮਹੰਤਾਂ ਵਿਰੁਧ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਲਹਿਰ ਬਾਰੂਦ ਵਾਂਗ ਭਥਕੀ, ਅੱਜ ਦੂਸਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਭਥਕੀ?
- (6) ਸਿੱਖ ਸਾਦਾ ਦਿਲ ਕੋਮ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਦੀਆਂ ਚੀਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਤਬਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ, ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਦੀ।
- (7) ਰਾਜ ਸੱਤਾ ਬੁਰੀ ਬਲਾ, ਗੱਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀਰੋ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਫਾਹੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸੂਰਮੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਰੋਲ ਧਰਦੀ ਹੈ।
- (8) ਫਿਰਕੂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਝੂਠ ਬੱਕਰੇ ਨੂੰ ਕੁੱਤਾ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- (9) ਸਰਮਾਇਆ ਸਰਮਾਏ ਦਾ ਯਾਰ।
- (10) ਸੱਪ ਨੂੰ ਸੱਪ ਲੜੇ, ਵਿਹੁ ਕੀਹਨੂੰ ਚੜੇ।
- (11) ਗੁਆਂਢੀ ਨੂੰ ਸਦਾ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਪੁਟਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।
- (12) ਸੱਚ ਸੌ ਪਰਦੇ ਪਾੜ ਕੇ ਵੀ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- (13) ਜੇ ਧਨ ਸਾਰਾ ਜਾਂਦਾ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਅੱਧਾ ਦੇਈਏ ਵੰਡ।
- (14) ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਕਰਮਾਂ ਸੇਤੀ ਖੇਤੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਜੰਮਦੀ ਹੈ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵੱਢੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।
- (15) ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਜਾਰੀ ਹੈ।
- (16) ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਖੋਟੀ, ਗਦਾਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁੜ ਮੁੜ ਲੀਡਰ ਥਾਪੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।
- (17) ਕੱਲ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ, ਅੱਜ ਦੇ ਦੋਸਤ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।
- (18) ਇੱਕਪਾਸਤ ਸੋਚ ਸਹੀ ਨਤੀਜੇ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ।
- (19) ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਕਾਹਲੀ ਤੇ ਤੱਤ ਭੜੱਤੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਪਰ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਕੌਮ ਕਿਸੇ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ।
- (20) ਭੁੱਖੇ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਮਿਲੇ, ਉਹ ਨਾਂਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇਗਾ? ਇਹੀ ਹਾਲ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਾਂ ਦਾ ਹੈ।
- (21) ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਜਥੇਦਾਰ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਨਾਗੋਕੇ ਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨਹਿਰੂ ਨੂੰ ਬੈਠਾ ਹੋ ਗਈ।
- (22) ਜਿਸਦਾ ਰਾਜ ਉਸੇ ਦਾ ਤੇਜ।
- (23) 1469 ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਸੱਚਵਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਵਿਚ ਖਹਿੰਦੀ ਖੜਕਦੀ ਲੜਾਈ, ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨ ਤੱਕ ਆ ਪਹੁੰਚੀ।
- (24) ਜਿਸ ਕੌਮ ਵਿਚ ਆਪੋ ਆਪੋ ਪੈ ਜਾਏ, ਉਹ ਕੌਮ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਰਾਹੇ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- (25) ਕਮਾਏ ਕੋਈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਫਲ ਕੋਈ ਖਾ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਹੈ।
- (26) ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਪਾਟੇ ਝੱਗੇ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਹਾਂ।
- (27) ਸਿੱਖ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਤੱਤੇ ਲਲਕਾਰਿਆਂ ਦਾ ਦੀਵਾਲਾ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।
- (28) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲੜਦਿਆਂ ਸਮੇਂ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ।
- (29) ਤਾਕਤ ਰਾਜਨੀਤਕ ਹੋਸ਼ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਹੀ ਢਹਿ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।
- (30) ਹਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਗੱਦਾਰਾਂ ਦੀ ਯਾਤ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।
- (31) ਭਲਵਾਨਾਂ ਦੇ ਦੰਗਲ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ ਹਾਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਾਅ?

ਪੋਸ਼ਟਕਾਰ-ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾਖਾ
ISBN # 978-0-9781624-9-8

ਜਪੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ,
ਨੀ ਜਿੰਦੇ ਮੇਰੀਏ।
ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਦਿਨ ਦਾ ਸਾਥ,
ਨੀ ਜਿੰਦੇ ਮੇਰੀਏ।

ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹ ਉਠ ਸਵੇਰੇ,
ਸਾਂਤੀ ਆਵੇ ਮੰਨ ਨੂੰ ਤੋਰੇ।
ਮਾਣ ਤੂੰ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਸੁੱਖ ਖੇਤੇ,
ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰ ਪਾਪ,
ਨੀ ਜਿੰਦੇ ਮੇਰੀਏ...।

ਸਾਮ ਨੂੰ ਰਹਿਰਾਸ ਦਾ ਵੇਲਾ,

ਜਪੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀ ਬਣ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਚੇਲਾ।
ਬਿਨ ਗੁਰੂ ਤੂੰ ਰਹੇਂ ਇਕੇਲਾ,
ਫੜ੍ਹ ਪੱਲਾ ਬਣਾ ਲੈ ਸਾਥ,
ਨੀ ਜਿੰਦੇ ਮੇਰੀਏ...।

ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ,
ਰੱਬ-ਖੁੱਦਾ-ਨਿਰੰਕਾਰ 'ਤੇ ਮੌਲਾ,
ਦੁਨੀਆਂ ਇੱਕ ਖੇਲ ਹੈ ਖੇਲਾ।
ਬਣਾਈ ਨਾ ਕੋਈ ਜਾਤ,
ਨੀ ਜਿੰਦੇ ਮੇਰੀਏ...।

ਜਪੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ,
ਨੀ ਜਿੰਦੇ ਮੇਰੀਏ।

ਗੱਲ ਸੇਖੋਂ ਦੀ ਸੁਣੋ ਉਦੇ ਲੋਕੋ,
ਮਾਰ ਝਾਤੀ ਅੰਦਰ ਵੇਖੋ,
ਮਨ ਨੀਵਾਂ, ਮੱਤ ਉਚੀ ਰੱਖੋ,
ਭਵ ਸਾਗਰ ਕਰਨਾ ਪਾਰ,
ਨੀ ਜਿੰਦੇ ਮੇਰੀਏ।

ਜਪੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ,
ਨੀ ਜਿੰਦੇ ਮੇਰੀਏ।
-ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ (ਦਾਖਾ)
ਫੋਨ: 510-774-5909

ਨੈਣ-ਨਕਸ਼

ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਰੰਗ ਤਮਾਸ਼ਾ ਚੱਲੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਦਾਰੀ ਵਾਂਗ 'ਝੁਰਲੂ' ਸਾਰਿਆਂ ਕੋਲ ਆਪੋ-ਆਪਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਖਾਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਦਾਅ-ਪੋਚ ਹਰ ਬੰਦੇ ਕੋਲ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਹਨ ਪਰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੁਖਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਸੁਖਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ, 'ਦੇਖੋ ਬੰਦਾ ਚੱਲਿਆ ਚੱਲ ਜਾਇਆਂ ਦੇ ਕੰਨੂੰ' ਸੁਆਦ ਹਮੇਸ਼ਾ ਭੁੱਖ ਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਖਾਣੇ ਦਾ ਕੋਈ ਸੁਆਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਇਹ ਕਹੇ ਆਟਾ ਫਲਾਣੀ ਮਿੱਲ ਦਾ ਖਾਣੈ, ਚੋਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਬਾਸਮਤੀ ਦੇ ਹੋਣ, ਸਲਾਦ 'ਚ ਆਹ-ਆਹ ਹੋਵੇ, ਦਹੀਂ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਦੋ-ਤਿੰਨ ਦਾਲਾਂ/ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਹੋਣ, ਮੀਟ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਪਾਣੀ ਨੀਂ ਲੱਸੀ ਹੋਵੇ, ਫੁਲਕਾ ਨਹੀਂ ਨਾਨ ਹੋਣ, ਉਹ ਵੀ ਗਾਰਲਕ, ਬਾਅਦ 'ਚ ਮਿੱਠਾ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਹੋਵੇ, ਆਥਣੇ ਹੋਰ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਤਮਾਸ਼ੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਹਨ। ਗਰੀਬ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਹੀ ਥਾਲ ਲੱਗਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਉਹਨੂੰ ਚਮਚਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੁੰਦੈ, ਨਾ ਕੋਲੀ, ਨਾ ਗਲਾਸ। ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਨਿਊ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਦੋ ਪਲਾਂ 'ਚ ਭੁੱਖ ਮਿਟਾ ਕੇ ਨਲਕੇ ਤੋਂ ਬੁੱਕ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਅਗੂ ਜਾਂਦੈ। ਮਰਦੇ ਗਰੀਬ ਵੀ ਨੇ, ਤੇ ਅਮੀਰ ਵੀ। ਫਰਕ ਦੋਹਾਂ 'ਚ ਇੰਨਾ ਕੁ ਹੀ ਹੁੰਦੈ ਕਿ ਅਮੀਰ 'ਤੇ ਚੰਦਨ ਦੀ ਲੱਕੜੀ ਪੈਂਨ, ਤੇ ਗਰੀਬ ਕਿੱਕਰ ਦੀਆਂ ਫਾੜਾਂ ਨਾਲ ਸੜ ਜੂ। ਮਿਲਦਾ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਫਣ ਹੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਕੀਮਤੀ ਲੋਥੀਆਂ ਪੈ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਮੱਖੀਆਂ ਲੰਘਣ ਵਾਲਾ ਦੋ ਗਜ਼ ਕੱਪੜਾ। ਹਾਲੇ ਤੀਕਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪਈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਨੰਗਾ ਆਇਆ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਢੱਕ ਕੇ ਕਿਉਂ ਤੋਰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਕਿ ਇਹ ਤਨ ਨਹੀਂ ਪਰਦੇ, ਢੱਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਹੈ। ਇਹ ਜਿੰਨੀਆਂ ਠੱਗੀਆਂ-ਚੋਰੀਆਂ, ਝੂਠ-ਫਰੋਬ, ਲੁੱਟ-ਖੋਹ, ਮੌਜ-ਮਸਤੀਆਂ, ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਅੰਨਾ ਮਾਇਆ ਮੋਹ, ਕੱਫਣ ਤੀਕਰ ਇਕ ਸਫਰ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸਾਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਕਥਾਵਾਚਕ ਤੋਂ ਅਰਥ ਕਰਵਾ ਦੇ ਦੇਖਿਓ:

ਅੱਖੀਆਂ ਕਰਨ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ
ਤੇ ਦਿਲ ਹਰਜਾਨੇ ਭਰਦਾ
ਬੰਦਾ ਇਕ ਕੱਫਣ ਦੀ ਖਾਤਰ
ਕਿੰਨਾ ਪੈਂਡਾ ਕਰਦਾ...

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਭੇਤ ਦੁਨੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਮੁੱਲਾ, ਭਾਈਆਂ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਸਭ ਕਿਆਫੇ ਨੇ। ਜਨਮ ਪੁੱਤਰੀਆਂ ਬਹੁਤਾ ਕਰਕੇ ਅੱਟਾ-ਸੱਟਾ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਪਰ ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਹਾਂ, ਸ਼ਾਇਦ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਨੂੰ ਵੀ ਲੱਗੇ। ਮਸਲਨ, ਜਿਹੜਾ ਬੱਚਾ ਦਸ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਨੱਚਦਾ-ਟੱਪਦਾ ਨਹੀਂ, ਹੱਸਣ-ਰੋਣ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਫਾਟਾਫਟ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹੂਲਤ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੋ ਸਕਦੈ-ਉਹਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਸ ਰੁਕ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਵੀਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਬਿਮਾਰ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਵੇ, ਜਵਾਨੀ ਉਹਦੇ ਨੇੜੇ ਆਉਣ ਦੀ ਗੁਸਤਾਖੀ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਤੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਜੀਹਨੂੰ ਕੋੜੀ ਅਕਲ ਨਹੀਂ, ਉਹਦੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਖਾਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਮੱਧਮ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਦੀਆਂ। ਚਾਲੀਆਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਜੀਹਦੇ ਕੋਲ ਪੈਲਾ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਅਮੀਰੀ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਤਾਂ ਕੀ, ਉਹਦੇ ਗੁਆਂਢ 'ਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ। ਪੰਜਾਹ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਜਿਸ ਭੱਦਰ-ਪੁਰਸ਼ ਦਾ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਦਾ ਬੁਰ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਝੜ ਹੀ ਗਿਆ

ਬੰਦਾ ਇਕ ਕੱਫਣ ਦੀ ਖਾਤਰ ਕਿੰਨਾ ਪੈਂਡਾ ਕਰਦਾ!

ਫਲਦਾ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਸੂਰਜ ਬੌਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਵੀ ਚੁਬਾਰੇ ਜਿੱਡੇ ਲੰਬੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਪੰਛੀ ਉਡਾਰੀ ਤਾਂ ਲੰਬੀ ਭਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਸੋਚਾਂ ਆਲ੍ਹਣੇ 'ਚ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਬੰਦੇ ਚਾਅਵਾਂ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਟੋਕਰੀਆਂ ਆਪਣੀ ਸਫਲਤਾ 'ਤੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਚੁੱਕੀ ਸ਼ੌਕ ਨਾਲ ਗੋੜੇ ਦੇ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਚੇਤਾ ਹੀ ਭੁਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ 'ਚ ਕਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਚੇਤਾ ਇਹ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਸਫਲਤਾ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ 'ਰਾਜ' ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ ਅਸੀਂ ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਇਹੋ ਬੇਵੱਸੀ ਫਿਰ ਦਿਲਗੀਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਮਜ਼ਬੂਰੀ, ਤੇ ਅੰਤ ਉਦਾਸੀ। ਇਹੋ ਫਿਰ ਰੱਬ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਲਈ ਉਦਾਸੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਭੇਤ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਘਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚ ਰੋਣਕ ਵੱਧ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ? ਪੈਸੇ ਦੇ ਯੁੱਗ 'ਚ ਮਨ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ 'ਚੋਂ ਮੁਹੱਬਤ ਦੀਆਂ ਬੁਲਬੁਲਾਂ ਬੋਲਣੋਂ ਬੰਦ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ? ਜਦੋਂ ਦੀ ਤੀਆਂ ਅਤੇ ਧੀਆਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਬੰਦ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਪਿੱਪਲਾਂ ਦੇ ਦਾੜੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਂਵਾਂ ਦੇ ਝੁਰੜੀਆਂ ਛੇਤੀ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਪਿਆਰ ਜਦੋਂ ਦਾ ਵਪਾਰ ਜਿਹਾ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾ ਚਸ਼ਮਿਆਂ ਵਾਂਗ ਚਾਅ ਰਹੇ ਹਨ, ਤੇ ਨਾ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਰਗੇ ਦਿਲ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹੋ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ 'ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਣ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਲੱਗਦਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਬੋਝੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬੋਝੇ ਨੇੜੇ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗਲਤੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਭੁਗਤਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪਰ ਉਤਾਰ ਕੇ ਪੁੱਛਦੀ ਹੈ-ਬੱਚਾ ਹੁਣ ਉਭ ਕੇ ਦਿਖਾ। ਸੱਚੀ, ਜੀਵਨ 'ਚ ਕਈ ਮੌਸਮ ਅਜਿਹੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਚਾਅ ਅਤੇ ਰੀੜਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਿਰਫ ਹਾਉਂਕਿਆਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਬੰਦਾ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਭੱਜ-ਨੱਸ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਨਿਹੋਰੇ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲੇ ਪਿਆਰ ਵੀ ਰੱਜ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਸੋਚਾਂਗਾ ਕਿ ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦੇ ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਨਿਹੋਰਿਆਂ 'ਚੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਕੁਝ ਲੱਭ ਲੈਣ...?

ਹੁੰਦੈ, ਤੇ ਜੇ ਕਿਤੇ ਨੀਲੀ ਛੱਤ ਵਾਲਾ ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਦਿਆਲ ਹੋ ਜੇ, ਕੋਈ ਛੁੱਟਣ ਜਾਂ ਕਰੇਵਾ ਆ ਜਾਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਅਭਾਗੇ ਦੇ ਬੱਚੇ ਯਤੀਮਾਂ ਵਰਗੇ ਹੀ ਹੋਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਡੈਡੀ, ਭਾਈਆ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਬੰਦੇ ਕੋਲ ਸੱਠਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਤੀਕਰ ਆਪਣਾ ਘਰ ਨਹੀਂ, ਉਹਦੇ ਵੀ ਮਹਿਲ ਬਣਨ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਮੁੱਕ ਹੀ ਗਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਜੇ ਕਿਤੇ ਲਾਟਰੀ ਨਿਕਲਣ ਨਾਲ ਘਰ ਬਣਾ ਵੀ ਲਵੇ ਤਾਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਸ ਘਰ ਵਿਚ ਉਹਦੀ 'ਵਾਹ ਸ਼ੇਰਾ, ਵਾਹ ਸ਼ੇਰਾ' ਹੋਵੇਗੀ; ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਉਸ ਘਰ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਵੱਡਾ ਸਮਾਗਮ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹਦੀ ਅੰਤਿਮ ਅਰਦਾਸ ਜਾਂ ਸ਼ਰਯਾਂਜਲੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਸੱਤਰਾਂ 'ਚ ਬੁੜੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਕੁੜੀਆਂ ਛੇੜੇ, ਉਹਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਸਣੇ ਮਾਸ ਦੇ ਗੰਗਾ 'ਚ ਧੱਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁੱਟ ਆਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸਲ 'ਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਦਾ ਰਾਗ ਨਹੀਂ ਗਾਇਆ, ਡੁਮਣੀ ਵਾਂਗ ਵਕੜੋਂ ਖੁੰਝੇ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ, ਮੱਥਾ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਵੱਜਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕਈ ਵਾਰ ਘੰਡ 'ਚ ਸਾਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਕਰਕੇ ਰੋਕੀ ਰੱਖਦੇ ਕਿ 'ਕਾਹਨੂੰ ਗੀਤਾ ਦਾ ਪਾਠ ਸੁਣੀ ਜਾਨੈ, ਜਿਹੜੀ ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਐ, ਉਹਦੀਆਂ ਕੁੰਜੀਆਂ ਤਾਂ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਦੇ ਜਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਚੱਜ ਦੇ ਥਾਂ ਹੀ ਲਾ ਦੇਣ। ਹਾਲ ਹੀ 'ਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਹਾਈ ਕੋਰਟ 'ਚ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਗਿਆ ਸਾਂ ਕਿ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਦੇ ਜਟੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਹਿੰਗੀ ਵਾਂਗ ਖਿੱਚੀ ਲਿਆਉਣਾ। ਸਾਹ ਨਾਲ ਸਾਹ ਨਾ ਰਲੇ। ਕੱਚੀਆਂ ਤੁੱਲੀਆਂ ਆਉਣ। ਮਨ 'ਚ ਸੋਚਿਆ ਜਿਹਨੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰੇ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਖਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ, ਸਾਲਾ ਗਏ ਦਾ ਵੀ ਪੁੱਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਉਹਦੇ ਸਾਹ 'ਚ ਸਾਹ ਆਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੁੱਛ ਲਿਆ, 'ਕਿਸੇ ਕਮਲੇ ਸਿਰ ਫਿਰੇ ਨੇ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਸ ਉਮਰੇ ਅਦਾਲਤ ਦਿਖਾਈ ਹੋਣੀ ਐ?'

'ਮੈਨੂੰ ਕਾਹਨੂੰ, ਮੈਂ ਭਾਗ ਸਿੰਹੂ ਨੂੰ ਘੜੀਸਿਆ ਕੰਜਰ ਦੇ ਨੂੰ।'
'ਗੱਲ ਕੀ ਹੋ 'ਗੀ?'

'ਛੱਬੀ ਕਿੱਲੇ ਸਾਡੇ ਜਮੀਨ ਐ। ਪੁੱਤ ਦੇਵੇਂ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਨੇ। ਧੀ ਵਲੈਤ। ਮੇਰੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨੇ ਵੱਟ ਦੱਬ ਲੀ ਮੇਰੀ। ਅਠਾਰਾਂ ਸਰਸਾਈਆਂ ਨੀ ਛੱਡਦਾ। ਹੇਠਾਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹੱਕ 'ਚ ਵੱਢੀ-ਵੱਢੀ ਦੇ ਕੇ ਕਰਾ ਲਿਆ ਫੈਸਲਾ। ਮੈਂ ਫੇਰ ਆ ਗਿਆ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਬਈ ਬੱਚ ਛੱਡਦਾ ਨੂੰ।'

ਹਾਲਾਤ ਏਦਾਂ ਦੇ ਸਨ ਕਿ ਬੁੜਾ ਸ਼ਾਇਦ ਵਾਪਿਸ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚਣ ਤੱਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਪਾਰੀ ਹੀ ਨਾ ਖੇਡ ਜਾਵੇ, ਤੇ ਵਿਚਾਰੇ ਛੱਬੀਆਂ ਕਿੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਗਜ਼ ਜਮੀਨ ਵੀ ਲਾਬੂੰ ਲੁਆਉਣ ਲਈ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਘੰਟੇ ਹੀ ਨਸੀਬ ਹੋਣੀ ਐ। ਪਰ ਦਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਤਮ੍ਹਾਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਿੰਬੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਦਾ ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ 'ਚ ਰੱਬ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਰੱਬ ਆਪਣਾ ਨੱਕ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਆਸਾਂ-ਮੁਰਾਦਾਂ ਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੈ ਪਰ ਉਹਦੇ ਕਈ ਘਰ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਹਿੱਕ ਤਾਣ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਬੰਦਾ ਇਕ ਵਾਰ ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਰੱਬ ਦਾ ਆਪੇ ਬਣਿਆ ਠੇਕੇਦਾਰ ਪੈ ਗਿਆ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਟੁੱਟ ਕੇ, 'ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਚੌਕੀ ਆਉਣੈ?'

'ਰੱਬ ਦੇ ਘਰ 'ਚ ਲੋਕ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਕਰਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਦੇਖ ਤਾਂ ਸਹੀ ਮੇਰੇ ਵੱਲ।'
'ਤੂੰ ਗੱਲਾਂ ਨਾ ਬਣਾ, ਅੰਦਰ ਕਿਵੇਂ ਆਇਐ?'

'ਮੱਥੇ ਈ ਟੇਕਣ ਆਇਐ, ਹੋਰ ਮੈਂ ਨੱਚਣੈ?'

'ਬਾਹਰੋਂ ਨੂੰ ਟੇਕ ਹੋਇਆ?'

'ਰੱਬ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਐ।'

'ਕਿੱਦਾ ਕੱਪੜਿਆਂ 'ਚੋਂ ਮੁਸ਼ਕ ਆਉਂਦੈ। ਨਹਾ ਕੇ ਆਇਆ?'

'ਬਾਕੀ ਇਤਰ ਫੁਲੇਲ ਲਾ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਨਾਲੇ ਰੱਬ ਕਿਤੇ ਨਾਹੁਣ ਨਾਲ ਮਿਲਦੈ?'

'ਚੱਲ ਚੱਲ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ, ਦਫਾ ਹੋ ਜਾ।'

'ਧੱਕੇ ਕਾਹਨੂੰ ਮਾਰਦੈ, ਕੁਝ ਤਾਂ ਸੰਗ ਕਰ। ਇਹਨੂੰ ਜਿੰਨੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਨੇ, ਸਾਰੀਆਂ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਲੰਘੀਆਂ ਨੇ। ਗਾਰਾ, ਸੀਮੈਂਟ, ਹੱਥਾਂ-ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਰਲਾ ਕੇ ਪਾਇਐ, ਤੇ ਤੂੰ ਦਬਕੇ ਮਾਰਦੈ?'

'ਤਾਂ ਹੀ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੱਚੀ ਲੱਸੀ ਨਾਲ ਧੋਣਾ ਪਿਆ ਸੀ।'

ਤੇ ਗਰੀਬ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਬੱਪੜ ਨਹੀਂ, ਘਸੁੰਨ ਵੱਜ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਭਰਿਆ ਪੀਤਾ ਨੰਗੇ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਹੀ ਜਾ ਲੇਟਿਆ।

'ਪ੍ਰਸਾਦਾ ਛਕ ਲਓ ਜੀ।' ਘਰ ਵਾਲੀ ਆਖਣ ਲੱਗੀ।

'ਅੱਜ ਉਹਦੇ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਭੁੱਖੇ ਨੇ ਮਰ ਜਾਣੈ।'

'ਕੀਹਦੈ?'

'ਜੀਹਨੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਰੱਬ ਰੱਬ ਕਰਦੀ ਐ। ਤੋਤਰੂ ਭਨਾ ਲਿਆ ਇੱਟਾਂ ਨਾਲ, ਪੈਰ ਗਾਲੂ ਲਏ ਸੀਮੈਂਟ ਨਾਲ, ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਵੀ ਲਈ ਅੱਧੀ। ਅਖੇ, ਚਲੇ ਨੀਲੀ ਛੱਤਰੀ ਆਲੇ ਦਾ ਘਰ ਬਣਦੈ। ਆ ਗਿਆ ਧੱਕੇ ਖਾ ਕੇ।'

'ਗੱਲ ਕੀ ਹੋਈ?'

'ਸਵੇਰੇ ਕਰਾਂਗੇ। ਗੁੱਸਾ ਕਿਤੇ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਨਾ

ਨਿਕਲ ਜੇ, ਤੁਰਦੀ ਬਣ।'

...ਤੇ ਸੌਪ ਵਾਂਗ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਹੀ ਵਿਸ ਘੋਲਦੇ ਦੀ ਕਿਤੇ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਪਿੱਛੋਂ ਅੱਖ ਲੱਗ 'ਗੀ। ਪੈਂਦੀ ਸੱਟੇ ਸੁਪਨੇ 'ਚ ਰੱਬ ਆ ਗਿਆ। ਕੱਢ 'ਤੇ ਫਿਰ ਭਾਬੜ ਵਾਂਗ ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਅੰਗਿਆਰ। ਦਾਗ 'ਤੇ ਰੱਬ 'ਤੇ ਅਗਨ ਬਾਣ:

'ਤੂੰ ਬੰਦਾ ਚੰਗੈ?'

'ਹੱਦ ਹੋ 'ਗੀ। ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਜਦ ਮੈਂ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਸਿਰ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਹੱਥ ਜੁੜੇ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਦੇ ਸਨ। ਅੱਜ ਬੜਾ ਔਖਾ ਬੋਲਦੈ?'

'ਹੁਣ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਤੇਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ।'

'ਕਿਉ?'

'ਘਰ ਤੇਰਾ ਬਣਿਆ, ਇੱਟਾਂ ਮੈਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਢੋਈਆਂ। ਤਸਵੀਰਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਕੰਧਾਂ 'ਤੇ ਟੰਗ ਹੋਈਆਂ, ਪਲਸਤਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀਮੈਂਟ-ਰੇਤਾ ਹੱਥਾਂ-ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਰਲਾਇਆ। ਤੈਂ ਮੇਰੀ ਅੱਧੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਖਾ ਲੀ...।'

'ਬੁਝਾਰਤਾਂ ਕੀ ਪਾਉਣੈ। ਪੂਰੀ ਗੱਲ ਖੋਲ੍ਹੋ?'

'ਅੱਜ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਉਸ ਘਰ 'ਚ ਗਿਆ...।'

'ਤੂੰ ਕਿਤੇ ਗੋਲਕ ਚੋਰਾਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਤਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆ...?'

'ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਊ।'

'ਫਿਰ?'

'ਤੇਰੇ ਸੱਚੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਧੱਕੇ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਕੱਢ 'ਤਾ ਬਾਹਰ।'

ਰੱਬ ਤੋਂ ਵੀ ਹੱਸਦੇ ਤੋਂ ਗੱਲ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਲਿਟ ਲਿਟ ਜਾਵੇ। ਭਗਤ ਵਿਚਾਰਾ ਸੋਚਾਂ 'ਚ ਡੁੱਬ ਗਿਆ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਇਹ ਵੀ ਗਰੀਬ ਨਾਲ ਹੋਏ ਧੱਕੇ 'ਤੇ ਹਿੜ ਹਿੜ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਰੱਬ ਉਹਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਦਿਆਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, 'ਬੱਸ ਇਹੀ ਗੱਲ ਸੀ?'

'ਇਹ ਤੋਂ ਈ ਲਾਲ ਪੀਲਾ ਹੋਇਐ ਫਿਰਦੈ?'

'ਜਿਹੜੀ ਹੋਰ ਕਸਰ ਰਹਿੰਦੀ ਐ, ਉਹ ਵੀ ਕਰਾ ਲੈ ਪੂਰੀ।'

'ਮੋਰਿਆ ਬੰਦਿਆ, ਬੁੱਕ ਦੇ ਗੁੱਸਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਤੂੰ ਔਖੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਵਤਨ ਦਿੱਤਾ, ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਕੀ ਦੱਸਾਂ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਉੱਥੇ ਕਦੇ ਵਤਨ ਦਿੱਤਾ।'

... ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਜਣਿਆਂ ਨੇ ਘੁੱਟ ਕੇ ਗਲਵੱਕੜੀ ਪਾ ਲਈ।

ਇਵੇਂ ਰਾਮ ਲਾਲ ਤੇ ਭਾਗੂ ਰਾਮ ਬੜੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਦੋਸਤ ਸਨ। ਦੋਵੇਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ। ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਯਾਨਿ ਗੁਰੂ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ। ਰਾਮ ਲਾਲ ਇਕ ਦਿਨ ਭਾਗੂ ਕੋਲ ਗਿਆ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, 'ਭਾਗੂ ਰਾਮਾ, ਕੇਰਾਂ ਲੱਭੂ ਰਾਮ ਦੇ ਘਰ ਚੱਲੋਗਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ।'

'ਕਿਉ? ਕੀ ਹੋ ਗਿਐ?'

'ਉਹ ਤੋਂ ਲੱਛਮੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਣੀ ਐ।'

'ਓਏ ਮੂਰਖਾ ਜਹਾਨ ਦਿਆ, ਤੈਂ ਭਰਜਾਈ ਨੂੰ ਉਸ ਲੁੱਚੇ ਛੜੇ ਦੇ ਘਰ ਕਾਹਨੂੰ ਭੇਜਾਂ ਤਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਹੂਰੀ ਦਾ ਬੱਕਰੀਆਂ ਨਾਲ ਅੱਖ ਮਟੱਕਾ ਕਰ ਜਾਂਦੈ।'

'ਸੁਦਾਈਆ, ਮੈਂ ਘਰਵਾਲੀ ਦੀ ਨੂੰ ਗੱਲ ਕਰਦਾ। ਮਾਇਆ ਲੈਣੀ ਆਂ ਉਹ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਿਆ।'

'ਹੈ, ਦੱਸ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠੋਂ ਜਮੀਨ ਹਿਲਾ'ਤੀ ਸੀ।'

ਤੇ ਲੱਭੂ ਰਾਮ ਅੰਗਿਓ ਛਿੱਟ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਖੇੜਾ'ਤੀ ਦੋਹਾਂ 'ਤੇ। ਕੱਢ 'ਤੀ ਮਾਂ ਦੀ ਗਾਲ। ਢਾਅ ਲਿਆ ਫਿਰ ਰਾਮ ਲਾਲ ਤੇ ਭਾਗੂ ਨੇ ਬੱਕਰੇ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 28 'ਤੇ)

ਕੀ ਹੋਇਆ ਜੇ ਹੁਣ ਨੂੰ ਸਾਡਾ...

ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇੱਕੀਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ ਵਿਚ ਜਵਾਨੀ ਕੰਧਾਂ-ਕੋਠੇ ਟੱਪਣ ਨੂੰ ਅੱਡਾ-ਖੱਡਾ ਹੀ ਦੱਸ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਪ ਢਿੱਲਾ-ਮੱਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪੁੱਤ ਕਈ ਵਾਰ ਇੱਕੀਵੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਆਹ ਕੇ ਘਰ 'ਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਚੂੰ-ਚੂੰ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਮਰ ਦੀ ਇਸ ਵੱਤ 'ਚ ਸਿਰਫ ਸੋਹਣੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੀ ਚੰਗੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਤਸਵੀਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਇੱਕੀ

ਸੰਗੀਤ ਸਮਰਾਟ ਚਰਨਜੀਤ ਅਹੁਜਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੁਆਬੇ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਦੇਖੇ ਸਨ। ਮਨਮੋਹਨ ਵਾਰਿਸ ਤੇ ਦੇਬੀ ਮਖਸੂਸਪੁਰੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੀ ਗਾਉਂਦਿਆਂ ਤੱਕਿਆ ਸੀ ਪਰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜਿਹੜਾ ਕਮਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸਵਾ ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਾਤੀਆਂ ਬਾਬੀ ਆਸ਼ਾ ਸ਼ਰਮਾ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਅਤੇ ਬੋਲਾਂ 'ਤੇ ਵੱਜੀਆਂ ਸਨ, ਤੇ ਹੁਣ 21 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ

ਰਹੇਗੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਗਰਾਈਂ ਸ. ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚਣ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਸਾਥ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੀ ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਧੁੱਪੇ ਬੈਠੀਆਂ ਯਾਦਾਂ

ਮੇਲੇ ਨਾਲੋਂ ਜਵਾਨੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵੱਧ ਝਗੜਦੀ ਸੀ।

ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਆਣ ਵਸਿਆ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪੱਟੀ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲੇਵਾਲ ਰਾਠਾਂ ਜੋ ਬਾਅਦ 'ਚ ਜਥੇਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਸਨਮਾਨ ਲੈਦਿਆਂ ਸ. ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ, ਹਰਦੇਵ ਕਾਮਾ, ਕੇ.ਏ.ਪੀ. ਸਿਨਹਾ (ਆਈ.ਏ.ਐਸ.) ਅਤੇ ਵਾਲ ਲੱਖ ਛੋਟੇ ਹੋਣ, ਆਸ਼ਾ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਕੱਦ ਉਦੋਂ ਬੜਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼-ਵਿਦੋਸ਼ 'ਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਆਸ਼ਾ ਸ਼ਰਮਾ ਨੂੰ ਲੱਭ ਕੇ ਲਿਆਉਣਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸੇ ਲਈ ਮੰਚ ਸੰਚਾਲਨ ਦੇ 21ਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ 'ਤੇ ਮੁਬਾਰਕ ਹੀ ਭੇਜਦਾਂ...।

-ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ

ਵਰ੍ਹੇ ਪੁਰਾਣਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ੌਕੀ ਮੇਲੇ ਦੇ ਜੋਬਨ ਦਾ ਵਰ੍ਹਾ ਸੀ 1994, ਤੇ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ 'ਚ ਖਾਸ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ, ਕਮਲਜੀਤ ਨੀਰੂ, ਦਵਿੰਦਰ ਖੰਨੇਵਾਲਾ ਅਤੇ

ਮੰਚ 'ਤੇ ਸੰਚਾਲਨ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਬੀਬੀ ਉਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਸਰਦਲ ਲੰਘੀ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ

ਦਾਸਤਾਨ-ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ

ਦੁਖਦੀ ਰਗ

ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ ਭਾਵੇਂ ਛੇ ਦਹਾਕੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ ਪਰ ਇੰਜ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਵੀ ਗੁਲਾਮੀ ਹੰਢ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਲਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਉਭਰ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਰ ਕੁੱਝ ਭਰਨ ਲਈ ਕੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਅੱਜ ਆਪਣੇ ਹੀ ਘਰ ਭੁੱਖ-ਨੰਗ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਸੂਬਾ ਅੱਜ ਪਾਣੀ

ਦਲਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ
ਫੋਨ 269-267-9621

ਸਾਨੂੰ ਹੁਣ ਅਜਿਹੇ ਨੌਜਵਾਨ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵਿਲੱਖਣ, ਨਮੂਨੇ ਦਾ ਹੋਰ ਸੋਹਣਾ ਅਤੇ ਪਿਆਰਾ ਸੂਬਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਕਣ, ਸੂਬੇ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਲੰਮੀ ਸੋਚ ਸੋਚਣ; ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਚੋਣ ਜਿੱਤਣ ਤੱਕ ਦਾ ਹੀ ਫਿਕਰ ਹੋਵੇ! ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਸਿੱਖਿਆ, ਵਿੱਦਿਆ, ਵਾਤਾਵਰਣ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬੇਹੱਦ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਤਬਦੀਲੀ ਲਈ ਰਾਜਨੀਤੀ ਬੇਹੱਦ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੋਚਣ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਨਾ ਕਰੀਏ। ਆਓ ਉਸ ਸੂਝਵਾਨ ਆਗੂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਈਏ ਜਿਹੜਾ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਕੱਠਿਆਂ ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝ ਹੀ ਗਏ ਹੋਵੋਗੇ।

ਖੇਡ-ਖਿਡਾਰੀ: ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਹੋਈਆਂ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਖੇਡਾਂ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਿਤੇ ਪਿੱਛੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਕਿ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਖੋਜ ਮੁਹਿੰਮ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਿੱਕੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਵੀ ਵਕਤ ਸੀ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਕੌਮੀ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਪਾਸੇ ਨੰਬਰ ਇਕ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਖੇਡ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਪਣੇ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਘੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਉਮੀਦ ਸੀ, ਉਹ ਮੌਠੀ ਪੈਂਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। 1964 ਦੀ ਟੋਕੀਓ ਓਲੰਪਿਕਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ 10 ਪੰਜਾਬੀ ਸਨ, ਪਰ ਅੱਜ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਕਿਥੇ?

ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਇੰਜ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਲੱਗ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਜ਼ਰ ਉਤਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ। ਅੱਜ ਸਾਰਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਕਬੂਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਲੋੜ ਨਵਾਂ ਇਨਕਲਾਬ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਸੀਂ-ਤੁਸੀਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਵੋਟ ਕਿਉਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਪਾਈਏ? ਸਹੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੁੱਦਤ ਤੋਂ ਬੈਠੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਤਾਂ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਕੰਮ-ਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਅੱਕ-ਬੱਕ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵੀ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹੁਣ ਉਹ ਬਿਤਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਰੋੜੇ ਫਿਕਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਦੀ ਬੁੰਦ-ਬੁੰਦ ਨੂੰ ਤਰਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਣੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਿਆਂ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸੰਨ 1966 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਮੰਗ ਤਾਂ ਮੰਨ ਲਈ, ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਕੋਈਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਪਏ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਮਹਿਰੂਮ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਨਾਲ ਹੀ ਨਿਆਂ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪੁੰਦਲ ਨਾਲ ਲਿੱਬੜੀ ਫਾਈਲ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਰੱਸੀ ਕੱਸ ਦਿੱਤੀ। ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਛੁਪੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਦੇਸ਼ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦੇਈਏ ਕਿਉਂਕਿ “ਖੋਟਾ ਪੈਸਾ ਆਪਣਾ, ਬਾਣੀਏ ਨੂੰ ਕੀ ਦੇਂਦਾ।” ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਅਤੇ 25 ਮਿਲੀਅਨ ਸਿੱਖ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕੁਝ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹਨ,

ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ: ਹਰ ਸੂਬੇ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਖੇਤੀ ਉਪਰ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮੁੱਖ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਹਰਾ ਅਤੇ ਚਿੱਟਾ ਇਨਕਲਾਬ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਬੜਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਬੜੇ ਦੁੱਖ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ 80% ਕਿਸਾਨ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਬੋਝ ਹੇਠ ਦੱਬੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੋਈ ਹੈਰਾਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕਿਸਾਨ ਕਿਉਂ ਆਤਮਘਾਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ? ਕੀ ਇਹ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪਿਛਲੀਆਂ ਦੋ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਿਸਾਨੀ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੇ ਵੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਬੱਲੇ ਚੋਣਾ ਵੀ ਜਿੱਤਦੇ ਆਏ ਹਨ ਪਰ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰੋਂ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਪੰਡ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਉਪਰਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਦਿਨ-ਰਾਤ ਮਿੰਟੀ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸਾਲ ਦੀ ਕੀਤੀ ਕਮਾਈ, ਫਸਲ ਹਰ ਸਾਲ ਮੰਡੀਆਂ ਦੇ ਪਿਤਾਂ ਵਿਚ ਰੁਲਦੀ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਵੇਲੇ ਦੁਕਦੀ ਰਕਮ ਵੀ ਵਸੂਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਨਸ਼ਾਖੋਰੀ: ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਛੇਵਾਂ ਦਰਿਆ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਚੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੀ ਬੁੱਢਾ ਤੇ ਕੀ ਜਵਾਨ, ਹਰ ਘਰ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਭੂਤ ਸਵਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਲੜਕੀਆਂ ਵੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ। ਜੇ ਇਹੋ ਹਾਲ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਨਵਜੰਮੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਉਠਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਦੀ ਥਾਂ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਦਿਆ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਫਿਰ ਉਸ ਪਨੀਰੀ ਦਾ ਕੀ ਭਵਿੱਖ ਹੋਵੇਗਾ? ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਖੁਦ ਠੇਕਿਆਂ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰ ਬਣੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੋਟੀ ਗੋਲੀ ਖਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡੋਪ ਟੈਸਟ ਦੀਆਂ ਨਸੀਹਤਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਵਾਤਾਵਰਣ, ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਆਲਮੀ ਤਪਸ਼: ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਇਕ ਹਵਾਲਾ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਲੁਧਿਆਣੇ ਨੂੰ 'ਮਾਨਚੈਸਟਰ ਆਫ਼ ਇੰਗਲੈਂਡ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹੌਜ਼ਰੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਵਪਾਰਕ ਕੇਂਦਰ ਹੈ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਅਰਬਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕੈਮੀਕਲ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਲਈ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਵੀ ਯੋਜਨਾ ਨਹੀਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਨਤੀਜਾ, 15 ਮੀਲ ਤੱਕ ਦਾ ਏਰੀਆ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕ ਜਾਨਲੇਵਾ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਜਿੱਥੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹੱਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਥੇ ਲੱਗੇ ਬੋਰਡ ਉਪਰ 'ਗਰੇਨਰੀ ਆਫ ਪੰਜਾਬ' ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਬੋਰਡ ਉਪਰ ਇਤਨੀ ਮਿੰਟੀ-ਘੱਟਾ ਜੰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਇਸ ਦਾ ਅਸਲੀ ਰੰਗ ਵੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਾਲੇ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਅੰਡਰ ਕੰਟਰੋਲ' ਹੈ।

ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਆਲਮੀ ਤਪਸ਼ (ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ) ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਲਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਬਲਾ ਹੈ। ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ/ਵਢਾਈ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਐ ਪਰ

ਰੁੱਖ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਕੰਮ ਤਾਂ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਬੀ ਜੀ.ਟੀ. ਰੋਡ ਰੁੱਖਾਂ ਵਗੈਰ ਸੱਖਣੀ ਹੈ। ਅੰਕੜੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਵਿਉਂਤਬੰਦ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੁੱਖ ਵੱਢ ਕੇ ਜੰਗਲ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਐਨ.ਆਰ.ਆਈ.: ਇਹ ਮਹਿਕਮਾ 'ਚਿੱਟੇ ਹਾਥੀ' ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਜ਼ਰੀਏ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਝੂਠੇ ਵਾਅਦੇ ਕਰ ਕੇ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਸਿੱਧੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ-ਬੱਸ ਬਾਣਿਆਂ, ਕੋਰਟਾਂ/ ਕਚਿਰੀਆਂ ਦੇ ਧੱਕੇ ਵਾਧੂ। ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਮਾਲ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਉਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਚਾਅਵਾਂ ਨਾਲ ਗਿਆ ਪਰਵਾਸੀ ਵੀਰ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਮੁੜਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਭਰਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪੈਸਾ ਲਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ।

ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ: ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਪੁੰਦਲਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਿਹਾਰ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਵੱਸੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਤਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਆਪ ਇਸ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਮੋੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬੋਲੀ ਪੱਖੋਂ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਕੋਈ ਫੈਸਲੇ ਵੀ ਕੀਤੇ ਕਿ ਰਾਜ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰੀ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਹੋਵੇ ਪਰ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਪੁਣੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੱਤੀ ਗਈ ਜਦਕਿ ਹਰਿਆਣਾ 'ਚ ਹੁੱਡਾ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ।

ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀ: ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੋਈ ਮਹਿਕਮਾ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਿਥੇ ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ 'ਮੌਤ ਦਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ' ਵੀ ਪੈਸੇ ਬਿਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਆਮ ਲੋਕ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਤੋਂ ਅੱਖੇ ਤਾਂ ਹਨ ਪਰ ਲੱਗਦਾ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਸੂਝਾ ਬਣ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਣੇ ਤਾਂ ਜੇਬ ਢਿੱਲ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿਓ।

ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੋਗੜਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭਰਦੀਆਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ।

ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਕਨੂੰਨ: ਜਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਪ ਹੀ ਲੁਟੇਰੇ ਬਣ ਜਾਣ, ਫਿਰ ਬਾਕੀ ਪਰਜਾ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ? ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸੌਂਹ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਗਲ ਨਹੀਂ। ਲੁੱਟ-ਖਸੂੱਟ ਆਮ ਹੈ। ਕਸੂਰਵਾਰ ਖੁਲ੍ਹੇਆਮ ਹੀ ਤੁਰੇ ਨਹੀਂ ਫਿਰਦੇ, ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਹਾਰ ਪਾ ਕੇ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਰੀਬ ਦੀ ਕਿੱਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ। ਪਿੰਡ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸ਼ਹਿਰ, ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਬੇਪੱਤੀ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰ ਆਮ ਪੜ੍ਹਦੇ-ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ। ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਵਸਥਾ ਮੂੰਹ, ਕੰਨ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ: ਸਕੂਲਾਂ-ਕਾਲਜਾਂ ਦਾ ਮਿਆਰ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਡਿਗਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਉਮੀਦ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਬੱਚੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਿਗਲੇ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਇਹੋ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨ-ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵੇਚ ਕੇ ਮੁੰਡੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭੱਜਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤੇ ਏਜੰਟਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕੁ ਹੀ ਠਿਕਾਣੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਰੋਣ-ਪਿੱਟਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ।

ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ: 1984 ਦੇ ਕਾਂਡ ਕਰਕੇ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ (ਟੂਰਿਜ਼ਮ) ਨੂੰ ਗਹਿਰਾ ਧੱਕਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਅੱਜ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਵਕਤ ਵੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀ ਹੀ ਭੂਮੀ 'ਤੇ ਜਨਮ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਪਰਮਿਟ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਆਮ ਯਾਤਰੂ ਦੀ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕੋਈ ਉਪਰਾਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਹੋਂਦ 'ਚ ਆਏ ਹਰਿਆਣਾ ਨੇ ਜਿੰਨੀ ਤਰੱਕੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਉਤਨਾ ਹੀ ਪਛੜਿਆ ਹੈ।

ਹਰਜਾਪ ਸਿੰਘ ਅੱਲਾਲ
ਅਸੀਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਖਰਚੇ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਲੱਖ ਵਾਰ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਖਰਚਾ ਕਰੀਏ ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਨਾ ਕਰੀਏ! ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੀ ਸੋਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਰਚਾ ਨਾ ਕਰੇ। ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਬੱਚਤਾਂ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਚੱਲਦੇ ਹਨ। ਯੂਰਪ ਦੇ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਆਮਦਨੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ। ਆਮਦਨੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਰਚਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਸਿਰਫ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਹੱਦ ਵਧਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਦੋਹਾਂ ਸਦਨਾਂ ਤੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲੈਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਆਪਣੇ ਬੋਝ ਅਰਸੇ ਵਾਸਤੇ ਚੋਣ ਲਾਭ ਦੀ ਖਾਤਰ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਦਾ ਅੱਗ ਵਧਣ ਤੋਂ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਇਜ਼ਕ ਨਹੀਂ ਰਹੀਆਂ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁੱਕਣ ਸਮੇਂ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਇਜ਼ਕਦੀ। ਇਹ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਿਆਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਔਲਾਦ 'ਤੇ ਕੀ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ।
ਸ. ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਸੋਚ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦੇ (ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ) ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚਾਦਰ

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਬਾਦਲ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਸੋਚ ਦੀ ਝਲਕ

ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ ਪੈਰ ਪਸਾਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਜਿਹੀ ਸੋਚ ਕਿਉਂ ਬਣਾਈ, ਆਓ ਇਸ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ 'ਤੇ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀਏ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 1947 ਤੋਂ 1956 ਤੱਕ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਭਾਰਗੋ ਅਤੇ ਭੀਮ ਸੈਨ ਸੱਚਰ ਸਨ ਜੋ ਦੋ-ਦੋ ਵਾਰੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ਾ 50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸੀ। ਫਿਰ 1956 ਤੋਂ 1964 ਤਾਈਂ ਸਾਢੇ ਅੱਠ ਵਰ੍ਹੇ ਸ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ 50 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੀ ਵਾਧੂ ਖਰਚਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਉਪਰ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰੱਥ ਸੀ। ਫਿਰ ਦੋ ਸਾਲ ਦੇ ਅਰਸੇ ਵਾਸਤੇ ਕਾਮਰੇਡ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੁਸ਼ਾਫਿਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬੜਾ ਹੀ ਘੱਟ ਕਰਜ਼ਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਫਿਰ 1967 ਤੋਂ 1971 ਤਾਈਂ ਦੋ ਵਾਰੀ ਜਸਟਿਸ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਸ. ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਇਕ ਵਾਰ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ, ਪਰ ਕਰਜ਼ਾ

ਵਧਿਆ; ਉਹ ਵੀ ਸਿਰਫ 100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੀ ਸੀ। 1972 ਤੋਂ 1977 ਤਾਈਂ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ਾ ਵਧ ਕੇ 1000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਐਨਾ ਹੀ ਵਾਧਾ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੌਣੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿਚ ਕਰ ਛੱਡਿਆ। ਫਿਰ ਆਇਆ 1980 ਤੋਂ 1992 ਦਾ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਦਾ ਦੌਰ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਦੋ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ-ਸ. ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਛੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਰਸੇ ਵਾਸਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਦੌਰ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਵਧ ਕੇ 10,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਟੱਪ ਗਿਆ। ਫਿਰ 1992 ਤੋਂ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ, ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਰਜ਼ਾ ਵਧ ਕੇ 13,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਟੱਪ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਆਇਆ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਤੀਜੀ ਪਾਰੀ ਦਾ ਦੌਰ। ਪੰਜ

ਸਾਲ ਦੇ ਇਸ ਅਰਸੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਜ਼ਾ ਵਧ ਕੇ 33,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਰਜ਼ਾ ਵਧਾਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ ਅਤੇ 20,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਾਧੂ ਬੋਝ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ।
ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ 2002 ਤੋਂ 2007 ਤਾਈਂ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ਾ 15,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋਰ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਵਧ ਕੇ 48,000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੋ ਗਿਆ, ਲੇਕਿਨ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਹੱਦ ਹੀ ਟੱਪ ਗਈ। ਸਰਦਾਰ ਬਾਦਲ ਦੀ ਚੌਥੀ ਪਾਰੀ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ਾ ਵਧ ਕੇ 77,000 ਕਰੋੜ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੁੱਕਦੀ ਗੱਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 64 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ਾ ਕੋਈ 77,000 ਕਰੋੜ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਸਾਢੇ ਤੇਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ 50,000 ਕਰੋੜ ਦਾ ਵਾਧੂ ਬੋਝ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਉਪਰ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ. ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਜਿਹੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਸਖਤ ਖਿਲਾਫ ਹਨ। ਮੁੱਕਦੀ ਗੱਲ, ਇਕੱਲੇ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਿਰਫ ਦੋ ਹੀ ਮੈਂਬਰ-ਵੱਡਾ ਬਾਦਲ ਤੇ ਛੋਟਾ ਬਾਦਲ, ਸਰਕਾਰ ਉਪਰ ਹਰ ਸਾਲ 100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਖਰਚਾ ਆਪਣੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਡਿਊਟੀ ਵਾਸਤੇ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਦੀ ਗੱਡੀ ‘ਚ ਜੱਗੋਂ ਤੇਰਵੀਂ

ਜਿਸ ਦਿਨ ਮਰਦ ਨੂੰ ਔਰਤ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸਮਝ ਆ ਗਈ, ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਨਾ ਭੁੱਖ ਵਿਚ ਮਰੇਗੀ, ਨਾ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜੇਗੀ, ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ‘ਤੇ ਤਲਾਕ ਦਾ ਕਲੰਕ ਲੱਗੇਗਾ। ਮਰਦ ਦੀ ਭੈੜੀ ਸੋਚ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਔਰਤ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਠੀ ਵਿਚ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਔਰਤ ਦੇ ਅੱਗਣ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਨੂੰ ਭੰਡਿਆ ਹੈ। ਪਰਦੇਸੀ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਅਤੇ ਚੂੜੇ ਵਾਲੀ ਛੱਡ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਯਾਦ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ ਜਿੱਥੇ ਔਲਾਦ ਦੀ ਖਾਤਰ ਗਿੱਲੀ ਥਾਂ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਔਲਾਦ ਖਾਤਰ ਅੱਗ ਦੇ ਸਾਗਰ ਵੀ ਪਾਰ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਬਾਪ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਮਤਾ ਹੀ ਖੋਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਪਛਤਾਵੇ ਵਿਚ ਨਰਕ ਭੋਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਦੀਪੂ ਦੇ ਪਿਓ ਨੇ ਦੀਪੂ ਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਦੀਪੂ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਤਾਇਆ ਇੰਜ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ:

“ਤਾਇਆ! ਮੇਰੀ ਬੇਬੇ ਮਰ ਗਈ, ਤਾਇਆ ਬੇਬੇ ਮਰ ਗਈ। ਉਏ ਤਾਏ ਬੇਬੇ ਮਰ ਗਈ।” ਦੀਪੂ ਨੇ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਵਾਰ ਇਕੋ ਸਾਹ ਤਾਏ ਦਾ ਮੋਢਾ ਖਿੱਚਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਨਾ, ਤੇਰੀ ਬੇਬੇ ਮੈਂ ਮਾਰੀ ਏ। ਪੁੱਛ ਜਾ ਕੇ ਪਿਓ ਕੰਜਰ ਨੂੰ।” ਤਾਏ ਨੇ ਖਿਝਦਿਆਂ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ।

“ਤਾਇਆ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰੂੰਗਾ, ਬੇਬੇ ਮਰ ਗਈ ਹੈ।” ਦੀਪੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਫਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਜਾ ਕੇ ਪਿਓ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਵੱਢ ਦੇ। ਹੋਰ ਹੁਣ ਤੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ।” ਤਾਏ ਨੇ ਦੀਪੂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਵੀ ਖਿਝ ਕੇ ਦਿੱਤੀ।

“ਤਾਇਆ, ਤੂੰ ਪਾਗਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦਾ ਏ?” ਦੀਪੂ ਤਾਏ ਵੱਲ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਦੇਖੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਹੋਰ ਕੀ ਕਹਾ। ਤੇਰੇ ਪਿਓ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਕੱਟੀਦਾ। ਜਿੰਨਾ ਕੱਟੇਗੇ, ਉਨਾ ਹੀ ਸਿਰ ਨੂੰ ਆਉਣਗੀਆਂ। ਕਸੂਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਤੇ ਸੋਟੀ ਤੇਰੀ ਬੇਬੇ ‘ਤੇ ਤੋੜ ਦਿੰਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਲੋਕ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੱਟਦੇ। ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਵਿਚਾਰੀ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਈ।”

ਉਹ ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਕਹਿ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਘਰੇ ਆਣਾ ਬੜਾ ਰਹਿੰਦੇ, ਚੱਕੀ ‘ਤੇ ਆਣੇ ਵਾਸਤੇ ਕਣਕ ਛੱਡ ਆ। ਤੁੜੀ ਦੇ ਕੁੱਪ ਵਾਸਤੇ ਬੰਦੇ ਆਵਤ (ਮੰਗ) ਆਉਣੇ ਨੇ, ਪਰ ਪਿਓ ਦਾ ਪੁੱਤ ਕਣਕ ਰੱਖਣਾ ਨਾ ਗਿਆ ਤੇ ਬੰਦੇ ਆ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁੱਪ ਬੰਨ੍ਹਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਦੁਪਹਿਰ ਦੀ ਰੋਟੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਤੇਰੀ

ਬੇਬੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਰੋਟੀ ਟੁੱਕ ਵਧੀਆ ਬਣਾ ਕੇ ਖਵਾ, ਜੱਟ ਦੀ ਟੌਹਰ ਬਣ ਜਾਵੇ’; ਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, ਘਰ ਤਾਂ ਆਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਘਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਣਾ ਕਿੱਥੋਂ ਆਵੇ? ਤੇ ਫਿਰ ਤੇਰੀ ਬੇਬੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਦਲੀਆ ਬਣਾ ਦੇ।’ ਉਸ ਵਿਚਾਰੀ ਨੇ ਦਲੀਆ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਵਤ ਆਏ ਹੋਏ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਖਾ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਚਾਹ ਪੀਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਬੈਠਾ-ਬੈਠਾ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਨਾਜ਼ਰ ਸਿਆਂ ਬਾਈ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਆਵਤ ਵੀ ਮੁੱਲ ਦੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਖਰਚਾ ਦਿਹਾੜੀਏ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਆ, ਉਨਾ ਖਰਚਾ ਆਵਤ ‘ਤੇ ਆ ਜਾਂਦੇ। ਮੈਂ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਹਿਸਾਬ ਲਾਇਆ ਹੈ, ਛੇ ਸੌ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਖਰਚਾ ਆ ਗਿਆ। ਕੰਮ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਰਿਹੈ।’

“ਨਾ ਸਾਲਿਆ, ਤੇਰਾ ਛੇ ਸੌ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਖਰਚਾ ਦਲੀਏ ‘ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਨਾ ਤੋਂ ਰੋਟੀ ਬੱਕਰਾ ਰਿੰਨੂ ਕੇ ਖਵਾਈ ਸੀ? ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਤੇਰਾ ਅੰਨ ਪਾਣੀ, ਤਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਜਾਣੀ।” ਨਾਜ਼ਰ ਪੰਚ ਨੇ ਤੇਰੇ ਬਾਪੂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਹਿ ਲਾ ਦਿੱਤੀ, ਤੇ ਕੁੱਪ ਵੀ ਟੋਢਾ ਬੰਨ੍ਹ ਗਏ ਜਿਹਤਾ ਮੀਰਾਂ ਵਿਚ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਤੇ ਤੁੜੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਤੇਰੀ ਬੇਬੇ ਦੇ ਪਾਸੇ ਭੰਨ ਦਿੱਤੇ; ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਦਲੀਆ ਖਵਾ ਕੇ ਜੱਟ ਦੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਏ।’ ਤੇਰੇ ਪਿਓ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੁੱਛ, ਬਈ ਜਨਾਨੀ ਨੂੰ ਜੇ ਕੁਝ ਤੁਸੀਂ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਵੋਗੇ, ਉਹ ਵਿਚਾਰੀ ਤਾਂ ਉਹੀ ਪਕਾ ਕੇ ਦੇਵੇਗੀ। ‘ਭਿੰਗੀ ਗਧੀ ਤੋਂ, ਗੁੱਸਾ ਘੁਮਿਆਰ ‘ਤੇ’ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਵਿਚਾਰੀ ਪੰਜ ਦਿਨ ਮੰਜੇ ‘ਤੇ ਪਈ ਸੇਕ ਦਿੰਦੀ ਰਹੀ।

“ਤਾਇਆ, ਬੇਬੇ ਨੇ ਹੁਣ ਕਦੀ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ?” ਦੀਪੂ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਪੁੰਝਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਇਸ ਦੁਸ਼ਟ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤੰਗ ਬੋੜਾ ਕੀਤਾ ਏ। ਇਸ ਨੂੰ ਤਾਂ ਡੂੰਘੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਸਿੱਟੇ ਜਿੱਥੇ ਮੱਛੀਆਂ ਨੱਚ-ਨੱਚ ਕੇ ਖਾਣ।” ਤਾਏ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਅਜੇ ਠੰਢਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਆਹ ਖੇਤ ਵਾਲਾ ਘਰ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਬਾਪੂ ਨੇ ਘਰ ਬਿਜਲੀ ਵੀ ਲਵਾ ਲਈ। ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਬਲਬ ਜਗਾਏ ਤਾਂ ਮੀਟਰ ਕੋਲੋਂ ਫਿਉਜ਼ ਉਭ ਗਿਆ, ਤੇ ਤੇਰਾ ਬਾਪੂ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ, ‘ਉਏ ਬਾਪੂ ਦਾ ਫਿਉਜ਼ ਉਭ ਗਿਆ, ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਬਾਪੂ ਦਾ ਫਿਉਜ਼ ਉਭ ਗਿਆ।’ ਨਾਲੇ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਹੱਸੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਾਡਾ ਬਾਪੂ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਗੱਲ ਸੁਣ ਉਏ ਮੇਰੀ, ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਫਿਉਜ਼ ਹੀ ਉਡਿਆ ਵਾ; ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਪੈ ਗਈ, ਸ਼ਾਇਦ ਤੇਰਾ ਮੀਟਰ ਹੀ ਉਭ ਜਾਵੇ। ਸੱਚੀ ਹੋਇਆ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ। ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਜਲਦੀ ਅੰਡ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਛੋਟੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨਾ ਵਿਆਹੁਣੀਆਂ ਪੈ ਜਾਣ। ਜਦੋਂ ਕਬੀਲਦਾਰੀ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਬੇਬੇ

ਨੂੰ ਕੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਭਾਈਆਂ ਨਾਲੋਂ ਅੱਡ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਕੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਤੇ ਅੱਜ ਕੱਟਣਾ ਮੁਕਾ ਦਿੱਤਾ।

“ਤਾਇਆ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੱਟਦਾ ਤਾਈ ਨੂੰ?” ਦੀਪੂ ਨੇ ਲੰਮਾ ਹਾਉਕਾ ਲੈਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ। “ਬੁਜ਼ਦਿਲ, ਬੇ-ਕਿਰਕ ਇਨਸਾਨ ਤੀਵੀਂ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਤਾਈ ਦੇ ਉਂਗਲ ਦਾ ਫੁੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ। ਬੰਦੇ ਆਪ ਤਾਂ ਖੜ੍ਹੇ-ਖੜ੍ਹੇ ਪੰਜ ਸੌ ਦੀ ਦਾਰੂ ਪੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਤੀਵੀਂ ਸੌ ਦਾ ਇਕ ਸੂਟ ਲੈ ਲਵੇ ਤਾਂ ਝੱਟ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ‘ਲੱਗਦਾ ਘਰ ਪੱਟ ਕੇ ਸਾਹ ਲਵੇਗੀ।’ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਦੀ ਗੱਡੀ ਤੀਵੀਂ-ਆਦਮੀ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਹੀਆਂ ‘ਤੇ ਚੱਲਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚ ਤਾਲਮੇਲ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਪਰ ਤੇਰੇ ਬਾਪੂ ਨੇ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰੀ ਨਾਲ ਜੱਗੋਂ ਤੇਰਵੀਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।”

ਇਕ ਵਾਰੀ ਕੱਤੇ ਦਾ ਮਹੀਨਾ। ਕਣਕਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਜ਼ੋਰਾਂ ‘ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਤੇਰਾ ਨਾਨਾ ਪੁਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਤੇਰੀ ਬੇਬੇ ਨੂੰ ਉਥੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਰਹਿਣਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੇਰਾ ਬਾਪੂ ਲੈਣ ਗਿਆ, ਉਸ ਦਿਨ ਤੇਰੇ ਮਾਮੇ ਕਣਕ ਬੀਜਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਖੇਤ ਤੁਰ ਗਿਆ। ਤੇਰੇ ਮਾਮੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ ਬਲਦਾਂ ਦੀ ਇਕ ਜੋੜੀ ਤੂੰ ਜੋੜ ਲੈ, ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਛੇਤੀ ਮੁੱਕ ਜਾਉਗਾ।

ਤੇਰੇ ਬਾਪੂ ਨੇ ਬਲਦਾਂ ਦੇ ਗਲ ਪੁੱਠੀ ਪੰਜਾਲੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਬੀਜਣ ਵਾਲਾ ਮੁੰਨਾ ਵੀ ਠੀਕ ਬੱਤ ਸਿਰ ਨਾ ਬੰਨ੍ਹ ਹੋਇਆ। ਤੇਰੇ ਮਾਮੇ ਦੇਖ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ, ‘ਬਈ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਤਾਂ ਪੁਰਾ ਕਿਰਸਾਨ ਹੈ। ਭੈਣ ਨੂੰ ਭੁੱਖੀ ਨੂੰ ਮਰਨ ਦਿੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਾਰ ਟਿੱਚਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਤਾਂ ਇਹ ਚਾਦਰਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਪਿੰਡ ਆ ਵੜਿਆ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਤੇਰੇ ਮਾਮੇ ਤੇਰੀ ਬੇਬੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਗਏ ਤੇ ਇਸ ਕੰਜਰ ਨੇ ਫਿਰ ਤੇਰੀ ਬੇਬੇ ਦੇ ਪਾਸੇ ਭੰਨ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਜਾਹ ਖੇਤ ਗੋਤਾ ਮਾਰ ਆ। ਤੇ ਤੇਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਟਿੱਚਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਤੇਰਾ ਬਾਪੂ ਤਾਂ ਨੱਕਿਆਂ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਸ ਨੇ ਬੀਜਣ ਦਾ ਪੰਗਾ ਕਿਉਂ ਲਿਆ? ਜਿਹੜੀ ਖੇਡ ਆਉਂਦੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਖੇਡ ਨੂੰ ਖੇਡਣ ਵਾਸਤੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵੜੀਦਾ। ਜੇ ਡੰਗਰ ਡਾਕਟਰ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਣ ਤਾਂ ਫਿਰ ਡਿਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਪੁੱਛੇ।

“ਤਾਇਆ, ਬੇਬੇ ਕੰਮ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਬਾਪੂ ਕੱਟਦਾ ਕਿਉਂ ਸੀ?” ਦੀਪੂ ਨੇ ਤਾਏ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਵਿਚਾਰੀ ਕੰਮ ਤਾਂ ਦੇ ਜਣੀਆਂ ਜਿੰਨਾ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਵੱਸ ਕਸਾਈ ਦੇ ਪੈ ਗਈ। ਹੁਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਬਖਸ਼ੇ।” ਤਾਏ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ‘ਤੇ ਪਰਨਾ ਫੇਰਦਿਆਂ

ਕਿਹਾ।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਸਾਡਾ ਬਾਪੂ ਘਰੇ ਸਲੋਤਰੀ ਲੈ ਆਇਆ ਕਿ ਚਲੇ ਮੂੰਹ-ਖੁਰ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਵਾਸਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੇ ਟੀਕੇ ਲਗਵਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਤੇ ਨਾਲੇ ਮੱਝ ਚੈਕ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੱਭਣ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਤੇ ਤੇਰਾ ਬਾਪੂ ਸਲੋਤਰੀ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮੱਝ ਨੂੰ ਸਲੋਤਰੀ ਚੈਕ ਕਰਕੇ ਹੱਟਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਸਿਰ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੱਝ ਖਾਲੀ ਹੈ, ਗੱਭਣ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਤੇ ਤੇਰਾ ਬਾਪੂ ਝੱਟ ਦੇਣੇ ਸਲੋਤਰੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਡਾਕਟਰ ਸਾਬੂ, ਮਾੜੀ ਮੋਟੀ ਵੀ ਨਹੀਂ? ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਚੈਕ ਕਰੋ, ਸ਼ਾਇਦ ਮਾੜੀ-ਮੋਟੀ ਗੱਭਣ ਨਿਕਲ ਆਵੇ।’ ਸਲੋਤਰੀ ਕਹਿੰਦਾ ਤੇਰਾ ਵਿਚੋਲਾ ਕੌਣ ਸੀ?

ਸਲੋਤਰੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਤੇਰੇ ਵਰਗੇ ਬਦ-ਦਿਮਾਗ ਬੰਦੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਖੂਹ ਵਿਚ ਧੱਕਾ ਦੇ ਦਿੰਦਾ। ਗੱਲ ਸਲੋਤਰੀ ਦੀ ਸੋਲਾਂ ਆਨੇ ਸੱਚੀ ਸੀ।

ਦੁਸ਼ਹਿਰੇ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਹਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਰੋਜ਼ ਰਾਮ ਲੀਲਾ ਦੇਖਣ ਤੁਰ ਜਾਂਦਾ। ਦਿਨ ਦੇ ਛੁਪਾ ਨਾਲ ਰਕਬਾ ਪਿੰਡ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ। ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਰਾਮਦਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਛੇੜਦੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਰਕਬੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਤੇ ਤੇਰਾ ਬਾਪੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਤਿਕੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੰਗਾ ਕੁੱਟਿਆ, ਜਦੋਂ ਕੁੱਟ ਕੇ ਹਟੇ ਤਾਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਮੁੰਡਾ ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੁਹਾਡਾ ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ ਬਣ ਕੇ ਤੁਰਦਾ ਹੈ।’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਢਾਹ ਲਿਆ, ਤੇ ਨਾਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭੱਜ ਗਏ ਸਨ। ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਹੱਠਾਂ ਨੂੰ ਤੇਰੀ ਬੇਬੇ ਕੋਲੋਂ ਸੇਕ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਫਿਰੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, ‘ਦੇਖ ਲੈ, ਮੈਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਕੁੱਟਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਕੁੱਟ ਪਈ ਤਾਂ ਨਾਨੀ ਯਾਦ ਆ ਗਈ।’

“ਤਾਇਆ, ਬਾਪੂ ਨੇ ਕੋਈ ਸਿਆਣਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ?” ਦੀਪੂ ਨੇ ਬਾਪੂ ਦੇ ਅਤੀਤ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਲੱਭਣ ਦੇ ਮਨਸ਼ੇ ਨਾਲ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਨੇੜੇ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੰਘਿਆ,” ਤਾਏ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਮੈਂ ਤੇ ਬਾਪੂ ਦੋਵੇਂ ਜਠੇ ਜਗਰਾਉਂਦੀ ਮੰਡੀ ‘ਚ ਮੱਝਾ ਵੇਚਣ ਚਲੇ ਗਏ, ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਤੇਰੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਗਏ ਕਿ ਭਾਈਏ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਕੇ ਝੋਨੇ ‘ਤੇ ਯੂਰੀਆ ਖਿੰਡਾ ਆਇਉ। ਪੰਜ ਬੋਰੀਆਂ ਯੂਰੀਆ ਖਾਦ ਦੀਆਂ ਰੱਥ ਕੇ ਮੋਟਰ ‘ਤੇ ਲੈ ਗਏ। ਭਾਈਏ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਯੂਰੀਆ ਖੇਤ ਵਿਚ ਕਿੱਥੇ ‘ਕੱਲੇ-ਕੱਲੇ ਕਿਆਰੇ ਵਿਚ ਖਿੰਡਾਉਂਦੇ ਫਿਰਾਂਗੇ, ਮੋਟਰ ਚਲਾ ਕੇ ਸਾਰਾ ਯੂਰੀਆ ਪਾਣੀ ਵਾਲੇ ਚੁਵੱਚੇ (ਖੇਲ) ਵਿਚ ਸਿੱਟ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਤੇ ਆਪੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਾਰੇ

ਮੂੰਹ ਆਈ ਬਾਤ

ਮੇਜਰ ਕੁਲਾਰ ਬੋਪਾਰਾਇਕਲਾਂ
ਫੋਨ: 916-273-2856
www.boparaikalan.com

ਕਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਚਲਿਆ ਜਾਉ। ਭਾਈਆ ਹਾਂ ਵਿਚ ਹਾਂ ਰਲਾ ਗਿਆ, ਤੇ ਇਸ ਨੇ ਪੰਜ ਬੋਰੀਆਂ ਖਾਦ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਰੋੜ ਦਿੱਤੀ ਜਿਹੜੀ ਸਾਰੀ ਖਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ।

ਜਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਖੇਲ ਵਿਚ ਖਾਦ ਪਾ ਆਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਟਿੱਚਰਾਂ ਕਰਨ ਕਿ ਮੈਂਗਲ ਸਿਉਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਾਲੇ ਭਾਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਖਾਦ ਛਿੜਕਣ ਦਾ ਨਵਾਂ ਤਜਰਬਾ ਕੀਤਾ। ਤੇਰੇ ਬਾਪੂ ਦੀ ਇਹ ਕਰਤੂਤ ਸਾਨੂੰ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਪਈ।”

ਹੁਣ ਰਾਤ ਲੰਘ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸਵੇਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਆਏ ਤੇ ਦੀਪੂ ਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੀਪੂ ਦਾ ਬਾਪੂ ਧਾਰੀ ਰੋਂਦਾ। ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ-ਸਾਲਾ ਖੇਖਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਉਂਦੀ ਦੇ ਹੱਠ ਪੋਲੇ ਕਰੀ ਰੱਖਦਾ ਸੀ, ਤੇ ਮਰੀ ਤੋਂ ਰੋ ਕੇ ਸੱਚਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਤੋਂ ਤਾਂ ਰਹਿ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, “ਉਸ ਭਲੀ-ਮਾਣਸ ਔਰਤ ਦੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਸੁਣਦਾ ਸੀ, ਤੇ ਤੇਰੀਆਂ ਚੀਕਾਂ ਤੇਰੇ ਆਪਣੇ ਕੰਨ ਵੀ ਸੁਣਨੋਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਗਏ ਨੇ। ਬੰਦੇ ਦੀ ਮਰਦਾਨਗੀ ਤੀਵੀਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ, ਸਗੋਂ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਦੀ ਗੱਡੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਕੇ ਦਿਖਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਅੱਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਲੁਕੇ ਕੇ ਦੂਜੇ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਤੇਰੇ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।” ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਫਿਰ ਦੀਪੂ ਦੇ ਬਾਪੂ ਨੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਕੋਹੜੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਰਗੇ ਬਿੜਾਏ, ਤੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਇਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਮਰ ਗਿਆ, “ਔਰਤ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਨਾ ਚੁੱਕਿਓ, ਇਹ ਤਾਂ ‘ਰਾਜੇ, ਮਹਾਰਾਜੇ, ਪੀਰ-ਪੈਗੰਬਰਾਂ, ਗੁਰੂਆਂ’ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਗੁੱਸਾ ਗਿਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਹਿ ਕੇ ਨਜਿੱਠ ਲਿਓ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਕ ਹੀ ਵਾਰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ।” ਸਿਵਿਆਂ ਦੀ ਅੱਗ ਨਾਲ ਸਭ ਕੁਝ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੇ ਦੀਪੂ ਦੇ ਤਾਏ ਨੇ ਦੀਪੂ ਨੂੰ ਘੁੱਟ ਕੇ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਆਪਣਾ ਮਰਨਾ ਯਾਦ ਰੱਖ ਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਉਣ ਦਿਓ! ਰੱਬ ਰਾਖਾ...।

ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ

ਜਤਿੰਦਰ ਮੋਹਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਰਗਾ ‘ਸੋਹਣਾ ਟਾਪੂ’ ਹਸਦੇ-ਵਸਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਉਜਾੜੇ ‘ਚੋਂ ਉਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬੁਲਡੋਜ਼ਰਾਂ ਦੀ ਪੂੜ ਵਿਚ ਧੁੰਦਲੇ ਹੋਏ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਕੋੜੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਬੇਵੱਸ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ ਹਨ। ਮੁੜ-ਵਸੋਬੇ ਦੇ ਨਾਮ ‘ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਲਾਰੇ, ਜ਼ਖਮਾਂ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਔਲਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਉਜਾੜਿਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਵਸੇ ਅਮੀਰਾਂ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਜਾੜੇ ਦਾ ਦਰਦ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸਮਝ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖਮਾਂ ਦੀ ਚੀਸ ਅਕਸਰ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤਹਿਤ ਵਸਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ-ਹਿਤਸੈਆਂ ਦਾ ਰੋਸ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਨਾ ਵਾਜਬ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲ ਮੁੱਦਾ ‘ਪੰਜਾਬੀ ਬਨਾਮ ਪਰਵਾਸੀ’ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰਵਾਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦਾ ਚਲਾਏਮਾਨ ਰਹਿਣਾ ਸੰਭਵ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ

ਵਰਤਾਰਾ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਉਣਾ ਸੱਭਿਅਤਾਵਾਂ ਦਾ ਟਕਰਾਉ ਨਹੀਂ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਸਾਂਝ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਦੀ ‘ਵਸਦੇ ਰਹੋ, ਉੱਜੜ ਜਾਉ’ ਵਾਲੀ ਕਥਾ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਵਿਚੋਂ ਚੰਗਿਆਈ ਉਪਜਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ। ਮੁੱਦਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਟਕਰਾਉ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ‘ਪਾੜੇ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰੋ’ ਦੀ ਨੀਤੀ, ਪੁਰਾਣੀ ਸਰਾਬ ਵਾਂਗ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨੀਤੀ ਕੇਂਦਰਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਨਾਬਰੀ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਇਸੇ ਨਾਬਰੀ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ। ਸੱਤਾ ‘ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਜਮਾਤ ਨਾਬਰੀ ਦੀ ਹਰ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਮਸਲਾ ਇਸ ਰਵਾਇਤ ਉੱਤੇ ਸੱਤਾ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਪਰ ਸਮੁੱਚੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ‘ਪੰਜਾਬੀ ਬਨਾਮ ਪਰਵਾਸੀ’ ਤੱਕ ਘਟਾਉਣਾ, ਸੌਤੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਲਈ ਜ਼ਰਖੇਜ਼ ਜ਼ਮੀਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮਸਲੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਲੱਭਣ ਲਈ ਬਾਂਦਰ-ਵੰਡ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਖਾਸੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ‘ਸੋਹਣੇ ਟਾਪੂਆਂ’ ਦੀ ਲੋੜ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਬੋਲੀ ਵੀ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਮਝ ਨਾ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਚੁਣਦੇ ਹਨ। ਮੁਕਾਮੀ (ਲੋਕਲ) ਬੋਲੀਆਂ ‘ਤੇ ਸੁਹਾਗਾ ਫੇਰ ਕੇ ਗੈਰ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਇਸ ਜਮਾਤ ਦੀ ਫਿਟਰਤ ਹੈ। ਇਸੇ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਜਪਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ

ਪੰਜਾਬ, ਪਰਵਾਸੀ ਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਖੋਹ ਕੇ ਨਿੱਜੀ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਦੇਣਾ ਰਾਜਪਾਲ ਸਾਹਿਬ ਜਮਾਂਦਰੂ ਹੱਕ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਸਰਮਾਏਦਾਰੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਲੱਛਣ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸਾਨ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਖੋਹ ਕੇ, ਵਰਤਣ ਅਤੇ ਮੁੜ-ਵਸੋਬੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੱਕ ਅਪਣੇ ਕੋਲ ਰਾਖਵੇਂ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਅਤੇ ਭਾਜਪਾਈ ਆਗੂ ਇਕਸੁਰ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਹੈ। ਹਰਿਆਣਾ, ਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਕਿਸੇ ਵਰਿਮ ਵਿਚ ਨਾ ਰਹਿਣ। ਜੇ ‘ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹੀਆਂ ਦਾ’ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਉੱਤੇ ਮੁਕਾਮੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਬਰਾਬਰ ਹੱਕ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਸਿਤਮਜ਼ਰੀਫੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਹੱਕੀ ਮੰਗਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹਾਕਮਾਂ ਤੱਕ ਪੁਚਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਵਤਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਲੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੋਕਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ। ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਅਸਲ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੱਤਾ ਉੱਤੇ ਪਕੜ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਸੰਘੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਖੁੰਢਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖਿੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਗੀਰਾਂ ਅਤੇ ਬਸਤੀਆਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਅਵਾਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪਰਜਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਕਾਬਜ਼ ਧਿਰ ਅਪਣੀ ਪਕੜ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਅਵਾਮ ਦੇ

ਅੱਖੀਂ ਘੱਟਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿਕੜਮਾਂ ਲੜਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸਹਿਰਦਤਾ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਰਹੀ ਹੈ। ‘ਸੋਹਣੇ ਟਾਪੂ’ ਉੱਤੇ ਮਾਣ ਅਤੇ ‘ਮੰਗ’ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ‘ਤੇ ਜਿੰਦਾ ਲੱਗਣਾ ਸੁਭਾਵਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਪਖੰਡ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੇਂਦਰਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨਾਬਰ-ਰਵਾਇਤ ਨੂੰ ਲੀਹੋਂ ਲਾਹੁਣ ਦਾ ਕੰਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਹੀ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਜਮਾਤੀ ਖਾਸਾ ਇਕ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਸਿਆਸੀ ਰੁਝਾਨ ਲਗਾਤਾਰ ਭਾਰੂ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੂਬੇ ਵਿਚੋਂ ਉੱਠਦੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਸੂਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਧਾਨੀ ‘ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਉੱਤੇ ਪੱਕੀ ਮੋਹਰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮਈ 2009 ਵਿਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ‘ਤੇ ਹੋਏ ਠਾਠੀਚਾਰਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਕਿਸਾਨ ਆਗੂਆਂ ਉੱਤੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੁਲਿਸ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਲੋਕ-ਆਗੂਆਂ ਦੀਆਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀਆਂ ਲਈ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਛਾਪੇ ਮਾਰੇ। ਹੱਕ ਮੰਗਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੋਸ ਧਰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਮਟਕਾ ਚੌਕ ਤੋਂ ਖੱਦੇਤ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੜ੍ਹੀਆਂ ਤੱਕ, ਤੇ ਹੁਣ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਹੱਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਧੱਕਿਆ

ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਝੂਠਾ ਜਿਹਾ ਅਫ਼ਸੋਸ ਕਰਕੇ ਕੰਮ ਸਾਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹੀ ਕਿਸਾਨ ਹੱਕੀ ਮੰਗਾਂ ਲਈ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਾ ਰੁਖ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਾਬੀ-ਕਬਾਬੀ ਅਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਛੇੜਨ ਵਾਲਾ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਹੁਣ ਜੱਗ-ਜਾਹਿਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਮਸਲਾ ‘ਪੰਜਾਬ ਬਨਾਮ ਪਰਵਾਸੀ’ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਪਰਲੀ ਜਮਾਤ ਦੀ ਆਪਸੀ ਸਕੀਰੀ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਜਮਾਤ ਵਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦਾ ਹੈ। ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਖ਼ਿਦਮਤਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਨੌਕਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਜੀਹਦੇ ਲਈ ਪਰਵਾਸੀ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ‘ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਅਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਝਾੜੂ-ਪੋਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋਏ! ਕਿਰਤ ਦੀ ਬੇਕਿਰਕ ਲੁੱਟ ਮਸਲੇ ਦਾ ਅਹਿਮ ਪਹਿਲੂ ਹੈ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਵਸੋਬਾ ਜਮਹੂਰੀ ਅਮਲ ਮੁਤਾਬਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਮੁਕਾਮੀ ਲੋਕਾਂ ਜਾਂ ਬੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾਸੀਏ ‘ਤੇ ਧੱਕਣਾ ਜਮਹੂਰੀ ਅਮਲ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਜਾਂ ਉਜਾੜਨਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕ ‘ਤੇ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਹੁਣ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਨੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਪਸਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖੋਰਾ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸਲ ਮਸਲਾ ਜਮਹੂਰੀ ਹਕੂਕ ਦਾ ਹੈ।

ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ

ਜਗਤਾਰ ਮੇਰਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ ਤੇ ਹਮ-ਉਮਰ। ਸਾਡੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਾਲ-ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਫਰਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਾਡੀ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਸਮਾਂਤਰ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਅਜੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਏ ਤਾਂ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਆਪੋ ਵਿਚ ਇੱਟ-ਖੜਕਾ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ। ਸਾਡਾ ਆਰੰਭ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਮੁਢਲਾ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸ੍ਰੋਤ ਲੋਕ-ਗੀਤ ਸਨ ਤੇ ਮੇਰਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ ਰਾਜਸੀ ਕਵਿਤਾ। ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਉਸ ਦਾ ਕਾਵਿ-ਵਿਕਾਸ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਉਰਦੂ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਪਰਪੱਕ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਧੁਨਿਕ ਪ੍ਰਯੋਗਵਾਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗੁਜਲ ਲਿਖਣ ਵਲ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਤ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਨਿਰਸੰਕੋਚ ਵਧੇਰੇ ਮਾਨਤਾ ਤੇ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਿਆ। ਗੁਜਲ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਟਾਕਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ, ਜੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਗੁਜਲ ਨੇ ਦਿਵਾਈ, ਉਹ ਕਮਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਨੁਭਵਾਂ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਡੂੰਘੇ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਗੁਜਲਾਂ ਲਿਖਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਵਿਛੋੜੇ, ਮਿਲਾਪ, ਇਕੱਲਤਾ, ਮਾਯੂਸੀ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਨੁਭਵਾਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਪੁਖਤਾ ਜੁਬਾਨ ਤੇ ਨਵੇਂ ਕਾਵਿ-ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅੱਜ ਜੇ ਕੋਈ ਗੁਜਲ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਜਗਤਾਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਵਧ ਡੂੰਘੇ ਅਰਥਾਂ ਤੇ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਲੀ ਭਰਪੂਰ ਰਾਜਸੀ ਗੁਜਲ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਗੁਰਦੀਪ (ਦੇਹਰਾਦੂਨ) ਹੈ। ਬੌਧਿਕ ਡੂੰਘਾਈ ਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਅਰਥਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਗੁਜਲਾਂ ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਗੁਰਦੀਪ ਅਕਸਰ ਹੀ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਜਗਤਾਰ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰਦੀਪ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਉੱਤੇ ਜਗਤਾਰ ਨੇ ਗੁਜਲ ਲਿਖ ਕੇ ਵਧੇਰੇ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਆਖਰ ਕਿਵੇਂ? ਗੁਰਦੀਪ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਦੂਰ ਚਲੇ ਜਾਣਾ, ਦਰਵੇਸ਼ਾਂ ਵਰਗੀ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਣਾ ਤੇ ਉਸਦੀ ਜੁਬਾਨ ਵਿਚ ਉਰਦੂ-ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਇਸਤਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਭਾਰ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਉਹ ਜਦ ਵੀ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਹ ਜਗਤਾਰ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਉੱਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਗਤਾਰ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਗੁਜਲ ਤੇ ਨਜ਼ਮ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੀਕ ਵਿਚਾਰਿਆ ਵੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੇ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਉਸਨੇ ਗੁਜਲ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਨਜ਼ਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉੱਝ ਲਹੂ ਦੇ ਨਕਸ਼ ਅਤੇ ਮਗਰਲੇ ਤਿੰਨ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ (ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਚਨੁਕਰੀ ਸ਼ਾਮ ਅਤੇ ਜਜ਼ੀਰਿਆਂ ਵਿਚ ਘਿਰਿਆ ਸਮੁੰਦਰ) ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਨਜ਼ਮ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸਮੇ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਣਡਿੱਠ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ।

1955-58 ਦੇ ਆਰੰਭਕ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜਲੰਧਰ, ਜਿੱਥੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਉਥੇ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਕਾਰਨ ਵੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸੀ। ਇਸ ਉੱਤੇ ਵਾਧਾ ਇਹ ਕਿ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਰੂਸੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਪੰਜਾਬ ਬੁੱਕ ਸੈਂਟਰ' ਵੀ ਸੀ। ਹਰ ਉਠਦਾ-ਉਭਰਦਾ ਲੇਖਕ ਬੱਸੋਂ ਉੱਤਰ ਕੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਧਾ 'ਪੰਜਾਬ ਬੁੱਕ ਸੈਂਟਰ' ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਨਵੀਆਂ ਰੂਸੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਕੱਛੇ ਮਾਰ, ਫਿਰ ਕੰਪਨੀ ਬਾਗ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਚੁਬਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਬਣੇ 'ਇੰਡੀਅਨ ਕਾਫੀ ਹਾਊਸ' ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਕਰ ਸੀ 'ਤੇ ਜਾ ਬੈਠਦਾ ਸੀ। ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਚਾਰ ਲੇਖਕ ਜਾਂ ਪੱਤਰਕਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਵੇਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਬਹੁਤੇ ਨਵੇਂ ਉਠਦੇ ਲੇਖਕ ਲਾਗਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਟੀਚਰ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸੁਨਿਚਰਵਾਰ ਉਹ ਦੁਪਹਿਰੇਂ ਬਾਅਦ ਕਾਫੀ ਹਾਊਸ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ। ਦੋ-ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਕਾਫੀ ਪੀ, ਚੁੰਝ ਚਰਚਾ ਲੜਾ, ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਪੈਸੇ ਪਾ, ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਯਾਰਾਂ ਦੀ ਢਾਂਢੀ ਨਾਲ ਨਸ਼ਾ ਖਿੜਾ, ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸੋਮਵਾਰ ਸਵੱਖਤੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਭੱਜ ਉਠਦੇ ਸੀ।

ਇਸੇ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਜਗਤਾਰ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਝੜਪ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਕਈ ਦਹਾਕੇ ਤੀਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਛੇਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਕਿਸੇ ਸਾਲ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਆ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਸੀ.ਐਸ. ਨਾਲ ਰਲਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ 'ਪੰਜ ਦਰਿਆ' ਡਾ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪੰਜ-ਦਰਿਆ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮਾਲਕੀ ਅਧੀਨ ਛਪਦੇ ਇਸ ਦੇ ਇਕ ਅੰਕ ਵਿਚ ਨਾਟਕਕਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਨੇ ਇਕ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਖ਼ਤ ਛਾਪਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਸੁਖਮ ਪਿਆਰ-ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਵਿਅੰਗਾਤਮਕ ਜ਼ਿਕਰ ਚਟਖਾਰੇ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਚਿੱਠੀ ਦੇ ਛਪਣ ਨਾਲ ਸਾਹਿਤਕ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਤਿੱਖੀ ਚਰਚਾ ਛਿੜ ਪਈ ਸੀ। ਪ੍ਰੀਤਲਤੀ ਵਿਚ ਸਵਰਗੀ ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਹੀਨੇਵਾਰ ਕਾਲਮ 'ਮੇਰੀ ਧਰਤੀ-ਮੇਰੇ ਲੋਕ' ਵਿਚ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਠੀ ਦੀ ਇਸ ਲਿਖਤ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਸੀ।

ਕਾਫੀ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦਿਨ ਇਕ ਮੇਜ਼ ਦੁਆਲੇ

ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਖੱਟੀਆਂ-ਮਿੱਠੀਆਂ ਯਾਦਾਂ

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਜਗਤਾਰ, ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਇਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਤੇ ਚਰਚਿਤ ਕਵੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਸਮਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ 'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਾਸਤੇ ਲਿਖਕੇ ਭੇਜਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਥਾਏ ਸਾਨੂੰ ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਕਲਾ ਦੇ ਪੁਸ਼੍ਟੀਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਚਿਤਰ ਸ਼ਖਸ਼ੀਅਤ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਮਜ਼ਮੂਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਅਸੀਂ ਇਨ-ਬਿਨ ਆਪਣੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। **-ਸੰਪਾਦਕ**

ਜਗਤਾਰ, ਮੈਂ ਤੇ ਇਕ ਦੋ ਜਣੇ ਹੋਰ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹ ਨਵਤੇਜ ਦੇ ਲਿਖੇ ਕਾਲਮ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰਸੰਸਾ। ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਉਹ ਤੈਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, "ਤੂੰ ਨਵਤੇਜ ਦਾ ਸਾਲਾ ਲੱਗਦੈ?" ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਗੁਰਗਾਬੀ ਦਾ ਇਕ ਛਿੱਤਰ ਲਾਇਆ ਤੇ ਮੇਜ਼ ਉੱਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। "ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਹ ਗਾਲੂ ਫਿਰ ਕੱਢ" ਮੈਂ ਆਖਿਆ। ਪਰ ਉਹ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਦੋ-ਚਾਰ ਮਿੰਟ ਮੈਂ ਉਡੀਕਿਆ, ਛਿੱਤਰ ਫੜ ਕੇ ਪੈਰੀਂ ਪਾਇਆ ਤੇ ਉਥੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਕਾਫੀ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ।

ਉਹ ਦਿਨ ਜਾਵੇ ਤੇ ਆਹ ਦਿਨ ਆਵੇ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਫਿਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਿੱਧੇ ਮੂੰਹ ਬੋਲਿਆ। ਇੱਝ ਸਾਡੇ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੱਝ ਗਿਆ ਤੇ ਜੋ ਦੋਰ ਤੀਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗਵਾਦ ਦੀ ਚੰਗੀ ਚਰਚਾ ਚਲ ਪਈ ਸੀ। ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਹਮਲੇ-ਦਰ-ਹਮਲੇ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਵੇਖਦੇ ਹੀ ਵੇਖਦੇ ਅਜਾਇਬ ਕਮਲ, ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਤੇ ਜਗਤਾਰ ਪ੍ਰਯੋਗਵਾਦੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖਣ ਲੱਗੇ। ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਤੇ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ ਲੇਖਕਾਂ/ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਅ-ਢੰਗਾਂ ਨੂੰ ਰਵਾਇਤੀ ਤੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਛੜਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿਹਾ ਜਾਣਾ ਆਮ ਗੱਲ ਬਣ ਗਈ ਸੀ।

ਜਗਤਾਰ ਤੇ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਚੰਦ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਧਿਰ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ 'ਸੁਰਤਾਲ' ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਛਾਪਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਟੀ.ਐਸ. ਈਲੀਅਟ ਦੀਆਂ ਚੋਣਵੀਂ ਵਾਰਤਕ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ। ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਦੀ ਰੀਸੇ ਜਗਤਾਰ ਨੇ ਵੀ ਸੈਕਸ ਦਾ ਨਿਸ਼ੰਗ ਵਰਨਣ ਕਰਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖਣੀਆਂ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਮੇਰੇ ਲਈ ਫਿਰ ਖੂਬਸੂਰਤ ਕੁੜੀ ਦਾ ਨੰਗਾ ਬਦਨ ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬਣ ਜਾਵੇ ਖੁਦਾ ਜਿਸਮ ਦੀ ਲੱਜ਼ਤ, ਗੁਲਾਈਆਂ ਨਿੱਘ ਦੀ ਗੱਲ ਛੱਡ ਕੇ ਰੂਹ ਦੇ ਜੋ ਪਿਆਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਉਹ ਨਿਪੁੰਸਕ ਹੈ, ਨਿਰਾਸ਼ਾਵਾਦੀ ਹੈ। ਜਾਂ ਫਿਰ 'ਸੁਰਤਾਲ' ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਕਵਿਤਾ ਛਪੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਪਰਲੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ;

ਸਾਨੂੰ ਨੇਰੂ 'ਚ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪੈ ਗਈ
ਅੰਗ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਵਾਕਿਫ ਹੋ ਗਏ
ਮਗਰਮੱਛ ਵਾਂਗ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ
ਰਾਤ-ਰਾਤ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਨਿਗਲ ਜਾਂਦਾ ਸਾਂ।
ਹੁਣ ਕੁਝ ਚਿਰ ਤੋਂ ਮੈਂ
ਪਤਨੀ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਹਾਂ
ਸ਼ੱਕ ਗੁਸਿਆ ਸੋਚਣ ਲਗਦਾ
ਮੈਂ ਹੀ ਉਸਦੇ ਪੇਟ 'ਚ ਹਾਂ
ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ। (ਸੁਰਤਾਲ, ਜੂਨ 66)

ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਉਠਦੇ ਕਵੀ ਇਹ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਡੂੰਘੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝ ਜਾਂਦੇ ਕਿ ਇਹ ਕੈਸੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਖੁਦ ਮੈਂ ਵੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਬਾਰੇ ਨਿਰੰਤਰ ਸੋਚਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਤਜਰਬੇ ਤੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਮਾਜਿਕ ਯਥਾਰਥ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵੇਲੇ, ਲੇਖਕ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੇ ਵਤੀਰਾ ਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਇੱਕ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ ਲੇਖਕ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਕੀ ਕਰੇ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ 1965 ਵਿਚ ਤ੍ਰੈ-ਮਾਸਿਕ 'ਸਿਰਜਣਾ' ਦੀ ਸਾਡੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਆਰੰਭ ਹੋਈ।

ਪਰ ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਲਈ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਯੋਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵੇਲੇ, ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਕੋਈ ਦੁਬਿਧਾ ਸ਼ਾਇਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਾਵਿ-ਪ੍ਰਯੋਗ ਸਾਰਥਕ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਐਪਰ ਮੈਂ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਾਵਿ-ਪ੍ਰਯੋਗ ਆਮ ਪਾਠਕ ਲਈ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਖਦੇ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਗੋਂ ਸਾਧਾਰਨ ਪਾਠਕ ਕਵਿਤਾ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਖੁਦ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨ ਵੇਲੇ

ਬੜੀ ਦੁਬਿਧਾ ਵਿਚ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਇਹ ਦੁਬਿਧਾ, ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਖ਼ਤਮ ਹੋਈ, ਜਦੋਂ ਸੰਪਾਦਕ ਪ੍ਰੀਤਲਤੀ ਸ. ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੱਸਣ ਉੱਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਾਫੀ ਹਾਊਸ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਅਰਨੈਸਟ ਫਿਸ਼ਰ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਦਿ ਨੈਸੈਂਸਟੀ ਆਫ ਆਰਟ ਦੀ ਦੱਸ ਪਈ ਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਖਰੀਦਣ ਲਈ, ਮਾਈ ਹੀਰਾਂ ਗੇਟ ਨੂੰ ਭੱਜ ਉਠਿਆ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਕਾਵਿ-ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੀ ਸਾਬਤ ਹੋਈ।

ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, "ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਖੋਟੇ (ਸਪੱਸ਼ਟ) ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਉਹ ਘੱਟਾ ਆਪਣੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਲ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬੀਤੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਲ ਨਹੀਂ ਪਰਤ ਸਕਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਸੱਚੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵਲ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਕਲਾਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। (ਪੰਨਾ 113-114)

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਕਾਵਿ-ਪ੍ਰਯੋਗਾਂ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ੱਕੇ ਨਵਿਰਤ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਮੈਂ 1965 ਵਿਚ ਛਪੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਮਾਰਗ' ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਪੰਨਿਆਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਛਾਪੀਆਂ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਲਈ ਨਵੇਂ ਕਾਵਿ ਤਜਰਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲਖਾਇਕ ਸਨ।

ਤਿੰਨ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਗੋਰੀ ਘਰ ਮੁੜਿਆ ਹਾਂ
ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਹੈ ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਦੀ
ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚੋਂ ਗੋਰੀ
ਇਕ ਫਿਕਰਾਂ ਦੀ ਪੰਡ ਮਿਲੀ ਹੈ
ਏਸ ਪੰਡ ਵਿਚ ਬੱਝਾ ਹੋਇਆ
ਕੁਝ ਕਰਜ਼ਾ ਹੈ। (1962)

ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਈ ਤਾਂ ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਮਸਲੇ ਉੱਠ ਖੜੇ ਹੋਏ। 1962 ਵਿਚ ਭਾਰਤ-ਚੀਨ ਸਰਹੱਦੀ ਝੜਪਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਭਰ ਦੇ ਸਭ ਭਾਂਤ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਇਕ ਨਵੀਂ ਦੁਬਿਧਾ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਦੋਂ ਤੀਕ ਅਜੇ ਨੈਵਲ ਮੈਕਸਵੈਲ ਦੀ ਕਿਤਾਬ, 'ਭਾਰਤ ਦੀ ਚੀਨ-ਜੰਗ' ਛਪ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ। ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਚੀਨ ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਜ਼ੋਰਾਂ ਉੱਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਲੀ ਸਰਦਾਰ ਜਾਫ਼ਰੀ ਵਰਗੇ ਉਰਦੂ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਚੀਨੀ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਜਿੱਤ ਉੱਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾਮਈ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀਆਂ ਲਈ ਫਿਰ ਇਕ ਨਵੀਂ ਚੁਣੌਤੀ ਪੇਸ਼ ਸੀ। ਇਹ ਚੁਣੌਤੀ ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਗੂੰਝਲਦਾਰ ਵੀ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਤੇ ਚੀਨ ਦੋਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਉਲਝਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕ ਦੀ ਡਿਸ਼ਕ ਦੇ ਹਿੱਲ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਰਾਜਸੀ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਮਿੱਤਰ ਕਾਮਰੇਡ ਸੁਹੇਲ ਤੇ ਡਾ. ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮਿਲਣ-ਗਿਲਣ ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਭਾਰਤ-ਚੀਨ ਸਰਹੱਦੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੀਕ ਉਸ ਦੁਬਿਧਾ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਰਿਹਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਿ ਹੋਰ ਕਵੀਆਂ ਸਮੇਤ ਜਗਤਾਰ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਸਪਤਾਲੋਂ ਛੁੱਟੀ ਮਿਲਣ ਉੱਤੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਸਰਹੱਦੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਉੱਤੇ ਛਾਈਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਮੈਂ ਉਹਨੀ ਦਿਨੀਂ ਚੰਗੇਜ਼ ਐਤਮਾਤੇਵ ਦਾ ਇਕ ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪਿਤਾ ਤੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਦੂਸਰੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਮੈਂ ਇਸੇ ਨਾਵਲ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਭਾਰਤ-ਚੀਨ ਸਰਹੱਦੀ ਝੜਪਾਂ ਬਾਰੇ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖੀ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੀ;

ਦੱਸੋ, ਦੱਸੋ
ਮੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬੀਬੇ ਲੋਕੋ, ਮੈਨੂੰ ਦੱਸੋ?
ਜਿਸ ਬਰਫੀਲੀ ਤੇ ਪਥਰੀਲੀ ਧਰਤੀ ਖ਼ਾਤਰ
ਮੇਰਾ ਪਤੀ ਤੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਮਾਰੇ ਗਏ ਨੇ
ਉਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਟੋਟੇ ਨਾਲੋਂ
ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੇ ਟੋਟੇ ਕੀ ਏਨੇ ਹੀ ਸਸਤੇ ਸੀ?
ਕੀ ਮੈਂ ਤਿੰਨੋਂ ਪੁੱਤਰ ਇਸ ਮਿੱਟੀ ਦਾ

ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਪਿਟਾਰੀ

ਮੁੱਲ ਤਾਰਨ ਲਈ ਹੀ ਪਾਲੇ ਸੀ? (1963)
ਪਰ ਜਗਤਾਰ ਦਾ ਇਸ ਜੰਗ ਬਾਰੇ ਵਤੀਰਾ ਕੁਝ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। ਸੰਭਵ ਹੈ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਉਸ ਲਈ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇ। ਚੀਨ ਬਾਰੇ ਉਸਦੀ ਹੋਠ ਲਿਖੀ ਕਵਿਤਾ, ਈਸਰ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਸੰਪਾਦਤ ਪੁਸਤਕ 'ਰਾਸ਼ਟਰ-ਨਾਦ' ਵਿਚੋਂ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਸੰਭਵ ਹੈ, ਵਕਤ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਗ਼ਲਤ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ;

ਮਿੱਤਰਤਾ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਮੰਦਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ
ਗੌਤਮ ਦੇ ਬੁੱਤ ਸਾਢ੍ਹੇ
ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਰਾਈਫਲ ਧਰ ਕੇ
ਜਿੱਤਾਂ ਜਿੱਤਣ, ਵੈਰੀ ਮਾਰਨ
ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਪਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਅਮਨ ਦਾ ਰਾਖਾ
ਚੀਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਪਾਹੀ
(ਰਾਸ਼ਟਰ ਨਾਦ, ਪੰਨਾ 67, 1962-63)

ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਲੇਖਕਾਂ ਲਈ ਸਿਰਜਨਾਤਮਿਕ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਤਾਂ ਹਰ ਪੜਾਅ ਉੱਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਯੋਗਵਾਦ ਤੇ ਹਿੰਦ-ਚੀਨ ਸਰਹੱਦੀ ਝਗੜੇ ਦੀ ਯੂਠ ਹਾਲੀਂ ਬੈਠੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਕਿਸਾਨੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਚਰਚੇ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਪੰਜਾਬ ਉੱਤੇ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਬੜਾ ਅਸਰ ਪਿਆ। ਸਿਆਸੀ ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਲਹਿਰ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਗਈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀਆਂ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਨਵੇਂ ਲੇਖਕਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਤੇ ਚਿਰ-ਸਥਾਈ ਅਸਰ ਪਿਆ। ਨਵੇਂ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਢਾਂਢੀ ਉੱਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ। ਇਸ ਢਾਂਢੀ ਵਿਚ ਜਗਤਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕਵੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਚਿਰ-ਸਥਾਈ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪੈਂਠ ਜਮਾਈ।

"ਲਹੂ ਦੇ ਨਕਸ਼" (1973) ਦੇ ਛਪਣ ਨਾਲ ਜਗਤਾਰ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਇਕ ਨਵਾਂ ਰੰਗ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ 'ਦੁੱਧ-ਪੱਥਰੀ' ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਨਾਲ ਜਗਤਾਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਇਕ ਨਵਾਂ ਕਾਵਿ-ਮੁਹਾਵਰਾ ਸਿਰਜਦੀ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਰੰਗਤ, ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਕਿਸਾਨ-ਅੰਦੋਲਨ ਕਾਰਨ ਹੀ ਆਈ ਸੀ;

ਤੇ ਫਿਰ ਇਕ ਰਾਤ
ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਗਿਆ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਚੁੰਮ ਕੇ ਤੇ
ਕਸਮ ਸੀ ਖਾਪੀ
ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ
ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। (ਲਹੂ ਦੇ ਨਕਸ਼)
ਅਤੇ
ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਾਂ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਣੀਆਂ ਦੇ ਅਰਥ ਬਦਲੇ ਨੇ
ਤੇ ਬੁਝ ਰਹੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿਚ
ਫੇਰ ਨੇ ਚੰਗਿਆਤੀਆਂ ਧਰੀਆਂ।

ਇਸ ਪੜਾਅ ਉੱਤੇ ਆ ਕੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਉਸਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਰਾਜਸੀ ਵਖਰੇਵੇਂ ਉੱਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਏ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਵਿਰੋਧ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਨਿੱਜੀ ਭਾਂਤ ਦੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. (ਐਮ.) ਦਾ ਸਮਰਥਕ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਨਕਸਲਬਾੜੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਉਹ ਐਮ.ਐਲ. ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਗਰੁੱਪ ਨਾਲ ਸੀ। ਵੈ ਹੀ ਸੀ ਜਾਂ ਸਿਰਫ ਭਾਵਕ ਹਮਦਰਦੀ ਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦਾ ਹਾਮੀ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਜਨਤਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ।

ਫਿਰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਵਾਲਵਰ ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਗੁਜ਼ਲ ਦੇ ਕੁਝ ਸਿਅਰ ਵਿਅੰਗਾਤਮਕ ਸੁਰ ਵਿਚ ਲਿਖੇ, ਜੋ ਸੰਤ-ਸੰਧੂ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਆ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਛਾਪ ਦਿੱਤੇ। ਇਕ ਸ਼ੋਅਰ ਇੰਝ ਸੀ;

ਅੱਜ ਵਿਚਾਰਾ ਡਰਦਾ ਮਾਰਾ, ਪਿਸਟਲ ਪਾਈ ਫਿਰਦਾ ਹੈ,
ਕੱਲੂ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਹੋਕਾ ਦਿੰਦਾ, ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਦਾ।
ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਐਮ.ਏ. ਪੰਜਾਬੀ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਚ ਲੈਕਚਰਾਰ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਸਾਡੇ ਸਟੇਟ ਪੱਧਰ ਦੇ ਟੀਚਰ ਆਗੂ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਕੰਵਲ ਸਿੰਘ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਆਪੋ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਬਣ ਗਏ। ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਅਕਸਰ ਹੀ ਟੀਚਰ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮਿਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਮਿਲਣ ਉੱਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗੇ, "ਤੁਸੀਂ ਅਕਸਰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਟਕਰਾਉਂਦੇ ਹੋ। ਆਖਰ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ? ਡਾਕਟਰ ਜਗਤਾਰ ਉੱਚ-ਪਾਏ ਦਾ ਕਵੀ ਹੈ ਤੇ ਤੇਰਾ ਵੀ ਆਪਣਾ ਮੁਕਾਮ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇੰਝ ਪਬਲਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟਕਰਾਉਣਾ ਛੱਡ ਕੇ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਹੱਦ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਵੋ।"

ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਦੱਸਿਆ। ਆਖਣ ਲੱਗੇ, "ਤੂੰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਟੀਚਰ ਆਗੂ ਹੈਂ ਤੇ ਕਿਸੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਗਤੀਵਾਦੀ-ਜਨਵਾਦੀ ਕਵੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡਾ

ਮਾਰਗ ਇਕੋ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਸੁਭਾਅ ਟਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਤੇਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਵਧੇਰੇ ਹੈ।”

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਈਰਖਾ ਤੇ ਤਲਖੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਉਸਦਾ ਵਿਹਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਸਥਾਪਤ ਕਵੀ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ।

ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਉਰਦੂ ਦੇ ਸ਼ਿਅਰ ਵਾਲੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ; ‘ਜਿਨ੍ਹੋਂ ਖੁਦ ਅਪਨੇ ਸਿਵਾ ਕੁਛ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਤਾ, ਮੇਰੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਮੇਂ ਐਸੇ ਭੀ ਦੀਵਾਰ ਹੈਂ ਬਹੁਤ।’

ਉਹ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਲੇਖਕਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਕ ਵਾਰ ਡਾ. ਰਘਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿਰਜਣਾ ਨਾਲ ਉਸ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਰਘਵੀਰ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, “ਜਗਤਾਰ ਵੱਡਾ ਕਵੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਮਿਲੀਏ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਬੜਾ ਛੋਟਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।” ਫਿਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ‘ਮੈਂ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਠੀਕ ਨਿਰਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਛੋਟਾ ਮਨੁੱਖ, ਵੱਡਾ ਕਵੀ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਤੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿਸੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛੀਂ। ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਠੀਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ।’

ਸਿਰਜਣਾ ਕੇਂਦਰ ਕਪੂਰਥਲਾ ਵਲੋਂ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਨਵੇਂ ਨਾਵਲ ਉਤੇ ਗੋਸ਼ਟੀ ਸੀ। ਉਹ ਮੇਜਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਹੈ, ਜੋ ਭੰਡਾਲ ਬੋਟ ਵਿਚ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਭਾਵੇਂ ਨਾਵਲ ਬਾਰੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਾਵਲ ਦਿੰਦਿਆਂ ਪੱਕੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੋਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਬੋਲਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਾਵਲ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਗੋਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਕਪੂਰਥਲੇ ਗਿਆ। ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਆਖਰੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੇ। ਮੇਰੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਦਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਟੋਕਿਆ। ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਚੁੱਪ ਕੀਤਾ।

ਗੋਸ਼ਟੀ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰੋਟੀ ਲਈ ਵੀ ਸੌਂਦਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ ਉਤੇ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ, ਹੁਣ ਫਿਰ ਝਗੜਾ ਕਰੇਗਾ। ਉਸ ਉਤੇ ਮੇਰੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੱਕ, ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਅਸਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਉੱਚੀ ਸੁਰ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਵਿਰੁਧ ਬੇਵਜ੍ਹਾ ਬੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਹਰਕੰਵਲ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾਈ। ਸਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, “ਯਾਰ, ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਦੱਸ ਦੇਣੀ ਸੀ।” ਮੈਂ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਦੱਸਦਾ। ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਗ਼ਲਤੀਆਂ ਕਰੀ ਜਾਣੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿੱਥੋਂ-ਕਿੱਥੋਂ ਵਰਜਾਂ ਜਾ ਟੋਕਾਂਗਾ।”

ਮੇਰੀਆਂ ਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਕਸਰ ਹੀ ਛਪਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਆਪਸੀ ਤਲਖੀ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪੁਸਤਕ ਭੇਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਕੇਂਦਰੀ ਸਭਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਮਾਗਮ ਉਤੇ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਕੇ ਭੇਟ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ। ਚਾਈ-ਚਾਈ ਮੈਂ ਇਸਦਾ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਮੈਂ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਕ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਦੀ ਉਤਮਤਾ ਕਾਰਨ, ਪੰਜ ਜਾਂ ਛੇ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਣੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਅਚਾਨਕ ਯੂ.ਕੇ. ਵਾਸੀ ਮਿੰਤਰ ਕਵੀ ਗੁਰਨਾਮ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਇਹ ਗ਼ੁੱਬ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਯਾਦ ਕਰਵਾਇਆ, ਪਰ ਨਿਸਫਲ। ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਗਤਾਰ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਇਹ ਸਦੀਵੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦੇ। ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਇਕ ਨਾ ਸੁਣੀ ਤੇ ਘੋਸਲ ਮਾਰੀ ਰੱਖੀ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਚੁਭਦੀ ਹੈ।

1993 ਦੀ ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਮੈਨੂੰ ਅਕਸਰ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਤਿਵਾਦ ਦੀ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਕੁਝ ਮੱਠੀ ਪੈ ਗਈ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਅਕਾਡਮੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਲੋਂ ਡਾ. ਰਘਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਉਦਮ ਨਾਲ ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ ਹਾਲ, ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਉਸ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸੱਦੇ ਗਏ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਵਾਲੇ ਸਾਬੀ ਤੇ ਹੋਰ ਵਾਕਿਫ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਪਰ ਹਾਲੀ ਸਰੋਤਿਆਂ ਅਤੇ ਸੱਦੇ ਗਏ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।

ਮੈਂ ਆਦਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਕਤਾਰਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਡਾਕਟਰ ਜਗਤਾਰ ਅੰਦਰ ਆਇਆ। ਸਾਰੇ ਹਾਲ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਉਲ-ਜਲੂਲ ਬੋਲਣ ਲੱਗਾ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਗੋਲਿਆ ਨਾ। ਦੁਜੀ ਵਾਰ ਉਹ ਖੁੱਲ੍ਹੇਆਮ ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਅਬਾ-ਤਬਾ ਬੋਲਣ ਲੱਗਾ। ਦੋਸਤਾਂ-ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਹਟਾਇਆ। ਘੜੀ ਪਲ ਲਈ ਉਹ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ।

ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਉਹ ਫਿਰ ਮੇਰੀ ਸ਼ਾਨ ਤੇ ਜਾਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲਣ ਲੱਗਾ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਹਟਾਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, “ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਵਿਰੁਧ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣੈਂ ਹੱਟਣਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਸਟੇਜ ਤੇ ਕੁਰਸੀਆਂ ਵਿਚ ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵਿਚ ਖਲੋਤਾ ਸ਼ਰਾਬੀ ਹੋਇਆ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੱਲ ਵਧਦੀ ਵੇਖ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਟੋਕਿਆ। ਡਾ. ਵਰਿਆਮ ਸੰਧੂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਡੱਲਿਆ ਤੋਂ ਫੜਿਆ ਤੇ ਹਾਲ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਆਏ। ਹਾਲ ਵਿਚ ਸਾਂਝੀ ਵਰਤ ਗਈ। ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਬਿਨਾਂ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹੇ ਉਥੋਂ ਚਲੇ ਗਏ।

1999 ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਦੀ ਦੋ ਸਾਲਾ ਚੋਣ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਇਕ ਧਿਰ ਵਲੋਂ ਸਭਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਲਈ ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਦਾ ਨਾਂ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਾਡੀ ਧਿਰ ਵਲੋਂ ਸਾਰੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚਾਰੀ ਗਈ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਸੀ ਕਿ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਉਹ ਵੱਡਾ ਕਵੀ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵਿਚ ਲਗਨ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਲੋਕ-ਰਾਜੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਤਜਰਬਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅੱਤ ਦਾ ਸਵੈ-ਕੇਂਦਰਤ ਮਨੁੱਖ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਮਨੁੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਤਕਤਾ ਨਹੀਂ, ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੀ ਕਰੇਗਾ, ਪਰ ਸਾਡੀ ਧਿਰ ਦੀ ਰਾਏ ਨਾ ਮੰਨੀ ਗਈ। ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਦੋ ਸਾਲ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣ ਗਿਆ।

ਅੰਤਲੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਸਮੇਂ ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਦੀ ਇਕ ਯਾਦਗਾਰੀ ਤਸਵੀਰ।

ਕੇਂਦਰੀ ਸਭਾ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇੱਕੀ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਸਨ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਲੈਣ ਦੀ ਬਾਂ, ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੈਂਬਰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਸਦੇ ਯਾਰ-ਬਾਸ਼ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਵਧੇਰੇ ਸਨ ਤੇ ਇਕ ਉਸਦੀ ਭਤੀਜੀ ਦਾ ਪਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਅਕਤੀ ਉਤੇ ਕਾਫੀ ਤਿੱਖੀ ਬਹਿਸ ਹੋਈ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਲੇਖਕ ਹੈ? ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਦਾ ਉਤਰ ਸੀ, ‘ਉਹ ਓਵਰਸੀਅਰਾਂ ਦਾ ਉੱਘਾ ਆਗੂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਸਟੇਟ ਪੱਧਰ ਦਾ ਲੀਡਰ ਹੈ।’

ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਅਜੇ ਆਰੰਭ ਹੀ ਸੀ, ਅਜੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕਈ ਚੰਦ ਚੜ੍ਹਨੇ ਸਨ। ਛੇਤੀ ਹੀ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਪਰਖ ਦੀ ਘੜੀ ਆਣ ਪਹੁੰਚੀ। ਹੋਇਆ ਇੱਥੇ ਕਿ ਜਾਹਲੀ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਦੂਸ਼ਣ ਹੋਣ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪਤਤਾਲ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਤੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਰੋ। ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਤੋਂ ਚੋਰੀ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਬੜਾ ਈ ਇਮਾਨਦਾਰ ਅਫਸਰ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਬਦਨਾਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਹੁੰਦੀ ਪਤਤਾਲ ਰੁਕ ਗਈ ਤੇ ਇਸਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ‘ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ’ ਦਾ ਸਵਾ ਲੱਖ ਦਾ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਵਿਚ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਲੇਖਕ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਰਜ-ਕਾਰਨੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਕੈਂਡਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਠੇ ਕਿ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ ਦੀ ਕਾਪੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਖਾਲੀ ਜਾਵੇ। ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਆਪਣੇ

ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਬਹਿਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਕਰਤੂਤ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਵੀ ਨਾ ਮੰਗਵਾਈ ਗਈ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਜਦੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਅਗਲੇ ਚੋਣ ਅਜਲਾਸ ਵਿਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵਲੋਂ ਘਬਰਾ ਕੇ, ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਬੇ-ਬੁਨਿਆਦ ਦੂਸ਼ਣ ਲਾਏ ਗਏ ਤੇ ਮੇਰੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਮਿਹਣਾ ਵੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਇੰਝ ਕਵੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਥੇਬੰਦਕ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ।

ਪਰ ਉਮਰ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਤੇ ਪ੍ਰਪੱਕਤਾ ਵਧਣ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਸਬੰਧ ਕੁਝ ਸੁਧਰ ਗਏ ਸਨ। ਆਖਰੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਜਗਤਾਰ ਦੀ ਸਿਹਤ ਅਕਸਰ ਹੀ ਢਿੱਲੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਨੁਕਸ ਵਧਣ ਕਰਕੇ ਨਜ਼ਰ ਵੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਦਮਾ ਵੀ ਪੁਰਾਣਾ ਸੀ। ਦਿਲ ਦੇ ਰੋਗ ਦਾ ਵੀ ਹਲਕਾ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਐਪਰ ਉਹ ਅਕਸਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਿਹਾ। ਇਹਨੀਂ ਦਿਨੀਂ ਉਸ ਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਲਿਖੇ ਬੀਸਿਸ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਭੇਜਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਡਾਕਖਾਨੇ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ‘ਈਮਾਨਦਾਰੀ’ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ‘ਮੈਂ ਦੋਬਾਰਾ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ।’

ਮੈਂ ਆਖਿਆ, ‘ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਦਸਤੀ ਮੰਗਵਾ ਲਵਾਂਗਾ।’ ਜਦੋਂ ਚਿਰਾਗ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ‘ਦੁਖਾਂਤ ਸੰਨ ਸੰਤਾਲੀ’ (ਜਨਵਰੀ-ਜੂਨ 2010) ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਫੋਨ ਕੀਤਾ। ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ‘ਅੱਕ ਵਧੀਆ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਪਰਚੇ ‘ਕਲਾ ਸਿਰਜਕ’ ਵਿਚ ਲਿਖਾਂਗਾ।’ ਨਾਲ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ‘ਅੱਕ ਵਿਚ ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਛਪੀ ਸੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਨੂੰ ‘ਦੇਸ਼-ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਵੀ’ ਪੁਸਤਕ ਭੇਜ ਦੇ। ਮੈਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਅਜੇ ਛਪਾਈ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਜੇ ਕਹੋ ਤਾਂ ‘ਪੰਜ ਵਿਸ਼ਵ ਕਵੀ’ ਦੀ ਕਾਪੀ ਭੇਜ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਫੋਨ ਆਇਆ, ‘ਮੈਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਗਲੇ ਅੰਕ ਵਿਚ ਰੀਵਿਊ ਕਰਾਂਗਾ।’

ਪਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਭਾਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਅਖੀਰ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਵੀ ਤੇ ਗ਼ਜ਼ਲਗੋ ਸਦੀਵੀ ਯਾਤਰਾ ਉਤੇ ਤੁਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਉਹ ਚੰਗਾ ਕਵੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਸਤਦਾ ਗ਼ਜ਼ਲਗੋ ਵੀ ਸੀ। ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਕੰਧ ਉਤੇ ਚਾਰ ਅੱਖਰ ਲਿਖ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦਾ ਸ਼ਿਅਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਸੱਚੀ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਖੱਟੀਆਂ-ਮਿੱਠੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਅੰਕਿਤ ਕਰਨਾ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੋਈ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਬੜਾ ਸੁੰਘ-ਸੁੰਘ ਕੇ ਤੁਰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਖਦਸ਼ਾ ਸੀ, ਕਿਤੇ ਮੈਂ ਉਲਾਰ ਜਾਂ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂ। ਸ਼ਾਇਦ ਵਧ ਜਾਂ ਘੱਟ ਸਾਡੇ ਵਿਰੋਧ ਸਾਡੀ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਹਉਮੈ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੋਣਾ। ਪਰ ਕੌਣ ਵਧ ਉਲਾਰ ਸੀ ਤੇ ਕੌਣ ਘੱਟ, ਇਸਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕੋਈ ਤੀਸਰਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਸਾਡਾ ਹਾਣੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ।

ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਗ੍ਰੰਥ ਫਿਰ ਪੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਉਸ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਕਾਵਿ-ਰਚਨਾ ਸਾਡੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਕੀਮਤੀ ਵਿਰਾਸਤ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਡੂੰਘਾ ਅਧਿਐਨ ਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਲੇਖਕ, ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਪਾਠਕ, ਉਸਦੇ ਸੁਭਾਅ ਤੇ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦੀਆਂ ਘਾਟਾਂ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਉਸਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨਗੇ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਵੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ, ਉਸਦਾ ਸਮਾਂ, ਮਾਨਸਿਕਤਾ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ ਤੇ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਅਧਿਐਨ ਤੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਗਤਾਰ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ, ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਪਰਤਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈਆਂ ਹਨ। ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਪਾਠਕ, ਕਲਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤੇ ਖੋਜੀ ਬਦਲਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਗਾਂ ਵਿਚ ਇਸਦਾ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤੇ ਅੰਤਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਗੇ। ‘ਜ਼ਮਾਨਾ ਆਏਗਾ ਜਦ ਕੁਝ ਲੋਕ ਸਮਝਣਗੇ, ਬੁਲੰਦੀ ਤੇਰੇ ਸ਼ਿਅਰਾਂ ਦੀ, ਤੇਰੇ ਸ਼ਿਅਰਾਂ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ।’

‘ਕੌਣ ਮੇਰੇ ਬਾਅਦ ਪਾਲੇਗਾ ਹੁਨਰ ਮੁਸ਼ਕਿਲ-ਪਸੰਦ, ਕੌਣ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਨਗੀਨੇ ਹਰ ਗ਼ਜ਼ਲ ਅੰਦਰ ਜੜੇਗਾ।’ ਕਿਉਂਕਿ ‘ਗ਼ਜ਼ਲ ਦੇ ਸ਼ਿਅਰ ਕਹਿਣਾ, ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜੀਕੁੰ, ਪਾਣੀ ‘ਚੋ ਮੇਖ ਗੱਡਣੀ, ਪੌਣਾਂ ‘ਚ ਰੰਗ ਭਰਨਾ।’ (23 ਅਪ੍ਰੈਲ 2010)

ਡਾ. ਜਗਤਾਰ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ

ਜਿਸ ਦਿਨ ਦਾ ਲਿਖਵਾ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਬਾਂਹ 'ਤੇ ਤੇਰਾ ਨਾਂ।
ਉਸ ਦਿਨ ਦਾ ਭੁਲ ਬੈਠੇ ਆਪਣਾ ਪਤਾ, ਟਿਕਾਣਾ, ਸਹਿਰ, ਗਰਾਂ।

ਪੱਤਾ ਡਿੱਗਿਆ ਵੀ ਕੁੰਡਲ ਬਣ ਜਾਣ ਖੜੋਤੇ ਪਾਣੀ 'ਤੇ,
ਸੂਕਦੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਵਿਚ ਪੱਥਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਉਭਰੇ ਨਾ।

ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰੇ, ਸਤਦੀ ਰੁੱਤੋ, ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ ਹੀ ਚਲ,
ਬੜੀ ਫਲਾਵੀ ਤੇ ਠਗਣੀ ਹੈ, ਉਚੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਦੀ ਛਾਂ।

ਲੋਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਰਾਤੀਂ ਉਸ ਵਿਚ ਰੂਹਾਂ ਰੋਦੀਆਂ ਸੁਣਦੀਆਂ ਨੇ,
ਜਿਸ ਖੰਡਰ ਵਿਚ ਇਕ ਦਿਨ ਆਪਾਂ, ਬਹਿਕੇ ਦੋਵੇਂ ਰੋਏ ਸਾਂ।

ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਬੂਹਾ ਲਾ ਕੇ ਲੋਕੀ ਅੰਦਰ ਬੈਠ ਰਹੇ,
ਇਸ ਮੌਸਮ ਦੇ ਸਰਦ ਵਤੀਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਸਦੇ ਨਾਲ ਕਰਾਂ।

ਗ਼ਮ ਨਾ ਕਰ ਵੇਲਾ ਲੰਘਣ ਤੇ, ਲੋਕੀ ਸਭ ਕੁਝ ਭੁਲ ਜਾਂਦੇ,
ਏਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਵੀ ਇਕ ਦਿਨ, ਘਰ-ਘਰ ਕਿੱਸਾ ਬਣਿਆ ਸਾਂ।

ਇਕ ਵੇਲਾ ਸੀ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਹਰ ਗੱਲ ਪੁੱਛਦਾ ਤੇ ਦੱਸਦਾ ਸਾਂ,
ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਖੁਣਸੀ ਆਦਤ ਤੋਂ, ਹਰ ਵੇਲੇ 'ਜਗਤਾਰ' ਡਰਾਂ।

ਇਹ ਦਿਲ ਜਗਦਾ ਕਦੀ ਬੁਝਦਾ ਹੈ ਮੇਰਾ।
ਹੈ ਅੰਗਿਆਰ ਕਿ ਜੁਗਨੂੰ ਦਰਦ ਤੇਰਾ।

ਅਜੇ ਨਾ ਜਾ ਅਜੇ ਕੁਝ ਠਹਿਰ ਜਾ ਤੂੰ,
ਚਿੜੀ ਚੂਕੀ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸਵੇਰਾ।

ਇਹ ਕੈਸੀ ਈਦ ਚੰਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਨਾ ਦਿਸਿਆ,
ਬਨੇਰਾ ਸੱਖਣਾ ਆਂਛਣ ਹਨੇਰਾ।

ਮਿਰੇ ਹੰਝੂਆਂ 'ਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਹਾਥ ਨਾ ਲੈ,
ਹੈ ਮੇਰਾ ਦਰਦ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਡੂੰਘੇਰਾ।

ਨਾ ਉਡ ਜਾਏ ਕਿਤੇ ਰਸਤੇ 'ਚ ਹੀ ਇਹ,
ਹੈ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹੇ ਰੰਗ ਯਾਰੀ ਦਾ ਕਚੇਰਾ।

ਪੁਰਾਣੇ ਗਮ ਹੀ ਰਾਹ ਵਿਚ ਮਿਲ ਪਏ ਸਨ,
ਨਾ ਕਰ ਸੁੱਕ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਹੀਂ ਅਵੇਰਾ।

ਬੜੇ ਜੁਗਨੂੰ ਮਿਰੇ ਰਸਤੇ 'ਚ ਚਮਕੇ,
ਨਾ ਹੋਇਓਂ ਦੂਰ ਤੇਰੇ ਬਿਨ ਹਨੇਰਾ।

ਰਾਤ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪਈ ਸੁਲਘਾ ਰਹੀ।
ਆਪ ਵੀ ਪਰ ਹੈ ਪਹਾੜੀ-ਬਰਫ ਖੁਰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ।

ਉਹ ਨਹੀਂ ਕੋਠੇ 'ਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੁਣ ਕਦੇ ਲੈ ਕੇ ਕਿਤਾਬ,
ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ 'ਚ ਸ਼ਾਇਦ ਤਜਰਬੇ ਦੁਹਰਾ ਰਹੀ।

ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਵਾਂਗ ਪੀਡਾ, ਸਖ਼ਤ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਬਦਨ,
ਘੁਣ-ਭਰੀ ਕੁਰਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹੇ ਉਹ ਕਿਰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ।

ਓਪਰਾ ਸੀ ਸ਼ਹਿਰ, ਦੋਵੇਂ ਅਜਨਬੀ ਸਾਂ ਮਿਲ ਪਏ,
ਹਰ ਸਫ਼ਰ ਵਿਚ ਉਹ ਪਹਾੜੀ-ਰਾਤ ਚੇਤੇ ਆ ਰਹੀ।

ਉਸ ਦਾ ਪੁਲ ਓਵਰ ਉਨਾਬੀ, ਜ਼ਰਦ ਮਫ਼ਲਰ, ਸਬਜ਼ ਕੋਟ,
ਉਹ ਕੁੜੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੀ ਸੁਰਖੀ ਹੈ ਬਣਦੀ ਜਾ ਰਹੀ।

ਉਹ ਚਿੜੀ ਹੁਣ ਦਾਣੇ-ਦੁਣਕੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਠਹਿਰਦੀ,
ਉਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਬਾਦਮ, ਪਿਸਤਾ ਤੇ ਮੁਨੱਕਾ ਖਾ ਰਹੀ।

ਮਹਿਕ ਤੋਂ ਵਿਛੜਨ ਦਾ ਗਮ ਘਟਿਆ ਤਾਂ ਪਰਤੀ ਹੋਸ਼ ਕੁਝ,
ਰੰਗ ਜੋ ਬਾਕੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਆਬ ਉਡਦੀ ਜਾ ਰਹੀ।

ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰਾ, ਰੁੱਖ ਕੋਈ ਨਾ, ਕਾਲੇ ਪਰਬਤ, ਕਿੱਧਰ ਜਾਵਾਂ?
ਤੁਰਾਂ ਤਾਂ ਪੱਥਰ ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਪਣ, ਛੱਡ ਜਾ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਪਰਛਾਵਾਂ।

ਮੈਂ ਮਕਤਲ ਵਲ ਆਪਣੀ ਸੂਲੀ, ਆਪਣੇ ਮੋਢੇ ਚੁਕ ਕੇ ਤੁਰਿਆ,
ਉਸ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰੀ ਆਇਆ, ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਆਦਮ ਟਾਵਾਂ ਟਾਵਾਂ।

ਹਰ ਇਕ ਘਰ ਦਾ ਬੰਦ ਦਰਵਾਜ਼ਾ, ਗੁਲਦਾਨਾਂ ਤੇ ਮੌਤ ਝੁਕੀ ਹੈ,
ਜਿਸ ਰੁੱਖ 'ਤੇ ਰਾਤੀਂ ਫੁਲ ਖਿੜਦੇ, ਉਸ ਰੁੱਖ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਬਲਾਵਾਂ।

ਡਿਗਦੇ ਅਬਰੂ, ਟੁੱਟਦੇ ਤਾਰੇ, ਕੰਬਦੇ ਸਾਏ, ਚੇਤੇ ਆਏ,
ਸੁਣੀਆਂ ਸਨ ਅੱਜ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠੀਆਂ, ਰੂਵਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰੂਵਾਂ।

ਮੁੱਦਤ ਹੋਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਕਾਨਾਂ ਅੰਦਰ, ਸਦਾ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਰਹਿੰਦੇ,
ਰਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰਦਾ ਦਿਸਦਾ, ਨਗਨ ਚਾਨਣੀ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ।

ਸਿਪ ਦੀ ਐਸ-ਟਰੇ ਵਿਚ ਸਿਗਰਟ ਰੱਖਕੇ ਸੋਚਾਂ ਚੇਤ ਮਹੀਨੇ,
ਕੀ ਬੀਤੇ ਸਾਗਰ 'ਤੇ ਜਿਸ ਤੋਂ, ਲੰਘ ਜਾਵਣ ਚੁਪ-ਚਾਪ ਘਟਾਵਾਂ।

ਖੂਨੀ ਸ਼ਾਮ, ਡਰਾਉਣੇ ਬੱਦਲ, ਕਿੱਥੇ ਬਹਿ ਕੇ ਰਾਤ ਲੰਘਾਈਏ,
ਹਰ ਇਕ ਘਰ ਦਾ ਦਰ ਖੜਕਾ ਕੇ, ਮੁੜੀਆਂ ਨੇ ਮਾਯੂਸ ਹਵਾਵਾਂ।

ਨਾ ਮਨਸੂਰ ਤੇ ਨਾ ਮੈਂ ਈਸਾ, ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਗੁਮਨਾਮ ਰਹਿਣ ਦੇ,
ਸੂਲੀ ਨਾਲ ਨਾ ਜੋੜ ਪਿਆ ਤੂੰ, ਐਵੇਂ ਹੀ 'ਜਗਤਾਰ' ਦਾ ਨਾਵਾਂ।

ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਰੇਖਾਵਾਂ

ਸੁਖਬੀਰ

ਜਗਦੀਸ਼ ਦਾ ਇਸ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਸੀ, ਤੇ ਨੌਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਗਣਿਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੀਰੀਅਡ। ਉਹ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੱਕੜ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸਾਰੀ ਪਰਕਾਰ, ਫੁੱਟ, ਗੁਣੀਏ ਤੇ ਚਾਕ ਫੜੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਦਾਖਿਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਮਖਿਆਲ ਛਿੜ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮਧੂ-ਮੱਖੀਆਂ ਦੀ ਭਿਣਭਿਣਾਹਟ ਨੇ ਸਾਰਾ ਕਮਰਾ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਫੇਰ ਜਦ ਉਹ ਮੇਜ਼ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਘੁਸਰ-ਮੁਸਰ ਸੀ, ਹਲਕੇ ਜਿਹੇ ਹਾਸੇ ਸਨ, ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸਨ। ਉਹ ਉੱਜੇ ਖੜ੍ਹਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਟੱਕ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਅਖੀਰ ਕੁਝ ਹੀ ਛਿਣਾਂ ਵਿਚ ਚੁੱਪ ਛਾ ਗਈ ਤੇ ਜਮਾਤ ਦੇ ਛੱਬੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਤੇ ਅਠਾਰਾਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ-ਟੱਕ ਵੇਖਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਘੁਸਰ-ਮੁਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੋਈ ਹਾਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਗਦੀਸ਼ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜਮਾਤ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਕੀਲ ਲਿਆ ਸੀ।

ਉਹ ਹਾਲੀ ਵੀ ਉੱਜੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਨਜ਼ਰ ਘੁਮਾ ਕੇ ਪੂਰੀ ਜਮਾਤ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਨਿੰਮ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਮੁਸਕਰਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉਸ ਦੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਦੀ ਅਪਣਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਰਹਿ ਸਕੇ।

ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਉਸ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਹਾਲੀ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ। ਤਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਜਮਾਤ ਦੇ ਮਾਨੀਟਰ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਕੋਰਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਕੀਤਾ। ਤਦ ਉਸ ਨੇ ਚਾਕ ਲਿਆ ਤੇ ਬਲੈਕਬੋਰਡ ਉਤੇ ਇੱਕ ਲੀਕ ਖਿੱਚੀ-ਇਕਦਮ ਸਿੱਧੀ ਲੀਕ। ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਲੀਕ ਨੂੰ ਵਿਚਕਾਰੋਂ ਕੱਟਿਆ। ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਚੁੱਪ ਕੀਤੇ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਗਦੀਸ਼ ਨੇ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਉਸ ਲੀਕ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਪਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਬੜੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਉਠ ਕੇ ਫੁੱਟ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਨਾਪੇ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਇੱਕੋ ਜਿੰਨੀ ਸੀ। ਲੀਕ ਠੀਕ ਵਿਚਕਾਰੋਂ ਕੱਟੀ ਗਈ ਸੀ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੈਰਾਨੀ ਆਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਫੈਲ ਗਈ।

ਫੇਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਨੇ ਬਲੈਕਬੋਰਡ ਉਤੇ ਇੱਕ ਦਾਇਰਾ ਵਾਹਿਆ ਤੇ ਇੱਕ ਬਿੰਦੁ ਰੁਕ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਨੁਕਤਾ ਲਾਇਆ। ਤਦ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾਇਰੇ ਦੀ ਗੁਲਾਈ ਪਰਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਨੁਕਤੇ ਉਤੇ ਪਰਕਾਰ ਰੱਖ ਕੇ ਘੁਮਾਈ ਤਾਂ ਪਰਕਾਰ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਚਾਕ ਦਾਇਰੇ ਦੀ ਲੀਕ ਉਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਘੁੰਮਦਾ ਗਿਆ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਜਗਦੀਸ਼ ਨੇ ਸਿਰਫ ਹੱਥ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਦਾਇਰਾ ਕਿਵੇਂ ਵਾਹ ਲਿਆ ਸੀ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਐਨ ਵਿਚਕਾਰ ਕੇਂਦਰ-ਬਿੰਦੂ ਕਿਵੇਂ ਲਾ ਲਿਆ ਸੀ?

ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਜਗਦੀਸ਼ ਨੇ ਇੱਕ ਤ੍ਰਿਕੋਣ ਬਣਾਇਆ, ਉਸ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਕੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਲਿਖੇ: 52, 60, 68-ਤਦ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਤੀਜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਉਹ ਕੋਣ ਨਾਪਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਤਿੰਨੇ ਕੋਣ ਨਾਪੇ ਤਾਂ ਉਹ ਠੀਕ ਉਠੇ ਹੀ ਅੰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਨ।

ਅਖੀਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਨੇ ਚਾਕ ਮੇਜ਼ ਉਤੇ ਰੱਖਿਆ, ਫੂਕ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਥ ਉਤੋਂ ਚਾਕ ਦੀ ਗਰਦ ਝਾੜੀ ਤੇ ਕੁਰਸੀ ਉਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਉਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ।

ਤਦ ਜਗਦੀਸ਼ ਨੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਪੁੱਛਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਂਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਲਕੇ-ਫੁਲਕੇ ਮਜ਼ਾਕ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਤੇ ਕੁਝ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ-ਸੂਰਤਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ-ਜੁਲਦੇ ਨਾਂ ਦਿੱਤੇ। ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹੱਸਦੇ ਰਹੇ।

ਜਦ ਅਗਲੇ ਪੀਰੀਅਡ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜੀ ਤਾਂ ਜਗਦੀਸ਼ ਨੇ ਮੇਜ਼ ਤੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚੁੱਕੀਆਂ

ਤੇ ਨਿੰਮ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਜਮਾਤ ਵਿਚੋਂ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਤਦ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਪਾਲ ਵਿਚ ਚੌਥੇ ਡੈਸਕ ਉਤੇ ਬੈਠੀ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਗਣਿਤ ਵਿਚ ਫੇਲ੍ਹ ਹੁੰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਪਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਉਹ ਗਣਿਤ ਵਿਚ ਕਦੇ ਫੇਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਸਗੋਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਨੰਬਰ ਲੈ ਕੇ ਪਾਸ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜਦ ਸੱਤਵੇਂ ਪੀਰੀਅਡ ਵਿਚ ਜਗਦੀਸ਼ ਫੇਰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੱਕੜ ਦੀ ਪਰਕਾਰ ਫੁੱਟ, ਗੁਣੀਏ ਤੇ ਚਾਕ ਫੜੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਆਇਆ ਤਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਉਤੇ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਤਾਜ਼ਗੀ ਸੀ। ਛੇ ਪੀਰੀਅਡ ਪੜ੍ਹ ਚੁੱਕਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਉਤੇ ਜੋ ਥਕਵਾਂ ਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਅੱਜ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਹੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਚਮਕ ਉਠੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਛੇ ਪੀਰੀਅਡਾਂ ਦਾ ਅਕੇਵਾਂ ਤੇ ਥਕਵਾਂ ਭੁੱਲ ਗਏ।

ਜਗਦੀਸ਼ ਨੇ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਿੱਤੇ ਕੱਲ੍ਹ ਵਾਲੇ ਨਾਂਵਾਂ ਨਾਲ ਬੁਲਾਇਆ, ਇੱਕ ਦੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਹਲਕੇ-ਫੁਲਕੇ ਮਜ਼ਾਕ ਕੀਤੇ ਤੇ ਫੇਰ ਇੱਕ ਲੜੀਫਾ ਸੁਣਾਇਆ। ਤਦ ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਦੋਹਰੇ ਹੋ ਰਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲ ਪਿੱਠ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਬਲੈਕਬੋਰਡ ਉਤੇ ਦੋ ਲੀਕਾਂ ਵਾਹੀਆਂ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲ ਮੁੜ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਇਹ ਕੋਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਰੇਖਾਵਾਂ ਹਨ?”

ਕਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਉਠੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਵੱਲ ਸੈਨਤ ਕੀਤੀ। “ਸਰਲ ਰੇਖਾਵਾਂ।”

“ਸਰਲ ਰੇਖਾਵਾਂ ਤਾਂ ਹਨ ਹੀ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ?”

ਇਸ ਵਾਰ ਕੋਈ ਹੱਥ ਨਾ ਉਠਿਆ। ਕੁਝ ਹੀ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੇ ਖੜ੍ਹੋਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਇਹ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਨ।”

ਜਗਦੀਸ਼ ਨੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ। “ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੇਖਾ ਗਣਿਤ ਵਿਚ ਕੀ ਕਹਾਂਗੇ?”

ਤਦੇ ਮਾਨੀਟਰ ਨੇ ਕਾਹਲ ਨਾਲ ਉਠਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਰੇਖਾਵਾਂ।”

ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਉਠੇ। ਪਰ ਪਾਸ਼ੀ ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਾਂ ਡੈਸਕ ਉਤੇ ਰੱਖੀ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਯਾਦ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ।

ਜਗਦੀਸ਼ ਨੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।

ਪਾਸ਼ੀ ਨੇ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਬੈਠੀ ਕੁੜੀ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਖੜ੍ਹੇ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੰਧ ਵੱਲ ਵੇਖਣ ਲੱਗੀ ਜਿਵੇਂ ਉਥੇ ਲਿਖਿਆ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਅਖੀਰ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਜੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸਮਾਨ ਹੋਣ।”

ਕੁਝ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮੁਸਕਰਾਏ, ਮਾਨੀਟਰ ਤੇ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੱਸੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਹੋਰ ਉਚੇ ਹੋ ਕੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਹਿੱਲਣ ਲੱਗੇ।

ਜਗਦੀਸ਼ ਮੁਸਕਰਾਇਆ, “ਸਮਾਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ?”

ਪਾਸ਼ੀ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਹੱਥ ਹੋਰ ਉਚਾ ਹੋ ਕੇ ਹਿੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਗਦੀਸ਼ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲਈ ਸੈਨਤ ਕੀਤੀ। “ਜੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਦੇ ਨਾ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹੋਣ”, ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਪਿਛਲੇ ਡੈਸਕ ਉਤੇ ਕੁੰਦਨ ਲਾਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਬਾਂਹ ਹਿਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਕੁੜੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਗਲਤ ਹੋਵੇ।

ਜਗਦੀਸ਼ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਦੂਰੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇੱਕੋ ਜਿੰਨੀ ਰਹੇ।” ਮਾਨੀਟਰ ਪਹਿਲੇ ਡੈਸਕ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਉਤੇ ਦੀ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਅੱਗੇ ਵਧਾਈ ਹਿਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕੁੰਦਨ ਲਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਵੀ ਗਲਤ ਹੋਵੇ।

ਜਗਦੀਸ਼ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

“ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਰੇਖਾਵਾਂ ਉਹ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਦੂਰੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇੱਕੋ ਜਿੰਨੀ

ਰਹੇ ਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਸੇ ਚਾਹੇ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਵਧਾਈਆਂ ਜਾਣ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਦੇ ਨਾ ਮਿਲਣ।”

“ਸ਼ਾਬਾਸ਼! ... ਸ਼ਾਬਾਸ਼!” ਜਗਦੀਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਸਾਰੇ ਹੱਥ ਖੱਲੇ ਹੋ ਗਏ।

ਤਦ ਜਗਦੀਸ਼ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਰੇਖਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਦੀ ਹੋਈ ਇੱਕ ਰੇਖਾ ਖਿੱਚੀ ਤੇ ਪੁੱਛਿਆ “ਇਸ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?”

“ਤਿਰੀਅਕ ਰੇਖਾ”, ਕਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਬੋਲ ਉਠੇ।

“ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਕੋਣ ਬਣਦੇ ਹਨ?”

ਫੇਰ ਕਈ-ਸਾਰੇ ਹੱਥ ਉਠੇ ਪਰ ਪਾਸ਼ੀ ਉੱਜੇ ਡੈਸਕ ਉਤੇ ਬਾਹਾਂ ਟਿਕਾਈ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਸੁੱਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠੀ ਕੁੜੀ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੱਸ ਰਹੀ।

ਕੋਣਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਪੁੱਛਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਗਦੀਸ਼ ਨੇ ਰੇਖਾ-ਗਣਿਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪ੍ਰਮੇਯ ਸ਼ੁਰੂ

ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਉਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆ ਰਹੀ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰੇਲ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਰੇਖਾਵਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਅਖੀਰ, ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਡਾਕਟਰ ਇੱਕ ਤੀਵੀਂ ਉਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਤਾ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਰੇਖਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ...

ਅਗਲੇ ਪੀਰੀਅਡ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜੀ ਤਾਂ ਜਗਦੀਸ਼ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਵਿਚੋਂ ਛੱਡ ਕੇ ਉਠਿਆ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਹਾਣੀ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਦ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਬਾਕੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਤੇ ਪਾਸ਼ੀ ਸੋਚ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰੇਖਾ-ਗਣਿਤ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਪਰ ਹੈ ਇਹ ਬੜਾ ਦਿਲਚਸਪ ਵਿਸ਼ਾ। ਇਸ ਸਾਲ ਉਹ ਇਸ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਪਾਸ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਿਆਂ ਜਗਦੀਸ਼ ਨੂੰ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਣਿਤ ਵਿਚ ਕਦੇ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਮਹਿਸੂਸ

ਕਰਨਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੇ ਪਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, “ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਰੇਖਾਵਾਂ ਕੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ?”

ਪਾਸ਼ੀ ਦਾ ਸਿਰ ਚਕਰਾਉਣ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੰਧ ਵੱਲ ਵੇਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ “ਜੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਇੱਕ ਦੂਜੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੋਣ।”

ਸਾਰੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਹਾਸਾ ਗੂੰਜਿਆ। ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਜਗਦੀਸ਼ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਸਮਝਾਉਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਰੇਖਾਵਾਂ ਉਹ ਰੇਖਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਦੂਰੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇੱਕੋ ਜਿੰਨੀ ਰਹੇ ਤੇ ਉਹ ਚਾਹੇ ਕਿਸ ਵੀ ਪਾਸੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਵਧਾਈਆਂ ਜਾਣ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਦੇ ਨਾ ਮਿਲਣ।

ਪਾਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ।

ਤਦ ਜਗਦੀਸ਼ ਚੌਥਾ ਪ੍ਰਮੇਯ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਇੱਕ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਜਦ ਵੀ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਰੇਖਾਵਾਂ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਅਚਾਨਕ ਘਬਰਾ ਉਠਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਵੇਲੇ ਉਹ ਮੇਜ਼ ਉਤੇ ਐਵੇਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਕਾਂਟਾ ਫੇਰਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਰੇਖਾਵਾਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਜ਼ਮਤ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਕੁਝ ਇੱਕ ਵਾਰ ਰੇਜ਼ਰ ਫੇਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੱਲਾਂ ਉਤੇ ਲੱਗੇ ਸਾਬਣ ਵਿਚ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਰੇਖਾਵਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਰੇਲਵੇ

ਜੀ ਸਕੂਲ ਆਏ, ਜਗਦੀਸ਼ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤੇ ਪਾਸ਼ੀ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਟਿਊਸ਼ਨ ਰੱਖ ਲਈ।

ਕਿਸੇ ਘਰ ਵਿਚ ਏਨਾ ਅਮੀਰਾਨਾ ਠਾਠ ਜਗਦੀਸ਼ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖਿਆ। ਪਾਸ਼ੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਗੀਚੇ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਕਾਟ-ਤਰਾਸ਼ ਤੇ ਭਾਂਤ-ਸੁਭਾਂਤੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਵੇਖਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਫੇਰ, ਜਦ ਉਹ ਰੋਸ਼ਮੀ ਪਰਦਿਆਂ, ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਕਾਲੀਨਾਂ ਤੇ ਅਤਿ-ਆਧੁਨਿਕ ਫ਼ਰਨੀਚਰ ਨਾਲ ਸਜੇ ਡਰਾਇੰਗ-ਰੂਪ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤੇ ਪਾਸ਼ੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਚਾਹ ਪੀਣ ਬੈਠਾ ਤਾਂ ਉਸ ਮਾਹੌਲ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ ਏਨੀ ਨਿਗੂਣੀ ਜਿਹੀ ਲੱਗੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਟਿਊਸ਼ਨ ਕਰਨੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਏ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਅੱਧੋਰਾਣੇ ਸਨ, ਉਸ ਦੇ ਬੂਟ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੇ ਤੇ ਖਸਤਾ-ਹਾਲ ਸਨ ਤੇ ਪਾਸ਼ੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਬੜੀ ਗਰੀਬਤੀ ਤੇ ਤਰਸਯੋਗ ਸੀ। ਉਹ ਚਾਹ ਪੀਂਦਾ ਹੋਇਆ ਨਾਂਹ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਖ਼ਿਆਲ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਏਨੀ ਚੰਗੀ ਟਿਊਸ਼ਨ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾਉਣਾ ਨਿਰੀ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ।

ਅਖੀਰ ਚਾਹ ਪੀਣ ਅਤੇ ਪਾਸ਼ੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਪਾਸ਼ੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋ ਰੋਸ਼ਮੀ ਪਰਦਿਆਂ, ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਕਾਲੀਨਾਂ ਤੇ ਅਤਿ ਆਧੁਨਿਕ ਫ਼ਰਨੀਚਰ ਨਾਲ ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ ਕਮਰਾ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਤੇ ਉਥੇ ਵੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਨਿਗੂਣੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਸੀ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੋਣ ਤੱਕ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਨੱਬੇ ਰੁਪਏ ਮਿਲਣ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਵੀ ਸੀ।

ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਿਊਸ਼ਨ ਉਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਔਧਾ ਘੰਟਾ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਬੈਠ-ਉਠ ਕੇ ਕੱਟਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਸ਼ੀ ਛੁੱਟੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੁੰਦੀ। ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਚਾਹ ਆਉਂਦੀ ਫੇਰ ਦਸਾਂ-ਵੀਹਾਂ ਮਿੰਟਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪਾਸ਼ੀ ਆਉਂਦੀ ਫੇਰ ਉਸ ਦੀਆਂ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਦੀਆਂ ਬੜੀਆਂ ਚੰਚਲ ਗੱਲਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਤੇ ਫੇਰ ਕਿਤੇ ਜਾ ਕੇ ਗਣਿਤ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ। ਤਦ ਕਦੇ ਅਚਾਨਕ ਪਾਸ਼ੀ ਦੀ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਰੇਖਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲਝਣ ਆਉਂਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੋਤੇ ਵਾਂਗ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਪੁੱਛਦੀ, “ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਕਦੇ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ? ਇਹ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀਆਂ?”

“ਨਹੀਂ”, ਜਗਦੀਸ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਕੰਧ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਹੋਇਆ ਕਹਿੰਦਾ।

“ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ?”

ਜਗਦੀਸ਼ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਯ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਹਰ ਵਾਰ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਕਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ।

ਪਾਸ਼ੀ ਕਦੇ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਯ ਕਰਨ ਲੱਗਦੀ ਤੇ ਕਦੇ ਰੁੱਸ ਬਹਿੰਦੀ। ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ! ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਏ। ਤੁਸੀਂ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਇਸੇ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਇਸ ਸਾਲ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਏ।”

ਜਗਦੀਸ਼ ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਉਹ ਉਸ ਅਮੀਰਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਡਾਂਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ ਤੇ ਚੁੱਪ ਬਣਿਆ ਸਾਹਮਣੇ ਕੰਧ ਵੱਲ ਵੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ।

ਫੇਰ ਪਾਸ਼ੀ ਜਿਵੇਂ ਖੁਦ ਹੀ ਮੰਨ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ “ਚੰਗਾ, ਕੱਲ੍ਹ ਮੈਂ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਯ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਕਰ ਕੇ ਵਿਖਾ ਦਿਆਂਗੀ। ਇੱਕ ਵੀ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।”

ਤੇ ਫੇਰ ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਪੁੱਛਦੀ, “ਪਰ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਉਸ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਆਖਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਰੇਖਾਵਾਂ ਦੇ ਰਹੱਸ ਦਾ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲਾ ਲਿਆ?”

ਜਗਦੀਸ਼ ਮੁਸਕਰਾ ਪੈਂਦਾ ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਏਸ ਸਾਲ ਫੇਰ ਤੂੰ ਗਣਿਤ ਵਿਚ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਏਂ!”

ਪਾਸ਼ੀ ਝੱਟ ਕਹਿੰਦੀ, “ਤੁਸੀਂ ਵੇਖ ਲੈਣਾ ਏਸ ਵਾਰ ਮੈਂ ਫਸਟ ਕਲਾਸ ਨੰਬਰ ਨਾ ਲਏ ਤਾਂ!”

ਪਾਸ਼ੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਜਗਦੀਸ਼ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਜਹੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਦਾਖਿਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਉਦਾਸ ਹੋ ਉਠਦਾ। ਕਮਰੇ ਵਿਚਲੀ ਮੈਲੀ ਜਿਹੀ ਧੁੰਦ ਤੇ ਘੁਸਮੇਲੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਵੱਲ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਦਿਲ ਨਾ ਕਰਦਾ। ਨਿਗੂਣੇ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਖਾਣ ਲੱਗਦਾ ਤੇ ਉਹ ਥਕਵੇਂ ਜੇਹੇ ਵਿਚ

ਕੱਪੜੇ ਬਦਲਦਾ, ਮੂੰਹ ਹੱਥ ਧੋਂਦਾ ਅੰਗੀਠੀ ਵਿਚ ਕੋਲੇ ਪਾਉਂਦਾ ਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗਦਾ। ਕਦੇ ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਸਕੂਲ-ਮਾਸਟਰੀ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਖਿਰ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੀ ਹੈ? ਉਸ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਕੀ ਹੈ? ਕੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਿਆਂ ਤੇ ਇਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ ਬੀਤ ਜਾਵੇਗੀ? ਇੱਕ ਦਿਨ ਕਿੰਨੇ ਸੁਹਣੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਦੇ ਖ਼ਰਚ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਬੁੱਢੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਕਮਰ ਤੋੜ ਸੁੱਟੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਔਖਿਆਈਆਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਔਖਿਆਈਆਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰੀ ਵਿਚ ਜਗਦੀਸ਼ ਦੀ ਬੜੀ ਰੁਚੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਐਫ.ਐਸ.ਸੀ. ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਪਿਤਾ ਦੀ ਕਮਰ ਏਨੀ ਨਿਉਂ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਉਸ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਦਾ ਭਾਰ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੁੱਕ ਸਕਦਾ। ਦਿਨ-ਰਾਤ ਦੀ ਅਟੁੱਟ ਮਿਹਨਤ ਸਦਕਾ ਜਗਦੀਸ਼ ਐਫ.ਐਸ.ਸੀ. ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਅੱਗੋਂ ਮਾਇਕ ਔਕੜਾਂ ਕਰਕੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰੀ ਕਰਨੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ

ਸੀ। ਤਦ ਉਸ ਨੇ ਫੋਟੋ-ਫੋਟੋ ਕਮਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਬੀ.ਏ. ਕੀਤੀ ਸੀ ਤੇ ਫੇਰ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਛੇਵਾਂ ਸਾਲ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਿੱਧੀ ਲੀਕ ਬਣ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿੰਗ-ਮੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ ਸਾਫ਼ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਇੱਕ ਲੀਕ ਪਾਸੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਕੱਲੀ-ਕਾਰੀ ਧੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵਾਰਿਸ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿਆਹ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਕੋਠੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਉਹੇ ਜਿਹੀ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਚਲੀ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਟਿਊਸ਼ਨ ਦਾ ਇਹ ਤੀਜਾ ਮਹੀਨਾ ਸੀ। ਪਾਸੀ ਗਣਿਤ ਵਿਚ ਹੁਣ ਪੱਕੇ ਪੇਰਾਂ ਉਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਰੇਖਾ-ਗਣਿਤ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਕੰਧ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਸੋਚਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦਾ ਪਰ ਹੁਣ ਜਗਦੀਸ਼ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਕੰਧ ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਸੋਚਦਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਸੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਨਿਗੂਣੀ ਬਣਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਤੇ ਪਾਸੀ ਤੋਂ ਡਰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ-ਪਾਸੀ ਜੋ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਤਾਰ੍ਹਵੇਂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਪੈਰ ਰੱਖ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਪਾਸੀ ਜੋ ਉਸ ਨਾਲ ਓੜਕ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀ ਹੋਈ

ਕਦੇ ਅਚਾਨਕ ਰੁੱਸ ਬੈਠਦੀ ਕਦੇ ਪਾਰੇ ਵਾਂਗ ਤਿਲੁਕ ਪੈਂਦੀ। ਪਾਸੀ ਜੋ ਅਜਿਹੇ ਅਜੀਬ-ਅਜੀਬ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਦੀ ਕਿ ਜਗਦੀਸ਼ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦੇ ਪਾਉਂਦਾ ਤੇ ਫੇਰ ਪਾਸੀ ਜਿੰਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦੀ, ਓਨਾ ਹੀ ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਫ਼ਾਸਲਾ ਜੋ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ ਹੁਣ ਵੀ ਉਜੇ ਸੀ। ਕਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਪਾਸੀ ਦੇ ਰੋਸ਼ਮੀ ਕੱਪੜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੋਹ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸੁੰਗੜ ਜਾਂਦਾ। ਕਦੇ ਕਾਪੀ ਉਤੇ ਸਵਾਲ ਸਮਝਾਉਂਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਪਾਸੀ ਦੀਆਂ ਔਖਾਂ ਉਸ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਗੱਡੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਚਿਹਰਾ ਭਖਦਾ ਹੋਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ। ਕਦੇ ਪੈਨਸਿਲ ਫੜਾਉਂਦਿਆਂ ਜਾਂ ਕਿਤਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਪਾਸੀ ਦੀਆਂ ਉਂਗੁਲਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਛੋਹ ਜਾਂਦੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਹਰ ਉਠਦਾ।

ਅਜਿਹੇ ਮੌਕਿਆਂ ਉਤੇ ਅਚਾਨਕ ਉਸ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਪਾਸੀ ਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਆਉਣਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਤਦ ਪਾਸੀ ਬੜੀ ਸਾਫ਼ ਜਿਹੀ ਕੁੜੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਗਣਿਤ ਸੰਬੰਧੀ ਕਈ-ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਦੀ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬਹਿ ਕੇ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ। ਤਦ ਜਗਦੀਸ਼ ਫੇਰ ਉਹੋ ਰੋਸ਼ਮੀ ਛੋਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਭਖਣ ਲੱਗਦਾ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਸਿਹਰ ਉਠਦਾ। ਪਰ ਉਹ ਸਾਹਮਣੇ ਕੰਧ ਵੱਲ ਹੀ ਦੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਜਾਂ ਥੱਲੇ ਕਾਪੀ ਉਤੇ ਨਜ਼ਰ ਗੱਡੀ ਰੱਖਦਾ। ਆਖਿਰ ਪਾਸੀ ਰੁੱਸ ਬਹਿੰਦੀ ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਹੀ ਉਸ ਨਾਲ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤੇ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੇਗੀ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੇਗੀ।

ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਟਿਊਸ਼ਨ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਸੀ ਦੀ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਜਗਦੀਸ਼ ਦਾ ਜਾਣਾ-ਆਉਣਾ ਵੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਬੀਤੇ ਹੋਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕਿਸੇ ਲੰਮੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਵਰਗੀ ਬਣ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਸੀ। ਟਿਊਸ਼ਨ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਸੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਪਾਸੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚਾਹ ਉਤੇ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ। ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਿਲ ਹੋਣ ਉਤੇ ਪਾਸੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਮਸਤੇ ਕੀਤੀ, ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਵਤੀਰਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਨਫ਼ਰਤ ਸੀ ਜੋ

ਔਲਾਦ ਅਜਿਹਾ ਘਣ ਛਾਂਵਾਂ ਬੂਟਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਢਾਪੇ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਦੁਪਹਿਰ ਵਿਚ ਠੰਢੀਆਂ ਸੀਤਲ ਛਾਂਵਾਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਬੁਢਾਪੇ ਦੀ ਲਾਠੀ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਔਲਾਦ ਜਿਹਾ ਮਿੱਠਤਾ ਮੇਵਾ ਚੰਗੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਔਲਾਦ ਨੇਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਚੰਗੇ ਭਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਔਲਾਦ ਬੋਲਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਤਿੰਨ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ

ਨਿਮਾ ਡੱਲੇਵਾਲਾ
ਫੋਨ: 513-432-9754

ਔਲਾਦ ਬੁਢਾਪੇ ਦੀ ਲਾਠੀ

ਪਰਵਰਿਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਤੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਉਮੰਗ ਉਠਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਜਵਾਨ ਹੋਏ ਪੁੱਤ ਦੇ ਸਿਰ ਸਿਹਰੇ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਡੀਕ ਦੀਆਂ ਘੜੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡਦਾ ਹੋਇਆ ਆਖਿਰ ਉਹ ਦਿਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਪਿਛੇ ਪੁੱਤ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਜੰਨ ਤੋਂ ਰੁਪਈਏ ਵਾਰਦਾ ਹੈ; ਤੇ ਮਾਂ, ਨੂੰਹ-ਪੁੱਤ ਦੇ ਸਿਰੋਂ ਪਾਣੀ ਵਾਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਮਾਪੇ ਬੁਢਾਪੇ ਵੱਲ ਵਧਦੇ ਹਨ; ਤਿਵੇਂ-ਤਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਘਟਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਸ਼ਾ, ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਅਤੇ ਦਹਿਜ ਵਰਗੀਆਂ ਲਾਹਣਤਾਂ ਵਾਂਗ ਇਹ ਨਵੀਂ ਲਾਹਣਤ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਾਪੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਪੂਰੀ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਔਲਾਦ ਦਾ ਵੀ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ 'ਤੇ ਖਰੀ ਉਤਰੇ। ਬਚਪਨ ਵੇਲੇ ਮੇਢੇ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲਾ ਪਿਛੇ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਬੋਝ ਕਿਉਂ ਲੱਗਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ? ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਉਂਗਲ ਫੜ ਕੇ ਤੁਰਨਾ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੀ ਔਲਾਦ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਲਾਠੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ? ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਜੱਗ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜਨਮ ਦਾਤੇ ਜਦੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਕਦੀ ਵੀ ਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਘਾਟਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਔਲਾਦ ਮਾੜੀ ਨਿਕਲ ਜਾਣੇ ਤਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਭਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਸਭ ਸਿੱਕੇ ਖੋਟੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਔਲਾਦ ਚੰਗੀ ਨਿਕਲ ਜਾਣੇ ਤਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਧੀਆਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉਚੇਚਾ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜੱਗ ਦੇਖਣਾ ਵੀ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਉਹ ਜੱਗ ਵਿਚ ਆ ਹੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਪਰਾਏ ਧਨ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਪਰਾਇਆ ਧਨ, ਪਰਾਏ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪੁੱਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵੰਡਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਧੀਆਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਦਰਦ ਵੰਡਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਚਪਨ ਦੇ ਖਿਡੌਣਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੱਕ ਵਿਤਕਰਾ ਸਹਿਣ ਵਾਲੀ ਧੀ, ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਭੋਰਾ ਵੀ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਸਹਾਰ ਸਕਦੀ। ਸੋਚੋ ਕਿ ਮਾਂਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪੁੱਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਦਾ ਗਲਾਸ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਵੇਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਧੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਇਆ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਾਇਆ ਧਨ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪਰਾਏ ਘਰੋਂ ਆਈਆਂ ਨੂੰ ਬੇਗਾਨੀਆਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਂਜ, ਆਖਰੀ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬੇਗਾਨੀਆਂ ਹੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਔਲਾਦ ਮਾਂ ਦੀ ਗੋਦ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਅੱਗੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਫਿੱਕੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਗਹਿਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਮਹਿੰਗੇ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗੇ ਗਹਿਣੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਕਈ ਇਨਸਾਨ ਇਸ ਔਲਾਦ ਰੂਪੀ ਗਹਿਣੇ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹੀ ਚੱਲ ਵਸੇ, ਤੇ ਕਈ ਇਸ ਗਹਿਣੇ ਨੂੰ ਤਰਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨਸਾਨ ਮੰਦਿਰਾਂ, ਮਸੀਤਾਂ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਨੱਕ ਰਗੜਦਾ ਹੈ, ਮੜ੍ਹੀ-ਮਸਾਣੀਂ ਦੀਵੇ ਬਾਲਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਹੱਥ-ਕੰਡਾ ਅਜਮਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਦਿਨ-ਰਾਤ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਤੁਫ਼ਾਨਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਅਤੇ ਸਬਰਾਂ ਦੇ ਘੁੱਟ ਭਰ-ਭਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਕਾ-ਸਬੰਧੀ ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ 'ਅੱਗਾ ਨਾ ਪਿੱਛਾ, ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਏਂ?' ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਥਰਾਂ ਵਰਗੇ ਬੋਲਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਜ਼ਖਮ ਕਈ-ਕਈ ਦਿਨ ਹੰਝੁਆਂ ਦੀ ਮੱਲੂਮ ਲਾਲਾ ਕੇ ਵੀ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਔਰਤ ਨੂੰ ਜੇ ਕੋਈ ਬਾਂਝ ਜਿਹੇ ਮਿਹਣੇ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਮਾਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਦੇ ਇੰਨੇ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਵਿਚਾਰੀ ਖੁਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗਿਣ ਸਕਦੀ।

ਇਕ ਔਲਾਦ ਮਾੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕੱਠੀ ਕੀੜੀ ਪੁੱਜੀ ਅਤੇ ਬਣਾਈ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਰੋਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਔਲਾਦ ਚੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪੇ ਹੋਣ ਦਾ ਫਖ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਔਲਾਦ ਚੰਗੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਚੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਕੁਝ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਬਤ ਕੁਮਾਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਔਲਾਦ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਅੱਜ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਜਿਸ ਦੇ ਗੀਤ ਅੱਜ ਵੀ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਮੇਢੇ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਅੱਜ ਵੀ ਸਰਬਤ ਕੁਮਾਰ ਵਰਗੀ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਔਲਾਦ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਧਰ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਰਭੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਖਰੇ ਉਤਰੇ; ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਜ਼ਾਦੀ ਵਾਲਾ ਜਾਮ ਪਿਲਾਇਆ, ਤੇ ਆਪ ਸ਼ਹੀਦੀ ਵਾਲਾ ਜਾਮ ਪੀ ਗਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੰਮਣ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਦੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੁੱਲ ਤਾਂ ਮੋੜਿਆ ਹੀ, ਆਪਣੇ ਗਲ ਫਾਂਸੀ ਵਾਲਾ ਰੋਸਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਮਾਂ ਦੇ ਗੱਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਾਲਾ ਹਾਰ ਪਾ ਕੇ ਭਾਰਤ ਮਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਵੀ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ, ਉਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨੇਕ ਔਲਾਦ ਸਨ!

ਪਕਵਾਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੇ। ਬਚਪਨ ਅਤੇ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਜ਼ਮੀਨ-ਅਸਮਾਨ ਦਾ ਫਰਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬਚਪਨ ਅਤੇ ਬੁਢਾਪੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੋਨੋਂ ਉਮਰਾਂ ਵਿਚ ਸਹਾਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਸਹਾਰਾ ਦੇਣਾ ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਧਰਮ ਹੈ। ਜਿਉਂਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਕੀੜੀ ਸੇਵਾ ਧੁਰ ਦਰਗਾਹ ਤੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਰਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੜ੍ਹੀਆਂ 'ਤੇ ਬਾਲੇ ਦੀਵੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ।

ਪੁੱਤਰ

ਮਾਂ-ਪਿਓ ਚਾਹੇ ਹੋਵਣ ਮਹਾਰਾਜੇ। ਕੁਲ ਵਸਤਾਂ ਸੰਗ ਹੋਣ ਨਿਵਾਜੇ। ਸ਼ੀਸ਼ ਮਹੱਲੀ ਤਖਤ ਬਿਰਾਜੇ। ਝੰਡੇ ਝੁਲਣ ਵੱਜਣ ਵਾਜੇ। ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਭਾਵੇਂ ਹੋਣ ਮਹਾਨ। ਬਿਨ ਸੰਤਾਨ ਨਾ ਸੋਹਣ ਨਿਸ਼ਾਨ। ਪੁੱਤਾਂ-ਧੀਆਂ ਬਿਨਾਂ ਸੁੰਨਸਾਨ।

ਪੁੱਤਾਂ ਵਾਲਿਓ ਜਰਾ ਵਿਚਾਰ ਵੇਖੋ, ਮਾਂ ਦੇ ਗਲੇ ਦਾ ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਪੁੱਤਰ। ਸੁੱਖ ਸੁੱਖਦੇ ਰਗੜਦੇ ਨੱਕ ਮਾਪੇ, ਮੰਗਣ ਰੱਥ ਤੋਂ ਕਰ ਕਰ ਪੁਕਾਰ ਪੁੱਤਰ। ਮਿੱਠਾ ਮੇਵਾ ਤੇ ਤਾਰਾ ਅੱਖੀਆਂ ਦਾ, ਬਾਪੂ ਆਖਦਾ ਮੇਰਾ ਸਰਦਾਰ ਪੁੱਤਰ। ਕੁਲ ਬੰਸ ਮੇਰੀ ਵਧੂ ਹੋਰ ਅੱਗੇ, ਸਾਡੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਕਰੂ ਉੱਜਿਆਰ ਪੁੱਤਰ।

ਕੀ ਕੀ ਬੀਤਦੀ ਮਾਪੇ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਨੇ, ਜੇਕਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਦੇ ਬੀਮਾਰ ਪੁੱਤਰ। ਮਾਪੇ ਦੇਣ ਦਵਾਈਆਂ ਹਕੀਮ ਸੱਦਣ, ਸੁੱਖਾਂ ਸੁੱਖਦੇ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਵਾਜ਼ਾਰ ਪੁੱਤਰ। ਤੱਤੀ 'ਵਾ ਨਾ ਲੱਗੇ ਲਾਲਾਂ ਮੇਰਿਆਂ ਨੂੰ, ਠੰਢ ਨਾਲ ਨਾ ਜਾਣ ਠੰਢਿਆਰ ਪੁੱਤਰ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬੋਲਦੇ ਨੇ, ਪੈਦੀ ਗੰਢ ਹੈ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਪੁੱਤਰ।

ਦਸਰਥ ਡਿੱਗ ਮਹੱਲ ਤੋਂ ਚੂਰ ਹੋਇਆ, ਜਦ ਵਣਵਾਸ ਨੂੰ ਤੁਰੇ ਤਿਆਰ ਪੁੱਤਰ। ਮੌਤ ਜਦੋਂ ਅਭਿਮਨੂੰ ਦੀ ਸੁਣੀ ਅਰਜਣ, ਉਹਦੇ ਢਿਲਕ ਗਏ ਤੀਰ ਤਲਵਾਰ ਪੁੱਤਰ। ਮੋਰਧੁਜ ਦੇ ਨੈਣਾਂ 'ਚੋਂ ਮੀਰ ਬਰਸੇ, ਬੋਟੀ ਜਿਗਰ ਦੀ ਦੇਖੀ ਨਿਸਾਰ ਪੁੱਤਰ। ਯੂਸਫ਼ ਵਿਛੜਿਆ ਤਾਂ ਯਾਕੂਬ ਰੋਇਆ, ਕਦੋਂ ਹੋਣਗੇ ਫੇਰ ਦੀਦਾਰ ਪੁੱਤਰ।

ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਬਲੀ ਵੇਲੇ, ਰੋਈ ਰੂਹ ਉਹਦੀ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰ ਪੁੱਤਰ। ਕਹਿੰਦਾ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਓ ਘੁੱਟ ਕੇ ਪੱਟੀਆਂ ਨੂੰ, ਵੇਖ ਸਕਾਂ ਨਾ ਵਾਰ ਤਲਵਾਰ ਪੁੱਤਰ। ਸਰਵਣ ਪੁੱਤ ਜਦ ਛੱਡ ਸਰੀਰ ਦਿੱਤਾ, ਨਿਕਲੀ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਜਿੰਦ ਹਾਰ ਪੁੱਤਰ। ਐਪਰ ਪੰਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕਲਗੀ ਵਾਲਿਆ ਤੂੰ, ਜਿਹਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਵਾਰ 'ਤੇ ਚਾਰ ਪੁੱਤਰ।

ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰ ਗੱਭਰੂ/ਮੁਟਿਆਰ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸੋਹਣਾ ਤੇ ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ। ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਹਾਂ ਜਦੋਂ ਵਿਆਹ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਬੱਝ ਕੇ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਂਝਾ ਸੁਪਨ ਸਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਨੇਕ ਔਲਾਦ ਦਾ ਮਿੱਠਤਾ ਮੇਵਾ ਝੋਲੀ ਪਾ ਦੇਵੇ। ਜਦੋਂ ਮਾਂ ਦੀ ਕੁੱਖ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਉਤਾਵਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਦੇਖਣ ਲਈ ਉਂਗਲਾਂ 'ਤੇ ਗਿਣ-ਗਿਣ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨਵੇਂ ਜੀਅ ਦਾ ਨਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕਵਾਇਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਔਲਾਦ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮਕਸਦ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਪੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਰ ਬੁਰੀ ਬਲਾਅ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲੈਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਦੀ ਬੁਰਕੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਜੋ ਖੁਸ਼ੀ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਹੀ ਸਮਝ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਖੁਦ ਮਾਪੇ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਮਾਂ ਆਪ ਗਿੱਲੇ ਥਾਂ ਪੈ ਕੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੁੱਕੇ ਥਾਂ ਪਾ ਕੇ, ਆਪਣਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਗਾ ਸੀਰ ਪਿਲਾ ਕੇ ਜਵਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਵੱਧ ਦਿੱਤੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਅਤੇ ਘੱਟ ਦਿੱਤੇ ਵਕਤ ਦਾ ਵਹਿੰਦਾ ਪਾਣੀ ਕਈ ਵਾਰ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਉਮਰ ਭਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਅਸੀਂ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਂਦੇ-ਕਮਾਉਂਦੇ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੀਆਂ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਤੈਅ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਸਾਡੀ ਅਸਲ ਕਮਾਈ ਔਲਾਦ ਰੂਪੀ ਚੰਦਨ ਦੀ ਲੱਕੜੀ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਘੁਣ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕੁਦਰਤ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲਿਆ ਔਲਾਦ ਜਿਹਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਸਾਂਭਣਾ ਵੱਧ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ! ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਔਲਾਦ ਵੱਡੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ-ਤਿਵੇਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਵੇਲੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਇਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਾਲੀਮ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਸੰਸਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦਬਾਅ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਲਾਲਚ ਤੋਂ ਸੱਚੀ ਲਗਨ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ

ਇੱਥੇ ਧੀਆਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉਚੇਚਾ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜੱਗ ਦੇਖਣਾ ਵੀ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਉਹ ਜੱਗ ਵਿਚ ਆ ਹੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਪਰਾਏ ਧਨ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਪਰਾਇਆ ਧਨ, ਪਰਾਏ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪੁੱਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵੰਡਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਧੀਆਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਦਰਦ ਵੰਡਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਚਪਨ ਦੇ ਖਿਡੌਣਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੱਕ ਵਿਤਕਰਾ ਸਹਿਣ ਵਾਲੀ ਧੀ, ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਭੋਰਾ ਵੀ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਸਹਾਰ ਸਕਦੀ। ਸੋਚੋ ਕਿ ਮਾਂਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪੁੱਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਦਾ ਗਲਾਸ ਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਵੇਂ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਧੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਇਆ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਾਇਆ ਧਨ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪਰਾਏ ਘਰੋਂ ਆਈਆਂ ਨੂੰ ਬੇਗਾਨੀਆਂ ਕਹਿ

ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਂਜ, ਆਖਰੀ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬੇਗਾਨੀਆਂ ਹੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਔਲਾਦ ਮਾਂ ਦੀ ਗੋਦ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਅੱਗੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਫਿੱਕੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਗਹਿਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਮਹਿੰਗੇ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗੇ ਗਹਿਣੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਕਈ ਇਨਸਾਨ ਇਸ ਔਲਾਦ ਰੂਪੀ ਗਹਿਣੇ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹੀ ਚੱਲ ਵਸੇ, ਤੇ ਕਈ ਇਸ ਗਹਿਣੇ ਨੂੰ ਤਰਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇਨਸਾਨ ਮੰਦਿਰਾਂ, ਮਸੀਤਾਂ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਨੱਕ ਰਗੜਦਾ ਹੈ, ਮੜ੍ਹੀ-ਮਸਾਣੀਂ ਦੀਵੇ ਬਾਲਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਹੱਥ-ਕੰਡਾ ਅਜਮਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਦਿਨ-ਰਾਤ ਚਿੰਤਾ ਦੇ ਤੁਫ਼ਾਨਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰੇ ਅਤੇ ਸਬਰਾਂ ਦੇ ਘੁੱਟ ਭਰ-ਭਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਕਾ-ਸਬੰਧੀ ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ 'ਅੱਗਾ ਨਾ ਪਿੱਛਾ, ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਏਂ?' ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਥਰਾਂ ਵਰਗੇ ਬੋਲਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਜ਼ਖਮ ਕਈ-ਕਈ ਦਿਨ ਹੰਝੁਆਂ ਦੀ ਮੱਲੂਮ ਲਾਲਾ ਕੇ ਵੀ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਔਰਤ ਨੂੰ ਜੇ ਕੋਈ ਬਾਂਝ ਜਿਹੇ ਮਿਹਣੇ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਮਾਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਦੇ ਇੰਨੇ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਵਿਚਾਰੀ ਖੁਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗਿਣ ਸਕਦੀ। ਇਕ ਔਲਾਦ ਮਾੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕੱਠੀ ਕੀੜੀ ਪੁੱਜੀ ਅਤੇ ਬਣਾਈ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਰੋਲ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਔਲਾਦ ਚੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪੇ ਹੋਣ ਦਾ ਫਖ਼ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਔਲਾਦ ਚੰਗੀ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਚੰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਕੁਝ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਬਤ

ਕੁਮਾਰ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਔਲਾਦ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਅੱਜ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਜਿਸ ਦੇ ਗੀਤ ਅੱਜ ਵੀ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਮੇਢੇ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਅੱਜ ਵੀ ਸਰਬਤ ਕੁਮਾਰ ਵਰਗੀ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਔਲਾਦ ਦੀ ਤਮੰਨਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਧਰ, ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਰਭੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਖਰੇ ਉਤਰੇ; ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਜ਼ਾਦੀ ਵਾਲਾ ਜਾਮ ਪਿਲਾਇਆ, ਤੇ ਆਪ ਸ਼ਹੀਦੀ ਵਾਲਾ ਜਾਮ ਪੀ ਗਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੰਮਣ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਦੇ ਦੁੱਧ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੁੱਲ ਤਾਂ ਮੋੜਿਆ ਹੀ, ਆਪਣੇ ਗਲ ਫਾਂਸੀ ਵਾਲਾ ਰੋਸਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਮਾਂ ਦੇ ਗੱਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਾਲਾ ਹਾਰ ਪਾ ਕੇ ਭਾਰਤ ਮਾਂ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਵੀ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ, ਉਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨੇਕ ਔਲਾਦ ਸਨ!

ਪੁੱਤਾਂ ਵਾਲਿਓ ਜਰਾ ਵਿਚਾਰ ਵੇਖੋ, ਮਾਂ ਦੇ ਗਲੇ ਦਾ ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਪੁੱਤਰ। ਸੁੱਖ ਸੁੱਖਦੇ ਰਗੜਦੇ ਨੱਕ ਮਾਪੇ, ਮੰਗਣ ਰੱਥ ਤੋਂ ਕਰ ਕਰ ਪੁਕਾਰ ਪੁੱਤਰ। ਮਿੱਠਾ ਮੇਵਾ ਤੇ ਤਾਰਾ ਅੱਖੀਆਂ ਦਾ, ਬਾਪੂ ਆਖਦਾ ਮੇਰਾ ਸਰਦਾਰ ਪੁੱਤਰ। ਕੁਲ ਬੰਸ ਮੇਰੀ ਵਧੂ ਹੋਰ ਅੱਗੇ, ਸਾਡੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਕਰੂ ਉੱਜਿਆਰ ਪੁੱਤਰ।

ਕੀ ਕੀ ਬੀਤਦੀ ਮਾਪੇ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਨੇ, ਜੇਕਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਦੇ ਬੀਮਾਰ ਪੁੱਤਰ। ਮਾਪੇ ਦੇਣ ਦਵਾਈਆਂ ਹਕੀਮ ਸੱਦਣ, ਸੁੱਖਾਂ ਸੁੱਖਦੇ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਵਾਜ਼ਾਰ ਪੁੱਤਰ। ਤੱਤੀ 'ਵਾ ਨਾ ਲੱਗੇ ਲਾਲਾਂ ਮੇਰਿਆਂ ਨੂੰ, ਠੰਢ ਨਾਲ ਨਾ ਜਾਣ ਠੰਢਿਆਰ ਪੁੱਤਰ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬੋਲਦੇ ਨੇ, ਪੈਦੀ ਗੰਢ ਹੈ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਪੁੱਤਰ।

ਦਸਰਥ ਡਿੱਗ ਮਹੱਲ ਤੋਂ ਚੂਰ ਹੋਇਆ, ਜਦ ਵਣਵਾਸ ਨੂੰ ਤੁਰੇ ਤਿਆਰ ਪੁੱਤਰ। ਮੌਤ ਜਦੋਂ ਅਭਿਮਨੂੰ ਦੀ ਸੁਣੀ ਅਰਜਣ, ਉਹਦੇ ਢਿਲਕ ਗਏ ਤੀਰ ਤਲਵਾਰ ਪੁੱਤਰ। ਮੋਰਧੁਜ ਦੇ ਨੈਣਾਂ 'ਚੋਂ ਮੀਰ ਬਰਸੇ, ਬੋਟੀ ਜਿਗਰ ਦੀ ਦੇਖੀ ਨਿਸਾਰ ਪੁੱਤਰ। ਯੂਸਫ਼ ਵਿਛੜਿਆ ਤਾਂ ਯਾਕੂਬ ਰੋਇਆ, ਕਦੋਂ ਹੋਣਗੇ ਫੇਰ ਦੀਦਾਰ ਪੁੱਤਰ।

ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਬਲੀ ਵੇਲੇ, ਰੋਈ ਰੂਹ ਉਹਦੀ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰ ਪੁੱਤਰ। ਕਹਿੰਦਾ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਓ ਘੁੱਟ ਕੇ ਪੱਟੀਆਂ ਨੂੰ, ਵੇਖ ਸਕਾਂ ਨਾ ਵਾਰ ਤਲਵਾਰ ਪੁੱਤਰ। ਸਰਵਣ ਪੁੱਤ ਜਦ ਛੱਡ ਸਰੀਰ ਦਿੱਤਾ, ਨਿਕਲੀ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਜਿੰਦ ਹਾਰ ਪੁੱਤਰ। ਐਪਰ ਪੰਨ ਸਤਿਗੁਰ ਕਲਗੀ ਵਾਲਿਆ ਤੂੰ, ਜਿਹਨੇ ਹੱਸ ਕੇ ਵਾਰ 'ਤੇ ਚਾਰ ਪੁੱਤਰ।

-ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਫੋਨ: 510-730-5629

ਗ਼ਦਰ ਦੀ ਗੱਲ: ਹਮੇਂ ਰਾਹਜ਼ਨੋਂ ਕੀ ਗਰਜ਼ ਨਹੀਂ

ਗ਼ਦਰ ਸ਼ਤਾਬਦੀ

ਭਰਾ ਮਾਰ ਲੜਾਈ ਦੀ ਅੱਗ ਭੜਕਾਉਣ ਲਈ ਤੀਲੀਆਂ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ। ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਅਮਲ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਚੋਕੇ ਨੇ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸਦਭਾਵਨਾ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨ

ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ

1857 ਦੇ ਗ਼ਦਰ ਦਾ ਪੂਰਵ-ਕਾਲ, 1857 ਦਾ ਗ਼ਦਰ, ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀ, ਕਿਰਤੀ ਲਹਿਰ, ਨੌਜਵਾਨ ਭਾਰਤ ਸਭਾ; ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀਆਂ ਦਾ ਦੌਰ; ਆਈ.ਐੱਨ.ਏ. ਅਤੇ 1946 ਦੀ ਨੇਵੀ ਬਗ਼ਾਵਤ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦਾ ਅੰਤਰ-ਸਬੰਧ ਹੈ। 10 ਮਈ 1857 ਦੇ ਗ਼ਦਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ (10 ਮਈ ਦਾ ਦਿਨ) ਲੇਖ 'ਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਛੇਤਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਆਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। 1928 ਦੇ 'ਕਿਰਤੀ' ਵਿਚ 1857 ਦੇ ਗ਼ਦਰ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: "ਇਸ ਜੰਗ (1857) ਦੇ ਨਾਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣ 'ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਜ਼ੁਲਮ ਬੇਗੁਨਾਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਉਪਰ ਚਾਹਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਨਾ ਸਾਡੇ 'ਚ ਹੌਸ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਚ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।" ਪਰ ਡੇਢ ਸੌ ਸਾਲ ਬੀਤ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਅੱਜ ਵੀ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦਾ ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ

ਤਰਲਿਆਂ, ਅਰਜੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਝਾਕ ਛੱਡ ਕੇ ਨਿਵੇਕਲੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ।

ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਭ ਲਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ, ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਪੂਰਨ ਹੁਨਰ ਤੱਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਮੁਫਤ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਮਿੱਥਿਆ।

ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋਲ ਪਹਿਲੇ ਪੜਾਅ 'ਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਖਰੀ ਅਜ਼ਾਦੀ, ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦੀ ਹੋਈ ਇਹ ਸਮਾਜਵਾਦ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸਿਰਜੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਉਣ ਦੀਆਂ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਵੱਲ ਵਧਣ ਲਈ ਸਾਫ ਸੀ।

ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਹੈ ਜੋ ਕੌਮਾਂਤਰੀਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਉਘੜਵਾਂ ਨਮੂਨਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਹਰ ਗ਼ਦਰੀ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਕਾਰਜ ਮਿਥਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਗ਼ਦਰੀ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਮੁਕਤੀ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਡਟ

ਸਾਡੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੁਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਪੌਣ-ਪਾਣੀ ਸਮੇਤ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸੁਆਰਥਾਂ ਲਈ ਜੱਫਾ ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਸੋ, ਸਾਡੇ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਕਈ ਰੰਗਾਂ-ਢੰਗਾਂ ਦੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ।

ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਮਸਾਲ ਲੈ ਕੇ ਨਿਕਲੇ ਸੰਗਰਾਮੀਏ ਆਪ ਭਾਵੇਂ ਮਿਟ ਗਏ ਪਰ ਉਹ ਅਮਿੱਟ ਪੈੜਾਂ ਛੱਡ ਗਏ। ਇਨਕਲਾਬੀ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਚਿਰਾਗ ਬਾਲ ਗਏ। ਇਨਕਲਾਬੀ ਦਾ ਸੂਹਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਤੇ ਉੱਘਾ ਜਰਨੈਲ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਅਜਿਹੇ ਰੌਸ਼ਨ ਚਿਰਾਗਾਂ ਦੀ ਡਾਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ ਬਾਰੇ ਲਿਖੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਗੁੰਮਨਾਮ ਸੰਗਰਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੇਅਰ ਨਾਲ ਇਉਂ ਸਿਜਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ:

"ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਹੈ ਮੁਹਤਾਜੇ ਨੁਮਾਇਸ਼ ਫ਼ੈਜ਼ ਸ਼ਬਨਮ ਕਾ, ਅੰਧੇਰੀ ਰਾਤ ਮੇਂ ਮੋਤੀ ਲੁਟਾ ਜਾਤੀ ਹੈ ਗੁਲਸ਼ਨ ਮੇਂ"

ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਅੰਦਰ ਮੁੱਢਲਾ ਸਿਰਾ ਭਗਤਾਂ, ਸੂਫ਼ੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਨਾਲ

ਦਹਾੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦਾ ਮਾਡਲ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ, ਕਿਰਤੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਜੁਝਾਰੂਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ, ਸਾਡੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਵੀ ਮਹਾਨ ਆਦਰਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੁੱਟ-ਰਹਿਤ, ਜੰਗ-ਰਹਿਤ, ਭੈਅ-ਰਹਿਤ, ਗ਼ਮ-ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਸਿਤਮ-ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਹੀ ਜੜੇ ਨਗ਼ੀਨੇ ਨਵੇਂ ਸਮਾਜ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸਮਾਜ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਵਾਲਟਰ ਬੈਜ਼ਮਿਨ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

"ਹੁ ਕ ਮ ਰਾ ਨ ਜਮਾਤਾਂ, ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹਥਿਆ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਮਯਾਬ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਤੀਤ ਦੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਨਾਇਕਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਦਮਨ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗ਼ਲਤ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਭੰਡੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।"

ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੂਝ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਚੇਤਨਾ ਨਾਲ ਲੈਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਅਮਲ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਮਾਰਗ ਵੱਲ ਅੱਗੇ ਤੋਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੋਢੀ ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਆਪਣੇ ਲੇਖ 'ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਜਹਿਰ' ਵਿਚ ਇਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

"ਗੁਲਾਮੀ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਡਰ ਅਤੇ ਝੂਠ ਹੇਠਾਂ ਦਬੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਲਾਮੀ ਵਿਚ ਆਤਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਆਤਮਾ ਘੁਲ-ਘੁਲ ਕੇ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਆਦਮੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਹਨ ਤਾਂ ਗੁਲਾਮੀ ਦੂਰ ਕਰੋ ਅਤੇ ਜੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਪੈਦਾ ਕਰੋ।"

ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਮੁੱਦਿਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਵਾਲੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਲਾਭੇ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਫ਼ਿਰਕੂ, ਜ਼ਾਤ-ਪਾਤ, ਧਰਮ, ਇਲਾਕੇ ਆਦਿ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ

ਗ਼ਦਰ (ਉਰਦੂ), 24 ਮਾਰਚ 1914 ਵਾਲਾ ਅੰਕ

ਮਿਸਾਲ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਹਾਲਾਤ ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਜ਼ੋਰ ਫੜਨ ਮੌਕੇ ਸਨ, ਅੱਜ ਉਹ ਹਾਲਾਤ, ਮਸਲੇ ਅਤੇ ਵੰਗਾਰਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਜਰਬਾਂ ਖਾ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਹਿਜ਼ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਉਣਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਮੂੰਹ ਅੱਡੀ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਵੰਗਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ਼ਾਬਤ ਹੋਣ ਅਤੇ ਸਾਰਥਿਕ ਰਾਹ ਲੋਕਾਂ ਅੱਗੇ ਰੱਖਣਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਤੂੰ ਇਧਰ ਉਧਰ ਕੀ ਬਾਤ ਨਾ ਕਰ, ਯਹ ਬਾਤ ਕਿ ਕਾਫ਼ਲਾ ਕਿਉਂ ਲੁਟਾ, ਹਮੇਂ ਰਾਹਜ਼ਨੋਂ ਕੀ ਗਰਜ਼ ਨਹੀਂ, ਤੇਰੀ ਰਹਿਬਰੀ ਕਾ ਸਵਾਲ ਹੈ।

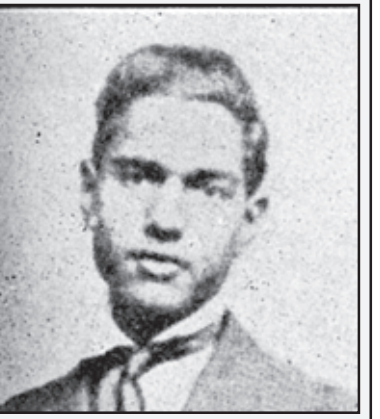
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੱਤਰਕਾਰ ਕੇ.ਐੱਸ. ਸੰਧੂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਉੱਘੇ ਨਾਵਲਕਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ 'ਸਫ਼ਰ ਤਾਂ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ' ਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਉਪਰੋਕਤ ਟੁਕੜੇ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਲੁੱਟੇ ਜਾ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ, ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਐਧਰ ਉਧਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਸਵਾਲ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਸੌਹਣ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ

ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ

ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ

ਕਿ 1857 ਦਾ ਗ਼ਦਰ, ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕੌਮੀ ਤਵਾਰੀਖ਼ ਦਾ ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਅਣਛੋਹਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੁੱਲ ਘੱਖਣਾ, ਪੜਤਾਲਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਫਰਵਰੀ 1926 ਦੇ 'ਕਿਰਤੀ' ਵਿਚ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਸਾਡੇ ਸੋਚਣ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਕਦਰ ਪਾ ਰਹੇ ਹਾਂ:

"ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਨਿਵਾਸੀ ਕਿਰਤੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ (ਗ਼ਦਰੀਆਂ) ਦੇ ਕੌਮੀ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਨੌਕਰਸਾਹੀ ਨੇ ਤਾਂ ਝੂਠ ਤੁਫਾਨ ਗੰਢ ਕੇ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਕੌਮੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ, ਜਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਦਨਾਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਂ ਖ਼ਲਕਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਹੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਕਦੀ-ਕਦੀ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਇਸ ਪਰਹੇਜ਼ ਨਾਲ ਕਿ ਇਸ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ... ਇੱਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ, ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਕੌਮ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ... ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਰਤੀ ਵੀਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਿਤਨੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜੇ ਇਸ ਦੀ ਰੁਪਏ ਵਿਚੋਂ ਟਕੇ ਭਰ ਜਿਤਨੀ ਵੀ ਕਦਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਵਿਚ ਮੱਦਦ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ਕਲ 'ਚ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।"

ਇਸ ਕਾਰਜ ਦੀ ਪੂਰਤੀ, ਸਥਾਪਤੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰੇ ਹੋਣ ਦੀ ਨਾ ਝਾਕ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਸ਼ਿਕਵਾ। ਇਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸ਼ ਵਿਰਾਸਤ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਹੀ ਸੰਭਾਲਣ, ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਲੋਅ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਉਦਮ ਜੁਟਾਉਣੇ ਪੈਣੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਉੱਠੀ: ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਪਹਿਲੀ ਲਹਿਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ 'ਚੋਂ ਬੇਰੀਆ ਬਿਸਤਰਾ ਗੋਲ ਕਰਕੇ ਸੰਪੂਰਨ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਮਿੱਥਿਆ।

ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਜਮਹੂਰੀ, ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖ (ਧਰਮ, ਹਰ ਬੰਦੇ ਦਾ ਜ਼ਾਤੀ ਮਾਮਲਾ ਹੈ) ਲੋਕ ਰਾਜ ਦਾ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕਿਆ।

ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮਿੰਨਤਾਂ,

ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰੇ। ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਇਹ ਨਿਵੇਕਲਾ ਅਤੇ ਮਾਣ-ਮੱਤਾ ਪੱਖ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਮਿੱਲਾਂ, ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਕਿਰਤੀਆਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲਿਆ।

ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸਿਰਕੱਢ ਬੁਲਾਰੇ 'ਗ਼ਦਰ' ਦਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਛਪਣਾ, ਹੱਥੋ-ਹੱਥੀ ਕਿੱਨੇ ਹੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਤੱਕ ਮੁਫਤ ਪਹੁੰਚਣਾ, 'ਗ਼ਦਰ ਦੀ ਗੁੰਜ' ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥ ਗਵਾਹ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਲਹਿਰ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਅਮਲ ਦਾ, ਕਹਿਣੀ ਅਤੇ ਕਰਨੀ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਜੀਦਗੀ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਸੀ। "ਬਲ ਹੁਆ ਬੰਧਨ ਛੂਟੇ, ਸਭ ਕਿਛੁ ਹੋਤਿ ਉਪਾਇ" ਅਤੇ 'ਗ਼ਦਰ' ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪੰਨੇ ਉਪਰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਕਰਨਾ:

"ਜੇ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ਸਿਰ ਧਰ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੋਰੀ ਆਉ।" ਗ਼ਦਰੀ ਸੰਗਰਾਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਥਾਹ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਭਰੀ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦਾ ਸਬੂਤ ਹਨ।

ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਮਾਤਰਮ, ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ, ਪਰਉਪਕਾਰ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਪੜਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਟਿਕੇ ਨਿਜਾਮ ਲਈ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ-ਮੁਰਦਾਬਾਦ! ਇਨਕਲਾਬ-ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦ ਵੱਲ ਪੁਲਾਘਾਂ ਅਗਲੇ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ ਹਨ।

ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਬੀਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਦੌਰਾਂ ਦੇ ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਜੁਝਾਰੂ ਪੱਖਾਂ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਸਾਮਰਾਜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹੋਂ ਉਥੇੜਨ ਲਈ ਕਾਰਗਰ ਹਥਿਆਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ।

ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ 'ਕਿਰਤੀ', ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਬਾਰੇ ਅਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:

"ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਮਾਨਸ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕਦਮ ਕਦਮ 'ਤੇ ਸੁਆਰਥ ਦੇ ਮਦ (ਨਸ਼ੇ) ਨਾਲ ਅੰਨ੍ਹੇ ਬੋਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰਉਪਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਯੁੱਧ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਯੁੱਧ ਦੇ ਕਈ ਰੰਗ ਹਨ।" ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਖੜ੍ਹੇ

ਜਾ ਜੁੜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਖ਼ਰੀ ਸਿਰਾ ਲੋਕ ਹਿਤੈਸੀ, ਕੌਮੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਰੋਕਾਰਾਂ, ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ, ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜੁਝਾਰਵਾਦੀ ਸਾਹਿਤ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲਹਿਰ ਨਿਰੰਤਰ ਵਗਦਾ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪੁੱਗਤ ਵਾਲੇ ਪੰਚਾਇਤੀ-ਜਮਹੂਰੀ ਰਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖ ਹੱਥੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਲੁੱਟ ਅਤੇ ਹਰ ਵੰਨਗੀ ਦੀ ਵਿਤਕਰੇਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਜਬਰ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟ ਕੇ ਨਵੇਂ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਵੱਲ ਵਧਦੇ ਲੋਕ-ਸੰਗਰਾਮ ਦੀ ਬੀਰ-ਗਾਥਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਅੱਜ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਹੈ। ਸਾਮਰਾਜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਬਦਲਿਆ ਰੂਪ ਅਤੇ ਰੰਗ ਢੰਗ ਜੇ ਕੁੱਲ ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਉਪਰ ਸਿੱਧੀ-ਅਸਿੱਧੀ ਧੌਸ, ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਨਾਲ ਅਪਣਾ ਸਿੱਕਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਹਾਬੜਿਆ

ਨੈਣ-ਨਕਸ਼

(ਸਫਾ 21 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਵਾਂਗ। ਭੰਨ'ਤੇ ਮੌਰ, ਤੇ ਤੌਲੀਏ ਵਾਂਗ ਨਿਚੋੜ ਕੇ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਪਾ'ਤਾ।

ਮੁੜਦੀ ਵਾਰ ਰਾਮ ਲਾਲ ਫਿਰ ਭਾਗੂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, 'ਵੇਖ ਲੈ ਲੱਛਮੀ ਕੀ-ਕੀ ਕਾਰ ਕਰਾਉਂਦੀ ਐ?'

'ਭਰਜਾਈ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਸੀ?'

'ਕਾਹਨੂੰ ਟਿੱਚਰਾਂ ਕਰੀ ਜਾਨੈਂ। ਮੈਂ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾਂ। ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ, ਲੈ ਕੇ ਤਾਂ ਬੜੇ ਮਿੱਠੇ ਬੋਲੇ ਨਾਲ ਗਿਆ ਸੀ, ਹੁਣ ਸਾਲਾ ਗਾਲੀ ਉਤਰ ਪਿਆ।'

'ਤਾਂ ਹੀ ਹੱਡ ਭਨਾ ਲਏ। ਸੱਚ, ਰਾਮ ਲਾਲ! ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਗਏ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਭਲਾ?'

'ਹੋ ਗਏ ਹੋਏ ਆਂ ਛੇ-ਸੱਤ ਮਹੀਨੇ।'

'ਵੇਖ ਲੈ ਗੁਰੂ ਤੇਰੇ ਨੇ ਵੀ ਰੰਨ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਐ।'

ਲੱਗ ਗਈ ਅੱਗ ਰਾਮ ਲਾਲ ਦੇ, 'ਕੀ ਕਿਹੈ?'

'ਤੇਰੇ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਵੀ ਰੰਨ ਐ।'

'ਹਰਮਜਾਦਿਆ ਪੈ ਗਈ ਦੇਸਤੀ ਨੂੰ ਅੱਗ।

ਮੂੰਹ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਬੋਲੀ ਹੁਣ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਦੇ ਤੀਵੀਂ ਦੇ ਕੋਲ ਦੀ ਨੂੰ ਲੰਘਿਆ ਹੋਣਾ, ਤੇ ਤੂੰ ਏਡਾ ਵੱਡਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾ'ਤਾ ਰੰਨ ਰੱਖਣ ਦਾ?'

'ਇਹੀ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨੂੰ। ਤੂੰ ਲੱਛਮੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੈਂ, ਤੇ ਉਹ ਰੰਨ ਦੇ ਜੁੱਤੀ ਫੇਰਦੈਂ।'

'...ਓਏ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹੈ, ਉਹ ਪੂਰਾ ਜਤੀ-ਸਤੀ ਐ, ਤੇ ਤੂੰ ਇਹ ਵੀ ਆਏ ਨੂੰ ਪਲੋਬਣ ਲਾ'ਤਾ ਪਈ, ਉਹ ਰੰਨ ਖੜਕਾਉਂਦਾ ਵੀ ਐ...ਠਹਿਰ ਜਾ ਓ ਤੇਰੀ...।'

ਤੇ ਰਾਮ ਲਾਲ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਹੱਥੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, ਤੇ ਦੇ ਲਿਆ ਭਾਗੂ ਰਾਮ ਵੀ ਗੋਡਿਆਂ ਹੇਠ। ਇਕਹਿਰੇ ਸਰੀਰ ਵਾਲੇ ਭਾਗੂ ਰਾਮ ਦੀ ਤਾਂ ਕਰ'ਤੀ ਹੱਡੀ-ਪੱਸਲੀ ਇਕ। ਜੁਬਾਤੇ 'ਚੋਂ ਲਹੂ ਵਗੇ। ਰਾਮ ਲਾਲ ਦੇ ਹੂਰੇ ਲੁਹਾਰ ਦੇ ਘਣ ਵਾਂਗ ਪੈਣ ਵਿਚਾਰੇ ਦੇ ਸਿਰ 'ਚ। ਉਹ ਹੇਠੋਂ ਆਖੇ, ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸੁਣ। ਉਹ ਤਾਂ ਲੈਣ ਦੇ...।

'ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਜੱਖਣਾ ਪੱਟਦੈਂ। ਤੈਨੂੰ ਤਾਂ ਅੱਜ ਮੈਂ ਜਿਉਂਦਾ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ।'

ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦੇ ਇਕ ਜਾਣੂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਆਹ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ-ਸੁਦਾਮਾ ਫਸ ਪਏ। ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਇਹ ਤਾਂ ਲਾਲੂ ਤੇ ਭਾਗੂ ਨੇ। ਉਹਨੇ ਕਲਾਵਾ ਭਰ ਕੇ ਰਾਮ ਲਾਲ ਪਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ, ਤੇ ਹੇਠੋਂ ਕੱਢਿਆ ਮਾੜੀ ਕਿਸਮਤ ਵਾਲੇ ਭਾਗੂ ਨੂੰ। ਦੋਏ ਮਸੀਂ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਤੋਰੇ।

ਸਵੇਰੇ 'ਕੱਠੀ ਕਰ 'ਲੀ ਰਾਮ ਲਾਲ ਨੇ

ਪੰਚਾਇਤ, ਪਈ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ 'ਤੇ ਭਾਗੂ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਤੀਵੀਂ ਰੱਖਣ ਦਾ।

ਸਰਪੰਚ ਨੇ ਜਦੋਂ ਭਾਗੂ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਤਲਬੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਪਰਿਊਆ ਦਾ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਗਿਆ। ਭਾਗੂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, 'ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਇਹਦਾ ਈ ਜਵਾਬ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਲੱਭੂ ਰਾਮ ਤੋਂ ਲੱਛਮੀ ਕਹਿ ਕੇ ਮਾਇਆ ਲੈਣ ਗਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਭੰਨ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਦੱਸਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਇਹ ਸੀ ਪਈ, ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਬੰਦਿਆਂ ਲਈ ਮਾਇਆ ਦੇਵੀ ਈ ਹੁੰਦੀ ਐ ਲੱਛਮੀ ਪਰ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤੇਹ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਇਹਨੂੰ ਜੁੱਤੀ ਹੇਠ ਰੰਨ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਹਨੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਗੱਲ ਈ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦਿੱਤੀ।'

ਪਰਿਊਆ 'ਚ ਰਾਮ ਲਾਲ ਦਾ ਸਿਰ ਤਾਂ ਭਾਗੂ ਰਾਮ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਸੀ, ਪਰ ਲਗਦਾ ਸੀ ਰੱਬ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਫਿਰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਅੰਤਿਕਾ:

ਰੱਬ ਹੀ ਬਣਿਆ ਫਿਰਦਾ ਏਥੇ ਰੱਬ ਰੱਬ ਕਰਦਾ ਬੰਦਾ। ਸੱਚੀਂ ਹੁਣ ਨੇ ਕਰਦੇ ਏਥੇ ਉਹਦੇ ਬੰਦੇ ਪੰਦਾ। ਅੱਖ ਨੂੰ ਪੱਟਦਾ ਖੌਰੇ ਕਾਹਤੋਂ ਨਹੀਂ ਡਰਦਾ ਪੁੱਠੇ ਕਾਰੇ ਉਹਦਾ ਚੋਲਾ ਪਾ ਕੇ ਮਾਰਨ ਰੱਬ ਨੂੰ ਹੀ ਲਲਕਾਰੇ।

‘ਰੰਗਲੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਚਾਈ’ ਸੀ.ਡੀ. ਅਤੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਅੱਗੇ ਵੰਗਾਰਾਂ

ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਾਉਣ ਅਤੇ ਵੇਚਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਹਿੱਸੇ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਵਰਗ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਖਦੇ, ਤੇ ਚਿੰਤਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਮਾਧਿਅਮ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਇਸੇ ਤੋਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਨੂੰ ਜੋਸ਼ੀਲਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਗੀਤ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਅੱਪੜਦੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਖਿਲਾਫ ਜੋਸ਼ ਠਾਠਾ ਮਾਰਦਾ ਰਹੇ, ਤੇ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਗੋਰਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਰੰਗ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣਾ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਏਜੰਡੇ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪੁਚਾਉਣ ਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਰੋਸ ਜਗਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਰਫ ਸਿਆਸੀ ਰੈਲੀਆਂ ਮੌਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਜੋੜਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਪਰ ਬਾਅਦ ‘ਚ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਵੋਟਾਂ ਤੋਂ ਚਾਰ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਕੋਲੋਂ ਗੀਤ ਗੁਆ ਕੇ ਚੈਨਲਾਂ ‘ਤੇ ਚਲਵਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ, ਪਰ ਹੁਣ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧਦਿਆਂ ਸੱਤਾਧਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਪੋਤਕੇ ਫੈਲਣ ਲਈ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ।

ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਅਵਾਮ ਤੱਕ ਪੁਚਾਉਣ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਇਸ ਸਹਾਰੇ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਮਨੋਰੰਜਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜੀ, ਸਗੋਂ ਮਨ ਦੇ ਵਲਵਲੇ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਮਸਾਲ ਜਗਦੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਤੁੜਕੇ ਰਾਹੀਂ ਸਾਧਾਰਨ ਲੋਕਾਈ ਤੱਕ ਪੁਚਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਖਾਲੀ ਜਾਣ ਦੇਣਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਗਵਾਰਾ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ!

ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਵਿਧਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਚੋਣ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ‘ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਪੰਜਾਬ’ (ਪੀ.ਪੀ.ਪੀ.) ਵੱਲੋਂ ਜਿਹੜੀ ਸੀ.ਡੀ. ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਰਿਲੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚਲੇ ਸੱਤੇ ਗਾਣੇ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਸੰਸਥਾਪਕ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣ ਕੇ ਜਾਪਦਾ ਕਿ ਲੀਡਰ ਹੁਣ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪਏ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਸਮਾਂ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਆਪਣੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਬਖੀਏ ਉਧੇੜਨ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਕ ਤੋਂ ਦੂਜੇ, ਤੇ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਤੀਜੇ ਤੱਕ ਮੂੰਹੋਂ-ਮੂੰਹੀਂ ਅੱਪੜਦੀ ਗੱਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਸਰਦਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

‘ਰੰਗਲੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਚਾਈ’ ਸੀ.ਡੀ. ਵਿਚ ਉਹ ਸਭ ਕੁੱਝ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ‘ਚੋਂ ਕੱਢਣ ਮਗਰੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਮੌਕੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਲਈ

ਦਰਦ ਦੀ ਗੱਲ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ, ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ, ਪਰਵਾਸ, ਕਿਸਾਨੀ, ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਘਰਾਣਿਆਂ, ਨਸ਼ਾਖੋਰੀ, ਸਿੱਖਿਆ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ‘ਤੱਕੜੀ’ ਅਤੇ ‘ਪੰਜੇ’ ਨੂੰ ਖੂਬ ਰਗੜੇ ਲਾਏ ਗਏ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਾਣਿਆਂ ਜ਼ਰੀਏ ਜੋ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਲੋਚਦਾ ਹਰ ਪੰਜਾਬੀ ਉਹੀ ਹੈ ਪਰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਚੂਹੇ ਬਿੱਲੀ ਵਾਲੀ ਖੇਡ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ ਸੱਤਿਆਨਾਸ ਤੋਂ ਸਵਾ ਸੱਤਿਆਨਾਸ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਬਦਲ ਦੀ ਗੱਲ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਦੀ ‘ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਪਾਰਟੀ’ ਬਣਾਉਣ ਵੇਲੇ ਵੀ ਤੁਰੀ ਸੀ ਪਰ ਸਰਮਾਏ ਦੀ ਘਾਟ ਜਾਂ ਲੋਕ ਮਨਾਂ ਤੱਕ ਘਰ ਕਰ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੁਦ ਇਹ ਕਬੂਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤੀਜੇ ਬਦਲ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ’।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ‘ਤੀਜੇ ਬਦਲ’ ਦੀ ਗੱਲ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਸਿਰੇ ਲੱਗੇਗੀ, ਇਹ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ‘ਜਾਗੋ ਪੰਜਾਬ ਯਾਤਰਾ’ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੀ.ਡੀ. ਜ਼ਰੀਏ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਹਲੂਣਨ ਤੱਕ ਦੇ ਉਦਮ ਤੋਂ ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ‘ਤੀਜੇ ਬਦਲ’ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਬਾਕੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਭਿੰਨ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ।

‘ਪੀ.ਪੀ.ਪੀ.’ ਦੀ ਇਸ ਸੀ.ਡੀ. ਵਿਚਲੇ ਸੱਤੇ ਗੀਤ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਆਈਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕਰਾਇਆਂ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਚੁੱਕਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤੀ ਸਖ਼ਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਸਭ ਸਮਝਦੇ ਨੇ। ਕੁੱਝ ਕੁ ਗੱਲਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ‘ਡਿਪਟੀ ਸੀ.ਐਮ.’ ‘ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ, ਢੀਡਮੇ ਅਤੇ ਭੁੰਦਤ’ ਤੇ ਤਵਾ, ਤੱਕੜੀ ਤੇ ਪੰਜੇ ਨੂੰ ਖੂਜੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰ।

ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਮੇਂ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਲੁੱਟੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਇੱਥੇ ਵਗਦੀ ਕਾਲੀ ਹਨੇਰੀ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹਣ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਸਿਰਜਣ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮਕਬੂਲ ਹੋਏ ਗੀਤ ‘ਸਾਈ’ ਵੇ ਸਾਡੀ ਫਰਿਆਦ ਤੇਰੇ ਤਾਈਂ ਦੀ ਤਰਜ਼ ‘ਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ, ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ‘ਕੇਸਰੀ ਪੱਗ’ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹੱਕ ‘ਚ ਡਟਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਹੈ:

ਸਾਈਂ ਵੇ ਰੰਗਲੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਚਾਈਂ, ਸਾਈਂ ਵੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪਤੰਗ ਨੂੰ ਉਡਾਈਂ, ਸਾਈਂ ਵੇ ਡੋਰ ਕਿਸੇ ਸੱਚੇ ਨੂੰ ਫਤਾਈਂ, ਸਾਈਂ ਵੇ ਲੋਟੂਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਨਾ ਲਿਆਈਂ, ਸਾਈਂ ਵੇ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੰਡੇ ਵੀ ਹਟਾਈਂ, ਸਾਈਂ ਵੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਘਟਾਈਂ,

ਸਾਈਂ ਵੇ ਵੈਰੀ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਈਂ। ‘ਸਾਈਂ’ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਇਸਾਰੇ ਨਾਲ ਲੁੱਟਣ ਵਾਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਲੋਟੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਨਵਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹਾਂ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਮੁੱਦੇ ਕਰਕੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ‘ਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ‘ਨੀਲੀਆਂ’ ਪੱਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਚੱਲੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਵੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸਾਰੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ‘ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਪੰਜਾਬ’ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਤਰਕ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਥੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਵਾ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਲਾਤਮਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੱਲ ਭਾਵੇਂ, ‘ਸਾਰਾ ਸੂਬਾ ਪੀ.ਪੀ.ਪੀ. ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਜੀ’ ਗੀਤ ਦੀ ਹੋਵੇ, ‘ਮਨਪ੍ਰੀਤ

ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਜਾਣੇ ‘ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਿੱਸੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਜਾਂ ਆਉਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

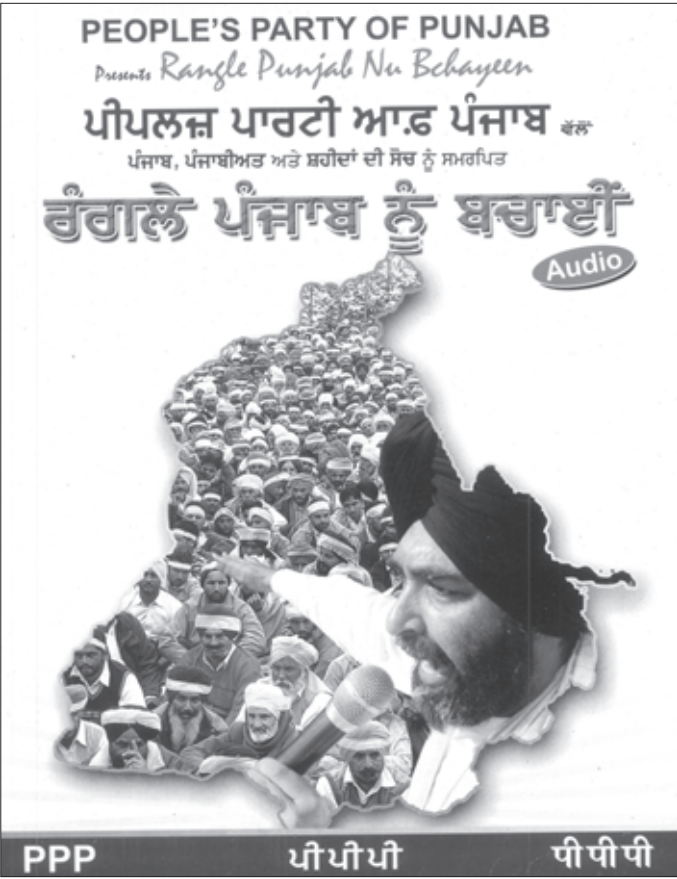
ਪੱਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਲੱਖ ‘ਮੁਫਤ’ ਸੀ.ਡੀ. ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪੁਚਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਪੱਕੀ ਹੈ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਇਹ ਉਦਮ ਕੀਤੇ ਜਾਇਆ ਕਰਨਗੇ।

ਇਸ ਸੀ.ਡੀ. ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੀਤ ਉਘੇ ਕਾਮੇਡੀਅਨ ਭਗਵੰਤ ਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਦਮ ਵੀ ਉਸੇ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਗੀਤਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਭਾਂ ਭਗਵੰਤ ਹੀ ਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਈਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕੈਸਿਟਾਂ, ਸੀ.ਡੀਜ਼ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ‘ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਟਕੋਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ, ਤੇ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਮੌਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪੁਚਾਉਣ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਉਸੇ ਸਿਰ ਬੋਝਦਾ ਹੈ।

ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਸੋਚ ਚੰਗੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕੱਦ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵਧਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਝੂਠੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ 2012 ਨਹੀਂ, 2017 ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਹੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਝੰਬੇ ਪਏ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਇਕਦਮ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਆਈ ਹੈ, ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪੁਲਾ ‘ਤੇ ਉਸਰ ਰਿਹਾ ਪੰਜਾਬ ਜ਼ਮੀਨੀ ਹਕੀਕਤਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸ ਕਦਰ ਦੂਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਕੋਈ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ। ਨੋਟਾਂ ਅਤੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵੱਟੇ ਵੋਟਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਿਸ ਕਦਰ ਖੋਰਾ ਲਾਇਆ, ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਸਾਰੇ ਵਾਕਫ਼ ਨੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਜਾਨ ਜੋਖਮ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਏਜੰਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਕੁੱਝ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਢਾਂਚਾ, ਅਧਿਕਾਰੀ, ਕਰਮਚਾਰੀ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਸੁਹਿਰਦ ਨੇ, ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਿਆ, ਤੇ ਲਾਲ ਬੱਤੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦਿਵਾਲਾ ਕਿਸ ਕਦਰ ਕੱਢਿਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅਣਜਾਣ ਨਹੀਂ ਪਰ ਗਲ-ਗਲ ਤੱਕ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਫਿੱਟ ਹੋਈ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਹੀ ਕਿ ਆਖਰ ਕੀਤਾ ਕੀ ਜਾਵੇ?

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਉਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਉਸੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਲਹੂ-ਲਹਾਣ ਕੀਤੀਆਂ। ਬੜੀ ਵਾਰ ‘ਆਜ਼ਾਦਾਂ’ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀਤੰਤਰ ਖਿਲਾਫ ਆਵਾਜ਼ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਗੱਲ

ਜਾਗੋ ਦੇਖੋ ਪੰਜਾਬ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ

ਹੈਲੋ ਹੈਲੋ ਹੈਲੋ ਜਾਗੋ ਦੇਖੋ ਪੰਜਾਬ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਘਰ ਦੇ ਦੀਵੇ ਲਾਈ ਅੱਗ ਲਟ ਲਟ ਬਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਇਹ ਗੁਰੂ ਪੈਗੰਬਰ ਪੀਰਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ, ਇਹ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ, ਹੈ ਯੋਧੇ ਬਲੀਆਂ ਬੀਰਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ, ਜਿਥੇ ਅੱਜ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦਾ ਰਾਜ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੈਲੋ ਹੈਲੋ ਹੈਲੋ ਜਾਗੋ ਦੇਖੋ ਪੰਜਾਬ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਘਰ ਹੀ ਨਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਜਾਵਾਂਗੇ ਕਿੱਥੇ, ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸੋਹਲੇ ਦੱਸੋ ਗਾਵਾਂਗੇ ਕਿੱਥੇ,

ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਨਾਨਕ ਬਹਾਵਾਂਗੇ ਕਿੱਥੇ, ਆਪਣੇ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਹੀ ਪਾਪ ਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੈਲੋ ਹੈਲੋ ਹੈਲੋ ਜਾਗੋ ਦੇਖੋ ਪੰਜਾਬ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਸਿਆਸਤੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਕਿਵੇਂ ਲਕੀਰਾਂ, ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਲੀਰਾਂ ਲੀਰਾਂ, ਲੁੱਟ-ਪੁੱਟ ਗਈਆਂ ਨੇ ਤਕਦੀਰਾਂ, ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਖਾਤਰ ਉਹ ਫਿਰ ਛੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੈਲੋ ਹੈਲੋ ਹੈਲੋ ਜਾਗੋ ਦੇਖੋ ਪੰਜਾਬ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਧਰਮੀ ਵੀ ਸਾਰੇ ਪਖੰਡੀ ਹੀ ਲੱਗਦੇ,

ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰ ਰਹੇ ਦੰਡੀ ਹੀ ਲੱਗਦੇ, ਮੌਕਾਪੁਸ਼ਤ ਤਿੰਤਰ ਖੰਡੀ ਹੀ ਲੱਗਦੇ, ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਡੇਰਾਵਾਦ ਮੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੈਲੋ ਹੈਲੋ ਹੈਲੋ ਜਾਗੋ ਦੇਖੋ ਪੰਜਾਬ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਰਵੀਦਾਸ ਸਮੋਇਆ, ਵੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਕਿਸ ਨੇ ਬੀਜ ਹੈ ਬੋਇਆ, ਕਿਸ ਪਾਪੀ ਦੁਸ਼ਟ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੈਲੋ ਹੈਲੋ ਹੈਲੋ ਜਾਗੋ ਦੇਖੋ ਪੰਜਾਬ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਆਪਣਿਆਂ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਬੇ-ਵਫਾਈ, ਹਰੇ ਇਨਕਲਾਬ ਬੀ ਜ਼ਹਿਰ ਮਿਲਾਈ,

ਖੋਹ ਲਿਆ ਪਾਣੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾਈ, ਜਾਨਲੇਵਾ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਦੌਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੈਲੋ ਹੈਲੋ ਹੈਲੋ ਜਾਗੋ ਦੇਖੋ ਪੰਜਾਬ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਗਾਲਤ ਵਾਂਗ ਭਿਖਾਰੀ, ਮਜ਼ਦੂਰ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਨਹੀਂ ਦਿਹਾੜੀ, ਸ਼ਰ੍ਹੇਆਮ ਲੁੱਟਦੇ ਪਏ ਵਿਓਪਾਰੀ, ਅਨਾਜ ਗੁਦਾਮਾਂ ‘ਚ ਪਿਆ ਸੜ-ਗਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੈਲੋ ਹੈਲੋ ਹੈਲੋ ਜਾਗੋ ਦੇਖੋ ਪੰਜਾਬ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।
ਘਰ ਘਰ ਕੈਂਸਰ ਰੋਗ ਹੈ ਹੋਇਆ, ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ ਨਵਾਂ ਨਰੋਆ, ਪੰਜਾਬੀ ਚਿਹਰਾ ਹੈ ਅੱਧ ਮੋਇਆ,

**ਕੀ ਮੈਂ
ਝੂਠ
ਬੋਲਿਆਂ...**

**ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ
ਟਹਿਣਾ***

*ਫੋਨ: 91-98141-78883

ਕਰਕੇ ਜਿੱਤਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਬਾਅਦ ‘ਚ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਵੱਗ ‘ਚ ਜਾ ਰਲੇ। ਬੜਿਆਂ ਨੇ ਆ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੀ ਤਕਦੀਰ ਬਦਲਣ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਹੈ, ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਤਾ ਛੱਡਿਆ ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਵਰਗੇ ਬਣ ਗਏ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਲੋਕ ਸੋਚਦੇ ਨੇ ਕਿ ‘ਚੰਗੇ’ ਦੀ ਉਮੀਦ ਛੱਡੋ, ਸਭ ਨੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਹੂ ਪੀਣੈ; ਅੱਜ ਜਿਹੜਾ ਜੋ ਦਿੰਦੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਣੋ।

ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਕਿੰਨੀ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰੀ ਏ, ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਇੰਨੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਏ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਦੇ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਸੌ ਬਦਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਗਹਿਣੇ ਪਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਕੀਤਾ ਕੀ ਜਾਵੇ? ਹੱਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ, ਬੰਦਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਾਵੇ ਕਿੱਧਰ?

ਲੋਕ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਨੇ; ਉਸ ਨਾਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਰ ਵੀ ਰਹੇ ਨੇ ਪਰ ਤੁਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਸਵਾਲ ਉਠਣੇ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਕਈ ਤੁਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਇਹ ਸੋਚਦਿਆਂ ਕਿ ਹਾਲੇ ਉਸ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਵਕਤ ਲੱਗ ਜਾਵੇ, ਤੇ ਜਦੋਂ ਉਹਦਾ ਵਕਤ ਆਵੇਗਾ, ਉਦੋਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਕਿਹੜੇ ਪਾਸੇ ਮੋੜ ਕੱਟੇਗੀ? ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਉਹ ਦੜ ਵੱਟੀ ਬੈਠੇ ਨੇ।

ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਨਾ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨੇ, ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਹੁਤੇ ਹੱਕ ‘ਚ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੇ ਕਿ ਤਾਏ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ‘ਚ ਪੌਣੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਰਹਿਣ ਮਗਰੋਂ ਉਹਨੂੰ ਇਕਦਮ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦਾ ਖਿਆਲ ਕਿਉਂ ਆਇਆ? ਕਈਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣੈ ਕਿ ਉਹਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਦੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ‘ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ ਆਫ ਪੰਜਾਬ’ ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਨਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ‘ਚ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਤੇ ਕਈਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਤੁਰਨ ਵਾਲੇ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਵੀ ਉਤਨਾ ਦੁੱਧ ਧੋਤਾ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਗੱਲਾਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਦੀਆਂ ਵੀ ਠੀਕ ਨੇ, ਤੇ ਸੋਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੀ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਵੱਡੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਖੋਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਚੰਗੀ ਵੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ‘ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੀ ਵੀ। ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਆਗੂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਸੰਭਾਲੇ ਜਿਹੜਾ ਸੱਚੀਂ-ਮੁੱਚੀਂ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ‘ਰੰਗਲੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਚਾਈ’ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ‘ਤੇ ਦਿਲੋਂ ਅਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਤਰਾਜ਼ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ।

ਕਾਵਿ-ਸੰਸਾਰ

ਏਥੇ ਜਾਪਦਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਸੂਰਜ ਹੀ ਢਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੈਲੋ ਹੈਲੋ ਹੈਲੋ ਜਾਗੋ ਦੇਖੋ ਪੰਜਾਬ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਵਿਦਿਆ ਵੀਚਾਰੀ ਦੀ ਹੋਈ ਖੁਆਰੀ, ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਕੁਰਪਸਨ ਬਿਮਾਰੀ, ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਗਈ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਸਰਕਾਰੀ, ‘ਆਦਮਪੁਰੀ’ ਮੀਡੀਏ ਨੂੰ ਈ-ਮੇਲ ਘੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੈਲੋ ਹੈਲੋ ਹੈਲੋ ਜਾਗੋ ਦੇਖੋ ਪੰਜਾਬ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ...। ਪੰਜਾਬ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ...।

-ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਆਦਮਪੁਰੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਅੰਨ੍ਹੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਦਾਨ' ਨੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਗੱਡੇ ਝੰਡੇ

ਨਾਵਲਕਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਰਚਿਤ ਨਾਵਲ 'ਤੇ ਬਣਾਈ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਅੰਨ੍ਹੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਦਾਨ' 68ਵੇਂ ਵੀਨਸ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਫਿਲਮ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ

(ਇੰਡੀਅਨ ਫਿਲਮ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ) ਨੇ ਬਣਵਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਇਸੇ ਸਾਲ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਬਰਿੰਡਾ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਰੋਲ ਸੈਮੂਅਲ ਜੌਹਨ ਨੇ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਲਾਕਾਰ, ਪੇਸ਼ਵਰ ਕਲਾਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਇਹ ਵੱਖਰਾ ਤਜਰਬਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਕਾਮਯਾਬ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਫਿਲਮ ਦਾ ਮੁੱਖ ਥੀਮ ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ। ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਪੀੜ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਹਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਰਿਸਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਪੁੰਦ ਵਾਲੀ ਇਕ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪਿੰਡ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜਾਗਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਖਬਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਕੋਈ ਘਰ ਢਾਂਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਸਲਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੰਨੀ ਠੰਢ ਵਿਚ ਘਰਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਢੋਈ ਹੁਣ ਕਿੱਥੇ ਹੋਵੇਗੀ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਫਿਕਰਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਰਹੇ ਇਕ ਹੋਰ ਟੱਬਰ ਦਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਇਸ ਅਨਿਆਂ ਖਿਲਾਫ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਦਿਨ ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਡਾ ਮੇਲੂ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਰਿਕਸ਼ਾ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਹੜਤਾਲ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਕੱਟੇ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਈ ਤਾਂਘ ਬੈਠੀ ਹੈ ਜੋ ਗਾਹੇ-ਬਗਾਹੇ ਸਿਰ ਚੁੱਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਤਾਂ ਵਿਚ ਵਗ ਰਹੇ ਲਹੂ ਨੂੰ ਗੜੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪੋਟਾ-ਪੋਟਾ ਜ਼ਖਮੀ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਮੇਲੂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਅੱਚੇਆਈ ਵਿਚ ਲੰਘਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਦਾਰੂ ਉਡਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈਵੇਂਦਾਂ ਦੇ ਜੀਣ-ਥੀਣ, ਤੰਗੀਆਂ-ਤੁਰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ

ਨਾਵਲਕਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ

ਮੇਲੇ 31 ਅਗਸਤ ਤੋਂ 10 ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ ਲੱਗਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਅਜਿਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿਸੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਫਿਲਮ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਾਲੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਬੜੇ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਨ। ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ

ਸੈਮੂਅਲ ਜੌਹਨ ਜਿਸ ਨੇ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਮੇਲੂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ।

ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਦਿਆਲੋ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੀ ਅਦਾਕਾਰਾ ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ।

ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਅੰਨ੍ਹੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਦਾਨ' ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਲੜ ਰਹੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਖੁਣੀ ਗਈ ਅਧੀਨਗੀ ਨੂੰ ਤੁਣਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਧੀਨਗੀ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਸਤਹਿ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਵਾਲੀ ਹਲਚਲ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀ ਅਤੇ ਇਹੀ ਗੱਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਲਾਚਾਰੀ ਦਾ ਰੂਪ ਵਟਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਲੜੀ ਤੁਰਦੀ ਅਤੇ ਲੋਅ ਫੁੱਟਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲਾਚਾਰੀ ਦੀ ਬਰਫ ਪਿਘਲਣ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਇਮੈਨੂਅਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ।

ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਫਿਲਮਸਾਜ਼ ਮਰਹੂਮ ਮਣੀ ਕੌਲ ਦਾ ਵੀ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਫਿਲਮ ਦੇ 'ਕ੍ਰੀਏਟਿਵ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ' ਸਨ। ਇਹ ਫਿਲਮ ਭਾਰਤੀ ਕੌਮੀ ਫਿਲਮ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ

ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦੇ ਮੇਲੂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਖਰਕਾਰ ਜਾਣਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ? ਉਸ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਕੀ ਹੈ? ਹੋਰ

ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਅੰਨ੍ਹੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਦਾਨ' ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਲੜ ਰਹੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ ਖੁਣੀ ਗਈ ਅਧੀਨਗੀ ਨੂੰ ਤੁਣਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਧੀਨਗੀ ਬਹੁਤ ਤੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਉੱਠਣ-ਬੈਠਣ, ਰਹਿਣੀ-ਬਹਿਣੀ, ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਅਤੇ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਅਕਸਰ ਝਾਤੀਆਂ ਮਾਰਦੀ ਹੈ। ਸਤਹਿ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਵਾਲੀ ਹਲਚਲ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀ ਅਤੇ ਇਹੀ ਗੱਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਲਾਚਾਰੀ ਦਾ ਰੂਪ ਵਟਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਲੜੀ ਤੁਰਦੀ ਅਤੇ ਲੋਅ ਫੁੱਟਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਲਾਚਾਰੀ ਦੀ ਬਰਫ ਪਿਘਲਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਇਸ ਅਧੀਨਗੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੂਖਮ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੁੱਝਾ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। 'ਅੰਨ੍ਹੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਦਾਨ' ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਫੀਚਰ ਫਿਲਮ ਹੈ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਉਹ ਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਵੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ 1995 ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰਾਫਿਕ ਆਰਟਿਸਟ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਣੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਪੋਸਟ-ਗਰੈਜੂਏਸ਼ਨ ਕਰ ਲਈ। 2001 ਵਿਚ ਪੁਣੇ ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਫਿਲਮ

ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਸੱਜੇ) ਬਰਿੰਡਾ ਵਿਖੇ ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ।

ਸੰਸਥਾ 'ਫਿਲਮ ਐਂਡ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ' ਤੋਂ ਫਿਲਮ ਡਾਇਰੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ। 2002 ਤੋਂ 2006 ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਅਧੀਨ ਕਹੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ 'ਤੇ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸੰਗੀਤ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਈਆਂ। 'ਅੰਨ੍ਹੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਦਾਨ' ਦੀ ਪਟਕਥਾ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਨੇ ਆਪ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ 'ਚ ਸੈਮੂਅਲ ਜੌਹਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ

ਮੱਲ ਸਿੰਘ, ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ, ਧਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਇਮੈਨੂਅਲ ਸਿੰਘ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਲੱਖਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਮਖਣਾ ਨੇ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੇ ਡਾਇਲਾਗ ਨਾਵਲ ਦੇ ਲੇਖਕ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਸਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਛੋਹਾਂ ਕੈਥਰੀਨ ਲੋਬ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਕੋਮਰੇ ਦੇ ਜੌਹਰ ਸੱਤਿਆ ਰਾਏ ਨਾਗਪਾਲ ਦਿਖਾਏ ਹਨ। ਸਾਊਂਡ ਮੰਦਰ ਕੁਲਕਰਨੀ ਦੀ ਹੈ। ਸੰਪਾਦਨ ਦਾ ਕੰਮ ਉਜਵਲ ਚੰਦਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮੁਹੰਮਦ ਰਫੀ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਣ ਜਾਣਾ

ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਮਰਹੂਮ ਮੁਹੰਮਦ ਰਫੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤੁਆਚ ਦਾ ਮੁਹਤਾਜ ਨਹੀਂ। 24 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਮਜੀਠਾ ਰੋਡ 'ਤੇ ਪਿੰਡ ਕੋਟਲਾ ਸੁਲਤਾਨ ਸਿੰਘ ਵਿਖੇ ਜਨਮੇ ਮੁਹੰਮਦ ਰਫੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਅਲੀ ਮੁਹੰਮਦ ਸੀ ਜੋ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੀ ਹਜ਼ਮਤਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਵਧੀਆ ਕੁੱਕ ਵੀ ਸਨ। ਪਿੰਡ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰਫੀ ਦੇ ਜਮਾਤੀ ਰਹੇ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾ, ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਸਮਰਾ ਤੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਫੀਕੋ (ਰਫੀ ਦਾ ਘਰ ਦਾ ਨਾਂ) ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਬੜਾ ਸ਼ੌਕ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਚੌਥੀ ਕਲਾਸ ਤੱਕ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਤਕਰੀਬਨ 1936 ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਜੱਦੀ ਪੁਸ਼ਤੀ ਮਕਾਨ ਸਿਰਫ 1400 ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਵੇਚ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਗਾਇਕੀ 'ਚ ਰੁਚੀ ਰੱਖਣਾ ਪਿਤਾ ਹਾਜੀ ਅਲੀ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਹਾਮਿਦ, ਮੁਹੰਮਦ ਰਫੀ ਅੰਦਰ ਲੁਕੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਪਛਾਣ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਗਾਇਕ ਬਣਾਉਣ 'ਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। 1935-36 'ਚ ਰਫੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਲਾਹੌਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਗੀਤ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਗੁਲ ਬਲੋਚ' ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਬੋਲ ਸਨ 'ਸੋਹਣੀਏ ਹੀਰੀਏ ਨੀ ਤੇਰੀ ਯਾਦ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਤਾਇਆ।' ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਸਟਰ ਨਜ਼ੀਰ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਲੈਲਾ ਮਜਨੂੰ' ਲਈ ਵੀ ਗਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਮਹਿਜ਼ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ-ਦੋ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਅਦਾਕਾਰੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਬਾਅਦ 'ਚ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਰਫੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਨੌਸ਼ਾਦ ਸਾਹਿਬ

ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਬਨ 150 ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਗਾਇਆ। ਰਫੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਇਕ ਖਾਸੀਅਤ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਿਸ ਵੀ ਕਲਾਕਾਰ ਲਈ ਗਾਇਆ, ਉਸ ਕਲਾਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁਹੰਮਦ ਰਫੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਫਿਲਮਾਏ ਜਾਣ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਢੁਕਵੀਂ ਲੱਗਦੀ। 1974 ਤੋਂ 1977 ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੈਸਟ ਸਿੰਗਰ ਦਾ ਐਵਾਰਡ, 1960 ਵਿਚ 'ਚੌਦਵੀਂ ਕਾ ਚਾਂਦ ਹੋ' ਗੀਤ ਲਈ ਫਿਲਮ ਫੇਅਰ ਐਵਾਰਡ ਤੇ 'ਬਾਬੁਲ ਕੀ ਦੁਆਏ ਲੋਤੀ ਜਾ' ਗੀਤ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਐਵਾਰਡ ਵੀ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਗੀਤ ਬਾਰੇ ਰਫੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇੰਤਕਾਲ ਤੋਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਉਰਦੂ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ 'ਸ਼ਮੂ' 'ਚ ਇਕ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ 'ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਗੀਤ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਮੇਰੀ ਬੇਟੀ ਦੀ

ਸ਼ਾਦੀ ਸੀ। ਕਲਪਨਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ 'ਚ ਮੈਨੂੰ ਇੰਜ ਲੱਗਾ ਕਿ ਮੇਰੀ ਬੇਟੀ ਵਿਦਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਲਈ ਦੁਆ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਹ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦਿਆਂ ਸੱਚੀਂ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ 'ਚ ਅੱਥਰੂ ਸਨ।' ਰਫੀ ਵੱਲੋਂ ਗਾਏ ਗੀਤ 'ਓ ਦੁਨੀਆ ਕੇ ਰਖਵਾਲੇ', 'ਸੁਹਾਨੀ ਰਾਤ ਢਲ ਚੁਕੀ', 'ਵਕਤ ਕੇ ਦਿਨ ਔਰ ਰਾਤ, ਯਾਦ ਨਾ ਜਾਏ', 'ਮੈਂ ਜੱਟ ਯਮਲਾ ਪਗਲਾ ਦੀਵਾਨਾ', 'ਪੱਥਰ ਕੇ ਸਨਮ', 'ਤਕਦੀਰ ਕਾ ਫਸਾਨਾ', 'ਹਮ ਤੁਮਸੇ ਯੁਦਾ ਹੋ ਕੇ', 'ਕਹਾਂ ਜਾ ਰਹਾ ਹੈ ਤੂੰ ਐ ਜਾਨੇ ਵਾਲੇ' ਅੱਜ ਵੀ ਹਰ ਇਕ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ 'ਤੇ ਹਨ। ਹਿੰਦੀ ਗੀਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਫੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਈ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤ 'ਜੱਗ ਵਾਲਾ ਮੇਲਾ', 'ਕੈਸੀ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਬਣੀ ਤਕਦੀਰ', 'ਤੇਰੇ ਇਸਕੇ ਚਾਨਣੀ', 'ਅਸਾਂ ਯਾਰ ਦੇ ਨਜ਼ਾਰੇ ਵਿਚੋਂ ਰੱਬ ਵੇਖਿਆ', 'ਕੌਣ ਕਿਸੇ ਦਾ ਖਾਂਦਾ ਬਣੀ ਦਾਣਾ ਪਾਣੀ' ਤੇ 'ਲਾਈਆਂ ਤੇ ਤੋਤ ਨਿਭਾਵੀਂ' ਵੀ ਗਾਏ। 31 ਜੁਲਾਈ 1980 ਨੂੰ ਉਹ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਏ।

PUNJABI CULTURAL SOCIETY OF CHICAGO

Proudly Presents

17th PUNJABI SPORTS FESTIVAL

SUNDAY, AUGUST 7, 2011, Time 9am-5pm at

COMMUNITY RECREATION CENTER, 120 OAK ST. ADDISON, IL. 60101

KABADDI, VOLLEYBALL, SOCCER, ATHLETICS, MUSICAL CHAIRS, YOGA,
BHANGRA AEROBICS, KIDS' EVENTS & MUCH MORE.

Free entry, Complimentary Breakfast & Lunch, Enjoy Family Style Fun, All day Sports Festival. All Teams Register by July 31, 2011. Team Registration fee is \$50 & Individual Sports \$5 per person.

PCS Basketball Tournament Saturday, August 6, 2011, Time 9am-5pm at
Community Recreation Center, 120 Oak St. Addison, IL. 60101

For More Information Please Contact: (847) 359-5PCS, Balwinder S Girn (847)-532-0610,
Baljit Sidhu (630) 862-0941, Avind Gakhhal (847) 705-1440 or any PCS Officials

ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਭਾ

PUNJABI CULTURAL SOCIETY OF CHICAGO
P.O. BOX 1244, PALATINE, IL. 60078

E- mail: info@PCSChicago.org or Visit www.PCSChicago.org

ਸ਼ੇਰ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਸਪੋਰਟਸ ਐਂਡ ਕਲਚਰਲ ਕੱਲਬ (ਸ਼ਿਕਾਗੋ)

ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਕਬੱਡੀ ਕੱਪ 4 ਸਤੰਬਰ, 2011 (ਐਤਵਾਰ)

at BUSSE WOODS FOREST PRESERVE SOUTH, Elk Grove Village- IL

ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ

ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਗਿੱਲ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਆਫ ਵਾਕੀਗਨ (ਪਿੰਡ ਗਿੱਲ, ਲੁਧਿਆਣਾ) ਵਲੋਂ

ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਕਬੱਡੀ ਦਾ ਦੂਜਾ

ਸਵਰਗੀ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਪੁੰਨੀਆ ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੋਤੇ ਸ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁੰਨੀਆ ਵਲੋਂ

ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ

ਸ. ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਭੱਟੀ

ਮਿਡਵੈਸਟ ਦਾ ਲੋਕਲ ਇਨਾਮ

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਤੇ ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ (ਕਰਾਊਨ ਪੁਆਇੰਟ, ਇੰਡੀਆਨਾ) ਵਲੋਂ

ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ

ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ

ਗੈਸਟ ਆਫ ਆਨਰ

ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਪ੍ਰਸਿਧ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕਾ ਸਤਵਿੰਦਰ ਬਿੰਟੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗੀ

ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਨਾਮੀ ਕਬੱਡੀ ਖਿਡਾਰੀ ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਦੇ ਜੌਹਰ ਵਿਖਾਉਣਗੇ

ਗੋਲਡਨ ਸਪਾਂਸਰ

ਮਿਲਵਾਕੀ: ਹਰਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਰੀਵਾਲ, ਡਾ. ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਸਤੀਸ਼ ਭਾਰਦਵਾਜ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਅਰੋਮਾ ਇੰਡੀਆ ਕੁਜ਼ੀਨ
ਮਿਸ਼ੀਗਨ: ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ (ਬੈਟਲ ਕਰੀਕ)

ਪਲਾਟੀਨਮ ਸਪਾਂਸਰ

ਗੁਰਦੇਵ ਗਿੱਲ, ਵਾਕੀਗਨ (ਪਿੰਡ ਗਿੱਲ, ਲੁਧਿਆਣਾ)

ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਫਸਟ ਚੁਆਇਸ ਕਾਰਪੋਰੇਟਸ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਲਵ ਮਿਨਹਾਸ

ਪਾਰਕਿੰਗ ਫਰੀ ਅਤੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਬੰਧ
ਕੈਂਡੀਆਂ ਅਤੇ ਆਈਸ ਕ੍ਰੀਮ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਤਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਵਲੋਂ ਹੋਵੇਗੀ

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲੇਕਾ, ਦਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਰੀਵਾਲ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਰੁਪਿੰਦਰ ਅਰੋੜਾ, ਤੇਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਕੰਵਰਵੀਰ ਸਿੰਘ ਕੇਪੀ, ਗੁਰਸੇਵਕ ਸਿੰਘ ਭੂਰਾ, ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਡਾ. ਪਾਲ ਬੰਦੇਸ਼ਾ, ਕਮਲਜੀਤ ਸੰਘਾ

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੱਲੂ, ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਧਾਰਨੀ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਸੋਹਣ ਗਿੱਲ, ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਦੁਲਈ, ਨਿੱਕ ਗਾਖਲ, ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ, ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਿਥਪਾਲ ਸਿੰਘ ਘੋੜਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ, ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਟਾਂਡਾ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁੰਦਰ, ਦਰਸ਼ਨ ਬਸਰਾਓ, ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ

RSVP: Board Members:

ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ-ਪ੍ਰਧਾਨ
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੱਸੀ
ਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਨੀਪਾਲ
ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮਿਨਹਾਸ
ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਡੀ ਸੀ
ਦੀਪਾ ਬਦੇਸ਼ਾ

ਪੀਟਾ ਸਹੋਤਾ
ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਹਿਰਾ
ਲਾਲੀ ਨਿੱਝਰ
ਲਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੁੱਲਤ
ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਪਹੁੰ

ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿੱਲਾ-ਮਿਆਣੀ
ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖੰਗੂੜਾ
ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਬੱਬੀ ਬਾਠ
ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ
ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਸੀਹਰਾ

ਜਸਕਰਨ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ
ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਰਾਜੂ
ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੰਗੀ
ਜਿੰਦੀ ਦਿਆਲ

ਲਾਲੀ ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਬੈਟਲ ਕਰੀਕ, ਮਿਸ਼ੀਗਨ (ਚੇਅਰਮੈਨ)

ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ: ਜਿੰਦੀ ਖੰਗੂੜਾ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀਆ, ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਲੱਖਣ, ਹੈਪੀ ਹੀਰ, ਅਮਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਦੇਸ਼ਾ

ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ: ਚੇਅਰਮੈਨ ਡਾ. ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਨੰਦਰਾ, ਡਾ. ਅਮਰਦੀਪ ਸੰਘਾ, ਡਾ. ਰਸ਼ਪਾਲ ਬਾਜਵਾ, ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਬੇਪਾਰਾਏ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਲਾਲੀ ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰੜ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ, ਪਾਲ ਖਲੀਲ, ਕਮਲਦੀਪ ਸੰਘਾ, ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਘੋੜਾ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪੱਪੂ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲੇਕਾ, ਪਰਵਿੰਦਰ ਗਰੇਵਾਲ (ਆਇਓਆ), ਕਿੱਟੂ ਬਾਵਾ

e-mail: chicagokabaddicup@yahoo.com